

Շրջակա միջավայրի նախարարություն
Անտառային կոմիտե

ՆԱԽԱԳԻԾ

**«ՏԱՇԻՐԻ ԱՆՏԱՌՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ» ՄԱՍՆԱՃՅՈՂԻ
2021-30 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՊԼԱՆ**



ԵՐԵՎԱՆ 2021

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Բաժին 1. ՏԱՐԱԾՔԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ ԵՎ ԱՆՏԱՌԱՃՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ	9
1.1. Անտառտնտեսության տեղադրություն	9
1.2. Տարածքի կազմավորումը և անտառտնտեսության կառուցվածքը	9
1.3. «Տաշիրի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի սահմանները	9
1.4. Անտառտնտեսության տարածքի փոփոխությունը	10
1.5. Լեռնագրության, ռելիեֆի և հողերի բնութագրեր	13
1.6. Կլիման	14
1.7. Բուսական և կենդանական աշխարհ	15
1.8. Զրագրություն	16
Բաժին 2. ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՄԵԹՈԴԻԿԱՆ ԵՎ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ	17
2.1. Անտառի կատեգորիաներ	17
2.2. Անտառների գնահատման մեթոդը	17
2.3. Անտառտնտեսության հողերի դասակարգում:	18
2.4. Գույքագրման տվյալների ծրագրային ապահովում	20
2.5. Քարտեզագրական աշխատանքներ	20
2.6. Արբանյակային պատկերներ	21
2.7. Քառակուսիների տեղաբաշխման սխեմա	22
2.8. Կոլեկտիվ ուսուցում	22
2.9. Անտառկառավարման պլանավորման մասնակցային մոտեցում	23
Բաժին 3. ԱՆՏԱՌԱՅԻՆ ՀՈՂԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ	25
3.1. Անտառտնտեսության ընդհանուր տարածքի բաժանումն ըստ հիմնական նպատակային նշանակության և հողատեսքերի	25
3.2. Անտառային հողերի փոփոխությունն ըստ հողատեսքերի	25
3.3. Անտառածածկ մակերեսի և պաշարի բաշխվածությունը ըստ անտառկազմող ծառաթփատեսակների	27
3.4. Անտառածածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ տարիքային խմբերի	28
3.5. Անտառածածկ տարածքի և պաշարի բաշխվածությունը ըստ ծովի մակերևույթից բարձրության	30
3.6. Անտառածածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ լանջի թեքության և տարիքային խմբերի	30
Բաժին 4. ԱՆՏԱՌՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐԱԿԻՑ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐԻ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ	42
4.1. Ընդհանուր տեղեկություններ	42
4.2. Աշխատանքային միգրացիա	43
4.3. Սոցիալական ծառայություններ և ենթակառուցվածքներ	43
4.4. Տրանսպորտ և ճանապարհներ	44
4.5. Գյուղատնտեսություն	44
4.6. Անտառամերձ համայնքների փայտանյութի պահանջարկ և թափուկ բնափայտի հաշվարկ	45
Բաժին 5. ԿԵՆՍԱԲԱԶՄԱԶԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	45
5.1. Ֆլորա	46
5.2. Ֆաունա	47
5.2.1. Անողնաշարկենդանիներ	47
5.2.2. Ողնաշարավոր կենդանիներ	48
Բաժին 6. ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ԲԱՐՁՐԱՐԺԵՔ ԱՆՏԱՌՆԵՐ	52
6.1. ԲԲԱԱ 1 Անտառային տարածքներ, որտեղ ներկայացված է միջազգային, տարածաշրջանային կամ ազգային նշանակություն ունեցող կենսաբազմազանություն	53
ԲԲԱԱ 2. Միջազգային, տարածաշրջանային կամ ազգային նշանակություն ունեցող խոշոր անտառային լանդշաֆտներ	54
ԲԲԱԱ 3. անտառային տարածքներ, որոնք ներառում են հազվագյուտ կամ անհետացման վտանգի տակ գտնվող էկոհամակարգեր	55
ԲԲԱԱ 4. Անտառային տարածքներ, որոնք իրականացնում են պաշտպանական հատուկ գործառույթներ	55

ԲԲԱԱ 4.2 ԵՎ ԲԲԱԱ 5	56
7.1. Անտառշահագործման և փայտամշակման բնութագիրը	57
7.2 Բնափայտային անտառօգտագործում	57
7.2.1 Անտառվերականգնման հատումներ	58
7.2.2 Խնամքի հատումներ	58
7.2.3 Անտառպաշտպանական միջոցառումներ	61
7.2.4. Նախագծված անտառօգտագործման ծավալներն ըստ հատման տեսակների	63
7.3 Ոչ բնափայտային անտառօգտագործում	64
Բաժին 8. Էկոհամակարգային ծառայությունների գնահատում	66
8.1 Ածխաթթու գազի կլանման ծառայության գնահատում	67
8.2 Սննդի տրամադրման ծառայության գնահատում	70
8.3 Էկոտուրիզմ	71
Բաժին 9. Անտառվերականգնման միջոցառումներ	73
9.1. Անտառաճեցման պիտանելիության դասակարգում	76
9.2. Անտառապատման և անտառվերականգնման եղանակներ	76
9.3. Անտառմշակույթների հիմնման ժամանակ նախատեսվող սխեմաները	77
9.4. Տնկանյութի աճեցում	107
9.1. Նախատեսվող միջոցառումների արդյունքում անտառային տարածքների արդյունավետության բարձրացում	110
Բաժին 10. Անտառի պահպանություն	114
10.2. Ճանապարհային ցանց	116
10.3. Պահպանություն անտառային հրդեհներից	117
Բաժին 11 Անտառտնտեսության կառավարում	119
11.1. Անտառի և կենսաբազմազանության պահպանություն	119
11.2. Մոնիթորինգ և գիտական ուսումնասիրություններ	119
11.2.1. Մոնիթորինգի ծրագիր	120
11.2.2. Գիտական ուսումնասիրություններ	121
Բաժին 13. Անտառտնտեսության կառավարման եզրակացություններ և առաջարկություններ	125
12.1 Եզրակացություն նախորդ անտառտնտեսվարման վերաբերյալ	125
12.1. Առաջարկություններ	126

ԱՂՅՈՒՍԱԿՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

Աղյուսակ 1. Անտառտնտեսության կառուցվածքը.....	10
Աղյուսակ 2. Տաշիրի անտառտնտեսության քառակուսիների համարակալման ամփոփ տեղեկագիր ըստ անտառապետությունների.....	10
Աղյուսակ 3. Կլիմայական բնութագրերը ըստ Տաշիր օդերևութաբանական կայանի տվյալների.....	15
Աղյուսակ 4. Գնահատման հատվածների նվազագույն մակերեսը.....	19
Աղյուսակ 5. Արբանյակային պատկերների տեսակը և պատկերներով ապահովված մակերեսը.....	21
Աղյուսակ 6. Անտառտնտեսության կազմակերպման հիմնական տարրերը.....	22
Աղյուսակ 7. Տաշիրի անտառտնտեսության հողատեսքերի բաշխվածությունն ըստ հիմնական նպատակային նշանակության կատեգորիաների.....	26
Աղյուսակ 8. Անտառտնտեսության անտառային հողերի հողատեսքերի փոփոխությունը.....	26
Աղյուսակ 9. Տաշիրի անտառտնտեսության հողատեսքերի բաշխվածությունն ըստ անտառապետությունների և հողատեսքերի.....	27
Աղյուսակ 10. Անտառածածկ մակերեսի և պաշարի բաշխվածությունն ըստ անտառակազմող ծառատեսակների.....	28
Աղյուսակ 11. Անտառածածկ տարածքի և պաշարի բաշխվածությունն ըստ տարիքային խմբերի.....	29
Աղյուսակ 12. Անտառածածկ մակերեսի և ընդհանուր պաշարի բաշխվածությունն ըստ ծովի մակերևույթից բարձրության.....	30
Աղյուսակ 13. Անտառածածկ ընդհանուր մակերեսի և պաշարի բաշխվածությունն ըստ լանջի թեքության աստիճանի և տարիքային խմբերի.....	31
Աղյուսակ 14. Անտառածածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ բոնիտետային դասերի.....	31
Աղյուսակ 15. Անտառածածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ ծառուտի լրիվության.....	32
Աղյուսակ 16. Տաշիրի անտառտնտեսության անտառածածկ մակերեսի և պաշարի փոփոխությա դինամիկան ըստ գերակշռող ծառատեսակների ու հասակային դասերի.....	33
Աղյուսակ 17. Անտառածածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ անտառի տիպերի.....	35
Աղյուսակ 18. Անտառածածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ անտառաճման պայմանների տիպերի.....	36
Աղյուսակ 19. Տեղեկագիր անտառգնահատման միջին ցուցանիշների՝ ըստ գերակշռող ծառատեսակների.....	38
Աղյուսակ 20. Ընդհանուր տվյալներ բնակավայրերի վերաբերյալ.....	42
Աղյուսակ 21. Տաշիրի անտառտնտեսության տարածքում ՀՀ բույսերի Կարմիր գրքում գրանցված հազվագյուտ բուսատեսակները.....	46
Աղյուսակ 22. Անտառի պաշտպանական կատեգորիաները և ըստ գերակշռող ծառատեսակների հատման տարիքները.....	57
Աղյուսակ 23. Ամփոփագիր խնամքի հատումների հաշվարկային ծավալների.....	59
Աղյուսակ 24. Ամփոփագիր սանիտարական հատումների հաշվարկային ծավալների 2021 – 2030թթ.....	63
Աղյուսակ 25. Ամփոփագիր անտառօգտագործման նախատեսած ծավալների ըստ հատման տեսակների 2021-2030թթ.....	63
Աղյուսակ 26. Ամփոփագիր անտառապետությունների անտառօգտագործման նախատեսած ծավալների 2021-2030թթ.....	64
Աղյուսակ 27. Անտառտնտեսությունում պտուղ-հատապտուղների մակերեսների և պաշարի (հաշվարկային տնտեսական բերք) բաշխվածությունը.....	65
Աղյուսակ 28. Տաշիրի անտառտնտեսության տարածքների ուտելի խոտաբույսերի մակերեսների և պաշարի (հաշվարկային տնտեսական բերք) բաշխվածությունը.....	66
Աղյուսակ 29. Տաշիրի անտառտնտեսության՝ ըստ գերակշռող ծառատեսակների կենսազանգվածը (2020թ.).....	68
Աղյուսակ 30. Կենդանի և անկենդան կենսազանգվածում կուտակված ածխածնի հաշվարկը.....	68
Աղյուսակ 31. Հողում (30սմ) ածխածնի կուտակման հաշվարկը (հազ. տոննա).....	68
Աղյուսակ 32. Անտառային թափվածքում ածխածնի կուտակման հաշվարկը.....	68
Աղյուսակ 33. Անտառներում կուտակված ածխածինը (2020թ.).....	69
Աղյուսակ 34. Տարեկան միջին աճը ըստ ծառատեսակների.....	69

Աղյուսակ 35. Տաշիրի անտառտնտեսության պտուղ-հատապտուղային տեսակների հաշվարկային մոտավոր պաշարների և մոտավոր շուկայական արժեքի	71
Աղյուսակ 36. Տաշիրի անտառտնտեսության տարածքների ուտելի խոտաբույսերի հաշվարկային մոտավոր պաշարների և մոտավոր շուկայական արժեքի	71
Աղյուսակ 37. Պատմամշակութային հուշարձաններ	72
Աղյուսակ 38. Անտառտնտեսության տարածքում հիմնված անտառմշակույթներ	74
Աղյուսակ 39. Անտառմշակույթների մակերեսը և վճակը	75
Աղյուսակ 40. Հյուսիս-արևելյան Հայաստանի տարածաշրջանի ծառերի ու թփերի տեսակաշարի	79
Աղյուսակ 41. Տաշիրի անտառտնտեսության անտառպատման և անտառվերականգնման միջոցառումների	80
Աղյուսակ 42. Անտառվերականգնման նախատեսվող տարածքների սերմերի և սերմնաբուսակտնկիների պահանջը ըստ անտառպետությունների	107
Աղյուսակ 43. Անհրաժեշտ տնկանյութի աճեցման հաշվարկ	108
Աղյուսակ 44. Տեղեկագիր անտառսերմնային մշտական տեղամասերի	109
Աղյուսակ 45. 2021-30թթ շրջանում նախատեսված միջոցառումներ	111
Աղյուսակ 46. 2021-30թթ. Ժամանակաշրջանում հիմնման նախատեսված անտառմշակույթների աճի ցուցանիշները	112
Աղյուսակ 47. Տեղեկագիր անտառտնտեսության հողատեսքերում նախատեսվող փոփոխությունների	113
Աղյուսակ 48. Անտառածածկ մակերեսի տեսակային կազմի փոփոխությունն ըստ գերակշռող ծառատեսակների	114
Աղյուսակ 49. Տաշիրի անտառտնտեսության պահաբաժինները	115
Աղյուսակ 50. Ճանապարհային ուղիների բնութագիրը	117
Աղյուսակ 51. Տեղեկագիր անտառային հողերի տեղաբաշխման ըստ հրդեհավտանգության դասերի	118
Աղյուսակ 52. Տեղեկագիր հակահրդեհային միջոցառումների	118
Աղյուսակ 53. Պահպանության և մոնիթորինգի իրականացման համար անհրաժեշտ միջոցներ	120
Աղյուսակ 54. Տաշիրի անտառտնտեսության հաստիքային ցուցակ՝ առ 08.09.2020թ	123
Աղյուսակ 55. Ամփոփագիր Տաշիրի անտառտնտեսության բնափայտային արտադրանքների ծավալների(2009-2019թթ)	124

Քարտեզների ցանկ

Քարտեզ 1. Անտառտնտեսության տեղադրությունը.....	127
Քարտեզ 2. Անտառտնտեսության անտառպետությունները.....	128
Քարտեզ 3. Անտառտնտեսության ռելիեֆը.....	129
Քարտեզ 4. Անտառտնտեսության տարածքն ըստ լանջերի դիրքադրության.....	130
Քարտեզ 5. Անտառտնտեսության գետային ցանցը.....	131
Քարտեզ 6. Անտառտնտեսության քառակուսային ցանցը.....	132
Քարտեզ 7. Անտառտնտեսության տարածքն ըստ պաշտպանական կատեգորիաների.....	133
Քարտեզ 8. Անտառտնտեսության տարածքն ըստ գլխավոր ծառատեսակների.....	134
Քարտեզ 9. Անտառտնտեսության տարածքն ըստ տարիքային խմբերի.....	135
Քարտեզ 10. Անտառտնտեսության տարածքն ըստ լանջերի թեքության.....	136
Քարտեզ 11. Անտառտնտեսության տարածքն ըստ բոնիտետային դասերի.....	137
Քարտեզ 12. Անտառտնտեսության տարածքն ըստ ծառուտի լրիվության.....	138
Քարտեզ 13. Անտառտնտեսության տարածքն ըստ հասակային դասերի.....	139
Քարտեզ 14. Անտառտնտեսության հարակից համայնքների.....	140
Քարտեզ 15. Անտառտնտեսության տարածքում հանդիպող կարմիրգրքային բույսերի.....	141
Քարտեզ 16. Անտառտնտեսության տարածքում հանդիպող կարմիրգրքային կենդանիների.....	142
Քարտեզ 17. Անտառտնտեսության ԲԲԱ անտառների.....	143
Քարտեզ 18. Անտառտնտեսության տարածքում հանդիպող պտուղ-հատապտուղների.....	144
Քարտեզ 19. Անտառտնտեսության տարածքում հանդիպող ուտելի խոտաբույսերի.....	145
Քարտեզ 20. Անտառտնտեսության պահաբաժինները.....	146
Քարտեզ 21. Անտառտնտեսության և հարակից տարածքների ճանապարհների.....	147
Քարտեզ 22. Անտառտնտեսության տարածքն ըստ ըստ հրդեհավտանգության դասերի.....	148

Ամփոփ նախարան

Տաշիրի տարածաշրջանի անտառներում անտառչինական աշխատանքներ առաջին անգամ իրականացվել են 1972 - 73 թվականներին և կրկնվել հաջորդաբար 1982, 1992 և 2008 թվականներին:

Հողերի և անտառի կայուն կառավարման ներդրումը հյուսիս արևելյան Հայաստանի լեռնային լանդշաֆտներում UNDP/GEF ծրագրի շրջանակներում ՄԱԶԾ գրասենյակի և ՀՀ Տավուշի մարզի «Երիտասարդ անտառաբույծների միավորում» հասարակական կազմակերպության միջև կնքվել է 31.10.2019թ. UNDP/ARM/REP/074/2019 պայմանագիր Ստեփանավանի, Տաշիրի և Զիլգայի անտառտնտեսությունների (Լոռու մարզ) անտառկառավարման պլանների (ԱԿՊ) պատրաստում՝ հաշվի առնելով կենսաբազմազանության, էկոհամակարգային ծառայությունների, կլիմայի փոփոխության և համայնքների կողմից պաշարների օգտագործման նկատառումները, Ստեփանավանի, Տաշիրի և Զիլգայի անտառտնտեսությունների հարակից համայնքային հողերի ու պահպանվող տարածքների սահմանների ճշտում քարտեզագրական տվյալների թարմացում:

Պայմանագրի համաձայն իրականացվել են՝

Անտառգույքագրման մեթոդների և դաշտային գործողությունների ուսուցման նպատակով ծրագրի հիմնական և օժանդակ (տեխնիկական) անձնակազմի համար կազմակերպվել է գործնական ուսուցումներ:

Անտառի գույքագրման գործողություններն իրականացվել են երկու խմբերով, յուրաքանչյուրում մեկ փորձառու գույքագրող Վրաստանից, մեկական գույքագրող հայկական հիմնական կազմից և օգնականներ անտառտնտեսությունից:

Իրականացվել են նաև կենսաբազմազանության գույքագրման ու գնահատման, բարձրարժեք բնապահպանական անտառների որոշման և սահմանազատման, ինչպես նաև էկոհամակարգային ծառայությունների գնահատման աշխատանքներ:

Դաշտային գույքագրման արդյունքները մշակվել են СОЛН համակարգչային ծրագրի հենքի վրա՝ արդիականացված СОЛН-3 ծրագրային ապահովմամբ:

Քարտեզագրական նյութերը մշակվել են օգտագործելով ArcGIS ծրագրային ապահովումը, որը հնարավորություն է ընձեռնել դաշտային գույքագրման նյութերի վրա ստեղծել բազմանպատակային ԱՏՀ տվյալների բազա, ինչի շնորհիվ էլ պատրաստվել են թեմատիկ քարտեզները: Ստեղծված թվայնացված հատվածային քարտեզագրական բազան լրացվել է ինֆորմացիայով թեմատիկ քարտեզների համար հատվածների բնութագրերի հետ EXCEL-ի աղյուսակների կցման ճանապարհով, ընդ որում, թեմատիկ քարտեզներ հնարավոր է կազմել ցանկացած ցուցանիշի համար, որն առկա է СОЛН անտառային հատվածային բնութագրերի բազայում:

Տվյալների քարտեզագրական բազան ունի հատվածային բնութագրեր, որոնք օգտագործվել են թեմատիկ քարտեզների կազմման համար:

Գույքագրման և անտառտնտեսության հարակից համայնքների վարչական սահմաններում անտառային հողերի կադաստրային քարտեզագրական նյութերի համադրությունն ի հայտ է բերել անտառային հողերի սահմանների և մակերեսների անհամապատասխանություններ, դրանք ճշտվել և քարտեզները համաձայնեցվել են համայնքների ու անտառտնտեսության հետ:

Համաձայն Հայաստանի անտառներում անտառշինության և անտառկառավարման պլանների պատրաստման հրահանգի (2005թ) սահմանված կարգով իրականացվել են տեխնիկական և անտառշինական խորհրդակցությունները:

1-ին տեխնիկական խորհրդակցությունը Տաշիրի անտառտնտեսության տնօրենի կողմից կազմակերպվել է 2019թ. նոյեմբերի 13-ին անտառտնտեսության գրասենյակում, քննարկվել են նախապատրաստական փուլի աշխատանքները, կայացվել են համապատասխան որոշումներ:

Անտառշինական 1-ին խորհրդակցությունը կազմակերպվել է ՄԱԶԾ-ի կողմից, 2019թ. դեկտեմբերի 6-ին Ստեփանավան քաղաքում՝ քննարկվել են անտառկառավարման պլանի պատրաստման դաշտային փուլում իրականացվող գործողությունները, խնդիրները, անտառտնտեսության և անտառշինական աշխատանքները իրականացնող կազմակերպության միջև համագործակցությունը ու այլ հարցեր:

2020թ հունիսի 26-ին Տաշիր քաղաքում անց է կացվել երկրորդ տեխնիկական խորհրդակցությունը, որի ընթացքում քննարկվել են անտառշինական դաշտային աշխատանքների կատարման արդյունքները, անտառների վիճակի և անտառտնտեսության վարման նախնական վերլուծությունը, տեղամասերի ցանկը, որտեղ նշանակված են հիմնական անտառտնտեսական միջոցառումներ և այլ խնդիրներ:

Երկրորդ անտառշինական խորհրդակցությունը իրականացվել է անտառկառավարման ծրագրի հիմնական բաժինների մշակման ավարտից հետո 2020թ սեպտեմբերի 25-ին Տաշիր քաղաքում: Քննարկվել են՝

- Անտառային ֆոնդի գնահատման հիմնական ցուցանիշները, առկա փոփոխությունների բնույթը և պատճառները նախորդ ժամանակաշրջանի համար,
- անտառային տնտեսության վարման վերլուծության արդյունքները,
- անտառօգտագործման ծավալները, վայրը, իրականացման եղանակները և մեթոդները, հատումների տնտեսական և անտառագիտական և բնապահպանական հիմնավորումները,
- անտառօգտագործման և անտառվերականգնման միջոցառումների ծավալները,
- անտառսերմնային տնկարանային տնտեսության կազմակերպումը,
- անտառների հակահրդեհային և անտառպաշտպանական միջոցառումների ծրագիրը,
- կողմնարդյունքի (ոչ բնափայտային հումքի պաշարների) գնահատումը:

Բաժին 1. ՏԱՐԱԾՔԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ ԵՎ ԱՆՏԱՌԱՃՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

1.1. Անտառտնտեսության տեղադրություն

«Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի Տաշիրի անտառտնտեսությունը գտնվում է Լոռու մարզի նախկին Կալինինոյի վարչական շրջանում: Անտառտնտեսության գրասենյակը գտնվում է Տաշիր քաղաքում, հեռավորությունը մայրաքաղաք Երևանից՝ 165 կմ, իսկ մարզկենտրոն Վանաձորից՝ 45 կմ: Անտառտնտեսությունը հյուսիսից սահմանակցում է Վրաստանի հանրապետությանը, հարավից Ստեփանավանի, արևելքից Ջիլիզայի անտառտնտեսություններին, արևմուտքից Շիրակի մարզին: Անտառտնտեսության տարածքի ձգվածությունը հյուսիսից հարավ 25 կմ է, իսկ արևելքից արևմուտք՝ 39 կմ (քարտեզ 1):

1.2. Տարածքի կազմավորումը և անտառտնտեսության կառուցվածքը

Տաշիրի՝ նախկին Կալինինոյի անտառտնտեսությունը կազմավորվել է 1970թ., համաձայն ՀԽՍՀ մինիստրների խորհրդի նոյեմբերի 11-ի N 792 հրամանի՝ տարածաշրջանի անտառապատման նպատակով կոլխոզ-սովխոզային տնտեսություններից հատկացված հողերի վրա ստեղծված Կալինինոյի անտառապետության (1959թ.), ինչպես նաև հողերի, քամիների և ջրի էռոզիայի դեմ պայքարելու նպատակով հատկացված 449 հեկտար ընդհանուր մակերեսի վրա ստեղծված Շահնազարի անտառապետության հենքի վրա:

Կալինինոյի անտառտնտեսությունը 1991թ. ներառվել է Ստեփանավանի անտառտնտեսության կազմում, իսկ 1992թ. առանձնացվել և Կալինինո շրջկենտրոնի անվանափոխության պատճառով անվանափոխվել է Տաշիրի անտառտնտեսության, որի կազմում ընդգրկվել են Մեծավանի, Սարչապետի, Տաշիրի և Լալվարի անտառապետությունները:

ՀՀ Գյուղատնտեսության նախարարի 2005թ. փետրվարի 5-ի N 17-Ա հրամանով վերակազմավորված «Տաշիրի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի ընդհանուր մակերեսը կազմել է 7143 հա իր կազմում ներառելով երեք անտառապետություններ՝ Մեծավանի՝ 3195 հա, Տաշիրի՝ 2252 հա և Լալվարի՝ 2754 հա:

2008թ. անտառշինությանը անտառտնտեսության մակերեսը կազմել է 6860 հա:

«Տաշիրի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի տարածքը ընթացիկ գույքագրման և գնահատման արդյունքներով կազմել է 8501 հա:

1.3. «Տաշիրի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի սահմանները

Անտառտնտեսության սահմանները որոշվել են ռելիեֆային առանձնահատկություններով (ջրաբաժաններ, ձորակներ, գետակներ, լեռնալանջեր և այլն), որոնք բնության մեջ արտահայտիչ են և հանդիսանում են համեմատաբար կայուն սահման,

ինչպես նաև արբանակային պատկերների վերծանման արդյունքների հիման վրա հաշվի առնելով «Տաշիրի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի գործող սահմանները:

1.4. Անտառտնտեսության տարածքի փոփոխությունը

Վերջին 30 տարիներին անտառտնտեսությունում հետևյալ կառուցվածքային և տարածքային փոփոխություններն է կատարվել՝ 2008թ. անտառտնտեսության ընդհանուր մակերեսի ավելացումը 1992թ. համեմատությամբ 2010 հեկտարով բացատրվում է Լավարի անտառպետությունը Ստեփանավանի անտառտնտեսության կառուցվածքից հանելու և Տաշիրի անտառտնտեսությանը միացնելու, իսկ 2021թ. 2008թ. համեմատությամբ 1641 հա տարբերությունը համայնքների վարչական սահմաններում նախկինում չնդգրկված անտառային հողատեսքերի ընդգրկման, մակերեսները երկրատեղեկատվական համակարգով ճշտման, Ջիլիզայի անտառտնտեսության Ախքյորփու անտառպետության 2-րդ և 3-րդ քառակուսիները՝ անտառի պահպանության բարելավման նկատառումով Լավարի անտառպետությանը, իսկ Ստեփանավանի անտառտնտեսության Ստեփանավանի անտառպետության 1-ին քառակուսին Տաշիրի անտառպետությանը միացնելու հանգամանքներով (աղյուսակ 1,2, քարտեզ 2):

Աղյուսակ 1. Անտառտնտեսության կառուցվածքը

№	Անտառպետության անվանումը	1992թ		2008թ		2021թ	
		Մակերեսը, հա	%	Մակերեսը, հա	%	Մակերեսը, հա	%
1	Լավարի	-	-	2288	33,3	2754	32,4
2	Տաշիրի	1471	30,3	2263	33,0	2552	30,0
3	Մեծավանի	1696	35,0	2309	33,7	3195	37,6
4	Սարչապետի	1683	34,7	-	-	-	-
Ընդամենը		4850	100	6860	100	8501	100

Աղյուսակ 2. Տաշիրի անտառտնտեսության քառակուսիների համարակալման ամփոփ տեղեկագիր ըստ անտառպետությունների

Անտառպետության անվանումը	2020թ		2008թ		Տարբերությունը, հա	Բացատրություն
	Քառակուսու համառոտ	Մակերեսը, հա	Քառակուսու համառոտ	Մակերեսը, հա		
Լավարի	1	149	1	149	0	-
	2	216	2	210	6	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	3	168	3	172	-4	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	4	157	4	148	9	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա

Անտառապետության անվանումը	2020թ		2008թ		Տարբերությունը, հա	Բացատրություն
	Քառակուսու համառոտ	Մակերեսը, հա	Քառակուսու համառոտ	Մակերեսը, հա		
	5	117	5	121	-4	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	6	143	6	144	-1	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	7	183	7	187	-4	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	8	102	8	95	7	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	9	190	9	195	-5	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	10	202	10	205	-3	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	11	112	11	110	2	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	12	197	12	171	26	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	13	136	13	135	1	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	14	257	14	246	11	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	15	205	-	-	205	Նոր քառակուսի, փոխանցվել է Զիլիզայի անտառտնտեսությունից
	16	220	-	-	220	Նոր քառակուսի, փոխանցվել է Զիլիզայի անտառտնտեսությունից
Ընդ.		2754	Ընդ.	2288	466	
Տաշիրի	1	41	1	109	-68	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	2	92	2	89	3	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	3	83	3	66	17	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	4	321	4	214	107	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա, նոր տարածքների ընդգրկում
	5	92	5	87	5	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	6	125	6	119	6	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	7	115	7	124	-9	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	8	76	8	66	10	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	9	51	9	58	-7	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	10	250	10	233	17	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա

Անտառապետության անվանումը	2020թ		2008թ		Տարբերությունը, հա	Բացատրություն
	Քառակուսու համառոտ	Մակերեսը, հա	Քառակուսու համառոտ	Մակերեսը, հա		
	11	132	11	103	29	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	12	183	12	175	8	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	13	55	13	52	3	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	14	34	14	33	1	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	15	170	15	166	4	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	16	94	16	90	4	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	17	70	17	96	-26	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	18	232	18	175	57	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	19	336	19	208	128	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
Ընդ.	2552	Ընդ.	2263	289		
Մեծավանի	1	159	1	119	40	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	2	148	2	97	51	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա, սերմնայի բնական վերականգնված անտառների ընդգրկում
	3	135	3	109	26	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	4	57	4	41	16	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	5	267	5	261	6	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	6	33	6	35	-2	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	7	63	7	66	-3	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	8	92	8	90	2	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	9	87	9	86	1	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	10	113	10	94	19	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	11	171	11	110	61	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա, նոր տարածքների ընդգրկում

Անտառապետության անվանումը	2020թ		2008թ		Տարբերությունը, հա	Բացատրություն
	Քառակուսու համառոտ	Մակերեսը, հա	Քառակուսու համառոտ	Մակերեսը, հա		
	12	451	12	167	284	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա, նոր տարածքների ընդգրկում
	13	120	13	105	15	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա, նոր տարածքների ընդգրկում
	14	77	14	54	23	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա, նոր տարածքների ընդգրկում
	15	20	15	14	6	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	16	67	16	69	-2	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	17	168	17	59	109	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա, նոր տարածքների ընդգրկում
	18	102	18	86	16	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա, նոր տարածքների ընդգրկում
	19	56	19	60	-4	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	20	58	20	53	5	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	21	104	21	47	57	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա, նոր տարածքների ընդգրկում
	22	387	22	280	107	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
	23	260	23	207	53	Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա
Ընդամենը	3195		Ընդ.	2309	886	
Ամբողջը	8501			6860	1641	

1.5. Լեռնագրության, ռելիեֆի և հողերի բնութագրեր

Տաշիրի անտառտնտեսության անտառները գտնվում են Փոքր Կովկասյան լեռնաշղթայի կենտրոնական հատվածի արևելաանդրկովկասյան անտառածման գոտում: Հիմնականում տեղաբաշխված են Լոռվա սարահարթի վերին մասում, մասամբ՝ Վիրահայոց լեռնաշղթայի հարավային լեռնաբազուկներին: Տարածաշրջանի ամենաբարձր կետը Ջավախքի լեռնաշղթայի Աջբասար գագաթն է՝ 3196մ, իսկ անտառտնտեսության տարածքում՝ Լոք լեռը 2141մ (քարտեզ 3):

Անտառները տեղաբաշխված են ծովի մակերևույթից 1100-2200մ բարձրությունների վրա:

Անտառտնտեսության տարածքում ռելիեֆը բնութագրվում է կտրտվածությամբ և լանջերի դիրքադրության փոփոխությամբ, որտեղ գերակշռում են հարավային դիրքադրության լանջերը, սակայն, անկախ կողմնադրություններից, գերակշռող են 25°-ից բարձր թեքության լանջերը (քարտեզ 4):

Տաշիրի անտառտնտեսության տարածքի, և ընդհանրապես լեռնային ծագման հողերի կազմավորման պրոցեսում կարևոր դեր են խաղում տեղագրական պայմանները, որին համապատասխան հաճախակի փոփոխվում է հողերի ջրագրական ռեժիմը: Վերջինս իր ազդեցությունն է թողնում բուսականության տեսակային կազմի, էոզոիոն պրոցեսների ինտենսիվության և դրանից կախված՝ հողակազմավորման ընթացքի տարբերության, հողերի բազմազանության բնութագրի, նրանց զարգացման և քիմիական ու մեխանիկական կազմերի վրա:

Համաձայն հանրապետության հողային քարտեզագրական նյութերի՝ անտառտնտեսության տարածքում հանդիպում են լեռնային դարչնագույն, լեռնային գորշ անտառային և լեռնային մարգագետնային հողերի տիպերը:

Հյուսիսային կողմնադրության լանջերին ձևավորված լեռնային մուգ շագանակավուն հողերը բավականաչափ հզոր են, իսկ հարավային կողմնադրության լանջերում գերիշխում են բաց գորշավուն հողերը, որոնք բնորոշ են կաղնու և կաղնուտ-բոխուտային տարբեր տիպի ծառուտներին:

Լեռնային (անտառային) դարչնագույն հողերը հանդիպում են մինչև 1700մ բարձրությունների վրա, որոնցում զարգացած են բոխու, կաղնու, թխկենու անտառային զանգվածները:

Անտառային գորշ հողերը հիմնականում հանդիպում են 1400-1900մ բացարձակ բարձրության չափավոր տաք ու խոնավ կլիմայի, լվացվող ջրային ռեժիմի և բոխու, կաղնու և հաճարենու ծառատեսակների ծածկոցի պայմաններում, իսկ լեռնամարգագետնային հողերը հիմնականում զբաղեցնում են 1900մ-ից բարձր տարածքները:

1.6. Կլիման

Հայաստանի Հանրապետության տարածքն աչքի է ընկնում բնակլիմայական պայմանների մեծ բազմազանությամբ: Համաձայն Հայաստանի ագրոկլիմայական տեղեկագրի՝ Տաշիրի անտառտնտեսության տարածքը հիմնականում վերագրվում է 7-րդ ագրոկլիմայական չափավոր ցուրտ գոտուն: Անտառի տարածման վերին գոտում կլիմայական պայմանները համեմատաբար խիստ են:

Տաշիրի անտառտնտեսությունում կլիմայական պայմանները խիստ տարբերվում են կախված տեղանքի՝ ծովի մակարդակից ունեցած բարձրությունից և դիրքադրությունից:

Տարածաշրջանն առանձնանում է բարեխառն կլիմայով՝ զով, խոնավ ամառներով և չափավոր ցուրտ ձմեռներով: Մինչև 1400 մետր բացարձակ բարձրությունների վրա

կլիման չափավոր տաք է, 1600 - 1700մ բարձրությունների վրա չափավոր ցուրտ, իսկ 1700մ-ից ավելի բարձրություններում գերիշխում է ցուրտ կլիմայական գոտին:

Առավելագույն դրական ջերմաստիճանը դիտվում է հուլիս-օգոստոս ամիսներին՝ +30°, դեկտեմբերին -20°: Գերիշխում են հյուսիսային և հյուսիս- արևմտյան քամիները:

Ընդհանուր առմամբ, Տաշիրի անտառտնտեսության տարածքում կլիմայական պայմանները բարենպաստ են ասեղնատերևավոր և լայնատերևավոր շատ տեսակների անտառաճման համար (աղյուսակ 3):

Աղյուսակ 3. Կլիմայական բնութագրերը ըստ Տաշիր օդերևութաբանական կայանի տվյալների

Տարեթիվ	Տաշիր												առավել.
	Օդի դիտված առավելագույն ջերմաստիճանը (°C)												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
2018	9	12	22	20	23	29	30	26	24	23	14	11	30
2019	10	13	14	19	25	26	30	28	24	25	20	17	30
	Օդի դիտված նվազագույն ջերմաստիճանը (°C)												նվազ.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
2018	-16	-10	-10	-7	2	2	6	8	2	-6	-10	-20	-20
2019	-15	-15	-18	-10	-2	4	1	6	-5	-5	-17	-14	-18
	Օդի միջին ջերմաստիճան (°C)												տարի
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
2018	0,9	0,5	5,5	6,4	11,6	14,8	19,3	16,8	13,6	8,3	1,7	-0,5	8,2
2019	-2,4	-0,8	0,8	5,1	12,4	16,5	17,2	16,7	11,5	9,6	0,3	1,0	7,3
	Տեղումների քանակը (մմ)												տարի
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
2018	22	26	61	52	162,3	153	78	73,8	73,8	37	43,8	33,5	816,2
2019	15	31,5	52,7	88,6	108	150,3	75	33	52	3	16	2	627,1

1.7. Բուսական և կենդանական աշխարհ

Տաշիրի անտառտնտեսության տարածքն աչքի է ընկնում խիստ արտահայտված ուղղաձիգ գոտիականությամբ, ռելիեֆի խայտաբղետությամբ և դրան համապատասխան բուսական հարուստ կենսաբազմազանությամբ, որը հիմնականում պայմանավորված է աշխարհագրական դիրքով և ծովի մակերևույթից բարձրությամբ: և Բորեալ ֆլորաների տարրերից:

Տաշիրի անտառտնտեսության տարածքում հանդիպում են անոթավոր բույսերի 33 ընտանիքի և 74 ցեղի պատկանող 252 տեսակներ որոնցից 5 տեսակն ընդգրկված է Հայաստանի Կարմիր գրքում:

Տաշիրի անտառտնտեսության տարածքը հարուստ է բազմաթիվ օգտակար բուսատեսակներով, որոնցից շատերը լայնորեն և վաղուց կիրառվում են մարդու կողմից: Ըստ նախնական տվյալների տարածքում լայն տարածում ունեն ուտելի և համեմունքային (44 տեսակ), մեղրատու (68), դեղատու (42), կերային (34) նշանակության տեսակները:

Անտառտնտեսության Տաշիրի և Մեծավանի անտառպետությունների տարածքների մեծ մասը զբաղեցված է պաշտպանական անտառաշերտերի տեսքով տնկարկներով, որոնց կազմում ներկայացված են ինչպես տեղական այնպես էլ ներմուծված ծառերի ու թփերի տեսակներ: Գերաշոռղ հիմնական ծառատեսակը սովորական սոճին է:

Լավլարի անտառպետության անտառկազմող գլխավոր ծառատեսակներն են՝ արևելյան հաճարին, խոշորառեջ կաղնին, կովկասյան բոխին, իսկ ուղեկցող ծառատեսակներն են լորենին, հացին, կեչին, սրատերև թխկին և այլ տեսակներ, որոնք մասնակցում են հաճարի և կաղնու խառը կամ բարդ ծառուտների կազմավորմանը, իսկ առանձին դեպքերում ձևավորում են միատարր փոքր ծառուտներ:

Միջին լեռնային գոտում հյուսիսային կողմնադրության լանջերը հիմնականում զբաղեցնում են հաճարկուտները, հարավային լանջերը՝ կաղնու համակեցությունները: Հաճարկուտներում ծառուտի կազմի մեջ մտնում են բոխին, կաղնին, լորին, հացին:

Թփերից հիմնականում հանդիպում են սզնին, մոռին, մասրենին, հազվադեպ՝ իլենին, մոշին, հոնին: Անտառի միջին և բարձրադիր գոտիներում հաճախ հանդիպում են անտառային տանձենի և խնձորենի:

Բացատներում և անտառի ենթանտառում թփերից հանդիպում են ցախակեռաս, մասրենի, զկռենի, կտակենի:

Կենդանական աշխարհը ներկայացված է Կովկասյան լայնատերև անտառների բնորոշ տեսակներով: Տարածքի կենդանական աշխարհի բազմազանությանն ու հարստությանը նպաստում է ռելիեֆի խայտաղետությունը, բնական քարանձավների առկայությունը, անտառները և ջրերի առատությունը:

1.8. Զրագրություն

Ուսումնասիրվող տարածքի ջրագրական ցանցը պատկանում է Դեբեդ գետի ավազանին, որն զբաղեցնում է 4080կմ² տարածք, որից 3790կմ² Հայաստանի տարածքում:

Տաշիրի անտառտնտեսության տարածքում քիչ չեն փոքր ու միջին գետակները: Անտառտնտեսության տարածքում և հարակից շրջաններում հանդիպում են ոչ մեծ լճակներ և ճահճուտներ:

Տարածքի ամենախոշոր գետը Տաշիրն է: Սկիզբ է առնում Վիրահայոց լեռների արևմտյան մասից և Գետավան գյուղից 4կմ հարավ ձախից միախառնվում է Ձորագետին, երկարությունը 54 կմ է: Մնումը՝ ձնաանձրևային, հորդանում է գարնանը: Տաշիրից սկիզբ է առնում Լոռվա ջրանցքը:

Ըստ ՀՀ Շրջակա միջավայրի մոնիթորինգի և թափոնների ուսումնասիրության մասին տեղեկագրի, գետի ջրի որակը Միխայլովկայից վերև և Սարատովկայից ներքև հատվածներում գնահատվել է «միջին»: Վտակներից առանձնանում են Աջքաջուրը, Մեծավանը, Մեղրագետը, Նորաշենը, Սառնաղբյուրը, Վարդաջուրը: Կարելի է

հիշատակել նաև Մթնածոր գետակը, որն ունի 19կմ երկարություն: Վերը նշված վտակները հիմնականում սկիզբ են առնում Վիրահայոց և Ջավախքի լեռներից, ունեն անձրևահալոցքային և ստորերկրյա սնում, աչքի են ընկնում սառը և մաքուր ջրերով (քարտեզ 5):

Բաժին 2. ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՄԵԹՈԴԻԿԱՆ ԵՎ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

2.1. Անտառի կատեգորիաներ

Տաշիրի անտառտնտեսության կառավարման պլանի պատրաստման աշխատանքները կատարվել են համաձայն սույն ծրագրի տեխնիկական առաջադրանքի՝ հիմք ընդունելով ՀՀ Անտառային օրենսգիրքը (2005), ինչպես նաև Հայաստանի անտառներում անտառշինության և կառավարման պլանների պատրաստման հրահանգը (2005):

Հայաստանի Հանրապետությունում անտառներն ըստ նպատակային նշանակության դասակարգվում են պաշտպանական նշանակության անտառներ, հատուկ նշանակության անտառներ և արտադրական նշանակության անտառներ:

2.2. Անտառների գնահատման մեթոդը

Անտառների ընդհանուր գույքագրումն իրականացվել է համաձայն Հայաստանի անտառներում անտառշինության և անտառկառավարման պլանների մշակման հրահանգի, ընտրելով աչքաչափային-չափողական մեթոդը, որը հիմնված է բնականում անտառի աչքաչափային, ընտրողական չափողական և հաշվարկային գնահատման մեթոդների համատեղման վրա, իսկ միջոցառումներ նախատեսվող հատվածներում կիրառվել է հաշվարկային մեթոդը՝ հիմնական շառավղով շրջանաձև հրապարակների տեղադրմամբ:

Անտառի գնահատման բոլոր ցուցանիշները գրանցվել են գնահատման քարտում, որը հանդիսացել է հիմնական դաշտային փաստաթուղթը, ընդ որում այն լրացվել է գնահատման յուրաքանչյուր անտառային հատվածի համար:

Լանջերի բաժանումն ըստ թեքության աստիճանի կատարվել է համաձայն լեռնային պայմաններում հատումների կատարման գործող կանոնների:

Լանջերն ըստ թեքության բաժանվում են հարթ՝ մինչև 10°, թեթև զառիվայր՝ 11-20°, զառիվայր՝ 21-30°, կտրուկ զառիվայր՝ 30°-ից բարձր:

Շարահարկերի բաժանումը կատարվել է հետևյալ պայմաններում.

- յուրաքանչյուր շարահարկի լրիվություն պետք է լինի ոչ պակաս 0,3,
- շարահարկների միջին բարձրության տարբերությունը պետք է կազմի ոչ պակաս 20%,
- շարահարկի միջին բարձրությունը կազմում է վերին շարահարկի բարձրության ոչ պակաս 1/4-ը:

Պարզ ծառուտներում տեսակային կազմը կամ բարդ ծառուտներում շարահարկը որոշվում է տոկոսային հարաբերությամբ անտառկազմող տեսակի պաշարից (անտառի էլեմենտ) և գրանցվում է ֆորմուլայով, որտեղ բերվում են յուրաքանչյուր ծառատեսակի կրճատ նշանակումը և յուրաքանչյուրի մասնակցության բաժինը ծառուտի կազմում՝ արտահայտված գործակցի տեսքով (ամբողջ թվով), որում յուրաքանչյուր միավորը համապատասխանում է 10% մասնակցության չափի ընդհանուր պաշարում:

Ծառատեսակը, որի պաշարը կազմում է մինչև 2-5% ծառուտի ընդհանուր պաշարից (շարահարկ), գրվում է ֆորմուլայի կազմում «+» նշանով:

Միջին տարիքը որոշվել է անտառկազմող յուրաքանչյուր տեսակի համար և գրանցվել գնահատաման քարտերում:

Բոնիտետային դասը որոշվել է միջին տարիքով և միջին բարձրությամբ անտառի հիմնական էլեմենտի համար (շարահարկ):

Լրիվությունը որոշվել է առանձին ծառուտի ամեն շարահարկի համար՝ ծառերի տրամագծերի ընդլայնական կտրվածքների ընդհանուր մակերեսների գումարով, կամ շրջանաձև հրապարակներում ծառերի հաշվառման ճանապարհով կամ էլ ժապավենային հաշվառումով:

Բնափայտի 1հա-ի պաշարը որոշվել է անտառի գնահատման ժամանակ ծառուտների առանձին շարահարկերի համար տարածաշրջանի համար ընտրված ծավալային աղյուսակներով:

Անտառի բնական վերածի նկարագրության համար նշվել են. տեսակային կազմը՝ կենսունակ նմուշների ընդհանուր քանակի համեմատությամբ, տարիքը (միջին), միջին բարձրությունը, նմուշների քանակը՝ հազար հատ 1հա-ի հաշվով:

Ենթանտառի նկարագրության ժամանակ նշվել են թփերի հիմնական տեսակները և նրանց խտության աստիճանը: Խտության աստիճանը որոշելու համար օգտագործում են հետևյալ չափանիշները՝ խիտ (տարածքի 50%-ից ավել ծածկված), միջին խտության (10-49% ծածկված) և նոսր (10%-ից պակաս):

Ճանապարհային հասանելիությունը նշվել է յուրաքանչյուր հատվածի համար: Մատչելի՝ նրանով անցնում է ճանապարհը կամ հատվածի սահմանից մինչև ճանապարհը պակաս է 200մ-ից: Գոյություն ունեցող բոլոր ճանապարհները պատկերվել են անտառային քարտեզներում:

Հատվածները հաջորդաբար համարակալվել են արաբական թվանշաններով՝ քառակուսու հյուսիս-արևմուտքից դեպի հարավ-արևելք:

2.3. Անտառտնտեսության հողերի դասակարգում:

Հողատեսքերի գույքագրման և գնահատման ժամանակ հիմք է ընդունվել անտառշինության և անտառկառավարման պլանների պատրաստման հրահանգով սահմանված հետևյալ դասակարգումը.

1. *Անտառային հողեր* - անտառապատ, կենդանական և բուսական աշխարհի պահպանման, բնության պահպանության, ինչպես նաև անտառով չծածկված, բայց անտառային տնտեսության կարիքների համար տրամադրված կամ նախատեսված հողեր: Անտառային հողերին պատկանում են.

- անտառածածկ հողերը,
- ոչ անտառածածկ հողերը,
- չմիակցված սաղարթով անտառմշակույթները,
- անտառային տնկարանները և պլանտացիաները:

2. *Անտառածածկ տարածքներին վերագրվում են.*

- 0,4 և բարձր լրիվությամբ երիտասարդ տարիքային խմբի ծառուտները,
- մնացած տարիքային խմբերի 0,3 և բարձր լրիվության ծառուտները,
- թփերով պատված հողատեսքերը, որոնցում առանց հատուկ անտառմելիորատիվ աշխատանքների հնարավոր չէ հիմնել անտառ:

3. *Ոչ անտառածածկ անտառային հողերին պատկանում են.*

- հատված տարածքները,
- անտառվերականգնման համատարած հատման հատատեղերը,
- բացատներ - որտեղ բացակայում կամ առկա են առանձին ծառեր,
- նսրուտներ - 0,1-0,2 լրիվության ծառուտները (բացի երիտասարդ խումբը),
- հրդեհված - անտառի հատված մինչև աճի դադարեցման աստիճան վնասված,
- մահացած ծառուտներ - անտառամասեր ֆիտո և էնտո ներգործությունից, արտադրական արտանետումներից, ռեկրեացիոն բեռնվածության և այլ գործոնների ազդեցությունից արմատի վրա չորացած, մահացած ծառուտներ, ինչպես նաև համատարած քամատապալ և ձնետապալ անտառամասերը:

Գնահատման ժամանակ առանձնացվում են ոչ անտառային հողերի հետևյալ կատեգորիաները.

- գյուղատնտեսական հողահանդակներ և հատուկ նպատակային նշանակության հողեր, վարելահող, խոտհարքներ, արոտավայրեր, այգիներ, պտղատու տնկարաններ, անտառային ճանապարհներ, անտառուղիներ և հակահրդեհային ճեղքեր, էլեկտրահաղորդակցության, հեռախոսակապի գծեր, բնակատեղեր, ավազահանքեր, մելորատիվ առուներ և այլն,
- հողեր, որոնք առանց հատուկ մելորատիվ միջոցառումների պիտանի չեն անտառաճեցման համար,
- ժայռեր, քարացրոններ, ճահճուտներ, ոչ անտառածածկ թեք լանջեր և այլն:

Աղյուսակ 4. Գնահատման հատվածների նվազագույն մակերեսը

№	Հողատեսքեր	Մակերեսը, հա
1.	Ստուգման ժամանակաշրջանի անտառմշակույթներ	0,1
2.	Բնական ծառուտներ	0,3
3.	Ոչ անտառածածկ տարածքներ	0,3

№	Հողատեսքեր	Մակերեսը, հա
4.	Անտառտերմնային բազաներ	0,1
5.	Բնության և մշակութային ժառանգության արժեքավոր օբյեկտներ	0,1
6.	Վարելահողեր, այգիներ, ավազուտներ	0,1
7.	Խոտհարք, արոտավայր	0,3

2.4. Գույքագրման տվյալների ծրագրային ապահովում

Անտառտնտեսության դաշտային գույքագրման արդյունքները ենթարկվել են СОЛИ-3 համակարգչային ծրագրային մշակման, որում համեմատած СОЛИ-ի տարածաշրջանային անտառաճման պայմաններին համապատասխանեցնելու նպատակով՝ կատարելագործված և ավելացված են նոր մակետներ, ինչպիսիք են՝ ֆլորայի բնութագիրը, ֆաունայի հանդիպման արեալները, մարդածին ձևախախտումը, հողի բնութագիրը, ճանապարհներով ապահովվածությունը և այլն, որից և փոփոխվել է տվյալների բազայի կառուցվածքը, և որ շատ կարևոր է, մշակվել է կապերկրատեղեկատվական համակարգի (GIS) հետ:

Քարտեզագրական նյութերը համակարգչով մշակվել են՝ օգտագործելով ArcGIS ծրագրային ապահովումը, որը հնարավորություն է ընձեռնում դաշտային գույքագրման նյութերի վրա ստեղծելու բազմանպատակային ԵՏՀ տվյալների բազա, որից և պատրաստվել են թեմատիկ քարտեզներ: Ստեղծված թվայնացված հատվածային քարտեզագրական բազան լրացվում է ինֆորմացիայով՝ թեմատիկ քարտեզների համար հատվածների բնութագրերի հետ EXCEL-ի աղյուսակների կցման ճանապարհով, ընդ որում, թեմատիկ քարտեզներ հնարավոր է կազմել ցանկացած ցուցանիշի համար, որը առկա է անտառային հատվածային բնութագրերի բազայում:

Հատվածների մակերեսները ներմուծվել են գնահատման քարտերի մեջ քարտեզագրական նյութերի թվայնացումից և ArcGIS բազայից համակարգչով հատվածների մակերեսների (կլորացված մինչև տասնորդական) որոշումից հետո:

Տվյալների քարտեզագրական բազան ունի հատվածային բնութագիր, որը հնարավորություն է ընձեռնել պատրաստել թեմատիկ քարտեզներ:

2.5. Քարտեզագրական աշխատանքներ

Տաշիրի անտառտնտեսության անտառների քարտեզագրման համար հիմք են հանդիսացել.

- Տաշիրի անտառտնտեսության 3 անտառապետությունների նախորդ անտառշինության քարտեզագրական նյութերը,
- 1:25000 մասշտաբի տեղագրական քարտեզները,
- ծրագրի տարածքի արբանյակային պատկերները,
- համայնքների հատակագծերն ու կադաստրային քարտեզները:

Վերը նշված նյութերը տեղափոխվել են երկրատեղեկատվական համակարգ, կատարվել է քարտեզների ու պլանշետների թվայնացում և դրանց գրանցում աշխարհագրական կոորդինատային ցանցում:

Համայնքների հատակագծերից, կադաստրային քարտեզներից և 2008թ անտառաշինական պլան-քարտեզներից վերցվել են անտառային տարածքների ուրվագծերը: Տեղագրական քարտեզները վերցվել են գետային և ճանապարհային ցանցերը, բնակավայրերը, հորիզոնականները և այլ տվյալներ, որոնց օգնությամբ ճշտվել է անտառային տարածքների որոշ սահմաններ, օրինակ՝ քառակուսիների միջև սահմանները, որոնք անցնում են գետերով կամ ջրաբաժաններով:

Արբանյակային հանույթների օգնությամբ կատարվել է անտառային տարածքի նախնական բաժանում՝ ըստ հատվածների: Ճշտվել են նաև ճանապարհային և գետային ցանցի որոշ տվյալներ, ինչպես նաև անտառային տարածքի արտաքին և ներքին սահմանները:

Համայնքների վարչական տարածքներում անտառային հողերի գույքագրման և գնահատման արդյունքներով բացահայտվել են համայնքների կադաստրային քարտեզներում անտառային հողատեսքերի անհամապատասխանություններ, որոնք ճշտվել, քարտեզագրվել և համաձայնեցվել են համապատասխան համայնքների հետ:

2.6. Արբանյակային պատկերներ

Աշխատանքների իրականացմանն անհրաժեշտ արբանյակային նկարները տրամադրվել է ծրագրի կողմից: Օգտագործվել են Pleiades 1A արբանյակից ստացված 0,5մ լուծաչափության պանխրոմատիկ և 2մ լուծաչափության բազմասպեկտրալ նկարներ, ինչպես նաև ArcGIS Basemap WorldImagery առցանց բաց աղբյուրի արբանյակային նկարները (աղյուսակ 5):

Աղյուսակ 5. Արբանյակային պատկերների տեսակը և պատկերներով ապահովված մակերեսը

№	Անտառայե տության անվանումը	Արբանյակային պատկերի տեսակը և լուծաչափությունը	Պատկերներով ապահովված մակերեսը, հա
1.	Լավվարի	<ul style="list-style-type: none"> Pleiades 1A (0.5 մ լուծաչափության պանխրոմատիկ և 2 մ լուծաչափության բազմասպեկտրալ) ArcGIS Basemap WorldImagery, 1 մ լուծաչափության (առցանց բաց աղբյուր) 	2800 2800
2.	Տաշիրի	<ul style="list-style-type: none"> Pleiades 1A (0.5 մ լուծաչափության պանխրոմատիկ և 2 մ լուծաչափության բազմասպեկտրալ) ArcGIS Basemap WorldImagery, 1 մ լուծաչափության (առցանց բաց աղբյուր) 	125 ամբողջ մակերեսը
3.	Մեծավանի	ArcGIS Basemap WorldImagery, 1 մ լուծաչափության (առցանց բաց աղբյուր)	ամբողջ մակերեսը

2.7. Քառակուսիների տեղաբաշխման սխեմա

Անտառտնտեսության տարածքի բաժանումը քառակուսիների կատարվել է հաշվի առնելով տեղանքի աշխարհագրական տարրերը՝ գետեր, ճանապարհներ և այլ գործոններ, ընդ որում նախորդ գույքագրման քառակուսային ցանցը հիմնականում պահպանվել է: Անտառտնտեսության տարածքը բաժանվել է 58 քառակուսիների, ամենափոքր քառակուսու մակերեսը 20հա է՝ Մեծավանի անտառպետություն, իսկ ամենամեծը՝ 451հա, նույնպես Մեծավանի անտառպետությունում, միջին մակերեսը՝ 147հա: Անտառի գնահատման հատվածների ընդհանուր քանակությունը 2156 է, հատվածների միջին մակերեսը՝ 3,9հա: Նախորդ կառավարման պլանի համեմատ՝ հատվածների ընդհանուր թիվն ավելացել է 375-ով (աղյուսակ 6, քարտեզ 6):

Աղյուսակ 6. Անտառտնտեսության կազմակերպման հիմնական տարրերը

Անտառպետության անվանումը	Տարին	Մակերեսը, հա	Քառակուսիների քանակը, հատ	Քառակուսիների մակերեսը			Հատվածների քանակը, հատ	Հատվածի միջին մակերեսը
				Առավելագույն	Նվազագույն	Միջին		
Լավարի	2021	2754	16	257	102	172	526	5,2
	2008	2288	14	246	96	163	605	3,8
Տաշիրի	2021	2552	19	336	34	134	677	3,8
	2008	2263	19	233	33	119	431	5,2
Մեծավանի	2021	3195	23	451	20	139	953	3,4
	2008	2309	23	285	14	100	745	3,1
Ընդամենը	2021	8501	58	451	20	147	2156	3,9
	2008	6860	56	285	14	123	1781	3,9

2.8. Կոլեկտիվ ուսուցում

Համաձայն Հայաստանի անտառներում անտառչինության և անտառկառավարման պլանների պատրաստման հրահանգի, դաշտային գույքագրումից առաջ կազմակերպվել է անտառի գույքագրման և քարտեզագրման գործնական կամ կոլեկտիվ ուսուցում:

Կոլեկտիվ ուսուցումն իրականացվել է նախօրոք ընտրված ծառուտներում, որի նպատակը գույքագրող հիմնական և տեխնիկական անձնակազմին նախապատրաստելն ու անտառի գնահատում իրականացնելն է կոնկրետ գույքագրման տարածքի պայմաններում պահանջվող ճշտությամբ, յուրաքանչյուր կատարողի մասնագիտական մակարդակի և անտառի գնահատմանը նրա մասնակցության որոշումը և ճիշտ անտառտնտեսական միջոցառումներ նախագծելու հմտություն ուսուցանելը:

Կոլեկտիվ ուսուցումներին մասնակցել են ծրագրի հիմնական և տեխնիկական անձնակազմը, նույն թվում անտառտնտեսության համապատասխան մասնագետները:

Կոլեկտիվ ուսուցումը ներառել է՝

ա) անտառզոյքագրման չափումների կատարման հրահանգավորում, շրջանաձև ռելասկոպիկ և հաշվարկային հրապարակներով վարժանքներ, չափագրումների տվյալների օգտագործում՝ ինքնաստուգման համար,

բ) ծանոթացում անտառաճման պայմանների և անտառային տիպերի հետ, նրանց փոխկապակցվածությանը ծառուտների տեսակային կազմի, բոնիտետային դասերի և ծառուտների գնահատման այլ ցուցանիշների հետ,

դ) ծանոթացում ծառուտների, առանձին ծառերի վնասատուներով և հիվանդություններով վարակվածության նշանների հետ,

ե) ծանոթացում ծառուտների և այլ հողային կատեգորիաների արբանյակային նկարների վերձանմանը, գնահատման հատվածների սահմանների ճշտման և հատվածի ընդհանուր գնահատման բնութագրի գործնական ցուցադրում,

զ) տեղեկացում դաշտային տեխնիկական փաստաթղթերի ձևակերպման և դրանց լրացման պահանջների մասին:

2.9. Անտառկառավարման պլանավորման մասնակցային մոտեցում

Անտառկառավարման պլանավորման մասնակցային մոտեցման հիմնական նպատակը շահագրգիռ խմբերին հնարավորության ընձեռնումն է աջակցելու անտառկառավարման պլանավորման պրոցեսին: Տեղաբնակները կարող են օժանդակել տվյալների հավաքագրմանը, պաշարների վիճակի վերաբերյալ պատմական տվյալների և տեղային կարիքների ու պաշարների օգտագործման ավանդույթների վերաբերյալ տեղեկատվության հավաքագրմանը:

Մասնակցային մոտեցումն անկասկած կբարձրացնի տեղաբնակների հետաքրքրությունն անտառների պահպանության և պաշարների արդյունավետ օգտագործման գործընթացներում: Ռեսուրսների մասնակցային պլանավորման և կառավարման մեջ ընդհանուր պրոբլեմները որոշվում են համագործակցության միջոցով: Մասնակցային կառավարում նախ և առաջ նշանակում է համագործակցություն կազմակերպության ներսում և պլանավորողների, հասարակության ու հետաքրքրվող կողմերի միջև: Մասնակցային պլանավորման պրոցեսի արդյունավետությունը երաշխավորված է համապատասխան ուսուցման դեպքում:

Ծրագրի շրջանակներում հանդիպումներ են իրականացվել անտառտնտեսության աշխատակիցների և շրջակա համայնքների բնակիչների հետ, քննարկվել են կառավարման պլանի հիմնական դրույթները, անտառային քարտեզները համադրվել են համայնքների կադաստրային քարտեզների հետ, վերհանվել և ճշտվել են առկա անհամապատասխանությունները:



Բաժին 3. ԱՆՏԱՌԱՅԻՆ ՀՈՂԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

3.1. Անտառտնտեսության ընդհանուր տարածքի բաժանումն ըստ հիմնական նպատակային նշանակության և հողատեսքերի

Տաշիրի անտառտնտեսությունում արտադրական նշանակության հողատեսքերը զբաղեցնում են 566,0հա (6,7%)՝ ամբողջությամբ անտառածածկ, որից անտառմշակույթները՝ 39,5հա կամ 7,0%:

Պաշտպանական նշանակության հողատեսքերի ընդհանուր մակերեսը զբաղեցնում է ամբողջ տարածքի 69,4%-ը (5902,3հա), այդ թվում անտառածածկը՝ 2997,5հա է (50,6%), նույն թվում անտառմշակույթները՝ 2175,5հա, չմիակցված աղարթով անտառմշակույթները՝ ընդամենը 32,4հա: Հրդեհված, հատված և չվերականգնված անտառային տարածքները զբաղեցնում են՝ 259,1հա, անտառային բացատները և բաց (պարապուտ) տարածքները՝ 2277,4հա, նսրուտները՝ 56,0հա: Ոչ անտառային հողերը զբաղեցնում են 267,4հա (ընդհանուր ոչ անտառային հողերի 89,7%-ը):

Հատուկ նշանակության հողատեսքերը զբաղեցնում են 2032,7հա (23,9%), այդ թվում անտառածածկ մակերեսը՝ 1618,8հա, նույն թվում անտառմշակույթները՝ 429,3հա: Հրդեհված, հատված և չվերականգնված անտառային տարածքները զբաղեցնում են 68,5հա, անտառային բացատները և պարապուտ տարածքները՝ 314,6հա: Ոչ անտառային հողերը զբաղեցնում են 30,8հա:

Անտառտնտեսության ընդհանուր հողատեսքերում անտառածածկ մակերեսը 5182,3հա է (61,0%), որից ընդհանուր 2644,3 հեկտարն է միակցված սաղարթով անտառմշակույթ, հրդեհված, համատարած հատված և չվերականգնված մակերեսը՝ 327,6հա, անտառային բացատները և պարապուտ տարածքները՝ 2592,0հա, նսրուտները՝ 56,0հա:

Ընդհանուր ոչ անտառային մակերեսը զբաղեցնում է 298,2հա:

Անտառտնտեսության և անտառպետությունների ընդհանուր մակերեսների բաշխվածությունն ըստ անտառապաշտպանական կատեգորիաների և հողատեսքերի փոփոխությունը տրված է աղյուսակ 7 և 8-ում, իսկ հողատեսքի բաշխվածությունն ըստ անտառպետությունների աղյուսակ 9-ում (քարտեզ 7):

3.2. Անտառային հողերի փոփոխությունն ըստ հողատեսքերի

2021թ անտառտնտեսության մակերեսի ավելացումը 2008-ի համեմատությամբ 1641 հեկտարով (որից 1573,0հա-ը անտառային հողեր) բացատրվում է համայնքների վարչական սահմաններում անտառային հողատեսքերի, նախկինում անտառային հողերի ընդգրկման, մակերեսները երկրատեղեկատվական համակարգով ճշտման և Ջիլիզայի անտառտնտեսության Ախքյորփու անտառպետության 2-րդ և 3-րդ քառակուսիների՝ Լավվարի անտառպետությանը միացման, ինչպես նաև

Ստեփանավանի անտառտնտեսության Ստեփանավանի անտառպետության 1-ին քառակուսու՝ Տաշիրի անտառպետությանը միացնելու հանգամանքներով:

Աղյուսակ 7. Տաշիրի անտառտնտեսության հողատեսքերի բաշխվածությունն ըստ հիմնական նպատակային նշանակության կատեգորիաների

№	Հողատեսք	Կատեգորիա	Մակերեսը, հա
1	Ընդհանուր մակերեսը	Արտադրական	566,0
		Պաշտպանական	5902,3
		Հատուկ նշանակության	2032,7
		Ընդամենը	8501,0
2	Անտառաձածկ մակերեսը	Արտադրական	566,0
		Պաշտպանական	2997,5
		Հատուկ նշանակության	1618,8
		Ընդամենը	5182,3
2.1	Այդ թվում անտառոձակույթներ	Արտադրական	39,5
		Պաշտպանական	2175,5
		Հատուկ նշանակության	429,3
		Ընդամենը	2644,3
3	Զմիակցված անտառոձակույթներ	Պաշտպանական	32,4
4	Անտառային տնկարան	Պաշտպանական	12,5
5	Ոչ անտառաձածկ	Պաշտպանական	2592,5
		Հատուկ նշանակության	383,1
		Ընդամենը	2975,6
5.1	Հրդեհված, հատված և չվերականգնված	Պաշտպանական	259,1
		Հատուկ նշանակության	68,5
		Ընդամենը	327,6
5.2	Բացատներ և պարապուտ տարածքներ	Պաշտպանական	2277,4
		Հատուկ նշանակության	314,6
		Ընդամենը	2592,0
5.3	Նոսրուտներ	Պաշտպանական	56,0
		Հատուկ նշանակության	-
		Ընդամենը	56,0
6	Ոչ անտառային հողեր	Պաշտպանական	267,4
		Հատուկ նշանակության	30,8
		Ընդամենը	298,2

Աղյուսակ 8. Անտառտնտեսության անտառային հողերի հողատեսքերի փոփոխությունը

№	Հողատեսքը	1992		2008		2021		Տարբերությունը
		Հա	%	Հա	%	Հա	%	
1.	Ընդհանուր	4850,0	100	6860,0	100	8501,0	100	+1641,0
2.	Անտառային հողեր, ընդամենը	4253,0	87,7	6629,8	96,6	8202,8	96,5	+1573,0
2.1.	Անտառաձածկ, ընդամենը	2336,0	54,9	5105,2	74,4	5182,3	61,0	+77,1
2.1.1.	Այդ թվում անտառոձակույթներ	332,0		3169,5		2644,3		-525,2
2.2.	Զմիակցված սաղարթով անտառոձակույթներ	1169,0		37,1		32,4		-4,7
2.3.	Անտառային տնկարան	5,0		0,8		12,5		+11,7
2.4.	Ոչ անտառաձածկ, այդ թվում	743,0		1486,7		2975,6		+1488,9

№	Հողատեսքը	1992		2008		2021		Տարբերությունը
		Հա	%	Հա	%	Հա	%	
2.4.1	Նոսրուտներ	22,0		166,9		56,0		-110,9
2.4.2	Հրդեհված, հատված և չվերականգնված տարածքներ					327,6		+327,6
2.4.3	Բացատներ և պարապուտներ	726,0		1319,8		2592,0		1272,2
3.	Ոչ անտառային հողեր	597,0	12,3	230,2	3,4	298,2	3,5	68

Աղյուսակ 9. Տաշիրի անտառտնտեսության հողատեսքերի բաշխվածությունն ըստ անտառապետությունների և հողատեսքերի

№	Հողատեսքը	Լավիտի	Տաշիրի	Մեծավանի	Նրդամենի
1.	Ընդհանուր	2754,0	2552,0	3195,0	8501,0
2.	Անտառային հողեր, ընդամենը	2733,2	2458,8	3010,8	8202,8
2.1.	Անտառաձածկ, ընդամենը	2534,9	1336,3	1311,1	5182,3
2.1.1.	Այդ թվում անտառմշակույթներ	197,9	1256,7	1189,7	2644,3
2.2.	Չմիակցված սաղարթով անտառմշակույթներ	-	14,2	18,2	32,4
2.3.	Անտառային տնկարան	-	-	12,5	12,5
2.4.	Ոչանտառաձածկ, ընդամենն, այդ թվում	198,3	1108,3	1669,0	2975,6
2.4.1	Նոսրուտներ	-	7,6	48,4	56,0
2.4.2	Հրդեհված, հատված և չվերականգնված տարածքներ	47,0	124,8	155,8	327,6
2.4.3	Բացատներ և պարապուտ տարածքներ	151,3	975,9	1464,8	2592,0
3.	Ոչ անտառային հողեր	20,8	93,2	184,2	298,2

3.3. Անտառաձածկ մակերեսի և պաշարի բաշխվածությունը ըստ անտառակազմող ծառաթփատեսակների

Անտառտնտեսությունում հիմնական անտառակազմող տեսակներն են՝ արևելյան հաճարին, որի գերակշռությամբ ծառուտները զբաղեցնում են 1478,3հա՝ 296280,0խտմ³ ընդհանուր պաշարով, կամ անտառաձածկ մակերեսի 28,5%-ը և ընդհանուր պաշարի 47,8%-ը (սահմանային Լավարի անտառապետություն), ընդ որում 2008թ. համեմատությամբ մակերեսը ավելացել է 213,9 հեկտարով, իսկ ընդհանուր պաշարը՝ 31960խտմ³-ով: Բոխու գերակշռությամբ ծառուտները զբաղեցնում են 734,5հա, ընդհանուր պաշարը 104230խտմ³ (անտառաձածկի 14,2%-ը և պաշարի 16,8%-ը), 2008թ. համեմատությամբ զբաղեցրած մակերեսը ավելացել է 174,7 հեկտարով, ընդհանուր պաշարը 31130խտմ³-ով, կաղնուտները 352,6հա, 19890խտմ³ (անտառաձածկ տարածքի 6,8%-ը և պաշարի 3,2%-ը), սոճուտները՝ 1803,4հա, 161190,0խտմ³ պաշարով (34,8% և 26,0%) և մնացած տեսակները միասին կազմում են անտառաձածկի 15,7%-ը և ընդհանուր պաշարի 6,2%-ը (աղյուսակ 10, քարտեզ 8):

Աղյուսակ 10. Անտառածածկ մակերեսի և պաշարի բաշխվածությունն ըստ անտառկազմող ծառատեսակների

Գերակշռող ծառատեսակը	2008		2021	
	մակերեսը, հա	պաշարը, խտմ ³	մակերեսը, հա	պաշար, խտմ ³
1 Սոճի	1963,6	106870	1803,4	161190
2 Կաղնի	252,8	10420	352,6	19890
3 Հաճարի	1264,4	264320	1478,3	296280
4 Բոխի	559,8	73100	733,9	104230
5 Հացի	60,2	3310	114,3	6400
6 Ընկուզենի	12,6	480	11,5	630
7 Թխկի	225,2	5800	137,0	4520
8 Կեչի	5,6	240	8,6	240
9 Սպիտակ ակացիա	2,8	40	1,9	70
10 Ղաժի	-	-	44,0	5500
11 Կաղամախի	134,1	6680	60,4	3450
12 Բարդի	131,9	11840	94,0	7770
13 Տանձենի	224,7	4070	158,7	5160
14 Խնձորենի	178,9	3810	137,0	3230
15 Զիակասկ	2,8	10	2,8	120
16 Արոսենի	13,8	260	-	-
17 Ուռի	43,4	780	27,0	590
18 Թփեր	28,6	260	16,9	170
Ընդամենը	5105,2	492330	5182,3	619440

3.4. Անտառածածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ տարիքային խմբերի

Անտառտնտեսությունում անտառածածկ մակերեսի և պաշարի հետևյալ բաշխվածությունն է ըստ տարիքային խմբերի: Երիտասարդ ծառուտները (I և II հասակային դասեր) զբաղեցնում են 1727,1հա, 77760խտմ³ պաշարով (անտառածածկի 33,3% և պաշարի 12,5%-ը):

Միջին տարիքի ծառուտները, որոնք բացարձակ գերակշռում են, զբաղեցնում են 3024,9հա, 470560խտմ³ պաշարով (համապատասխանաբար 58,4% և 76,0%):

Հասունացող և հասուն ծառուտները զբաղեցնում են համապատասխանաբար 372,8հա (7,2%) և 57,5հա (1,1%), 62610խտմ³ (10,1%) և 8960խտմ³ (1,4%):

Անտառտնտեսության 2008թ. գնահատման արդյունքներով հետևյալ պատկերն է՝ երիտասարդ ծառուտները զբաղեցրել են անտառածածկի 47,6%-ը և պաշարի 18,6%-ը, միջին տարիքի ծառուտները՝ համապատասխանաբար 48% և 73,6%, հասունացող և հասուն ծառուտները միասին՝ 4,3% և 7,8% (աղյուսակ 11, քարտեզ 9):

Աղյուսակ 11. Անտառածածկ տարածքի և պաշարի բաշխվածությունն ըստ տարիքային խմբերի

№	Գերակշռող ծառատեսակը	Մակերեսը, հա							Պաշարը, խտմ ³							Միջին տարիքը
		Ընդհանուր Մակերեսը, հա	այդ թվում ըստ տարիքային խմբերի						Մնդկանուր պաշարը մ ³	այդ թվում ըստ տարիքային խմբերի						
			երիտասարդ		միջին տարիքի	հասունացող	հասուն և գերհասուն			երիտասարդ		միջին տարիքի	հասունացող	հասուն և գերհասուն		
			1	2			ընդամենը	այդ թվում գերհասուն		1	2			ընդամենը	այդ թվում գերհասուն	
1	Սոճի	1803,4	233,4	800,9	769,1			161190	4020	53950	103220				41	
2	Կաղնի	352,6	49,1	180,1	123,4			19890	350	5430	14110				50	
3	Հաճարի	1478,3			1309,7	155,2	13,4	296280			259040	34080	3160		114	
4	Բոխի	733,9		13,3	597,2	86,2	37,2	104230		940	83150	1470	5440		74	
5	Հացի	114,3	5,3	72,7	36,3			6400	20	2390	3990				40	
6	Ընկուզենի	11,5		10,5	1,0			630		570	60				40	
7	Թխկի	137,0	4,8	111,8	20,4			4510	20	3690	800				37	
8	Կեչի	8,6		5,7	2,9			240		60	180				29	
9	Սպիտակ ակացիա	1,9			0,2	0,4	1,3	0,5	70			20	50	20	30	
10	Ղաժի	44,0				44,0			5500			5500			60	
11	Կաղամախի	60,4		3,3	45,9	11,2		3450							51	
12	Բարդի	94,0			18	73,4	2,6	7770			760	676	250		46	
13	Տանձենի	158,7	3,2	119,0	36,5			5160	50	3600	1510				38	
14	Խնձորենի	137,0	3,3	107,2	26,5			3230	50	2440	740				37	
15	Զիակասկ	2,8		2,8				120		120					40	
16	Ուռի	27,0	0,5		26,5			590			590				29	
18	Թփեր	16,9		0,2	11,3	2,4	3,0	170			90	20	60		22	
Անտառտնտեսություն 2021թ		5182,3	299,6	1427,5	3024,9	372,8	57,5	0,5	619440	4520	73240	470560	62160	8960	20	67
Անտառտնտեսություն 2008թ		5105,2	505,6	1926,4	2450,6	184,1	38,5	15,6	492330	5580	85910	362590	34430	3820	230	55
Անտառպետություններ 2020																
Մեծավանի անտառպետություն		1311,1	126,7	768,9	342,3	67,5	5,7	0,5	66580	1840	30390	28120	5970	330	20	37
Տաշիրի անտառպետություն		1336,3	171,3	607,6	536,3	19,9	1,2		112530	2620	38630	39340	1910	30		40
Լավարի անտառպետություն		2534,9	1,6	51,0	2146,3	285,4	50,6		440260	60	4220	373100	54280	8600		97

3.5. Անտառածածկ տարածքի և պաշարի բաշխվածությունը ըստ ծովի մակերևույթից բարձրության

Անտառտնտեսությունում անտառները տեղաբաշխված են ծովի մակերևույթից 1100-2100մ բարձրությունների վրա, ընդ որում մինչև 1200մ բարձրության վրա գտնվում է ընդամենը 37,3հա մակերես, 3950խտմ³ ընդհանուր պաշարով (ընդհանուր անտառածածկ տարածքի 0,7% և պաշարի 0,6%), 1201-1600մ բարձրությունների վրա՝ 2654,1հա, 390370խտմ³ ընդհանուր պաշարով (52,4% և 63,8%), 1601-1800մ՝ 2130,3հա, 197550խտմ³ ընդհանուր պաշարով (42% և 32,3%), 1800մ-ից բարձր՝ 244,1հա, 19960խտմ³, անտառածածկի ընդամենը 4,9%-ը, ընդհանուր պաշարի 3,3%-ը (աղյուսակ 12):

Աղյուսակ 12. Անտառածածկ մակերեսի և ընդհանուր պաշարի բաշխվածությունն ըստ ծովի մակերևույթից բարձրության

Անտառապետություն	Անտառածածկ/պաշար, հա/մ ³	Ծովի մակերևույթից բարձրությունը, մետր				
		Մինչև 1200	1201-1600	1601-1800	1801-2000	2000-ից բարձր
Լավվարի	2534,9	37,3	1960,8	510,4	26,4	-
	440240	3950	346100	88300	1890	-
Տաշիրի	1336,3	-	170,9	955,7	199,2	10,5
	112550	-	16310	78740	16760	740
Մեծավանի	1311,1	-	540,2	754,0	16,9	-
	66650	-	28720	36640	1290	-
Անտառտնտեսություն	5182,3	37,3	2671,9	2220,1	242,5	10,5
	619440	3950	391130	203680	19940	740

3.6. Անտառածածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ լանջի թեքության և տարիքային խմբերի

Անտառածածկ տարածքի 51,6%-ը (2674,5հա) և պաշարի 38,1%-ը (233840խտմ³) գտնվում են մինչև 20° թեքությունների վրա, իսկ 30°-ից բարձր թեքություններում տեղաբաշխված են 781,1հա անտառներ՝ 136990խտմ³ ընդհանուր պաշարով (համապատասխանաբար 15,1% և 22,1%):

Անտառտնտեսության երիտասարդ և միջին տարիքային խմբերի ծառուտների մակերեսների 73%-ը (3784,4հա) գտնվում են մինչև 30° թեքությունների վրա, որոնցում և համապատասխան հատվածներում նախատեսվել են խնամքի հատումները (աղյուսակ 13, քարտեզ 10):

3.7. Անտառածածկ տարածքի և պաշարի բաշխվածությունն ըստ բոնիտետային դասերի

Անտառների միջին բոնիտետային դասը III-6 է, համեմատաբար բարձր բոնիտետային դասով առանձնանում են հաճարկուտները, որոնց միջին բոնիտետային

դասը III-2 է, բոխին՝ III-3 սոճին՝ III-6, բարձրաբուն կաղնուտներին՝ IV-1 (աղյուսակ 14, քարտեզ 11):

Աղյուսակ 13. Անտառածածկ ընդհանուր մակերեսի և պաշարի բաշխվածությունն ըստ լանջի թեքության աստիճանի և տարիքային խմբերի

Լանջի թեքության աստիճանը	անտառածածկ մակերեսը, հա	պաշարը, մ ³	Տարիքային խումբ							
			երիտասարդ		միջին տարիքային		հասունացող		հասուն և գերհասուն	
			անտառածածկ մակերեսը, հա	պաշարը, խտմ ³	անտառածածկ մակերեսը, հա	պաշարը, խտմ ³	անտառածածկ մակերեսը, հա	պաշարը, խտմ ³	անտառածածկ մակերեսը, հա	պաշարը, խտմ ³
մինչև 5⁰	695,2	34350	422,0	13050	207,7	15600	59,3	5370	6,2	330
6-10 ⁰	161,0	8580	99,9	3390	53,6	4060	7,5	1130		
11-15 ⁰	424,6	36140	180,1	5750	233,0	29810	10,8	550	0,7	30
16-20 ⁰	1393,7	161120	647,9	39450	659,4	106240	76,0	14290	10,4	1140
21-25 ⁰	1080,8	155310	194,0	8630	794,4	130390	76,2	12710	16,2	3580
26-30 ⁰	646,5	86950	94,4	4290	466,3	67960	63,6	11140	22,2	3560
31-35 ⁰	742,9	129370	88,2	3190	589,1	113260	63,8	12600	1,8	320
36-40 ⁰	37,0	7610			21,4	3240	15,6	4370		
40⁰ ից բարձր	0,6	10	0,6	10						
Անտառ տնտեսություն	5182,3	619440	1727,1	77760	3024,9	470560	372,8	62160	57,5	8960

Աղյուսակ 14. Անտառածածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ բոնիտետային դասերի

N:	Գերակշռող ծառատեսակը	Բոնիտետային դասեր							
		1	2	3	4	5	5ա	Ընդ. հա	Միջին բոնիտետ
1.	Սոճի	105,2	495,6	550,2	567,3	85,1		1803,4	III-6
2.	Կաղնի		1,9	66,2	194,2	90,3		352,6	IV-1
3.	Հաճարի		1,6	1260,3	216,4			1478,3	III-2
4.	Բոխի	2,7	71,3	382,9	274,4	3,2		733,9	III-3
5.	Հացի		33,2	20,7	36,3		24,1	114,3	III-7
6.	Թխկի			32,7	72,8	31,5		137,0	III-9
7.	Ընկուզենի		1,1	9,4	1,0			11,5	III-0
8.	Շագանակենի			1,1	1,7			2,8	III-6
9.	Ակացիա սպիտակ				0,6	1,3		1,9	IV-7
10.	Ղաժի				22,8	21,2		44,0	IV-5
11.	Բարդի	24,2	21,8	31,4	11,9	4,7		94,0	III-1
12.	Կաղամախի			25,3	15,1	20,0		60,4	III-8
13.	Կեչի		2,1	3,6	2,9			8,6	III-0
14.	Տանձենի		2,1	11,6	74,1	69,4	1,5	158,7	IV-2
15.	Խնձորենի			2,5	42,4	87,2	4,9	137,0	IV-6
16.	Ուղի	0,5				23,6	2,9	27,0	IV-8
17.	Թփեր					11,8	5,1	16,9	V-3
	Անտառտնտեսություն	132,6	630,7	2397,9	1533,9	449,3	38,5	5182,3	III-6

3.8 Անտառածածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ ծառուտի լրիվության

Անտառտնտեսության ծառուտների միջին լրիվությունը 0,54 է, ընդ որում կաղնուտներում և հաճարկուտներում համապատասխանաբար 0,48 և 0,53, սոճուտներում և բոխու գերակշռությամբ ծառուտներում՝ 0,57 և 0,58: 2008թ. անտառտնտեսության ծառուտների միջին լրիվությունը եղել է 0,55:

Մեծավանի անտառպետությունում միջին լրիվությունը գնահատվել է 0,50, Լավվարի անտառպետությունում 0,55, իսկ Տաշիրի անտառպետությունում 0,57:

Ցածր լրիվության (0,3-0,4) ծառուտները զբաղեցնում են ընդհանուր 1361,9հա մակերես, կամ ընդհանուր մակերեսի 26,3%-ը: 2008թ. գույքագրման արդյունքներով կազմել 1337,8հա (26,6%): Միջին լրիվության (0,5-0,6) ծառուտները զբաղեցնում են ընդհանուր 2930,2հա մակերես՝ 56,5%-ը, 2008թ. 2489 հա (48,8%):

Բարձր լրիվության (0,7 և բարձր) ծառուտները կազմում են ընդհանուր անտառածածկի 17,2%-ը, 2008թ՝ 24,6% (աղյուսակ 15, քարտեզ 12):

Աղյուսակ 15. Անտառածածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ ծառուտի լրիվության

Գերակշռող ծառատեսակը	Տարին	Լրիվությունը									
		0,3	0,4	0,5	0,6	0,7	0,8	0,9	1,0	Ընդ.	Միջին
Սոճի	2008	179,5	286,6	347,5	321,7	285,0	476,3	64,1	2,9	1963,6	0,60
	2020	196,0	343,7	293,7	338,5	283,0	342,0	5,7	0,8	1803,4	0,57
Կաղնի	2008	17,5	114,8	51,6	59,0	9,9				252,8	0,47
	2020	36,6	110,8	105,6	86,9	12,2	0,5			352,6	0,48
Հաճարի	2008	39,8	160,1	488,8	386,5	182,4	6,8			1264,4	0,54
	2020	40,5	187,1	615,5	581,1	50,5	3,6			1478,3	0,53
Բոխի	2008	52,2	22,7	102,5	312,1	43,1	17,1	10,1		559,8	0,56
	2020	1,5	43,1	127,3	464,1	89,4	8,5			733,9	0,58
Հացի	2008		28,8	18,6	4,8	5,9	2,1			60,2	0,49
	2020	5,6	44,8	18,3	22,0	14,5	7,9	1,2		114,1	0,52
Թխկի	2008	11,2	86,8	62,8	51,3		13,1			225,2	0,49
	2020	18,2	62,2	25,7	24,7	3,0	3,2			137,0	0,46
Ընկուզենի	2008	5,2	6,9	0,5						12,6	0,36
	2020	0,7	5,2	0,4		5,2				11,5	0,53
Կեչի	2008	0,9	0,9	2,9	0,9					5,6	0,47
	2020		6,3	2,3						8,6	0,43
Կաղամախի	2008		39,3	12,3	45,4	7,4	29,7			134,1	0,58
	2020	8,8		24,1		4,3		23,1	0,1	60,4	0,47
Ուտի	2008	5,9	19,9	9,5	0,6		7,5			43,4	0,48
	2020	0,5	13,5	5,5		7,5				27,0	0,50
Շագանակենի	2008		2,4	0,4						2,8	0,41
	2020		1,1	1,7						2,8	0,46
Ղաժի	2008										
	2020				44,0					44,0	0,60
Տանձենի	2008	63,2	47,4	88,4	20,1	3,2	2,4			224,7	0,44
	2020	22,9	46,5	44,8	35,3	6,7	1,6	0,3	0,6	158,7	0,48
Ինձորենի	2008	54,5	69,5	19,4	34,7	0,8				179,8	0,42
	2020	50,3	43,8	16,6	13,4	7,2	5,7			137,0	0,43
Սպիտակ ակացիա	2008		1,6		0,2	0,8	0,2			2,8	0,53
	2020		0,2	0,5	1,1	0,1				1,9	0,56
Բարդի	2008	11,1	9,4	23,6	8,2	42,1	18,7	18,8		131,9	0,65
	2020	26,4	7,4	11,4	22,9	21,6	4,3			94,0	0,55

Գերակշռող ծառատեսակը	Տարին	Լրիվությունը										
		0,3	0,4	0,5	0,6	0,7	0,8	0,9	1,0	Ընդ.	Միջին	
Արոսենի	2008		1,9	11,9							13,8	0,48
	2020	-									-	
Թփեր	2008	2,8	15,3	1,2	1,2	7,9	0,2				28,6	0,48
	2020	2,9	11,2		2,8						16,9	0,44
Անտառտնտեսություն	2008	443,8	914,0	1242,0	1247,0	588,5	574,1	93,0	2,9		5105,2	0,55
	2020	410,9	951,0	1273,6	1660,5	500,9	377,3	7,2	1,5		5182,3	0,54
Անտառպետություններ 2020												
Լավարի	2020	51,9	285,3	826,7	1189,0	159,7	21,4				2535,0	0,55
Տաշիրի	2020	162,7	253,7	199,4	218,7	255,5	240,2	4,8	0,6		1335,6	0,57
Մեծավանի	2020	196,3	387,9	267,3	227,5	90,0	115,7	25,5	0,9		1311,7	0,50

3.9. Անտառածածկ մակերեսի և պաշարի բաշխվածությունն ըստ հասակային դասերի

Անտառածածկ մակերեսի 27,5%-ը (1727,1հա) երիտասարդ տարիքային խնբի (1-ին և 2-րդ հասակային դաս) ծառուտներ են, որոնցում ընդհանուր պաշարը կազմում է 77760մ³ (33,3 և 12,5%), 2008թ. այն կազմել է 47,6% (2432հա) և 91490մ³, 18,6%: 3-րդ և 4-րդ հասակային դասի ծառուտների ընդհանուր մակերեսը 2008թ. համեմատությամբ 2021թ. ավելացել է 314,9 հեկտարով, ինչը բացատրվում է երիտասարդ տարիքային խմբից ավելի բարձր հասակային դաս տեղաշարժով: 5-6 հասակային դասերի ծառուտների մակերեսը 2008թ. համեմատությամբ ավելացել է 88,1 հեկտարով, իսկ ընդհանուր պաշարը նվազել է 10620մ³-ով: 2008թ. համեմատությամբ ավելավել է նաև 7 և բարձր հասակային դասերի ծառուտների ընդհանուր մակերեսը 379,6 հեկտարով՝ հիմնականում Լավարի անտառպետության հաճարի գերակշռությամբ ծառուտների հաշվին (աղյուսակ 16, քարտեզ 13):

Աղյուսակ 16. Տաշիրի անտառտնտեսության անտառածածկ մակերեսի և պաշարի փոփոխության դինամիկան ըստ գերակշռող ծառատեսակների ու հասակային դասերի

Գերակշռող ծառատեսակը	Գույքագրման տարին	Հասակային դասեր										
		Համարիչ- մակերեսը (հա), Հայտարար- պաշարը (խտմ ³)										Ընդ.
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	X և բարձր		
Սոճի	2021	233,4	800,9	738,8	30,3							1803,4
		4020	53950	98500	4720							161190
	2008	242,2	1239,4	482,0								1963,6
		2530	61710	42630								106870
Կաղնի	2021	49,1	180,1	39,3		26,9	41,2	16,0				352,6
		350	5430	1770		3280	7140	1900				19890
	2008	75,0	130,5		0,7	10,4	19,1	15,2	1,9			252,8
		860	3360		40	1120	2840	1930	270			10420
Հաճարի	2021			12,6	35,7	231,3	606,5	549,1	43,1			1478,3
				1660	4540	38910	121920	118050	11200			296280
	2008	1,5		2,3	30,2	470,3	562,5	197,6				1264,4
		10		330	4850	86840	126110	46180				264320
Բոխի	2021		13,3	186,0	252,4	281,4	0,8					733,9
			940	22270	35890	45060	70					104230
	2008	0,9	115,0	126,0	220,0	97,9						559,8
		10	10170	15760	31840	15320						73100
Հացի	2021	5,1	72,7	30,2	6,1							114,3
		20	2390	2830	1160							6400
	2008		39,8	20,4								60,2
			920	2390								3310

Գերակշռող ծառատեսակը	Գույքագրման տարին	Հասակային դասեր										
		Համարիչ- մակերեսը (հա), Հայտարար- պաշարը (խմ ³)										Ընդ.
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	X և բարձր		
Թխկի	2021	4,8	111,8	20,4								137,0
		30	3690	800								4520
2008	2021	84,3	124,4	16,5								225,2
		1420	3450	930								5800
Ընկուղենի	2021		10,5	1,0								11,5
			570	60								630
2008	2021		12,6									12,6
			480									480
Շագանակենի	2021		2,8									2,8
			120									120
2008	2021		2,8									2,8
			110									110
Ակացիա սպիտակ	2021				0,2	0,4	0,8			0,5		1,9
						20	30			20		70
2008	2021				1,0					1,8		2,8
					10					30		40
Ղափի	2021						44,0					44,0
							5500					5500
2008	2021		5,7			2,9						8,6
			60			180						240
Կեչի	2021	0,9			1,7	3,0						5,6
					90	150						240
Կաղամախի	2021		3,3	2,0	43,9	11,2						60,4
			50	70	2250	1080						3450
2008	2021		0,9	46,1	70,0	17,1						134,1
			20	2430	3000	1230						6680
Բարդի	2021			10,2	7,8	73,4	2,6					94,0
				340	420	6760	250					7770
2008	2021	1,2	5,7		70,3	36,7	18,0					131,9
		10	100		4510	5780	1440					11840
Ուղի	2021	0,5		16,9	8,8	0,8						27,0
				310	260	20						590
2008	2021	1,2	11,7	28,0	1,9	0,6						43,4
		10	200	510	40	20						780
Տանձենի	2021	3,2	119,0	36,5								158,7
		50	3600	1510								5160
2008	2021	52,3	158,6	13,8								224,7
		360	2400	310								4070
Խնձորենի	2021	3,3	107,2	26,5								137,0
		50	2420	740								3230
2008	2021	46,1	81,4	51,4								178,9
		370	1970	1470								3810
Թփեր	2021		0,2	1,2	10,1	2,4	1,8	1,2				16,9
				10	80	20	30	30				170
2008	2021		3,6		13,3	5,7				13,8		36,4
			20		160	40				200		420
Ամբողջը	2021	299,6	1427,5	1121,6	395,3	630,7	697,7	566,3	43,6			5182,3
		4520	73240	130890	49320	95330	134940	119980	11220			619440
2008	2021	505,6	1926,4	793,5	409,1	640,7	599,6	212,8	3,7	13,8		5105,2
		5580	85910	66800	44540	110500	130390	48110	300	200		492330

3.10. Անտառի տիպը

Անտառչինության ժամանակ անտառի տիպի բնութագրմ անհամար հիմք են ընդունվել Լ. Բ. Մախատաձեի և Ն. Դ. Պոպովի, նաև Յարոշենկոյի կողմից Կովկասի ու Հայաստանի համար մշակված անտառտիպոլոգիալական սխեմաները:

Համաձայն վերը նշված սխեմաների՝ անտառտնտեսության անտառները տեղաբաշխված են կենտրոնական-արևմտաանդրկովկասյան մարզում, որի բուսականությունն առանձնանում է հարուստ կենսաբազմազանությամբ, լավ զարգացած անտառներով՝ արևելյան կաղնու և հաճարի ծառատների գերակշռությամբ: Տարածաշրջանի կլիման նպաստում է անտառտնտեսության տարածքում անտառի թարմ (չափավոր խոնավ) տիպերի գերակշռությանը (տարախոտային), որը զբաղեցնում է ընդհանուր անտառածածկի 67,6%-ը (3505,4հա) (աղյուսակ 17):

Աղյուսակ 17. Անտառածածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ անտառի տիպերի

№	Անտառի տիպերի խմբեր	Գերակշռող ծառատեսակները							
		Սոճի	Կաղնի	Հաճարի	Բոխի	Հացի	Թխի	Այլ տեսակներ	Ընդամենը
1	Հացազգիխոտային			186,4	61,2				247,6
2	Մեղյալ ծածկույթ	451,7	0,4	3,6		6,1	3,2	17,2	482,2
3	Շուղախոտային	59,8	26,1	516,7	232,9			3,5	839,0
4	Տարախոտային	1201,6	321,1	764,4	439,8	108,2	131,8	537,9	3504,8
5	Ենթալայան	90,3	2,3	7,2					99,8
6	Բարձրախոտային		2,7				2,0	4,2	8,9
Ընդամենը		1803,4	352,6	1478,3	733,9	114,3	137,0	562,8	5182,3

3.11. Անտառածածկ պայմանների տիպ

Անտառտնտեսությունների սահմաններում անտառածածկ պայմանների տիպը բնութագրվել է համաձայն պրոֆ. Ե. Վ. Ալեքսեևի և Պ. Ս. Պոգրեբնյակի կողմից մշակված էդաֆիկ ցանցի, ըստ որի անտառածածկ պայմանները հիմնականում որոշվում են երկու էդաֆիկ գործոններով՝ հողերի բերրիությամբ և խոնավացման պայմաններով և այդ գործոնները դիտվում են իրարից անկախ:

Հողերի բերրիությունը առաջացնում է հետևյալ տիպերի հաջորդականությունը.

- A- բնութագրում է աղքատ աճման տարածքով,
- B- համեմատաբար աղքատ աճման տարածքով,
- C- համեմատաբար բերրի աճման տարածքով,
- D- բերրի աճման տարածքով:

Խոնավապահովվածությունից ելնելով անտառի տիպերը բաժանվում են

0-չափազանց չոր,

1- չոր,

2- թարմ (չափավոր խոնավ),

3- խոնավ,

4- թաց,

5- ճահիճ:

Անտառգնահատման տվյալների վերլուծությունից կարելի է եզրակացնել, որ Տաշիրի անտառտնտեսությունում գերակշռում են համեմատաբար բերրի աճման պայմաններով չափավոր խոնավ տիպը (C-2) 3119,7հա, կամ ընդհանուր անտառածածկի 60,2%-ը (աղյուսակ 18):

Կարելի է եզրահանգել, որ անտառտնտեսություններում անտառաճման պայմանները բարենպաստ են թարմ չափավոր խոնավությամբ համեմատաբար բերրի հողերում աճող անտառային տեսակների համար, որը և հաշվի է առնվել անտառվերականգնման համալիր միջոցառումների նախատեսման ժամանակ:

Աղյուսակ 18. Անտառածածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ անտառաճման պայմանների տիպերի

Բոնիտետային դաս	Գերակշռող ծառատեսակների մակերեսը, հա							
	Սոճի	Կաղնի	Հաճարի	Բոխի	Հացի	Թխկի	Այլ տեսակներ	Ընդամենը, հա
A2	4,8	7,5		18,4			3,1	33,8
B1	30,9	14,5	18,6	12,0	4,8	4,2	19,0	104,0
B2	185,8	43,4	123,2	120,6		7,2	45,0	525,2
B3	62,4		18,2		4,7		10,6	95,9
C1	366,1	86,1	270,0	142,4	10,6	18,2	155,5	1048,9
C2	1024,3	193,6	1013,9	377,8	86,0	102,2	321,3	3119,6
C3	129,1	7,5	34,4	62,7	8,2	5,2	8,3	255,4
Ընդամենը	1803,4	352,6	1478,3	733,9	114,3	137,0	562,8	5182,3

3.11. Հիմնական անտառկազմող ծառատեսակների գնահատման միջին ցուցանիշները

Անտառտնտեսությունում անտառների միջին տարբը 67 է, միջին բոնիտետային դասը՝ 3,6, ծառուտների միջին լրիվությունը 0,54 է, 1 հեկտարի միջին պաշարը՝ 120խտմ³, միջին տարեկան աճը՝ 1,79խտմ³: Ծառուտի միջին կազմը՝ 3,6սոճի, 2,5հաճարի, 1,7բոխի, 0,8կաղնի, 0,4թխկի, 0,3հացի, 0,2բարդի, 0,1տանձենի, 0,1խնձորենի, 0,1ուռի, 0,1կաղամախի, 0,1լաժի:

Գնահատման նշված ցուցանիշները 2008թ. հետևյալն են՝ միջին տարբը 55, միջին բոնիտետային դասը 3,6, ծառուտների միջին լրիվությունը 0,55, 1 հեկտարի միջին պաշարը 96խտմ³, միջին տարեկան աճը՝ 1,75խտմ³: Ծառուտի միջին կազմը՝ 4,1սոճի, 2,4հաճարի, 1,4բոխի, 0,6կաղնի, 0,5թխկի, 0,3կաղամախի, 0,2բարդի, 0,2ուռի, 0,1խնձորենի, 0,1տանձենի, 0,1հացի:

Անտառպետություններում գնահատման միջին ցուցանիշները 2020թ.հետևյալն է՝ Տաշիրի անտառպետությունում միջին տարբը 42, միջին բոնիտետային դասը՝ 3,8, միջին լրիվությունը՝ 0,57, 1 հեկտարի միջին պաշարը՝ 84խտմ³, միջին տարեկան աճը՝

2,0խտմ³: Միջին կազմը՝ 8,8սոճի, 0,7կաղնի, 0,2հացի, 0,1թխկի, 0,1բարդի, 0,1խնձորենի:

2008թ՝ միջին տարբը 32, միջին բոնիտետային դասը՝ 3,9, միջին լրիվությունը՝ 0,50, 1 հեկտարի միջին պաշարը՝ 40մ³, միջին տարեկան աճը՝ 1,28մ³: Միջին կազմը՝ 8,8սոճի, 0,5թխկի, 0,5կաղնի, 0,1բարդի, 0,1ակացիա դեղին:

Մեծավանի անտառպետությունում՝ 2021թ. միջին տարիքը 38, միջին բոնիտետային դասը՝ 3,8, միջին լրիվությունը 0,50, 1 հեկտարի միջին պաշարը՝ 58խտմ³, միջին տարեկան աճը՝ 1,53խտմ³, միջին կազմը՝ 4,6սոճի, 1,4կաղնի, 1,0թխկի, 0,8կաղամախի, 0,6բարդի, 0,4տանձենի, 0,4հացի, 0,4ուռի, 0,3խնձորենի, 0,1կեչի:

2008թ՝ միջին տարբը 32, միջին բոնիտետային դասը 3,9, միջին լրիվությունը 0,50, 1 հեկտարի միջին պաշարը՝ 40խտմ³, միջին տարեկան աճը՝ 1,25խտմ³: Միջին կազմը՝ 4,2սոճի, 1,1կաղամախի, 1,0կաղնի, 0,9թխկի, 0,8բարդի, 0,7ուռի, 0,4խնձորենի, 0,4հացի, 0,3տանձենի, 0,2բոխի:

Լավարի անտառպետությունում՝ 2020թ. միջին տարբը 97, միջին բոնիտետային դասը՝ 3,2, միջին լրիվությունը՝ 0,55, 1 հեկտարի միջին պաշարը՝ 174խտմ³, միջին տարեկան աճը՝ 1,79խտմ³, միջին կազմը՝ 4,9հաճարի, 3,3բոխի, 0,6սոճի, 0,6կաղնի, 0,2հացի, 0,2թխկի, 0,2ղաժի:

2008թ՝ միջին տարբը 91, միջին բոնիտետային դասը 3,0, միջին լրիվությունը 0,60, 1 հեկտարի միջին պաշարը՝ 180խտմ³, միջին տարեկան աճը՝ 1,98խտմ³: Միջին կազմը՝ 5,4հաճարի, 3,1բոխի, 0,8սոճի, 0,3կաղնի, 0,2թխկի, 0,1հացի, 0,1ընկուզենի (աղյուսակ 19):

Աղյուսակ 19. Տեղեկագիր անտառզնահատման միջին ցուցանիշների՝ ըստ գերակշռող ծառատեսակների

№	Գերակշռող ծառատեսակը	Տարիներ	Գնահատման միջին ցուցանիշներ					Ծառուտի միջին կազմը
			Տարիքը	Բունիտետի դասը	Արիությունը	1 հա անտառածածկ մակերեսի միջին առաջառո. մ ³	Պաշարի 1 հա. անտառածածկի միջին անըը	
1	Սոճի	2021	43	3,6	0,57	90	2,09	9,5սոճի, 0,1կաղնի, 0,1թխկի, 0,1խնձորենի, 0,1տանձենի, 0,1կաղանախի
		2008	34	3,7	0,56	54	1,59	9,6սոճի, 0,1թխկի, 0,1հացի, 0,1կաղնի, 0,1տանձենի
2	Կաղնի	2021	51	4,1	0,48	57	1,12	6,8կաղնի, 1,0բոխի, 0,8սոճի, 0,5թխկի, 0,2հաճարի, 0,2տանձենի, 0,2ուռի, 0,1խնձորենի, 0,1հացի, 0,1կեչի
		2008	43	4,3	0,47	41	0,95	7,5կաղնի, 0,7բոխի, 0,6թխկի, 0,5սոճի, 0,4ուռի, 0,1խնձորենի, 0,1չիչխան, 0,1հացի
3	Հաճարի	2021	115	3,2	0,53	200	1,74	7,8հաճարի, 1,9բոխի, 0,1կաղնի, 0,1թխկի, 0,1հացի
		2008	63	3,1	0,56	131	2,1	8,1հաճարի, 1,7բոխի, 0,1կաղնի, 0,1թխկի
4	Բոխի	2021	75	3,3	0,58	142	1,89	6,9բոխի, 1,1հաճարի, 1,0կաղնի, 0,4ղաժի, 0,3թխկի, 0,3հացի
		2008	63	3,1	0,56	131	2,1	7,4բոխի, 1,2հաճարի, 0,6կաղնի, 0,4ուռի, 0,3թխկի, 0,1հացի
5	Հացի	2021	40	3,7	0,52	56	1,40	8,2հացի, 0,7տանձենի, 0,4խնձորի, 0,3կաղնի, 0,1հաճարի, 0,1բոխի, 0,1թխկի, 0,1բարդի
		2008	38	3,7	0,49	55	1,44	9,6հացի, 0,4տանձենի
6	Թխկի	2021	37	3,9	0,46	34	0,92	6,2թխկի, 1,1խնձորի, 0,9տանձենի, 0,3ուռի, 0,3կաղանախի, 0,2սոճի, 0,2բարդի, 0,1թեղի
		2008	27	4,0	0,49	27	1,0	6,7թխկի, 0,91խնձորի, 0,5տանձենի, 0,4կաղնի, 0,4բարդի, 0,3սոճի, 0,3դեղին ակացիա, 0,2ուռի, 0,2կաղանախի, 0,1հացի
7	Ընկուզենի	2021	40	3,0	0,53	55	1,37	6,4ընկուզենի, 1,5հաճարի, 1,1բոխի, 0,6տանձենի, 0,4սոճի
		2008	32	2,5	0,36	38	1,19	9,8ընկուզենի, 0,2սոճի
8	Սպիտակ ակացիա	2021	31	4,7	0,56	37	1,19	7,6ակացիա, 1,2հացի, 1,2տանձենի
		2008	30	5,5	0,53	20	0,67	10սպիտակ ակացիա
9	Ղաժի	2021	60	4,5	0,60	125	2,08	6,0ղաժի, 2,0կաղնի, 2,0բոխի
10	Կեչի	2021	30	3,0	0,43	30	1,0	9,1կեչի, 0,6բարդի, 0,2թխկի, 0,1խնձորենի
		2008	35	2,4	0,47	43	1,23	9,6կեչի, 0,4թխկի

№	Գերակշռող ծառատեսակը	Տարիներ	Գնահատման միջին ցուցանիշներ					Ծառուտի միջին կազմը
			Տարիքը	Բնօրհնետի դասը	Լրիվությունը	1 հա անտառածածկ մակերեսի միջին առաջառո. մ ³	Պաշարի 1 հա. անտառածածկի միջին արժ.	
11	Կաղամախի	2021	38	3,8	0,47	57	1,50	8,9կաղամախի, 0,3ուռի, 0,2թխկի, 0,2տանձենի, 0,1կաղնի, 0,1խնձորենի, 0,1հացի, 0,1ակացիա դեղին
		2008	32	4,5	0,58	50	1,56	8,7կաղամախի, 0,4ուռի, 0,3տանձենի, 0,2հացի, 0,2բոխի, 0,1թխկի, 0,1կաղնի
12	Ուռի	2021	29	4,8	0,50	22	0,76	7,0ուռի, 0,8թխկի, 0,7կաղնի, 0,5տանձի, 0,3խնձորի, 0,3կեչի, 0,3կաղամախի, 0,1բարդի
		2008	25	4,6	0,48	18	0,72	8,8ուռի, 0,3տանձենի, 0,2թխկի, 0,2բարդի, 0,2չիչխան, 0,1խնձորենի, 0,1սոճի, 0,1կաղնի
13	Տանձենի	2021	39	4,2	0,48	33	0,85	
		2008	30	4,3	0,44	20	0,67	
14	Խնձորենի	2021	37	4,6	0,43	24	0,65	
		2008	31	4,2	0,42	21	0,68	
Անտառոտնտեսություն		2021	69	3,6	0,54	125	1,81	3,5սոճի, 2,6հաճարի, 1,8բոխի, 0,8կաղնի, 0,3թխկի, 0,2բարդի, 0,1խնձորենի, 0,1ուռի, 0,1կաղամախի, 0,1դաժի
		2008	55	3,6	0,55	96	1,75	4,1սոճի, 2,4հաճարի, 1,4բոխի, 0,6կաղնի, 0,5թխկի, 0,3կաղամախի, 0,2բարդի, 0,2ուռի, 0,1խնձորենի, 0,1տանձենի, 0,1հացի
Անտառապետություններ								
Տաշիրի		2021	42	3,8	0,57	84	2,0	8,8սոճի, 0,7կաղնի, 0,2հացի, 0,1թխկի, 0,1բարդի, 0,1խնձորենի
		2008	32	4,0	0,61	41	1,28	8,8սոճի, 0,5թխկի, 0,5կաղնի, 0,1բարդի, 0,1ակացիա դեղին
Մեծավանի		2021	38	3,8	0,50	58	1,53	4,6սոճի, 1,4կաղնի, 1,0թխկի, 0,8կաղամախի, 0,6բարդի, 0,4տանձենի, 0,4հացի, 0,4ուռի, 0,3խնձորենի, 0,1կեչի
		2008	32	3,9	0,50	40	1,25	4,2սոճի, 1,1կաղամախի, 1,0կաղնի, 0,9թխկի, 0,8բարդի, 0,7ուռի, 0,4խնձորենի, 0,4հացի, 0,3տանձենի, 0,2բոխի
Լավարի		2021	97	3,2	0,55	174	1,79	4,9հաճարի, 3,3բոխի, 0,6սոճի, 0,6կաղնի, 0,2հացի, 0,2թխկի, 0,2դաժի
		2008	91	2,0	0,60	180	1,98	5,4հաճարի, 3,1բոխի, 0,8սոճի, 0,3կաղնի, 0,2թխկի, 0,1հացի, 0,1ընկուզենի

3.12. Անտառի ներկա իրավիճակի վերլուծություն

Անտառի վիճակի պատկերման նպատակով նախորդ անտառշինությունից հետո վեր է հանվել անտառածածկ մակերեսի և պաշարի փոփոխությունը գերակշռող ծառատեսակների և հասակային դասերի սահմաններում, անտառզնահատման ցուցանիշների փոփոխությունները, ինչպես նաև անտառզնահատման և անտառռնտեսության կառավարման վերաբերյալ առկա համապատասխանյութերը: Անտառռնտեսության 2008թ. կառավարման պլանի անտառի գույքագրման և գնահատման տվյալներով անտառի միջին տարիքը եղել է 55, իսկ 2021թ. 69, 1 հեկտարի միջին պաշարը 2008թ.՝ 96մ³, 2020թ. 121մ³, միջին լրվությունը համապատասխանաբար 0,55 և 0,54, ինչը վկայում է, որ անտառռնտեսության անտառներում խիստ ընդգծված չհամակարգված հատումներ չեն իրականացվել:

Նշվածը հիմնավորվում է նաև այն հանգամանքներով, որ բնակչության կողմից ջեռուցման նպատակներով հիմնականում օգտագործվող հաճարի, բոխի և կաղնի գերակշռությամբ ծառուտները գտնվում են բնակչության համար ոչ հասանելի՝ սահմանային Լալվարի անտառապետությունում, իսկ Տաշիրի և Մեծավանի անտառապետություններում սոճի ծառատեսակի գերակշռությամբ նույնիսկ բարձր լրիվության ծառուտներում խնամքի հատումներ զգալի ծավալներով չեն իրականացվել, բացի այդ սոճու բնափայտը ջեռուցման համար քիչ է պահանջված:

Անտառռնտեսության ընդհանուր մակերեսի 2008 թվականի համեմատությամբ 2021թ. ավելացումը 1641 հեկտարով բացատրվում է շրջակա բնակավայրերի կադաստրային և անտառռնտեսության ընթացիկ գույքագրմամբ անտառային հողատեսքերի ու սահմանների ճշտման, հիմնականում անտառային բացատների և պարապուտ տարածքների ավելացմամբ, ինչպես նաև Ջիլիզայի անտառռնտեսության Ախքյորփու անտառապետության 2-րդ և 3-րդ քառակուսիների՝ Լալվարի անտառապետությանն անցնելու և Ստեփանավանի անտառռնտեսության Ստեփանավանի անտառապետության 1-ին քառակուսին Տաշիրի անտառապետությանն անցնելու հանգամանքներով:

Նշված ժամանակաշրջանում անտառածածկ մակերեսը ավելացել է 77,7 հեկտարով, հիմնականում սոճու բնական վերականգնման հաշվին, իսկ ընդհանուր պաշարը ավելացել 127110խտմ³-ով, նույն թվում սոճին 54320խտմ³, հաճարի և բոխու գերակշռությամբ ծառուտները համապատասխանաբար՝ 31960 և 31220խտմ³-ով:

Անտառային մշակույթների մակերեսի նվազումը 525,1 հեկտարով բացատրվում է ինչպես առանձին տարածքներում հիմնված անտառմշակույթների անբավարար պահպանության և խնամքի աշխատանքների հետևանքով ոչնչացման, ինչպես նաև սոճուտների չորացման և նախորդ տասնամյակերում Լալվարի անտառապետության առանձին հատվածներում սաղարթի տակ անտառմշակույթների հիմնման և ոչ հիմնավոր անտառածածկ փոխադրման հանգամանքով, ինչը ներկա գույքագրմամբ ճշտվել է:

Վերը նշված ժամանակաշրջանում ծառուտի միջին կազմը էական փոփոխությունների չի ենթարկվել՝ 2008թ. 4,1սոճի, 2,4հաճարի, 1,4բոխի, 0,6կաղնի, 0,5թխկի, 0,3կաղամախի, 0,2բարդի, 0,2ուռի, 0,1խնձորենի, 0,1տանձենի, 0,1հացի: 2020թ. այդ ցուցանիշն է 3,5սոճի, 2,6հաճարի, 1,8բոխի, 0,8կաղնի, 0,3թխկի, 0,2բարդի, 0,1խնձորենի, 0,1ուռի, 0,1կաղամախի, 0,1ղաժի:

Անտառտնտեսությունում անտառածածկ մակերեսի և պաշարի հետևյալ բաշխվածությունն է ըստ տարիքային խմբերի: Երիտասարդ ծառուտները (I և II հասակային դասեր) զբաղեցնում են 1727,1հա, 77760մ³ պաշարով (անտառածածկի 33,3% և պաշարի 12,5%-ը: Միջին տարիքի ծառուտները, որոնք բացարձակ գերակշռում են, զբաղեցնում են 3260,3հա, 486740մ³ պաշարով (համապատասխանաբար 63,9% և 79,4%):

Անտառտնտեսության 2008թ. գնահատման արդյունքներով հեկյալ պատկերն է՝ երիտասարդ ծառուտները զբաղեցրել են անտառածածկի 47,6%-ը և պաշարի 18,6%-ը, իսկ միջին տարիքի ծառուտները համապատասխանաբար 48% և 73,6%-ը:

Հասունացող և հասուն ծառուտները զբաղեցնում են համապատասխանաբար 372,8հա (7,3%) և 57,5հա (1,1%), 62610մ³ (10,2%) և 8960մ³ (1,4%): 2008թ. հասունացող և հասուն ծառուտները միասին՝ 4,3% և 7,8%:

Երիտասարդ տարիքային խմբի ծառուտների ընդհանուր մակերեսի նվազումը բացատրվում է հետևյալով՝

- Վերջին 10-15 տարիներին անտառային բացատներում և անտառածածկին հարակից պարապուտ տարածքներում մոտ 300 հեկտարի վրա տեղի է ունեցել բնական վերականգնում՝ հիմնականում սոճի տեսակով,
- կլիմայի փոփոխության հետևանքով անտառածածկի պայմանների վատացման պայմաններում համապատասխան խնամքի միջոցառումներ չիրականացնելու, ինչպես նաև հիվանդություններից և վնասատուներից սոճու զգալի տարածքներ չորացել և անտառածածկից դուրս են եկել
- Երիտասարդ տարիքային խմբից փոխադրվել են միջին տարիքային խումբ, ինչի արդյունքում 3-րդ և 4-րդ հասակային դասի ծառուտների ընդհանուր մակերեսը 2008թ. համեմատությամբ 2021թ. ավելացել է 549,7 հեկտարով: 5-6 հասակային դասերի ծառուտների մակերեսը 2008թ. համեմատությամբ ավելացել է 88,1 հեկտարով, իսկ ընդհանուր պաշարը նվազել է 10620մ³-ով:

Անտառտնտեսությունում հասուն և գերհասուն ծառուտները զբաղեցնում են ընդամենը 57,5հա մակերես, ընդ որում հիմնական անտառկազմող տեսակներից հաճարին՝ 13,4հա, կովկասյան բոխին՝ 37,2 հա:

Նշված տեսակների հասուն տարիքի անտառների մոտ 95%-ում առկա է մատղաշ, իսկ մատղաշով (բոլոր տեսակի) ապահովված է 32հա, այն էլ բոխի տեսակով:

Բաժին 4. ԱՆՏԱՌՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐԱԿԻՑ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐԻ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

4.1. Ընդհանուր տեղեկություններ

Անտառտնտեսության հարակից համայնքներն են՝ Լոռու մարզի Տաշիր խոշորացված համայնքը՝ քաղաք Տաշիր, Բլագոդարնոյե, Գետավան, Դաշտադեմ, Լեռնահովիտ, Կաթնառատ, Կռուզլայա Շիշկա, Մեդովկա, Մեղվահովիտ, Նովոսելցովո, Նորամուտ և Սարատովկա բնակավայրերով, Մեծավան խոշորացված համայնքը՝ Մեծավան, Ձյունաշող, Միխայելովկա, Պաղաղբյուր բնակավայրերով և Սարչապետ խոշորացված համայնքը՝ Սարչապետ, Ապավեն, Արծնի, Գոգավան, Ձորամուտ, Նորաշեն, Պետրովկա, Պրիվոլնոյե բնակավայրերով (աղյուսակ 20, քարտեզ 14):

Բնակավայրերը հիմնականում գտնվում են 1470-1750մ բացարձակ բարձրությունների վրա, ինչը նպաստավոր է դաշտավարության և անասնապահության զարգացման համար:

Աղյուսակ 20. Ընդհանուր տվյալներ բնակավայրերի վերաբերյալ

Համայնքներ	Հեռավորությունը մարզկենտրոնից, կմ	Հեռավորությունը Երևանից, կմ	Բարձրությունը ծովի մակարդակից, մ	Մշտական բնակչությունը 01.01.2020թ. դրությամբ	Տնային տնտեսությունների քանակը	Գազաֆիկացում
Տաշիր	52	163	1500	11489	3630	+
Բլագոդարնոյե	62	173	1600	260	65	-
Գետավան	42	153	1470	82	20	+
Դաշտադեմ	62	173	1650	220	46	-
Լեռնահովիտ	62	163	1650	1581	402	+
Կաթնառատ	68	176	1540	1009	319	+
Կռուզլայա Շիշկա	59	172	1600	69	21	-
Մեդովկա	58	173	1550	447	187	+
Մեղվահովիտ	63	183	1670	113	38	-
Նովոսելցովո	52	168	1475	164	52	-
Նորամուտ	66	172	1710	27	17	-
Սարատովկա	45	156	1480	404	135	+
Մեծավան	62	173	1575	6136	1476	+
Ձյունաշող	67	180	1580	153	57	-
Միխայելովկա	59	170	1520	661	232	+
Պաղաղբյուր	72	183	1750	153	40	+
Սարչապետ	68	179	1705	2102	480	+
Ապավեն	68	179	1680	130	39	-
Արծնի	67	178	1700	279	78	+
Գոգավան	66	177	1500	91	22	-

Համայնքներ	Հեռավորությունը մարզկենտրոնից, կմ	Հեռավորությունը Երևանից, կմ	Բարձրությունը ծովի մակարդակից, մ	Մշտական բնակչությունը 01.01.2020թ. դրությամբ	Տնային տնտեսությունների քանակը	Փագաֆիկացում
Ձորամուտ	62	173	1590	205	93	-
Նորաշեն	62	173	1575	350	175	+
Պետրովկա	60	171	1570	244	58	-
Պրիվոլնոյե	52	162	1585	1048	376	+
Ընդամենը				27417	8058	

Գյուղական բնակավայրերը հիմնականում գտնվում են զարգացվածության գրեթե նույն մակարդակի վրա և բնութագրվում են բնակչության ցածր կենսամակարդակով, աշխատատեղերի բացակայությամբ, գյուղատնտեսական ենթակառուցվածքների ոչ բավարար վիճակով: Անտառամերձ բնակավայրերի բնակչության մեծ մասի կախվածությունն անտառից չի նվազում և շարունակվում է բնափայտային ռեսուրսների չկարգավորված օգտագործումը:

Համայնքների տեղական ընթացիկ ծախսերի ֆինանսավորման հիմնական աղբյուրը համայնքների բյուջեներն են, ընդ որում համայնքները կարողանում են ինքնուրույն հոգալ իրենց ընթացիկ ծախսերի միայն փոքր մասը և այս հարցում մեծապես կախված են պետական աջակցությունից:

4.2. Աշխատանքային միգրացիա

Ուսումնասիրված համայնքներում մեծ է աշխատանքային միգրացիայի խնդիրը: Վերջին տարիների ընթացքում արձանագրվել է աշխատուժի արտահոսքի շարունակական աճ, ընդ որում մեկնողների մեծ մասը երիտասարդ տարիքի արական սեռի ներկայացուցիչներն են: Միգրացիան առավել մտահոգիչ է սոցիալական տեսանկյունից: Ընտանիքի գլխավորի բացակայության պարագայում տնտեսության կենցաղի կազմակերպման և երեխաների դաստիարակության ամբողջ հոգսն ընկնում է կանանց վրա:

4.3. Սոցիալական ծառայություններ և ենթակառուցվածքներ

Համայնքներն աչքի չեն ընկնում սոցիալական ենթակառուցվածքների զարգացվածության բարձր մակարդակով:

Համայնքների մեծ մասում գործում են 12-ամյա դպրոցներ, սակայն աշակերտների թիվը նվազման միտում ունի: Դա պայմանավորված է ինչպես ծնելիության անկմամբ, այնպես էլ դեպի քաղաքներ երիտասարդ ընտանիքների արտահոսքով: Սա շատ լուրջ խնդիր է համայնքների համար:

Փոքր համայնքներն ունեն բուժկետեր, համեմատաբար խոշոր համայնքներում գործում են ամբուլատոր ծառայություններ, իսկ բնակչության զգալի մասը հիմնականում օգտվում է Տաշիրի համապատասխան ծառայություններից:

Բնակավայրերում մշակույթային իրադաժությունները հազվադեպ են: Երբեմն կազմակերպվում են համերգներ, հանդիսություններ տոների առիթով, ներկայացումներ և այլն: Մշակութային միջոցառումների անցկացումը կարևոր նշանակություն ունի համայնքների համար սոցիալական և տնտեսական առումով: Այդպիսի միջոցառումները կարող են տուրիստների և այցելուների լրացուցիչ հոսք և հետևաբար համայնքների համար լրացուցիչ եկամուտներ ապահովել:

4.4. **Տրանսպորտ և ճանապարհներ**

Տրանսպորտը և ճանապարհները հետազոտված համայնքների համար կենսական նշանակություն ունեցող խնդիրներից է: Ճանապարհների վիճակը հիմնականում բավարար է, բայց շատ են միջգյուղային ոչ ասֆալտապատ ճանապարհները: Ոչ սաստիկ ձմեռային ամիսներին բնակավայրերի հասանելիության խնդիրներ գրեթե չկան:

4.5. **Գյուղատնտեսություն**

Անտառտնտեսության հարակից համայնքներում գյուղատնտեսության վիճակը բավարար չէ՝ ոռոգվող հողատարածքների սակավություն, ֆիզիկապես և բարոյապես մաշված գյուղատնտեսական մեքենասարքավորումներ, հողագործության մեջ ներդրումներ անելու համար սկզբնական կապիտալի բացակայություն, գյուղմթերքի պահպանման ենթակառուցվածքների անբավարարություն և այլն:

Բանջար-բոստանային կուլտուրաների արտադրությունը հիմնականում ուղղված է տնտեսությունների սեփական կարիքների բավարարմանը և աճեցվում են ոռոգվող տնամերձ հողամասերում, մասամբ սեփականաշնորհված հողամասերում:

Համեմատաբար զարգացած է անասնապահությունը: Համայնքներն ունեն այդ ճյուղի զարգացման մեծ պոտենցիալ, որն առաջին հերթին պայմնավորված է ընդարձակ արոտավայրերի առկայությամբ: Սակայն ոլորտում առկա են որոշակի խնդիրներ, որոնք ընդհանուր են ՀՀ գրեթե բոլոր գյուղական համայնքների համար: Դրանց շարքում կարելի է նշել կենդանական ծագման արտադրանքի ոչ կայուն շուկան, հեռագնա արոտավայրերի ճանապարհների վատ վիճակը, դրանց մեծ մասում ջրարբիացման խնդիրը, մոտակա արոտավայրերի գերարածեցումը, պարբերաբար կրկնվող համաճարակները և այլն:

Բնակավայրերում գյուղատնտեսության ոլորտում առկա խնդիրների մեծ մասը պայմնավորված է համապատասխան ենթառագվածքների բացակայության կամ դրանց վատ վիճակի հետ, դրանց մեծ մասը մնացել են դեռևս խորհրդային ժամանակներից և հիմնականում ֆիզիկապես և բարոյապես մաշված են ու չեն կարող նպաստավոր լինել արդյունավետ գյուղատնտեսության վարման տեսանկյունից:

Գյուղատնտեսական մեքենասարքավորումները բնակավայրերում հիմնականում նորացման կարիք ունեն:

4.6. Անտառամերձ համայնքների փայտանյութի պահանջարկ և թափուկ բնափայտի հաշվարկ

Անտառտնտեսության շրջակա համայնքները հիմնականում տեղաբաշխված են անտառտնտեսության անտառներին անմիջական 10կմ-ոց գոտում, ընդհանուր հաշվով 24 բնակավայրերում՝ 8058 ծուխ, ընդ որում Տաշիր քաղաք՝ 3630 ծուխ, գյուղական բնակավայրերը՝ 4428 ծուխ: 11 բնակավայրեր դեռևս գազաֆիկացված չեն, իսկ որոշ գյուղեր ոչ լրիվությամբ են գազաֆիկացված: Բնակչության ջեռուցման աղբյուրում դեռևս գերակշռում է վառելիքայտը, որոշակի չափով օգտագործվում է նաև կենսավառելիքը(աթար):

Ջեռուցման փայտի նվազագույն պահանջարկը գնահատվում է ընդհանուր հաշվով մոտ 40000խտ.մ³:

Անտառտնտեսության հաշվարկային հատատեղային ծավալները տարեկան միջին 1000խտ.մ³ է:

Դաշտային գույքագրման ընթացքում հաշվարկվել է ինչպես անտառտնտեսության անտառներում բնական թափուկ, այնպես էլ ապօրինի հատումների հետևանքով անտառում մնացած հիմնականում մանր տրամագծերի (4-12սմ) բնափայտի պաշարները, որը գնահատվել է շուրջ 8000խտ.մ³, յուրաքանչյուր տարի անտառտնտեսության անտառներում առաջացած բնական թափուկը կազմում է մոտ 3000մ³ (անտառածածկի 1հա-ի հաշվով մոտ 0,50մ³), ընդ որում սահմանային Լավվարի անտառապետությունում առկա և գոյացող թափուկը ազգաբնակչության համար հասանելի չէ:

Բաժին 5. ԿԵՆՍԱԲԱԶՄԱԶԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի տարածքում աճում են շուրջ 3800 տեսակ անոթավոր բույսեր, 428 հողային և ջրային ջրիմուռներ, 399 մամուռներ, շուրջ 4500 սնկեր, 464 քարաքոսեր, բնակվում են 549 ողնաշարավոր և շուրջ 17200 տեսակ անողնաշար կենդանիներ: Հայաստանի կենսաբազմազանությունն աչքի է ընկնում բարձր էնդեմիզմով՝ մոտ 500 կենդանատեսակ (ֆաունայի շուրջ 3%-ը) և 144 բուսատեսակ (ֆլորայի 3,8%-ը) համարվում են Հայաստանի էնդեմիկներ: Հայաստանի բույսերի Կարմիր գրքում ընդգրկված են 452 տեսակ, որը կազմում է ամբողջ ֆլորայի 11,89%: Հայաստանի կենդանիների Կարմիր գրքում ընդգրկված են 308 տեսակ՝ 155 անողնաշար և 153 ողնաշարավոր:

Հանդիսանալով մարդու կենսագործունեության համար անհրաժեշտ էկոլոգիական միջավայր, կենսաբազմազանությունն ունի բնապահպանական կարևոր նշանակություն: Այն միաժամանակ հանդիսանում է երկրի տնտեսական զարգացման կարևոր նախապայմաններից մեկը: Կենսառեսուրսները հանդիսանում են երկրի

տնտեսությանն աջակցող առանցքային գործոն, հատկապես գյուղատնտեսության, սննդի և այլ ոլորտներին հումքի տրամադրման և ռեկրեացիայի զարգացման առումով:

5.1. Ֆլորա

Տաշիրի անտառտնտեսության տարածքում հանդիպում են անոթավոր բույսերին 33 ընտանիքի և 74 ցեղին պատկանող 252 տեսակ: Հարկ է նշել, որ անտառտնտեսության տարածքի մեծ մասը զբաղեցնում են պաշտպանական անտառաշերտերի տեսքով արհեստական տնկարկները, որոնց կազմում ներկայացված են ինչպես տեղական այնպես էլ ներմուծված ծառերի ու թփերի տեսակներ:

Տաշիրի անտառտնտեսության տարածքում աճող բույսերից 5 տեսակ ընդգրկված է Հայաստանի Կարմիր գրքում (աղյուսակ 21, քարտեզ 15): Այս տվյալներն անհրաժեշտ են Տաշիրի անտառտնտեսության տարածքում բնապահպանական բարձրարժեք անտառների առանձնացման համար:

Աղյուսակ 21. Տաշիրի անտառտնտեսության տարածքում ՀՀ բույսերի Կարմիր գրքում գրանցված հազվագյուտ բուսատեսակները

№	Տեսակի լատիներեն անվանումը	Տեսակի հայերեն անվանումը	Կատեգորիան ըստ ՀՀ Կարմիր գրքի
1	<i>Iris sibirica</i>	Հիրիկ սիբիրյան	VU
2	<i>Fritillaria collina</i>	Արքայածաղիկ բլրակային	EN
3	<i>Chamaenerion dodonaei</i>	Նեղտերևի Դոդոնի	EN
4	<i>Primula amoena</i>	Գնարբուկ սքանչելի	VU
5	<i>Atropa belladonna</i>	Մահամորմ	VU

Տաշիրի անտառտնտեսության տարածքը հարուստ է բազմաթիվ օգտակար բուսատեսակներով, որոնցից շատերը լայնորեն և վաղուց կիրառվում են մարդու կողմից: Ըստ նախնական տվյալների տարածքում լայն տարածում ունեն ուտելի և համեմունքային (44 տեսակ), մեղրատու (68), դեղատու (42), կերային (34) նշանակության տեսակները:

Ուտելի և համեմունքային տեսակներին են պատկանում բալդրդան թավոտը, բոխի մանրապտուղը, շուշան-բանջար պալարավորը, շուշան-բանջար ոսկեգօծը, սիբեխ սովորականը, եղինջ երկտունը և այլն: Սրանք օգտագործվում են ինչպես հում, այնպես էլ վերամշակված ձևով՝ աղցանների, թթու-մարինադների, հրուշակեղենի, ոգելից խմիչքների, թեյերի, հյութերի և այլնի պատրաստման ժամանակ:

Նշված օգտակար տեսակների խմբերի միջև խիստ սահմանափակում չկա՝ որոշ տեսակներ միաժամանակ հանդես են գալիս մի քանի և նույնիսկ բոլոր (ուտելի, համեմունքային, մեղրատու, դեղատու, տեխնիկական, գեղազարդային) խմբերում և դրանից ավելի են արժևորվում:

Դեռևս անբավարար են ուսումնասիրված օգտակար տեսակների պաշարները, որոնց մասին առայժմ գրառումները կարելի է սահմանափակել «առատ» կամ «հաճախ հանդիպող» գնահատականներով:

Հիմնական վտանգներ: Հիմնական վտանգներ շարունակում են մնալ ապօրինի հատումները, արածեցումը՝ հատկապես համայնքամերձ անտառներում անասունների անարգել մուտքը, բույսերի չհամակարգված հավաքը և արոտավայրերի ոչ ճիշտ կառավարումը:

Անտառային էկոհամակարգերի և կենսաբազմազանության վրա ազդեցություն կարող է ունենալ կլիմայի փոփոխությունը՝ ջերմաստիճանի բարձրացման և խոնավության նվազման միտումները:

Բուսական էկոհամակարգերի համար սպառնալիք կարող է հանդիսանալ նաև ինվազիվ և էքսպանսիվ բուսատեսակների տարածումը, օրինակ՝ *Ailanthus altissima*, *Robinia pseudacacia*, *Silybum marianum*, *Astragalus galegiformis*, *Ambrosia artemisiifolia* և այլն:

5.2. Ֆաունա

5.2.1. Անողնաշար կենդանիներ

Ընդհանուր առմամբ, հայտնաբերվել է անտառտնտեսության տարածքից հավաքված ՀՀ Կարմիր գրքում գրանցված 4 տեսակների նմուշներ, այդ թվում՝ Մթնշաղային *Phengaris nausithous* (Bergstrasser, 1779) և Արիոն *Phengaris arion zara* (Jachontov, 1935) կապտաթիթեռները, և Պրոզերպինա *Proserpinus proserpina* (Pallas, 1772) իլիկաթիթեռը և Հողային իշամեղուն *Bombus terrestris* Linnaeus, 1758; սրանցից թիթեռների երեք տեսակները Կարմիր գրքում Լոռու մարզի համար չէին նշվել, քանի որ գտնվել են գրքի հրատարակումից հետո: Մյուս կողմից, անտառտնտեսության տարածքից չեն հայտնաբերվել Լոռու մարզից հայտնի Զարդավոր չրխկանի *Aeloides figuratus* (Germar, 1844) նմուշներ: Բացի այդ, անտառտնտեսության անմիջական հարևանությամբ գտնվել է Նեղ խխունջը *Vertigo angustior* Jeffreys, 1830, որի գոյատևումը անմիջականորեն կապված է հիդրոլոգիական ռեժիմի պահպանման հետ, որն իր հերթին անմիջականորեն կապված է անտառի վիճակի հետ (քարտեզ 16):

Հիմնական վտանգները: Հիմնական վտանգ կարող է հանդիսանալ ապօրինի անտառահատումը, որը հանգեցնում է տարածքների մասնատմանը և դեգրադացմանը:

Պահպանություն: Սանիտարական/խնամքի հատումներ իրականացնելիս տարածքներում անհրաժեշտ է պահպանել անողնաշար կենդանիների ապրելավայ հանդիսացող առանձին ցցաչոր փչակավոր ծառեր:

Վնասատուների հնարավոր բնկումների դեպքում ցանկալի է խուսափել ավիացիոն պայքարի ձևերից և կիրառել կենսաբանական պայքարի ձևերը: Ավիացիոն պայքարի անխուսափելիության պարագայում անհրաժեշտ է հնարավորինս տեղայնացնել պայքարը և չընդլայնել գործողությունները բնկումից դուրս տարածքներում:

5.2.2. Ողնաշարավոր կենդանիներ

Ձկներ

Նկարագրություն: Անտառտնտեսության տարածքով անցնող Ձորագետ գետում և նրա ձախակողմյան վտակ Տաշիր գետում, ինչպես նաև Վարդաջուր, Մեծավան, Մեղրագետ, Ուռուտ, Ղանձիլ վտակներում հանդիպում են 11 ձկնատեսակներ, որոնցից՝

- Քառթակ (*Leuciscus cephalus*), տեղաբնակ տեսակ է, ձկնորսական նշանակություն չունի:
- Հաշամ – (*Aspius aspius*, Eichwald, 1831) հազվադեպ տեսակ է, ՀՀ Կարմիր գրքում գրանցված է խոցելի VU B1ab(iii) կարգավիճակով:
- Կարմրախայտ (*Salmo trutta fario* L.)՝ հազվադեպ տեսակ է, քանակը շարունակում է նվազել:
- Արևելյան տառեխիկ (*Alburnoides bipunctatus eichwaldii* Filippi), տեղաբնակ տեսակ է, ձկնորսական նշանակություն չունի:
- Արծաթափայլ կարաս (*Carassius auratus gibelio* (Bloch), կլիմայավարժված տեսակ է, սիրողական ձկնորսության օբյեկտ է:
- Անդրկովկասյան սպիտակաձուկ (*Alburnus alburnus hohenackeri* Kessler)՝ տեղաբնակ տեսակ է, ձկնորսական նշանակություն չունի:
- Կուրի բեղաձուկ (*Barbuslacerta cyri* Filippi), տեղաբնակ տեսակ է, սիրողական ձկնորսության օբյեկտ է:
- Կուրի կողակ (*Capoeta capoeta capoeta* Gueldenstaedt), տեղաբնակ տեսակ է, սիրողական ձկնորսության օբյեկտ է:
- Կուրի լերկաձուկ (*Barbatula brandli* (Kessler))՝ տեղաբնակ տեսակ է, ձկնորսական նշանակություն չունի:
- Ծիածանախայտ (*Parasalmo mykiss*) ինտրոդուցված և ակլիմատիզացված տեսակ է, գետերում պարբերաբար հայտնվում է ֆորելային տնտեսությունների անփույթ շահագործման հետևանքով:
- Ամուրյան նրբաձուկ (*Pseudorasbora parva*) ինտրոդուցված և ակլիմատիզացված տեսակ է:

Հիմնական վտանգներ: Անտառտնտեսության ձկնաշխարհին սպառնացող հիմնական վտանգները ներառում են չկանոնակարգված ձկնորսությունը, ինչպես նաև գետերի աղտոտումը կենցաղային ջրերով և հանքերի շահագործման հետևանքով: Որպես պոտենցիալ վտանգ կարող է հանդիսանալ անտառտնտեսության տարածքում և դրա անմիջական մոտակայքում ՀԷԿ-երի հնարավոր կառուցումը:

Պահպանություն: Պահպանության կարիք ունեն ՀՀ Կարմիր գրքում գրանցված և էնդեմիկ տեղաբնակ տեսակները:

Երկկենցաղներ և սողուններ

Նկարագրություն: Անտառտնտեսության տարածքում գրանցվել է երկկենցաղների 5 (այդ թվում փոքրասիական տրիտոն, գորտերի 2, ծառագորտերի՝ 1,

դողոշների՝ 1 տեսակ), և սողունների 19 տեսակ (որոնց թվում կրիաների 1, մողեսների 11 և օձերի 7 տեսակ):

Հայտնաբերված երկկենցաղներից փոքրասիական տրիտոն (Ommatotriton ophryticus, Berthold, 1846) - CR B2ab (iii,v) տեսակը գրանցված է Հայաստանի Կարմիր գրքում, մյուս բոլոր երկկենցաղների տեսակները ԲՊՄՄ դասակարգիչների կիրառմամբ գնահատվել են LC կարգավիճակով: Տաշիրի անտառտնտեսությունում այդ տեսակների գոյությանը սպառնող վտանգներ չեն հայտնաբերվել, բացառությամբ փոքրասիական տրիտոնի համար ապրելավայրեր հանդիսացող լճերում ապօրինի որսի իրականացումը և լճերի աղտոտումը:

Սողուններից ՀՀ Կարմիր գրքում գրանցված են կրիաների 1, մողեսների 2 և օձերի՝ 1 տեսակ: Բոլոր 19 տեսակները գնահատված են ԲՊՄՄ դասակարգիչների կիրառմամբ, որոնցից 4 ունեն այս կամ այն վտանգման կարգավիճակ: Պահպանության կարիք ունեն հետևյալ վտանգված տեսակները՝ միջերկրածովային կրիա (*Testudo graeca*, L 1758) - VU A2cd, B1a+2ab (iii), Դալի ժայռային մողես (*Darevka dahl* (*Darevsky*, 1957)- EN B1a+2a, մարգագետնային մողես (*Darevskia praticola* (*Eversmann*, 1834)- VU B1ab(iii)+2a, անդրկովկասյան սահնօձ – (*Zamenis hohenackeri*, Strauch, 1873) - VU B1ab (iii):

Դիտարկված տեսակների զգալի մասի ապրելավայրերը տեղակայված են ենթակառուցվածքի օբյեկտների (ճանապարհների) տարածքներում: Անտառային գոտում սողունները սակավաթիվ են, դրանք առավել հաճախ հանդիպում են համեմատաբար չոր քարերով պատված տարածքներում և ժայռային մերկացումների հատվածներում:

Հիմնական վտանգներ: Սողունների բազմազանության վրա ազդող հիմնական վտանգներն են.

- Մարդու գործունեության արդյունքում (հատումներ) կենսամիջավայրերի փոփոխությունը և բնական ապրելավայրերի (բիոտոպների) ոչնչացումը:
- Կենսամիջավայրի աղտոտումը օրգանական և անօրգանական թափոններով:
- Անօրինական որսը՝ սիրող կոլեկցիոներների կողմից:

Պահպանություն: Անհրաժեշտ է իրականացնել հանրային իրազեկման քարոզարշավներ, մշակել և հրատարակել բնապահպանական բրոշյուրներ և տարածել համայնքներում, ներկայացնել այդ տեսակների կարևորությունը և նշանակությունը էկոտոպիզմի հետ կապված գործողությունների ընթացքում, ուժեղացնել հսկողությունը ապօրինի որսի կանխարգելման նպատակով և այլն:

Թռչուններ

Նկարագրություն: Անտառտնտեսության կենսաբազմազանությունը՝ լայնատերև և փշատերև անտառներ, լեռնային մարգագետիններ, ինչպես նաև կտրտված ռելիեֆի և ժայռային գոյացությունների առկայությունը նպաստում են թռչնաշխարհի բազմազանության վրա:

Ընդհանուր առմամբ, տարածաշրջանում հանդիպում են թռչունների մոտ 150 տեսակ, որոնց մոտ 75%-ը բնադրում են այդ տարածքներում, իսկ մնացածը հանդիպում են միայն չուի ժամանակ և ձմեռում են: Մոտ 20 տեսակներ գրանցված են Հայաստանի Կարմիր գրքում, դրանք բոլորը գնահատված են ԲՊՄՍ դասակարգիչների կիրառմամբ: Անտառտնտեսության տարածքում տվյալները հավաքվել են գրական աղբյուրներից և դաշտային դիտարկումների արդյունքում: Ստացված տվյալների համաձայն անտառտնտեսության թռչնաշխարհը ներկայացված է մոտ 100 տեսակով, որոնց մեծամասնությունն անտառային թռչուններ են՝ կեռնեխներ, երաշտահավեր, փայտփորներ և այլն, սակայն ժայռային գոյացություններում և քարացրոններում հանդիպում են նաև ժայռային թռչնատեսակներ, օրինակ՝ գիշանգը և սապսանը, իսկ բաց տարածքներում՝ մարգագետնային և տափաստանային տեսակներ: Ձորագետ և Տաշիր գետերի հովիտներում երբեմն հանդիպում են տարբեր կոցարներ, որորներ, բադեր, տառեղներ և այլն:

Անտառտնտեսության թռչնաֆաունայի 15 տեսակ գրանցված է Հայաստանի Կարմիր գրքում՝ վտանգվածության տարբեր կարգավիճակով, այդ թվում՝ սև արագիլ *Ciconia nigra* Linnaeus, 1758 - VU D1, գառնանգղ (մորուքավոր անգղ) - *Gypaetus barbatus*, Linnaeus, 1758 - VU D1, գիշանգղ *Neophron percnopterus* Linnaeus, 1758 - EN A2bcde+3bcde+4bcde, սպիտակագլուխ անգղ - *Gyps fulvus* (Hablizl, 1783) - VU D1, փոքր ենթարծիվ - *Aquila pomarina* C.L. Brehm, 1831 - VU D1, տափաստանային արծիվ - *Aquila nipalensis*, Hodgson, 1833 - VU C2a(i); D, քարարծիվ - *Aquila chrysaetos*, Linnaeus, 1758 - VU D1, գաճաճարծիվ - *Hieraetus pennatus*, J.F. Gmelin, 1788 - VU D1, ցախաքլորավոր, - *Accipiter gentilis* (Linnaeus, 1758) - VU B1ab(iii)+2ab(iii); D1, սապսան - *Falco peregrinus*, Tunstall, 1771 - VU D1, մոխրագույն կռունկ - *Grus grus*, Linnaeus, 1758 - EN D, մարգահավ - *Crex crex* (Linnaeus, 1758) - VU B1ab(iii)+2ab(iii) բվեճ - *Bubo bubo*, Linnaeus, 1758 - VU B1a; C2a(i); D1, կիսասպիտակավիզ ճանճոր - *Ficedula semitorquata* (Homeyer, 1885) – DD: Ներկարար - *Coracias garrulus* (Linnaeus, 1758) - VU B1ab(iii):

Հիմնական վտանգներ: Թռչունների բնադրավայրերի ոչնչացումն առաջին հերթին պայմանավորված է ինտենսիվ անտառահատումներով: Հասուն ծառերի հատումը խոչընդոտում է մեծ գիշատիչ թռչունների բնադրմանը: Նմանապես, մահացած փշակավոր ծառերի հատումը բացասաբար է ազդում անտառաբլերի և փշակներում բազմացող այլ հազվագյուտ տեսակների վրա: Գարնանային ու ամառային անտառահատումը խոչընդոտում է գիշատիչ և այլ մեծ տեսակի թռչունների բազմացմանը, որոնք առավել զգայուն են անհանգստության հանդեպ:

Վտանգ է ներկայացնում նաև որսագողությունն ու թռչունների հատուկ տեսակների, հատկապես հավազգիների (մոխրագույն կաքավ, լոր) ու խոշոր գիշատիչ թռչունների (մասնավորապես անգղներ) ուղղակի հետապնդումը և որսը ապօրինի առևտրի նպատակով:

Պահպանություն: Պահպանության կարիք ունեն ՀՀ Կարմիր գրքում գրանցված տեսակները: Դեգրադացված անտառների վերականգնումը թռչնաֆաունայի վիճակի բարելավման կարևոր միջոցառումներից է:

Կաթնասուններ

Նկարագրություն: Տաշիրի տարածաշրջանում բնակվող կաթնասունները բնորոշ են Հայաստանի լայնատերև անտառներին: Բացիդրանից, որոշ տեսակներ կապված են անտառից վերև գտնվող լեռնային մարգագետինների և տարբեր բարձրություններում նեղ տարածում ունեցող քարքարոտ տեղամասերի հետ:

Հիմք ընդունելով գրականության տվյալները, բնակչության բանավոր հաղորդած տվյալները և անտառտնտեսությունների աշխատողների տվյալները, ինչպես նաև անհատական դիտարկումները (ոտնահետքերի կամ կենսակերպի հետքերի դիտարկումները) անտառտնտեսության տարածքում հայտնաբերվել է 52 տեսակի կաթնասուններ:

Գիշատիչներից տարածքում առավել հանդիպում են աղվեսը և շնագայլը: Աքիսանմաններից հաճախ են հանդիպում գորշուկը, աքիսը և կզաքիսը: Սմբակավորներից լայնատերև անտառային վայրերում հանդիպում է այծյամը:

Հայաստանում բնակվող ձեռնաթևավորների 30 տեսակներից 12 տեսակը հայտնաբերվել է ուսումնասիրվող տարածքում:

Կրծողների ֆաունայում գերակշռում են 2 տեսակի անտառային մկներ, որոնցից հաճախ բռնվել է *Apodemus ponticus (flavicollis)*: Վերջինս նշվում է ինչպես բաց, այնպես էլ անտառային տարածքների համար: Դաղստանյան դաշտամուկը բռնվել է անտառի և մարգագետնի սահմանին, ավելի հազվագյուտ են թփուտային դաշտամուկը և սովորական դաշտամուկը: Լայնատերև անտառային հատվածում հաճախ են սովորական պարսկական սկյուռը, մեծ քնամուրը, ավելի քիչ է հանդիպում անտառային քնամուրը:

Միջատակերներից հանդիպում է սպիտակափոր ոզնին և փոքր խլուրդը:

Անտառտնտեսությունում հանդիպող կաթնասուններից 6 տեսակը գրանցված է Հայաստանի Կարմիր գրքում՝ վտանգվածության տարբեր կարգավիճակով: Դրանք են՝ գորշ ականջեղը - *Plecotus auritus* L., 1758 - VU B1a, փոքրասիական գետնասկյուռը - *Spermophilus xanthoprymnus*, Bennet 1835 - EN B2ab (ii, iii, iv), խայտաքիս - *Vormela peregusna* Guldenstaedt, 1770 - VU A2c+B1 b(iii), ջրասամույրը - *Lutra lutra* (Linnaeus, 1758) – EN D, գորշ արջը - *Ursus arctos* Linnaeus, 1758 VU B1 b(iii), անտառակատուն - *Felis silvestris* Schreber, 1777 VU B1ab(iii):

Հիմնական վտանգներ: Անկանոն ինտենսիվ անտառհատումները շարունակում են մնալ տեսակների ապրելավայրերի քայքայման և դրանց վիճակի վատացման հիմնական պատճառը: Վտանգ է ներկայացնում նաև ապօրինի որսը:

Պահպանություն: Պահպանության կարիք ունեն Կարմիր գրքում գրանցված տեսակները:

Վտանգված տեսակներից պետք է հատուկ ուշադրություն դարձնել ջրասամույրի (*Lutra lutra*) պահպանությանը: Այդնպատակով անհրաժեշտ է իրականացնել տեսակի ապրելավայրերի դաշտային ուսումնասիրություն և մոնիթորինգ:

Անհրաժեշտ է իրականացնել լրացուցիչ դաշտային ուսումնասիրություններ՝ ազնվացել եղջերուի ապրելավայրերում վերաբնակեցման հնարավորությունները գնահատելու նպատակով:

Դեգրադացված անտառների վերականգնումը տեսակների վիճակի բարելավման կարևոր միջոցառումներից է:

Բաժին 6. ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ԲԱՐՁՐԱՐԺԷՔ ԱՆՏԱՌՆԵՐ

Բարձր բնապահպանական արժեք ունեցող անտառների հայեցակարգը առաջարկվել է Անտառի հոգաբարձուների խորհրդի կողմից 1999 թվին: Համաձայն այդ հայեցակարգի ԲԲԱ-ների խմբին դասվում են այն անտառները, որոնք անհրաժեշտ են մարդկանց գոյության, ինչպես նաև Երկիր մոլորակի կենսոլորտի պահպանության համար: ԲԲԱ-ի առանցքային դերը կապված է դրանց բարձր էկոլոգիական, սոցիալ-տնտեսական, ինչպես նաև կենսաբազմազանության պահպանությունն ապահովող արժեքների հետ:

ԲԲԱ հայեցակարգի հիմնական բնութագրերը հետևյալն են.

1. Հայեցակարգը գիտականորեն հիմնավորված է, այն հիմնվում է առավել մատչելի էկոլոգիական և սոցիալական տեղեկատվության վրա՝ դրանով էլ ապահովելով բարձր բնապահպանական արժեքի բացահայտման հնարավորությունը:
2. Հայեցակարգը նախատեսում է շահագրգիռ կողմերի լայն մասնակցությունը ԲԲԱ-ի որոշման և առանձնացման գործընթացներում, ինչն անհրաժեշտ է որպեսզի համապատասխան որոշման ընդունման ընթացքում հաշվի առնվեն հետաքրքրությունների հնարավոր լայն շրջանակները:
3. Հայեցակարգը կարող է կիրառվել տարբեր տիպի անտառներում՝ տայգայի, բարեխառն կամ արևադարձային գոտու, բնական կամ արհեստական, քանի որ բնապահպանական բարձրարժեք տիպին անտառի պատկանելիությունը հիմնվում է բացառապես դրանում համապատասխան օբյեկտների կամ հատկությունների առկայության վրա:
4. Հայեցակարգի միջոցով կարելի է գնահատել տարբեր չափի տարածքներ: Ընդունվում է, որ ԲԲԱ-ները կարող են զբաղեցնել խոշոր անտառային զանգվածի փոքր մասը կամ շատ ավելի մեծ տարածք:

Ամեն դեպքում ԲԲԱ հայեցակարգի հիմքում դրված է այն գաղափարը, որ հատուկ կամ առանցքային արժեքի առկայության դեպքում անտառի բարվոք վիճակն ապահովելու համար անհրաժեշտ է կիրառել լրացուցիչ գործողություններ՝ անտառօգտագործման ընթացքում նման արժեքները պահպանելու համար:

Ներկայումս հիմնականում օգտագործվում է անգլիական ProForest կազմակերպության կողմից առաջարկված ԲԲԱԱ-ի դասակարգումը (2004), որի համաձայն ԲԲԱԱ-ը բաժանվում են հետևյալ տիպերի՝

ԲԲԱԱ 1. անտառային տարածքներ, որտեղ ներկայացված է միջազգային, տարածաշրջանային կամ ազգային նշանակություն ունեցող կենսաբազմազանություն: Իր հերթին, այս տիպը բաժանվում է հետևյալ ենթատիպերի՝

ԲԲԱԱ 1.1. ԲՀՊՏ-ներ,

ԲԲԱԱ 1.2. հազվագյուտ և անհետացող տեսակների կուտակման տեղամասեր,

ԲԲԱԱ 1.3. էնդեմիկ տեսակների կուտակման տեղամասեր,

ԲԲԱԱ 1.4. կենդանիների առանցքային սեզոնային ապրելավայրեր,

ԲԲԱԱ 2. խոշոր անտառային լանդշաֆտներ, որոնք ունեն միջազգային, տարածաշրջանային կամ ազգային նշանակություն,

ԲԲԱԱ 3. անտառային տարածքներ, որոնք ներառում են հազվագյուտ կամ անհետացման վտանգի տակ գտնվող էկոհամակարգեր,

ԲԲԱԱ 4. անտառային տարածքներ, որոնք իրականացնում են պաշտպանական հատուկ գործառույթներ: Այս տիպը բաժանվում է ենթատիպերի՝

ԲԲԱԱ 4.1. ջրապաշտպան հատուկ նշանակություն ունեցող անտառներ,

ԲԲԱԱ 4.2. հակաէռոզիոն հատուկ նշանակություն ունեցող անտառներ,

ԲԲԱԱ 4.3. հակահրդեհային հատուկ նշանակություն ունեցող անտառներ,

ԲԲԱԱ 5. անտառային տարածքներ, որոնք անհրաժեշտ են տեղական բնակչության կենսագործունեության ապահովման համար,

ԲԲԱԱ 6. անտառային տարածքներ, որոնք անհրաժեշտ են տեղական բնակչության մշակութային ավանդույթների պահպանման համար:

Նշված ԲԲԱԱ վեց տիպերի որոշումը, առանձնացումը և արդյունավետ կառավարումը սերտորեն կապված է տվյալ երկրի առանձնահատկությունների հետ՝ անտառային զանգվածների վիճակի, կենսաբազմազանության հարստության և դրա պահպանության համար տարվող քաղաքականության, անտառների կառավարման կառույցների, անձնակազմի պատրաստակամության և այլն:

Տաշիրի անտառտնտեսության տարածքում բնապահպանական բարձրարժեք անտառները առանձնացվել են ըստ Ազգային ուղեցույցում (2016) բերված մեթոդաբանության:

6.1. ԲԲԱԱ 1 Անտառային տարածքներ, որտեղ ներկայացված է միջազգային, տարածաշրջանային կամ ազգային նշանակություն ունեցող կենսաբազմազանություն

Ենթատիպ ԲԲԱԱ 1.1. ԲՀՊՏ-ներ

Ելնելով երկրի առանձնահատկություններից, ԲՀՊՏ-ի կատեգորիայից, դրանում առկա անտառների և կենսաբազմազանության վիճակից, որպես ԲԲԱ 1.1 կարող է սահմանվել պահպանվող տարածքը ամբողջությամբ կամ դրա անտառային զանգվածի որոշակի մասը:

Ենթատիպ ԲԲԱ 1.2. Հազվագյուտ և անհետացող տեսակների կուտակման վայրեր

Ենթատիպ ԲԲԱ 1.3. Էնդեմիկ տեսակների կուտակման վայրեր

Ենթատիպ ԲԲԱ 1.4. կենդանիների առանցքային սեզոնային ապրելավայրեր

Հաշվի առնելով Հայաստանին բնորոշ պայմանները և երկրի հարուստ կենսաբազմազանությունը, ԲԲԱ 1 (ենթատիպ 1.2) առանձնացման դեպքում Հայաստանի Կարմիր գրքում CR և EN կարգավիճակ ունեցող տեսակների համար սահմանվում է հետևյալ նվազագույն շեմը՝ տվյալ անտառային տարածքում հանդիպող ընդհանուր առմամբ 5 բույսերի/կենդանիների տեսակներ կամ 3 գերակա տեսակներ:

Ինչ վերաբերում է կոնկրետ հազվագյուտ/գերակա տեսակների պոպուլյացիաների կամ կուտակումների պահպանության համար անհրաժեշտ նվազագույն տարածքի սահմանման հարցին, ապա անհրաժեշտ է կիրառել անհատական մոտեցում: Հաշվի առնելով հետազոտվող վայրի արտաքին էկոլոգիական պայմանները և տեսակների բնութագրական տվյալները՝ այս տարածքի չափերը կարող են տատանվել 10հա-ից մինչև ողջ անտառային էկոհամակարգի սահմանները:

Տաշիրի անտառոտնտեսության տարածքում հանդիպում են ՀՀ Բույսերի Կարմիր գրքում գրանցված 5 հազվագյուտ անոթավոր բույսեր, 37 կենդանատեսակներ (5 անողնաշարավոր և 32 ողնաշարավոր):

Ազգային ուղեցույցում (2016) բերված մեթոդաբանության հիման վրա առանձնացվել է ԲԲԱ 1-ի 1.2 ենթատիպի տարածքները: ԲԲԱ 1-ի 1.2 ենթատիպը զբաղեցնում է 860հա, 1.3 ենթատիպը բացակայում է, քանի որ Տաշիրի անտառոտնտեսության տարածքում բացակայում են Հայաստանի էնդեմիկ բուսատեսակները: ԲԲԱ 1-ի 1.4 ենթատիպը ներառում է թռչունների բնադրավայրերը, կենդանիների միգրացիոն ուղիները և միջանցքները, ինչպես նաև սեզոնային կուտակումների տարածքները (օրինակ՝ ձմեռային կերակրման կամ ամառային բազմացման տարածքներ):

ԲԲԱ 2. Միջազգային, տարածաշրջանային կամ ազգային նշանակություն ունեցող խոշոր անտառային լանդշաֆտներ

Խոշոր անտառային լանդշաֆտներ, որտեղ գոյություն ունեն բնականում հանդիպող տեսակների կենսունակ պոպուլյացիաները՝ իրենց բնորոշ տարածվածությամբ և առատությամբ: ԲԲԱ-ի այս տիպը Տաշիրի անտառոտնտեսության տարածքում բացակայում է:

ԲԲԱԱ 3. անտառային տարածքներ, որոնք ներառում են հազվագյուտ կամ անհետացման վտանգի տակ գտնվող էկոհամակարգեր

ԲԲԱԱ 3 տիպին են պատկանում գլոբալ, տարածաշրջանային կամ ազգային նշանակության հազվագյուտ և/կամ յուրօրինակ անտառային էկոհամակարգեր, որոնք արագ կրճատվում են արտահայտված մասնատվածության և մարդածին ազդեցության պայմաններում: Նման անտառների էկոհամակարգերը կամ լայն տարածում ունեն անցյալում, բայց գրեթե ամբողջությամբ ոչնչացվել են մարդու գործունեության ընթացքում, կամ բնական պատճառներով միշտ հազվագյուտ են եղել՝ սահմանափակող էկոլոգիական պայմանների պատճառով:

Տաշիրի անտառտնտեսության տարածքում հազվագյուտ էկոհամակարգերը բացակայում են:

ԲԲԱԱ 4. Անտառային տարածքներ, որոնք իրականացնում են պաշտպանական հատուկ գործառույթներ

Անտառային տարածքների կողմից տրամադրվող էկոհամակարգային ծառայությունների շարքում առանձնահատուկ նշանակություն ունեն անտառների ջրապաշտպան և հակաէրոզիոն գործառույթները, որոնք էական նշանակություն ունեն տարբեր էկոհամակարգերի հավասարակշռության պահպանման և մարդկանց կենսամակարդակի ու բարեկեցության ապահովման համար: ԲԲԱԱ 4 տիպի առանձնացումը և կառավարման բարելավումն ուղղված է այդպիսի անտառների խոցելիության նվազեցմանը և դրանց էկոհամակարգային ծառայություններին սպառնացող ռիսկերի կանխարգելմանը:

Ենթատիպ ԲԲԱԱ 4.1. Ջրապաշտպան հատուկ նշանակություն ունեցող անտառներ:

ԲԲԱԱ 4.1 ենթատիպը սահմանված է ջրային օբյեկտների՝ գետեր, լճեր, լճակներ, ջրա-ճահճային տարածքներ, բնական ջրային գոյացումներ, առափնյա անտառների համար, որոնց պահպանությունը կարող է կանխարգելել անտառտնտեսական գործողությունների բացասական ազդեցությունը բնական հունների կայունության, ջրի որակի ու քանակի, ջրային էկոհամակարգերի բարվոք վիճակի վրա, ինչպես նաև պահպանել ափամերձ տարածքների տեսակային բազմազանությունը: Նման անտառներն ապահովում են մաքուր ջրի շարունակական մատակարարում՝ կենցաղային, արդյունաբերական ու գյուղատնտեսական նպատակներով աճող ջրապահանջարկի պայմաններում:

Ըստ Ազգային ուղեցույցի, ԲԲԱԱ 4.1 ենթատիպի չափանիշներին համապատասխանող անտառների համար սահմանվում են հետևյալ շեմերը՝

- 5կմ-ից ավելի երկարությամբ գետերի և գետակների երկայնքով ձգվող 200մ լայնությամբ անտառաշերտերը,
- 3-5կմ երկարությամբ գետերի և գետակների երկայնքով ձգվող 100մ լայնությամբ անտառաշերտերը,

- բնակավայրի խմելու ջրի գոյացման հիմնական աղբյուրի շուրջ 300մ շառավիղով անտառաշերտերը,
- ջրամբարների շուրջ 200 մ շառավիղով անտառաշերտերը,
- աղբյուրների շուրջ 100 մ շառավիղով անտառաշերտերը:

Հաշվի առնելով այս շեմերը, առանձնացվել են ԲԲԱԱ 4.1 ենթատիպի տարածքները, որոնք զբաղեցնում են 295 հա:

ԲԲԱԱ 4.3 ենթատիպի անտառները (հակահրդեհային հատուկ նշանակություն ունեցող անտառներ) Տաշիրի անտառտնտեսությունում բացակայում են:

ԲԲԱԱ 4.2 ԵՎ ԲԲԱԱ 5

Ազգային ուղեցույցում ԲԲԱԱ 4.2 ենթատիպի համար սահմանվել են հետևյալ չափանիշները և շեմերը՝

- 30°-ից ավել թեքության լանջերում տեղաբաշխված անտառներ,
- Բնակավայրերի շրջակա սելավավտանգ լանջերին աճող 200մ լայնությամբ անտառաշերտեր, 0.6 և ավելի լրիվությամբ և 10 հա նվազագույն մակերեսով:

ԲԲԱԱ 5 տիպը ներառում է տեղաբնակների համար մեծ կարևորություն ունեցող անտառային տեղամասեր, որոնք ծառայում են որպես սննդի, ջրի, վառելիքի, դեղամիջոցների, խոտհնձի և գոյության այլ կենսապահանջներն ապահովող անփոխարինելի տարածքներ: Անտառների կողմից տրամադրվող այդ բարիքները համարվում են բնակչության համար անփոխարինելի, եթե չկան դրանք ձեռք բերելու այլընտրանքային տարբերակները կամ դրանք հասանելի չեն գոնե տարվա որոշակի ժամանակահատվածում:

ԲԲԱԱ 4.2 ենթատիպի և ԲԲԱԱ 5 տիպի անտառները Տաշիրի անտառտնտեսությունում բացակայում են (քարտեզ 17):

Համաձայն ներկայացված տեղեկատվության, անտառտնտեսությունում բնապահպանական բարձրարժեք անտառները զբաղեցնում են ընդհանուր 1155 հա:

Բաժին 7. ԱՆՏԱՌԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՄԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ

Անտառային էկոհամակարգերի զարգացման բնականոն հաշվեկշիռն ապահովելու նպատակով՝ հաշվի առնելով անտառկազմող ծառատեսակների կենսաբանական առանձնահատկությունները, ներկա անտառշինությունը իրականացվել է հիմք ընդունելով հատման հասակների հետևյալ դասակարգումն՝ ըստ 2005թ. ընդունված անտառային օրենսգրքի (աղյուսակ 22):

7.1. Անտառաշահագործման և փայտամշակման բնութագիրը

Անտառտնտեսությունում հատուկ անտառպատրաստման արտադրություն և անտառհումքային բազաներ չկան:

Բնափայտի պատրաստումը կատարվում է՝

- հատման նշանակված կանգուն ծառերի հատում բենզասղոցով,
- շինափայտի, վերամշակման ենթակա փայտի և վառելափայտի առանձնացում և կուտակում անտառում,
- անտառից տեղափոխում մեքենայի բարձման հարթակ տրակտորով կամ հատուկ տեխնիկայով,
- բարձումը և բեռնաթափումը կատարվում է ձեռքով:

Անտառտնտեսությունում անտառանյութի մթերումը հիմնականում կատարվում է պայմանագրային և ինքնապատրաստման եղանակով:

Աղյուսակ 22. Անտառի պաշտպանական կատեգորիաները և ըստ գերակշռող ծառատեսակների հատման տարիքները

№	Ծառատեսակի անվանումը	Հասակային դասի տևողությունը	Անտառի կատեգորիան ըստ նշանակության		
			Արտադրական	Պաշտպանական	Հատուկ
1.	Սոճի	20	121	141	161
2.	Կաղնիսերմնային	20	161	181	201
3.	Հաճարենի	20	141	161	181
4.	Հացի, թեղի, թխկի	20	121	141	161
5.	Ընկուզենի հունական	20	141	161	181
6.	Կաղնի շիվային	10	61	71	81
7.	Բոխի սերմնային	20	81	101	121
8.	Լորենի	10	91	101	111
9.	Կեչի	10	61	71	81
10.	Կաղամախի, ուռենի, բարդի	10	41	51	71
11.	Բոխի շիվային և այլ ցածրարուն տեսակներ	10	61	71	81
12.	Ղաժի	10	41	51	61
13.	Արջատխլենի	20	141	161	181
14.	Կենի	40	241	281	321
15.	Տանձենի, Խնձորենի	20	101	121	141

7.2 Բնափայտային անտառօգտագործում

Անտառտնտեսությունում բնափայտը մթերվում է անտառվերականգնման հատումներից (արտադրական նշանակության անտառներում), անտառի խնամքի և սանիտարական հատումներից և մասամբ այլ հատումներից:

Անտառտնտեսությունում 2009-19 թվականներին խնամքի և սանիտարական հատումներից պատրաստվել է ընդհանուր 10469խտ.մ³ անտառանյութ, իսկ թափուկ բնափայտից ընդամենը 861խտ.մ³:

7.2.1 Անտառվերականգնման հատումներ

Համաձայն անտառվերականգնման հատումների իրականացման կարգի, անտառվերականգնման հատումներ նշանակվում են բացառապես արտադրական նշանակության հասուն և գերհասուն անտառներում, որի նպատակն է անտառային պաշարների կայուն և արդյունավետ օգտագործման, անտառի ջրապահպան, ջրակարգավորիչ և պաշտպանական հատկանիշների ամրապնդման, անտառվերականգնման, տնտեսապես արժեքավոր ծառատեսակների վերարտադրության, անտառի արտադրողականության բարձրացման, բնական միջավայրի բարելավման ու պահպանման բարելավումը, ինչպես նաև հասուն և գերհասուն տարիքի ծառերի փոխարինումը երիտասարդ, բարձրարժեք ծառատեսակներով:

Տաշիրի անտառտնտեսության արտադրական նշանակության հասուն տարիքային խմբի ընդհանուր 50,6հա ծառուտներում, ընդհանուր պաշարը 8600մ³, նույն թվում հաճարի գերակշռության ծառուտները 13,4հա, 3160մ³ և բոխու գերակշռությամբ ծառուտները 37,2հա, 5440մ³ պաշարով, 0,7 և բարձր լրիվության, ինչպես նաև 0,6 և ցածր լրիվության 8000 և բարձր մատղաշի առկայության ծառուտները բացակայում են:

Հիմք ընդունելով Հայաստանի անտառներում անտառվերականգնման հատումների իրականացման կարգը (ՀՀ կառավարության 07 սեպտեմբերի 2006թ. N:1412-Ն որոշում), անտառտնտեսության անտառներում անտառվերականգնման հատումներ չեն նախատեսվել:

7.2.2 Խնամքի հատումներ

Համաձայն անտառկառավարման պլանների մշակման հրահանգի՝ խնամքի հատումները նշանակվում են այն բոլոր ծառուտների համար, որտեղ, անտառագիտական հասկացողությամբ, խնամք է պահանջվում, ընդ որում խնամքի հատումները չեն նախատեսվում անտառվերականգնման հատումից մեկ հասակային դաս առաջ:

2008թ. կառավարման պլանով անտառտնտեսությունում նախատեսված են եղել ընդհանուր 559,9 հեկտարի վրա խնամքի հատումներ, 9981խտմ³ հատման նախատեսված պաշարով, նույն թվում՝ լուսավորման և մաքրման 20,2հա, 60խտմ³ հատման նախատեսված պաշարով, նոսրացման հատումներ՝ 205,4հա, 3206խտմ³ պաշարով և անցումային հատումներ՝ 334,3հա, 6625խտմ³ պաշարով:

2009 – 2019 թվականներին համաձայն անտառտնտեսության համապատասխան տեղեկատվության մատղաշի խնամք ընդհանրապես չի իրականացվել, իսկ նոսրացման և անցումային հատումներ իրականացվել են ընդհանուր 535 հեկտարի վրա, ընդհանուր հատված պաշարը 7630խտ.մ³:

Ծառուտի տարիքից, լրիվությունից և ընդհանուր վիճակից կախված՝ նախագծվել են խնամքի հատումներ՝ հատման կրկնման հետևյալ հաճախականությամբ.

1. լուսավորման-մաքրման – հատման կրկնման հաճախականությունը 5 տարի,

2. նորացման – հատման կրկնման հաճախականությունը 10 տարի,
3. անցումային – հատման կրկնման հաճախականությունը 10 տարի:

2021-2030 թվականների համար խնամքի հատումներ նախատեսվել են ընդհանուր 519,1 հա անտառածածկ հատվածներում, ընդհանուր պաշարը 85080խտմ³, հատման նախատեսած ընդհանուր պաշարը 10730խտմ³, այդ թվում իրացման ենթակա բնափայտը 8790խտմ³, որից շինափայտի պաշարը 3707մ³, վառելափայտը 5083խտմ³:

Նորացման հատումներ նախատեսվել են ընդհանուր 93,7 հեկտարի վրա, հատվածների ընդհանուր պաշարը 11470խտմ³, հատման նախատեսած պաշարը 1428խտմ³, այդ թվում իրացման ենթակա պաշարը 1141խտմ³, որից շինափայտի պաշարը 420մ³, իսկ վառելափայտը 721խտմ³:

Անցումային հատումներ նախատեսվել են ընդհանուր 425,4հեկտարի վրա, հատվածների ընդհանուր պաշարը 73610խտմ³, հատման նախատեսած պաշարը 9302խտմ³, այդ թվում իրացման ենթակա պաշարը 7649խտմ³, որից շինափայտի պաշարը 3287մ³, իսկ վառելափայտը 4362խտմ³ (աղյուսակ 23):

Աղյուսակ 23. Ամփոփագիր խնամքի հատումների հաշվարկային ծավալների 2021 – 30թթ

Անտառապետություն	Քառակուսու №	Հատվածի №	Մակերեսը, հա	Կողմնադրությունը, լանջի թեքությունը	Ծովի մակերևույթից բարձրությունը, մ	Ծառատի կազմը	Բունիտներ	Լրիվությունը	Տարիքը	Հատվածի պաշարը, մ ³	Հատման համար նախատեսված պաշարը, մ ³	Իրացվող			
												Ընդամենը	որից		
													Շինափայտ	Վառելափայտ	
Մեծավանդ	Նորացման հատում														
	5	19	1,9	Հս-ամ 15	1660	10ս	2	0,8	35	230	34	27	11	16	
	14	25	5,6	Ալ-5	1555	10ս	4	0,8	35	340	51	41	17	24	
	14	28	3,7	Ալ-5	1555	10ս	3	0,8	35	300	45	36	15	21	
	14	30	2,6	Ալ-5	1545	10ս+խնձ+տճ	3	0,8	35	210	16	13	-	13	
	14	33	1,3	Ալ-5	1540	10ս	4	0,8	30	80	12	10	4	6	
	15	1	3	Հվ-ալ 5	1560	10ս	4	0,8	35	210	16	13	6	7	
	15	8	2,1	Հվ-ալ 5	1550	10ս	4	0,8	35	150	25	20	9	11	
	18	3	3,2	Ալ-5	1610	10թխ+խնձ	3	0,8	35	220	34	27	-	27	
	Ընդամենը		23,4								1740	233	187	62	125
Տաշիրի	4	1	1,5	Հս-ալ 15	1650	10ս	2	0,8	40	260	39	31	13	18	
	4	4	1,3	Հս-ամ 15	1640	10ս	2	0,8	40	220	33	26	11	15	
	4	6	11,5	Հս-ալ 20	1810	10ս	2	0,8	40	1730	170	136	55	81	
	4	15	2,8	Հս-ալ 20	1800	10ս+թխ	2	0,9	35	340	68	54	22	32	
	4	33	1,7	Հվ-ամ 20	1775	10ս	2	0,8	40	260	39	31	13	18	
	4	36	2,7	Հս-ամ 25	1725	10ս	3	0,8	25	140	21	17	5	12	
	4	49	3,4	Հվ-ամ 20	1725	10ս	3	0,8	30	310	46	37	15	22	
	4	60	1,6	Հվ-ալ 20	1775	10ս	3	0,8	30	100	15	12	5	7	
	4	81	1,7	Հս-25	1850	10ս	2	0,8	40	260	39	31	13	18	
	6	42	5,4	Հս-ամ 25	1675	10ս	4	0,8	35	270	27	22	8	14	
	6	45	1,5	Արմ 25	1650	10ս	4	0,8	35	90	14	11	4	7	
	13	7	2,2	Հս-20	1710	10ս	2	0,8	40	370	56	45	18	27	
	13	13	1,6	Հս-ամ 20	1630	10ս	2	0,8	40	240	24	19	7	12	

Անտառատեսություն	Քառակուսու №	Հատվածի №	Մակերեսը, հա	Կողմնադրությունը, լանջի թեքությունը	Ծովի մակերևույթից բարձրությունը, մ	Ծառատի կազմը	Բնիկետը	Լրիվությունը	Տարիքը	Հատվածի պաշարը, մ ³	Հատման համար նախատեսված պաշարը, մ ³	Իրացվող		
												Ընդամենը	որից	
													Շինափայտ	Կանեխափայտ
	13	16	5,1	Հս-ամ 20	1700	10ս	2	0,8	40	870	130	104	42	62
	13	25	2	Հս-ամ 30	1800	10ս	2	0,8	40	360	36	28	11	17
	19	4	6,9	Հս-ամ 10	1525	10ս	1	0,8	40	1100	110	88	35	53
	19	6	11,5	Հս-20	1550	10ս	1	0,8	40	1840	184	147	58	89
	Ընդամենը		64,4								8760	1051	839	335
Լավլարի	2	1*	3,2	Հվ-20	1625	10ս	2	0,8	40	480	70	56	23	33
	13	9	2,7	Հս-ամ 15	1575	8բ2հ Առ. ծառ բ,հ	2	0,8	35 90	490	74	59	-	59
	Ընդամենը		5,9								970	144	115	23
Ամբողջը նուրագման			93,7							11470	1428	1141	420	721
Անցումային հատում														
Մեծավանի	1	31	2,7	Հս-ալ 20	1670	10ս	2	0,8	50	540	81	65	32	33
	1	37	8,1	Հվ-ալ 20	1620	10ս	2	0,8	50	1620	243	194	97	97
	2	13	2,9	Հս-ամ 20	1825	10ս	3	0,8	45	440	66	52	26	26
	2	23	0,6	Հս-ամ 25	1725	10ս	2	0,8	50	110	17	14	7	7
	2	30	2,4	Ամ-25	1730	10ս	2	0,8	45	360	54	44	22	22
	2	54	1,9	Հս-ամ 30	1625	10ս	2	0,8	50	400	60	48	24	24
	3	15*	5,9	Հս-ամ 20	1625	10ս	2	0,8	50	600	90	76	38	38
	3	19*	5,1	Հվ-ալ 15	1510	10ս	3	0,8	55	920	138	110	55	55
	3	21*	2,4	Ալ-15	1665	10ս	2	0,8	50	240	36	30	15	15
	3	50*	3,0	Հվ-ալ 20	1675	10ս	3	0,8	45	320	480	41	20	21
	4	2	3,9	Հս-ալ 20	1625	10ս	2	0,8	50	700	105	84	42	42
	5	4	2	Հս-ամ 5	1650	10ս	3	0,8	45	200	30	24	12	12
	5	18	3,2	Հս-ամ 20	1650	10ս	2	0,8	45	580	87	70	35	35
	13	16	7,8	Ալ-5	1585	10ս	2	0,8	45	1400	210	168	84	84
	13	18	4,3	Ալ-5	1580	10ս	2	0,7	45	770	77	62	31	31
	13	20	4,4	Արլ 5	1540	10ս	2	0,7	45	790	79	63	31	32
	13	23	3,3	Ալ-5	1580	10ս	2	0,8	45	590	88	70	35	35
	17	35	0,6	Ալ-5	1505	10ս	3	0,8	50	50	8	6	3	3
	17	41	1	Հր-ամ 5	1510	10ս	3	0,8	50	170	26	22	11	11
17	44	0,7	Հր-ամ 5	1505	10ս	3	0,8	50	120	18	14	7	7	
Ընդամենը		66,2								10920	1393	1257	627	630
Տաշիի	4	16	12,1	Հս-ամ 20	1775	10ս	2	0,8	55	2060	310	248	124	124
	4	18	24,4	Հս-ամ 25	1825	10ս	2	0,8	50	4880	730	586	293	293
	4	21	8	Հս-ալ 20	1850	10ս	3	0,8	50	1360	204	164	82	82
	4	25	1,4	Հս-ալ 15	1825	10ս	2	0,8	45	210	21	16	8	8
	4	27	8,3	Հվ-20	1800	10ս	3	0,8	50	1410	210	168	84	84
	4	31	7,0	Հչ-15	1830	10ս	2	0,8	50	1260	190	150	75	75
	6	2	2,8	Հվ-ամ 20	1775	10ս	4	0,8	45	170	26	20	10	10
	7	20	2,7	Հս-ամ 20	1645	10ս	4	0,8	50	320	48	38	19	19
	8	1	2,7	Հս-ամ 20	1845	10ս	3	0,7	50	320	32	26	13	13
	8	4	2,3	Հս-15	1700	10ս	3	0,7	55	370	37	30	15	15
	8	7	25,7	Հս-ամ 20	1750	10ս	3	0,7	50	3080	308	246	123	123
	8	26	11,2	Հվ-20	1675	10ս	3	0,7	60	1790	180	144	72	72
	9	1	13	Հվ-ալ 20	1800	10ս	4	0,8	65	2210	330	264	132	132
	9	2	12	Հվ-ալ 20	1765	10ս	3	0,8	60	1800	270	216	108	108
	9	4	4,4	Հվ-20	1800	10ս	3	0,8	60	660	100	80	40	40
9	5	5	Հվ-ամ 20	1750	10ս	3	0,8	65	800	120	96	48	48	

Անտառապետություն	Քառակուսու №	Հատվածի №	Մակերեսը, հա	Կողմնադրությունը, լանջի թեքությունը	Ծովի մակերևույթից բարձրությունը, մ	Ծառատի կազմը	Բնիկետը	Լրիվությունը	Տարիքը	Հատվածի պաշարը, մ ³	Հատման համար նախատեսված պաշարը, մ ³	Իրացվող		
												Ընդամենը	որից	
													Շինափայտ	Կառելիփայտ
	9	9	4,9	Հվ-ալ 30	1750	10ս	3	0,8	55	860	130	104	52	52
	9	14	3,2	Հվ-ալ 25	1700	10ս	3	0,8	45	380	38	30	15	15
	10	1	8,5	Հս-ամ 15	1730	10ս	3	0,8	45	1020	153	122	61	61
	10	35	26,8	Հս-ամ 20	1775	10ս	3	0,8	55	4560	684	546	273	273
	10	51	4,8	Հս-ալ 20	1740	10ս	3	0,8	55	860	130	104	52	52
	10	56	6,8	Հս-25	1775	10ս	3	0,8	60	1160	174	140	70	70
	11	10	14,3	Հվ-ամ 20	1735	10ս	4	0,8	50	1430	143	114	57	57
	15	12	9,6	Հս-ամ 20	1725	10ս	4	0,8	50	860	86	68	34	34
	15	24	3,3	Հվ-15	1675	10ս	3	0,8	50	460	69	56	28	28
	15	26	5,6	Հվ-ամ 20	1670	10ս	3	0,8	50	780	117	94	47	47
	15	27	3,7	Հս-ամ 25	1650	10թ+թխ+խճ	4	0,8	50	370	56	44	22	22
	17	1	7,3	Արլ 20	1575	10ս	3	0,8	55	1240	186	148	74	74
	17	18	3,2	Հս-20	1530	10ս	3	0,8	55	510	51	40	20	20
	18	51	9,6	Ալ 25	1795	10ս	2	0,8	55	2300	345	276	138	138
	18	59	1,0	Հս-Ալ 25	1800	10ս	1	0,8	40	220	33	26	13	13
	19	5	27,9	Հս-ամ 15	1550	10ս	1	0,8	45	5500	550	440	220	220
	Ընդամենը		283,5							45210	6061	4844	2422	2422
Լավարի	2	22**	6,1	Ամ-25	1525	10հց	2	0,8	70	1160	170	140	28	112
	5	1**	6,2	Հս-լ 20	1460	7թ2հ1թխ	2	0,7	50	1050	105	84	-	84
	5	6**	19,2	Հս-ալ 25	1400	9հ1թ+թխ	3	0,7	90	5380	538	450	90	360
	5	8**	23,1	Հս-ալ 25	1325	9հ1թ	3	0,7	110	6700	670	570	110	460
	6	7**	9,2	Ալ-15	1175	8թ2հ+թխ	2	0,7	55	1470	147	124	-	124
	7	10	7,4	Հս-20	1510	8թ2հ	3	0,7	70	1180	118	100	-	100
	13	12	4,5	Հս-ամ 30	1600	8թ2հ 8թ2հ Առ. ծառ ք	2	0,7	45 90	430 110	100	80	10	70
		Ընդամենը		75,7						17480	1848	1548	238	1310
Ամբողջը անցումային			425,4						73610	9302	7649	3287	4362	
Ամբողջը խնամքի հատումներ			519,1						85080	10730	8790	3707	5083	

** Սահմանին մոտ տարածքներ

7.2.3 Անտառապաշտպանական միջոցառումներ

ՀՀ անտառային օրենսգիրքը (2005թ), սանիտարական հատումների իրականացման կարգը և անտառկառավարման պլանների մշակման հրահանգը սահմանում են անտառապաշտպանական միջոցառումների իրավական ասպեկտները և իրականացման կարգը, համաձայն որոնց անտառապաշտպանական միջոցառումները ներառում է անտառապաթլոգիական ուսումնասիրություններ, անտառի վնասատուների և հիվանդությունների կանխարգելում և սանիտարական հատումներ:

Սանիտարական հատումների անհրաժեշտությունը և ծավալները հիմնավորվում են անտառապաթլոգիական ուսումնասիրությունների կամ մոնիթորինգի արդյունքում ստացված տվյալների հիման վրա (ՀՀ անտառային օրենսգիրք, հոդված 25), ընդ որում անտառապաթլոգիական ուսումնասիրությունները պլանավորվում և ֆինանսավորվում

են անտառշինական ծրագրից առանձին, ինչը Տաշիրի անտառտնտեսությունում չի իրականացվել:

Համաձայն անտառային տնտեսության կառավարման պլանների հրահանգի (ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարի 10.08.2005թ. N 130-Ն հրաման) գլուխ 8, կետ 2-ի, անտառի գույքագրման ժամանակ գնահատման քարտում նշվում է նաև վնասատուներով և հիվանդություններով ծառուտների կամ առանձին ծառերի վարակվածության աստիճանը, վնասված ծառերի պաշարը և տնտեսական միջոցառումները:

Հիմք ընդունելով նշվածը, գույքագրման ժամանակ առանձին հատվածներում հաշվարկել է՝ հիվանդ, չորացող և չորացած ծառերի մոտավոր ծավալները և սանիտարական հատումների անհրաժեշտությունը, ընդ որում սանիտարական հատումները կատարվում են անտառների սանիտարական վիճակի բարելավման, ինչպես նաև վնասատուների և հիվանդությունների բացասական ազդեցության հետևանքով կենսունակությունը կորցրած կամ ցցաչոր և չորացող ծառերի հեռացման նպատակով: Ընտրովի սանիտարական հատումներն իրականացնելիս հատվում են նշված պատճառներով կենսունակությունը կորցրած առանձին ծառեր, ընդ որում վերջինի դեպքում չպետք է խախտվեն ծառուտի կենսունակությունը, կառուցվածքը, արտադրողականությունը և նպատակային գործառույթները:

Կարևոր հանգամանք է, որ գերհասուն և ցցաչոր ծառերը կենդանական աշխարհի համար մնալու միջավայր են հանդիսանում և կենսաբազմազանության պահպանության նպատակով հատման բոլոր տեսակների ժամանակ արմատի վրա թողնվում են գերհասուն և ցցաչոր փչակով ծառեր՝ 1 հա-ի հաշվով 2-5 մ³:

Նախորդ անտառշինության գույքագրմամբ հիվանդությունների և վնասատուների խմբային վարակվածության տարածքներ չեն հայտնաբերվել և սանիտարական հատումներ չեն նախատեսվել, սակայն անտառի վիճակի մասնագիտական համապատասխան ուսումնասիրության արդյունքներով նախորդ շրջանում նշանակվել են մոտ 2550խտ.մ³ ընդհանուր պաշարով սանիտարական հատումներ:

Ընթացիկ գույքագրման և գնահատման արդյունքներով սանիտարական հատման նախատեսվել են բացառապես ցցաչոր և հիվանդ ծառերը, ընդհանուր 1350խտ.մ³, նույն թվում իրացման ենթակա պաշարը՝ 1145խտ.մ³, որից շինափայտը՝ 170մ³ (աղյուսակ 24):

Աղյուսակ 24. Ամփոփագիր սանիտարական հատումների հաշվարկային ծավալների 2021 – 2030թթ

Անտառատնություն	Քառակուսու №	Հատվածի №	Մակերեսը, հա	Կողմնադրություն, կանգի թեքություն	Ծովի մակերևույթից բարձրությունը, մ	Շարահարկը	Մատուցի քանակություն	Ծառատի կազմը	Բոնիտետը	Լրվելությունը	Տարիքը	Հատվածի պաշարը, մ ³	Հատման համար նախատեսվող պաշարը, մ ³	Իրացվող	որից	
															Շինափայտ	Վառելափայտ
Լավվարի	7	22	8,1	Հս-25	1610	1	6500/3	9հ1բ Ցցաչոր ծառեր հ,բ	3	0,5	150	1780	200	170	35	135
	9	4	5,3	Հս-ամ 25	1380	1	5000/1,5	10հ+բ	3	0,6	150	1380	140	120	30	90
	10	4	16,3	Հս-արլ 25	1400	1	5000/1,5	8հ2բ Ցցաչոր հ,բ	3	0,5	90 150	2340 590	590	500	50	450
	10	13	3,0	Հս-ամ 30	1600	1	6000/1,5	9հ1բ Ցցաչոր հ,բ	3	0,6	130 150	650 70	120	100	15	85
	10	16	6,6	Հս-ամ 25	1600	1	6000/1,5	8հ2բ+թխ Ցցաչոր հ,բ	4	0,6	110	1060 260	300	255	40	215
Ընդամենը			39,3									8130	1350	1145	170	975

7.2.4 Նախագծված անտառօգտագործման ծավալներն ըստ հատման տեսակների

Տաշիրի անտառտնտեսությունում նախատեսված բոլոր հատումների ընդհանուր ծավալը 558,4հա-ի վրա կազմում է 12080,0խտ.մ³, այդ թվում իրացման ենթակա անտառանյութի պաշարը 10140,0մ³ է, որից շինափայտը՝ 3877,0մ³:

Ըստ հատման տեսակների՝ խնամքի հատումները կազմում են հատումներ նախատեսած մակերեսի 93,0%-ը և հատման նախատեսած պաշարի 88,8%-ը, սանիտարական հատումները ընդամենը 7,0% և 11,2%-ը:

Ընդհանուր անտառօգտագործման մակերեսների 62,3%-ը և հատման ենթակա պաշարների 58,9%-ը նախատեսվում է Տաշիրի անտառապետությունում, համապատասխանաբար 16,0% և 13,5%-ը Մեծավանի, 21,9% և 27,6%-ը Լավվարի անտառապետություններում (աղյուսակ 25, 26):

Աղյուսակ 25. Ամփոփագիր անտառօգտագործման նախատեսած ծավալների ըստ հատման տեսակների 2021-2030թթ.

№	Հատման տեսակները	Անտառօգտագործման ծավալները					
		Մակերեսը	Հատվածներում ընդհանուր պաշարը	Հատման նախատեսած պաշարը, խտ.մ ³	Իրացման ենթակա		
					ընդհանուր	շինափայտ	վառելափայտ
1	Խնամքի հատումներ (հա/%)	519,1	85080	10730	8790	3707	5083
		93,0		88,8			
2	Սանիտարական հատումներ (հա/%)	39,3	8130	1350	1145	170	975
		7,0		11,2			
	Ամբողջը (հա/%)	558,4	93210	12080	9935	3877	6058
		100		100			

Աղյուսակ 26. Ամփոփագիր անտառպետությունների անտառօգտագործման նախատեսած ծավալների 2021-2030թթ.

№	Անտառպետություններ	Անտառօգտագործման ծավալները					
		Մակերեսը, հա	Հատվածներում ընդհանուր պաշարը	Հատման նախատեսած պաշարը, խտ. մ ³	Այդ թվում իրացման ենթակա		
					ընդհանուր	շինափայտ	վառելափայտ
1	Մեծավանի	89,6	11980	1692	1444	689	755
		16,0		13,5			
2	Տաշիրի	347,9	66910	7177	5683	2757	2926
		62,3		58,9			
3	Լավարի	120,9	26580	3242	2808	431	2377
		21,7		27,6			
Ամբողջը		558,4	105470	12080	9935	3877	6058
		100		100			

7.3 Ոչ բնափայտային անտառօգտագործում

Անտառկառավարման պլանում բնափայտային արտադրանքից զատ կարևորվում է նաև անտառի ոչ բնափայտային արտադրանքը, որը ամրագրված է նաև Հայաստանի Անտառային Օրենսգրքում (2005թ): Համաձայն օրենսգրքի 35-րդ հոդվածի՝ անտառներում, բացի բնափայտի մթերումից, կարող են ի կատար ածվել հետևյալ անտառօգտագործման տեսակները.

- երկրորդական անտառանյութի (կոճղեր) մթերում,
- կողմնակի անտառօգտագործում (խոտհունձ, անասունների արածեցում, մեղվափեթակների տեղադրում, վայրի պտղի, ընկույզի, հատապտղի, սնկերի, դեղաբույսերի և տեխնիկական հումքի հավաքում),
- կենդանական աշխարհի վերարտադրության կազմակերպման և օգտագործման նպատակներով անտառօգտագործում,
- գիտահետազոտական նպատակներով անտառօգտագործում,
- մշակութային-առողջարարական սպորտի, հանգստի և զբոսաշրջության նպատակներով անտառօգտագործում:

Նշված անտառօգտագործման ձևերից տեղի բնակչության համար առանձնակի կարևորվում է անտառի կողմնարդյունքը:

Անտառտնտեսության անտառներում պտուղ-հատապտուղները հիմնականում ստացվում են ենթանտառից, որի գնահատումը կատարվել է հիմք ընդունելով անտառկառավարման պլանների մշակման հրահանգը, համաձայն որի, ենթանտառը որոշակի անտառամասում խտության աստիճանով դասակարգվում է՝

1. խիտ, երբ տարածքի 50%-ից ավելին է ծածկված թփատեսակներով,
2. միջին խտության, երբ տարածքի 10-49%-ն է ծածկված թփատեսակներով,
3. նոսր, երբ տարածքի 10%-ից պակասն է ծածկված թփատեսակներով:

Որպես օրինաչափություն՝ ենթանտառը հիմնականում կազմավորված է թփերի խառը տեսակներով, իսկ մակերեսները գնահատվել են թփերի կազմում գերակշռող տեսակներով:

Գույքագրման ընթացքում հաշվարկվել և քարտեզագրվել են անտառային պտղատու և հատապտղային տեսակների տարածվածությունը և հաշվարկային բերքը՝ ըստ անտառապետությունների և հատվածների: Գնահատումը կատարվել է դաշտային ուսումնասիրության և փորձագիտային եզրակացության, ինչպես նաև անտառոտնտեսության համապատասխան մասնագետների և պահաբաժինների անտառապահների հետ քննարկումների արդյունքներով, իսկ ավելի հավաստի արդյունքների ստացման համար կպահանջվի ևս 2-3 տարիների աշնանային ուսումնասիրություններ:

Դաշտային գույքագրման արդյունքներով՝ անտառային պտուղ-հատապտուղներից ակնկալվող հաշվարկային մոտավոր բերքը գնահատվել է 807,8 հեկտարի վրա տարեկան 49697կգ, որում գերակշռում են անտառային տանձր և մասուրը:

Հաշվարկային տնտեսական բերքի ընդհանուր քանակությունը մեծ չէ և անտառոտնտեսության կողմից զգալի ծավալներով իրացումը իրատեսական չէ այն հիմնավորմամբ, որ անտառամերձ համայնքների բնակիչները օգտվում են ՀՀ անտառային օրենսգրքի 44-1 հոդվածով ընձեռնած իրավունքից՝ ազատորեն առանց որևէ թույլտվության գտնվելու անտառներում հանգստի և անձնական օգտագործման նպատակով վայրի պտուղ-հատապտուղներ հավաքելու համար, սակայն իրականում հավաքում են անձնական կարիքներից շատ ավելի, իսկ հաշվառումը գործնականում հնարավոր չէ իրականացնել, հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ ընտանիքի անդամները կարող են հավաքը իրականացնել տարբեր անտառամասերում (աղյուսակ 27, քարտեզ 18):

Աղյուսակ 27. Անտառոտնտեսությունում պտուղ-հատապտուղների մակերեսների և պաշարի (հաշվարկային տնտեսական բերք) բաշխվածությունը

№	Պտուղ-հատապտուղներ	Անտառապետություն							
		Տաշիրի		Մեծավանի		Լալվարի		Ընդամենը	
		հա	կգ	հա	կգ	հա	կգ	հա	կգ
1	Մոշ	50,8	820,0			143,0	2150	193,8	4170
2	Մոռ	99,7	1000	8,3	124			108,0	1315
3	Մասուր	22,1	552	43,4	1080	9,0	270	74,5	1902
4	Խնձոր	14,6	1650	62,0	9300	0,8	200	77,4	11150
5	Տանձ	14,3	1400	257,8	23200	82,0	6560	354,1	31160
Ընդամենը		201,5	5422	371,5	33704	234,8	9180	807,8	49697

Տաշիրի անտառոտնտեսության տարածքում հանդիպող ուտելի խոտաբույսերից շատերը վաղուց կիրառվում են մարդու կողմից: Ուտելի և համեմունքային տեսակներին են պատկանում շուշան-բանջարապալարավոր, շուշան-բանջարուկեզոծ, սնդրիկ,

ավելուկ գանգուր, եղինջ երկտուն և այլ խոտաբույսերը: Սրանք օգտագործվում են ինչպես հում, այնպես էլ վերամշակված ձևով՝ աղցանների, թթու-մարինադների, հրուշակեղենի, ոգելից խմիչքների, թեյերի, հյութերի և այլնի պատրաստման ժամանակ:

Բնակչության կողմից սննդի համար առավել օգտագործվող խոտատեսակների մոտավոր պաշարները քարտեզագրվել և գնահատվել են դաշտային ուսումնասիրությունների, փորձագիտական եզրակացության և համապատասխան անձանց, ընդհուպ բույսեր հավաքողների ու ճանապարհներին վաճառողների հետ քննարկումների հիման վրա: Արդյունքում տնդհանուր 2628,9հա տարածքներում գնահատվել է ընդհանուր 8510կգ մոտավոր բերք, իսկ Լավվարի անտառապետության տարբեր տարիներին թափված և և իրացված, հիմնականում հաճարի բնափայտերի վրա, մոտ 560 հեկտարի վրա 5000կգ սնկեր (աղյուսակ 28, քարտեզ 19):

Աղյուսակ 28. Տաշիրի անտառտնտեսության տարածքների ուտելի խոտաբույսերի մակերեսների և պաշարի (հաշվարկային տնտեսական բերք) բաշխվածությունը

№	Ուտելի խոտաբույսերի անվանումը	Անտառապետություններ							
		Տաշիրի		Մեծավանի		Լավվարի		Ընդամենը	
		հա	կգ	հա	կգ	հա	կգ	հա	կգ
1	Շուշան	94,7	480					94,7	480
2	Սնդրիկ					351,4	780	351,4	780
3	Ծնեբեկ					10,8	65	10,8	65
4	Ավելուկ	34,3	100	249,8	800			284,1	900
5	Եղինջ	108,3	550	237,2	1400	346	2200	691,5	4150
6	Մանդակ	21,3	100	249,1	1000	11,7	55	282,1	1155
7	Ուրց (չոր)	547,3	500	158,8	170	119,6	140	825,7	810
8	Դաղձ (չոր)			88,6	170			88,6	170
Ընդամենը		805,9	1730	983,5	3540	839,5	3240	2628,9	8510
Սունկ						560	5000		

Բաժին 8. Էկոհամակարգային ծառայությունների գնահատում

Էկոհամակարգային ծառայությունները օգուտներ են, որոնք մարդիկ ստանում են էկոհամակարգերից՝ բարիքների և ծառայությունների տեսքով:

Ըստ TEEB-ի (Էկոհամակարգերի և կենսաբազմազանության էկոնոմիկա, <http://www.teebweb.org/>) մեթոդաբանության՝ անտառների էկոհամակարգային ծառայությունները դասակարգվում են հետևյալ 4 կատեգորիաների (դասերի)։

- 1) օգտակար արտադրանքի տրամադրման (ռեսուրսային, ապահովող/մատակարարման) ծառայություններ, էկոհամակարգային ծառայություններ, որոնք բնութագրում են էկոհամակարգերի կենսագործունեության նյութական և էներգետիկ արդյունքները (արգասիքները),
- 2) կարգավորող ծառայություններ, էկոհամակարգային ծառայություններ, երբ էկոհամակարգերը գործում են որպես կարգավորիչներ,

- 3) մշակութային (հոգևոր) ծառայություններ, ներառում է ոչ նյութական գեղագիտական, հոգևոր և ֆիզիոլոգիական բարիքները (օգուտները), որոնք մարդիկ ստանում են էկոհամակարգերից կամ էկոհամակարգերի հետ շփման արդյունքում,
- 4) նպաստող ծառայություններ - ծառայություններ, որոնք անհրաժեշտ են էկոհամակարգային մյուս ծառայությունների գործարկման (ապահովման, տրամադրման, մատուցման) համար:

Տաշիրի անտառտնտեսության համար կատարվել է կարգավորող ծառայություններից ածխաթթու գազի կլանման, ջրակարգավորող ծառայությունների գնահատում, մատակարարող ծառայություններից սննդի տրամադրման ծառայության գնահատում, մշակութային (հոգևոր) ծառայություններից էկոտուրիզմի ծառայության գնահատում:

8.1 Ածխաթթու գազի կլանման ծառայության գնահատում

Ածխաթթու գազի կլանման (կլիմայի փոփոխության մեղմացման) ծառայությունը հանդիսանում է անտառի կարևորագույն կարգավորող ծառայություններից մեկը:

Անտառային էկոհամակարգերում ածխածնի պարունակության հաշվարկի ժամանակ օգտագործված են հետևյալ կատեգորիաները և բնորոշումները.

- Վերգետնյա կենսազանգված - հողի մակերեսին գտնվող կենսազանգվածն է: Այն ներառում է բունը, կոճղը, ճյուղերը, կեղևը, սերմերն ու տերևները
- Ստորգետնյա կենսազանգված - հողի մակերեսից ներքև գտնվող կենդանի արմատների ամբողջ կենսազանգվածն է: Չեն հաշվվում 2մմ-ից պակաս տրամագծով արմատները, քանի որ դրանք հնարավոր չէ փորձնական եղանակով տարբերել հողի օրգանական նյութից կամ անտառային թափվածքից
- Չորացած և տապալված բնափայտի կենսազանգված - ամբողջ անկենդան բնափայտային կենսազանգվածն է առանց անտառային թափուկի, կամ այն հաշվվում է որպես չորացած կամ տապալված թափուկ, որը հողի վրա է կամ ծածկված է հողի շերտով: Չորացած կամ տապալված բնափայտը ներառում է հողի մակերեսին գտնվող բնափայտը, մեռած արմատները և 10սմ և ավելի տրամագծով կոճղերը.
- Անտառային թափուկ - 10սմ-ից պակաս տրամագծով բնափայտի անկենդան կենսազանգվածում, որը գտնվում է քայքայման տարբեր փուլերում, հանքային կամ օրգանական հողի մակարդակում: Այս կատեգորիայի մեջ են մտնում անտառային թափուկը, հումուսային և գոլորշառաջացնող շերտերը:

Կենսազանգվածի պաշարը և ածխածնի կուտակումը գնահատվել է կլիմայի փոփոխության խնդիրներով զբաղվող միջազգային խմբի կողմից մշակված ձեռնարկում առաջարկված մեթոդոլոգիական ցուցումների համաձայն (www.fao.org/forestry): Բների, վերգետնյա և ստորգետնյա կենսազանգվածի

հաշվարկման համար օգտագործվել են կենսազանգվածի հաստատուն նշանակությունները և արմատ/ընձյուղ հարաբերակցությունը:

Այս մեթոդաբանությանը հաշվարկել ենք Տաշիրի անտառտնտեսության անտառներում կուտակված ածխածնի քանակը, որը ներկայացվում է ստորև բերված աղյուսակներում:

Աղյուսակ 29. Տաշիրի անտառտնտեսության՝ ըստ գերակշռող ծառատեսակների կենսազանգվածը (2021թ.)

Տեսակը	Ծառուտի պաշարը (հազ, խմ)	Քաղցրահամ խտությունը (տ/խմ)	Բների կենսազանգվածը (հազ. տ)	Կենսազանգվածի արմատ/ընձյուղ	Կենսազանգվածը (հազ. տ)	Արմատ/ընձյուղ հարաբերակցություն	Կենսազանգվածը (հազ. տ)
Հաճարի	296,3	0,538	159,41	1,4	295,25	0,23	67,91
Կաղնի	19,9	0,57	11,34				
Բոխի	104,2	0,64	66,69				
Սոճի	161,2	0,415	66,90				
Թխկի	4,5	0,648	2,92				
Հացի	6,4	0,63	4,03				
Բարդի	7,8	0,557	4,34				
Այլ տեսակներ	19,1	0,45	8,60				
Ընդամենը 2020թ.,	619,4		210,89				
Չորացած և թափուկ բնափայտի կենսազանգված	14	0,49					6,44

Աղյուսակ 30. Կենդանի և անկենդան կենսազանգվածում կուտակված ածխածնի հաշվարկը

Կատեգորիա	Կենսազանգվածի պաշարը հազ. տոննա	ՔՅՈՒ ԿՓՄԽ գործակիցը	Ածխածնի պարունակությունը հազ. տ
Վերգետնյա կենսազանգված	295,25	0,48	141,72
Ստորգետնյա կենսազանգվածում	67,91	0,47	31,92
Չորացած և թափուկ բնափայտի կենսազանգված	6,44	0,46	2,96

Աղյուսակ 31. Հողում (30սմ) ածխածնի կուտակման հաշվարկը (հազ. տոննա)

Հողի տիպը	Մակերեսը, հա	Ածխածնի կուտակումը՝ տոննա 1հա-ի վրա	Ածխածնի կուտակումը հազ. տոննա
BAFM հողերում	5182,3	38	200,72

Աղյուսակ 32. Անտառային թափվածքում ածխածնի կուտակման հաշվարկը

Անտառի մակերեսը, հա	Ածխածնի պարունակությունը ընտանառային թափվածքում՝ տոննա 1հա-ի վրա (թափվածքի հաստությունը 10սմ)	Ածխածնի կուտակումը, հազ. տոննա
5182,3	28,2	146,14

Աղյուսակ 33. Անտառներում կուտակված ածխածինը (2020թ)

Կատեգորիա	Ածխածնի պարունակությունը (հազ. տոննա)
Վերգետնյա կենսազանգվածում ածխածնի պարունակությունը	295,25
Ստորգետնյա կենսազանգվածում ածխածնի պարունակությունը	67,91
<i>Ընդամենը՝ կենդանի կենսազանգվածում</i>	<i>363,16</i>
Չորացած և տապալված բնափայտում ածխածնի պարունակությունը	2,96
Թափվածքում ածխածնի պարունակությունը	146,14
<i>Ընդամենը անկենդան կենսազանգվածում</i>	<i>149,10</i>
<i>Հողում (30 սմ խորության վրա) ածխածնի պարունակությունը</i>	<i>200,72</i>
Ընդամենը ածխածնի կուտակում	712,98

Անտառտնտեսության 5182,3 հեկտար անտառածածկ տարածքում ածխածնի կուտակումը կազմում է մոտ 712,98 հազար տոննա, կամ 1 հեկտարի հաշվով մոտ 137,4 տոննա: Համաձայն անտառային ռեսուրսների գլոբալ գնահատման 2015 թվականի հաշվետվության, Հայաստանի անտառներում նշված ցուցանիշը գնահատվել է 1 հեկտարի հաշվով մոտ 92,4 տոննա (*FRA 2015 – Country Report, Armenia*):

Ածխածնի կուտակումը պայմանավորված է կենդանի կենսազանգվածի աճով, իսկ կորուստը պայմանավորված է անտառանյութի հատումներով, հրդեհներով, վնասատուների և հիվանդությունների հետևանքով կենսազանգվածի կորուստներով, ինչից և ստորգետնյա կենդանի կենսազանգվածը վեր է ածվում անկենդան կենսազանգվածի:

Ածխաթթու գազի կլանումը հաշվարկելու նպատակով որոշվում է հիմնական անտառկազմող և ուղեկցող ծառատեսակների միջին տարեկան աճը (m^3), այնուհետև, հիմք ընդունելով անտառագիտական ուսումնասիրություններից նշված ծառատեսակների բնափայտի բազիսային խտության գործակիցները, զանգվածը (կենդանի կենսազանգվածը) վերածվում է չոր նյութի (P_0): Տարբեր ծառատեսակների համար ստացված գործակիցները (բնափայտի բազիսային խտությունը) միջին կշռային մեթոդով վեր է ածվում միջին գործակցի, որոշվում է ածխածնի քանակը չոր նյութում ըստ տարբեր ծառատեսակների, որից հետո միջին կշռային մեթոդով դուրս է բերվում միջինը:

Տաշիրի անտառտնտեսության անտառներում տարեկան միջին աճը կազմում է մոտ 9380խտ m^3 (աղյուսակ34):

Աղյուսակ 34. Տարեկան միջին աճը ըստ ծառատեսակների

Տեսակը	Տարեկան միջինաճը (m^3)	Բազիսային խտությունը (տ/ m^3)	Կենսազանգվածը	ԿՓՓՄԽ (IPCC) գործակիցը	Ածխածնի կլանումը, տոննա	CO ₂ (տ)
Հաճարենի	2572,2	0,538	1383,8	0,48		C(տ)*44/12
Կաղնի	394,9	0,57	225,09			
Բոխի	1387,1	0,64	887,7			
Սոճի	3769,1	0,415	1564,2			
Թխկի	126,0	0,63	79,38			

Տեսակը	Տարեկան միջին աճը (մ ³)	Բազիսային խտությունը (տ/մ ³)	Կենսազանգվածը	ԿՓՄԽ (IPCC) գործակիցը	Ածխածնի կլանումը, տոննա	CO ₂ (տ)
Հացի	160,0	0,63	100,80			
Այլտեսակներ	970,7	0,45	436,8			
Ընդամենը	9380,0		4677,77		2245,33	8232,9

Արդյունքում ստացվում է տարեկան 2245,33տ ածխածնի կուտակում, կամ 8232,9տ ածխաթթու գազի կլանում:

Անտառկառավարման պլանով նախատեսված են նաև անտառվերականգնման միջոցառումներ՝ ընդհանուր 1609,8հա անտառի վերականգնում: Հաշվի առնելով նախատեսվող վերականգնման միջոցառումների բնույթը վերականգնման համար առանձնացված տարածքներում, վերգետնյա կենսազանգվածի տարեկան աճը կկազմի մոտավորապես 1,15տ/հեկտար կամ 0,552տ/հա ածխածին (չոր զանգվածից ածխածին կորզելու կլիմայի փոփոխության մասնագետների միջկառավարական խմբի (ԿՓՄԽ-IPCC) սահմանած պահպանման գործակիցը 0,46 է): Համապատասխան ընձյուղ/արմատ հարաբերակցությունը 0,23 է: Ըստ այդմ, ածխածնի սեկվեստրացիայի աճը ամեն հեկտարի հաշվով կլինի $0,552 + 0,552 * 0,23 = 0,679$ տոննա/հեկտար կամ 2,49տ/հա ածխածնի երկօքսիդի համարժեք, եթե փոխակերպենք սա ածխածնի երկօքսիդի ($0,679 * 44 / 12$ -ի):

Այսպիսով, համաձայն հաշվարկների, ածխածնի կլանման (սեկվեստրացիայի) առավելությունը 1609,8 հեկտար տարածությամբ անտառների հաշվարկով կկազմի՝ $0,679 * 1609,8 = 1093$ տ ածխածին կամ $2,49 * 1609,8 = 4008,40$ տոննա ածխածնի երկօքսիդ:

8.2 Սննդի տրամադրման ծառայության գնահատում

Ազգաբնակչությունը հավաքում է հիմնականում ընկույզ, հոն, տանձ, մոշ և մասուր՝ գլխավորապես անձնական և կենցաղային կարիքների համար: Այնուամենայնիվ կայուն կառավարման դեպքում անտառտնտեսության անտառները կարող են բավարարել նաև այլ տնտեսական կարիքներ:

Որպես օրինաչափություն՝ ենթանտառը հիմնականում կազմավորված է թփերի խառը տեսակներով, իսկ մակերեսները գնահատվել են թփերի կազմում գերակշռող տեսակներով:

Անտառտնտեսության տարածքում պտուղ-հատապտուղների գերակշռությամբ ծառատներից և ենթանտառից ակնկալվող տարեկան բերքը գնահատվել է մոտ 49697կգ, իսկ ընդհանուր շուկայական արժեքը հավաքման տարածքում՝ 7391,7 հազար դրամ, 8510կգ ուտելի խոտաբույսերի ընդհանուր շուկայական արժեքը 11941,5 հազար դրամ (աղյուսակ 35, 36):

Աղյուսակ 35. Տաշիրի անտառտնտեսության պտուղ-հատապտուղային տեսակների հաշվարկային մոտավոր պաշարների և մոտավոր շուկայական արժեքի

Անվանումը	Շուկայական գինը (դրամ/կգ) մատակարարի/հավաքման տարածքում 2019թ	Տարեկան բերքը (կգ)	Ընդհանուր շուկայական արժեքը (հազ.դրամ) մատակարարի/հավաքման տարածքում
Տանձ անտառային	110	31160	3427,6
Մասուր	280	1902	532,6
Խնձոր	50	11150	557,5
Մոռ	600	1315	789,0
Մոշ	500	4170	2085,0
Ընդամենը		49697	7391,7

Աղյուսակ 36. Տաշիրի անտառտնտեսության տարածքների ուտելի խոտաբույսերի հաշվարկային մոտավոր պաշարների և մոտավոր շուկայական արժեքի

Անվանումը	Շուկայական գինը (դրամ/կգ) մատակարարի/հավաքման տարածքում 2019թ	Տարեկան բերքը (կգ)	Ընդհանուր շուկայական արժեքը (հազ.դրամ) մատակարարի/հավաքման տարածքում
Շուշան	1200	480	576,0
Սնդրիկ	1500	780	1170,0
Ծներեկ	2500	65	162,5
Ավելուկ	1200	900	1080,0
Եղինջ	800	4150	3400,0
Մանդակ	1000	1155	1155,0
Ուրց (չոր)	4800	810	3888,0
Դաղձ (չոր)	3000	170	510,0
Ընդամենը		8510	11941,5

8.3 Էկոտուրիզմ

Էկոտուրիզմը ճանապարհորդություն է բնության, բուսական և կենդանական աշխարհի, այնտեղ գտնվող պատմամշակութային հուշարձանների ուսումնասիրության և դրանց հետ շփման նպատակով: Էկոտուրիզմը նպաստում է բնական և մշակութային ժառանգության ճանաչմանն ու հասկանալուն և տեղի բնակչությանն այնքան շահույթ է բերում, որ մարդիկ գնահատեն ու պահպանեն շրջակա միջավայրը որպես եկամտի աղբյուր:

Էկոտուրիզմը նպաստում է էկոլոգիական գիտելիքների և տեղեկատվության տարածմանը, տարածքների էկոլոգիապես անվնաս օգտագործմանը, բնապահպանական և սոցիալ-տնտեսական համակարգերի միջև լարվածության թուլացմանը և դրանց ինտեգրմանը նպաստող գործնական և արդյունավետ միջոց:

Էկոտուրիզմի անկյունաքարերն են.

- բնական և մշակութային ժառանգության պահպանություն,
- բնապահպանական կրթություն,
- տեղի բնակչության բարեկեցության բարձրացում,

Էկոտուրիզմի խնդիրները արգելավայրում և պահպանման գոտում հետևյալն են.

Բնապահպանական խնդիրներ

- էկոլոգիական պահպանություն, ներառյալ կենսաբազմազանության, հողերի, օդի որակի պահպանություն, ինչպես նաև ջրհավաք ավազանների կառավարում:

Մշակութային խնդիրներ

- տեղական բնակչության և այցելուների մոտ շրջակա միջավայրի վերաբերյալ գիտելիքների մակարդակի և իրազեկման բարձրացում
- տեղական բնական և մշակութային ժառանգության գնահատում
- կայուն տուրիզմը տեղական և ազգային մշակույթի մաս դարձնելը

Սոցիալական խնդիրներ

- տեղական բնակչության ապրուստի բարելավում և որակավորման բարձրացում,
- կայուն տուրիզմի գովազդում՝ որպես այլընտրանք մասսայական տուրիզմին,
- պահպանվող տարածքներ այցելելու և բավականություն ստանալու հնարավորության ընձեռնում հասարակության լայն շերտերի համար,
- տարածքների պահպանության համար աճող եկամուտների ապահովում:

Հարուստ բնությունը, մաքուր օդն ու ջուրը, բազմաթիվ պատմամշակութային կառույցների առկայությունը, օրգանական սնունդը հրաշալի նախադրյալներ են ստեղծում այս տարածքում տուրիզմի զարգացման համար:

Այստեղ հայտնաբերված են տարբեր ժամանակաշրջանների կիկլոպյան ամրոցներ, միջնադարյան քարանձավային բնակավայրեր, վաղ, միջին և ուշ միջնադարյան վանական համալիրներ և փոքրիկ մատուռներ, որոնք էապես կնպաստեն տուրիզմի զարգացմանը:

Ստորև ներկայացվում է տեղեկատվություն, Տաշիրի անտառտնտեսության և հարակից համայնքների վարչական տարածքներում, ՀՀ կառավարության կողմից 2002թ.-ին հաստատված առավել հետաքրքրություն ներկայացնող պատմամշակութային հուշարձանների վերաբերյալ (Error! Reference source not found.37):

Աղյուսակ 37. Պատմամշակութային հուշարձաններ

Բնակավայրը	Պատմամշակութային օբյեկտը	Հիմնման ժամանակաշրջանը	Տեղադիրքը	Նշումներ
Տաշիր	Ամրոց	Ք.ա. 3-2 հզ	քաղաքից 1 կմ ալ	
	Բերդաքաղաք		Տաշիր կամ Կըզլկալա վայրում	
	Եկեղեցի	13-14 դդ.	Տաշիր բերդի աե կողմի ձորում, քաղաքից մոտ 1 կմ ալ	
	Երկրորդ աշխարհամարտում զոհվածների հուշարձան	1961 թ.	քաղաքի մեջ	

Բնակավայրը	Պատմամշակութային օբյեկտը	Հիմնման ժամանակաշրջանը	Տեղադիրքը	Նշումներ
	Սուրբ Աստվածածին հայկաթողիկե եկեղեցի	13-րդ դ.	քաղաքի մեջ	
Բլագոդարնոյե	Ամրոց	Ք. ա. 3-2 հզ.	գյուղից 1 կմ հվ	
Գետավան	Քաղաքատեղի «Տաշիր» («Բաղան»)	10-11 դդ.	գյուղից 3 կմ հվ-ալ, Տաշիր հարթավայրի ալ եզրին, Տաշիր գետի աջ ափին	
Լեռնահովիտ	Ամրոց «Մամուռոշ»		գյուղից հվ-ամ	
	Բնակատեղի «Կարճաղոշ»	բրոնզե դար	գյուղից ալ	
Կռուզլայա Շիշկա	Ամրոց	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղից 2.5 կմ հվ	ավերված
Մեծավան	Ամրոց	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղից 1 կմ ալ	սարի գագաթին
	Եկեղեցի	վաղ միջնադար	գյուղատեղիում	միանավ, պահպանվել են ալ, հս, մասամբ ավատերի մնացորդները
	Եկեղեցի «Պողոս-Պետրոս»	5-6-րդ դդ.	գյուղատեղիում	միանավ, վերակառ. 20 դ. սկզբին: Որոշ քարեր տեղափոխվել են «Կոկո-Բոգո» կոչվող մատուռը
	Դամբարանադաշտ	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղից 5 կմ հս, «Խարաբեք» վայրում	
	Եկեղեցի Սբ. Հովհաննես	13 դ.	գյուղի կենտր. մասում	միանավ սրահ, վերակառ.՝ 19 դ.
	Եկեղեցի Սբ. Գևորգ	ուշ միջնադար	գյուղի կենտր. մասում, Սբ. Հովհաննեսից ոչ հեռու	
Նովոսելցովո	Ամրոց	միջնադար	գյուղից հվ-ալ	
Սարչապետ	Եկեղեցի	1913 թ.	գյուղի մեջ	
Արձնի	Եկեղեցի	10-13-րդ դդ.	գյուղի կենտրոնում	

Տուրիստական ծառայությունների զարգացումը (ուղիներ, ձիարշավներ, քայլարշավներ, տեսարժան վայրեր, հյուրանոցային և հյուրատնային ծառայություններ և այլ) լրացուցիչ լուրջ ներդրում կարող է ունենալ համայնքային զարգացման մեջ: Ներկայումս նման ծառայություններ հիմնականում հասանելի չեն: Բոլոր համայնքներում կան տուրիստական գրավչության վայրեր, այն է՝ բնական և պատմամշակութային բազմաթիվ հուշարձաններ, ավերակներ, ձիարշավի և քայլարշավի հնարավորություններ, եկեղեցիներ և այլ տեսարժան վայրեր, սակայն այս հնարավորությունները նպատակային չեն օգտագործվում:

Բաժին 9. Անտառվերականգնման միջոցառումներ

Տաշիրի անտառտնտեսության ներկայիս սահմաններում անտառմշակույթների հիմնման աշխատանքներ իրականացվել են դեռևս նախորդ դարի 50-ական թվականներից (աղյուսակ 38):

Աղյուսակ 38. Անտառտնտեսության տարածքում հիմնված անտառմշակույթներ

№	Տասնամյակ	Հիմնադրված անտառմշակույթների մակերեսը, հա
1	1951 – 1960	70,4
2	1961 – 1970	904,3
3	1971 - 1980	1294,8
4	1981 – 1990	635,9
5	1991 – 2008	325,8
6	2009 -2020	30,7
Ընդամենը		3261,9

2008թ. գույքագրման արդյունքներով անտառմշակույթների ընդհանուր մակերեսը գնահատվել է ընդհանուր 3231,2հա, նույն թվում 37,1 հեկտարը չմիակցված սաղարթով անտառմշակույթներ 24,6հեկտարը սաղարթի տակ հիմնված:

Անտառմշակույթների վիճակը գնահատվել է լավ՝ 1109,3հա (34,3%), բավարար՝ 1528,4հա (47,3) և անբավարար 593,5 (18,4%) հա:

2020թ. գույքագրմամբ պահպանված անտառմշակույթների ճշտված մակերեսը կազմում է 2644,3հա, նույն թվում հատուկ նշանակության անտառներում 429,3հա, պաշտպանական նշանակության անտառներում 2175,5հա և արտադրական նշանակության անտառներում ընդամենը 39,5հա: Չմիակցված սաղարթով անտառմշակույթները զբաղեցնում են ընդամենը 32,4հա:

Անտառմշակույթների ընդհանուր մակերեսի 197,9 հեկտարը գտնվում է Լավարի անտառապետությունում (7,5%), 1256,7 հեկտարը (47,5%) Տաշիրի անտառապետությունում և Մեծավանի անտառապետությունում՝ 1189,7հա (45,0%):

Անտառմշակույթների վիճակը գնահատվել է լավ՝ 583,7հա (22,7%), բավարար՝ 1202,8հա (44,0%) և անբավարար՝ 857,9հա (33,3%):

Անտառմշակույթների վիճակը պատկերող նշված ցուցանիշները հիմնականում կապված են կլիմայական ընդգծված փոփոխությունների և հիվանդություններով ու վնասատուներով վնասվածության, ինչպես նաև անթրոպոգեն ազդեցության հետևանքով առանձին ծառատներում լրիվության իջեցման հետ, ինչը առավել ընդգծված է անտառմշակույթների ընդհանուր մակերեսի 64,1%-ը կազմող սոճու անտառմշակույթներում:

Այսպես՝ 2008թ. գույքագրմամբ սոճու անտառմշակույթների վիճակը գնահատվել է լավ՝ 46,8%, բավարար՝ 42,5% և անբավարար՝ 10,7%:

2020թ. գնահատվել է լավ՝ 715,2հա (26,8%), բավարար՝ 1186,6հա (44,5%) և անբավարար՝ 762,6հա (28,7%) (աղյուսակ 39):

Աղյուսակ 39. Անտառմշակույթների մակերեսը և վճակը

Գլխավոր ծառաթփատեսակը	Մակերեսը	Վիճակը		
		Լավ	Բավարար	Անբավարար
Սոճի	1696,7	498,8	760,2	437,7
Կաղնի	248,4	73,0	87,1	88,3
Հացի	112,1	36,5	52,7	22,9
Թխկի	136,3	27,5	52,4	56,4
Բարդի	94,0	15,1	42,9	36,0
Տանձենի	158,6	32,5	74,2	51,9
Խնձորենի	136,9	28,6	67,5	40,8
Ընկուզենի	11,6		3,6	8,0
Շագանակենի	2,8			2,8
Ակացիա սպիտակ	2,3		2,3	
Ուռի	19,9	3,2	8,6	8,1
Այլ տեսակներ	44,7		35,1	9,7
Ընդամենը	2664,3	715,2	1186,6	762,6

Անտառտնտեսությունում մինչև 25° թեքության հատված, հրդեհված և չվերականգնված տարածքները և անտառային բացատների տարածքները զբաղեցնում են 2351,9հա, որտեղ հիմնականում նախատեսվել են անտառմշակութային աշխատանքները: 30°-ից բարձր թեքությունների վրա նշված տարածքները թողնվել են բնական վերականգնման տակ (աղյուսակ40):

Աղյուսակ. 40 Ոչ անտառածածկ մակերեսների տեղաբաշխումն ըստ լանջի թեքության աստիճանի և միջին բռնիտեսային դասի

Լանջի թեքությունը, °	Միջին բռնիտեսը	Հատված, հրդեհված և չվերականգնված տարածքներ	Բացատներ	Ընդամենը
Մինչև 5	3,8	91,8	476,7	568,5
6-10	3,7	22,0	330,5	352,5
11-15	3,4	14,9	424,0	438,9
16-20	4,2	111,7	490,4	602,1
21-25	4,3	26,3	363,6	389,9
26-30	4,2	29,9	225,9	255,8
31-35	4,4	31,6	261,4	293,0
35-իցբարձր	4,0	-	6,5	6,5
Ամբողջը	4,0	328,2	2579,0	2907,2

2021-30 թվականների համար նախատեսվում են անտառհիմնման միջոցառումներ՝ ընդհանուր 1377 հեկտարի վրա, նույն թվում անտառային բացատներում և ազատ տարածքներում (պարապուտ)՝ 1161,1հա, հատված և չվերականգնված տարածքներում, ինչպես նաև անթրոպոգեն նոսրուտներում ընդհանուր 215,9հա:

Ցածր լրիվության ծառուտների լրիվության և արտադրողականության բարձրացման միջոցառումներ նախատեսվում է բնական վերականգնման միջոցառումներ ընդհանուր 222,8 հեկտարի վրա, հարթանների պատրաստման եղանակով՝ լրացուցիչ սերմերի ցանքով:

Բնական վերականգնման օժանդակման նպատակով նախատեսվում է 35000գծմ ցանկապատում, որի արդյունքում շուրջ 2900 հեկտար անտառներում կկանխվի անասունների մուտքը, ինչն էլ կնպաստի բնական վերականգնմանը:

9.1. Անտառաճեցման պիտանելիության դասակարգում

Անտառվերականգնման միջոցառումների նախագծման ժամանակ հաշվի է առնվել տարբեր անտառային տիպերում և հողային կատեգորիաներում բնական վերածի ընթացքը և անտառաճման պայմանները: Անտառհիմնման, ինչպես նաև ագրոտեխնիկական միջոցառումների նախագծման համար հիմք են ընդունում հողային բերրիության և անտառաճեցման պիտանելիության դասակարգումը՝

- Անտառաճեցման պիտանելիության առաջին խմբի մեջ են մտնում մինչև 20° թեքության լանջերը, հողերը հզոր կամ միջին հզորության են, մայրական ապարների ելքը մինչև 20%: Այս պայմաններում կարող են աճել արժեքավոր, արագաճ, երկարակյաց անտառային, ինչպես նաև պտղատու տեսակներ:
- Երկրորդ խմբի մեջ են ներառվում ավելի փոքր հզորություն ունեցող հողերը, համեմատաբար վատ անտառաճեցման պայմաններով, այն է միջին աստիճանի քարքարոտ, մայրական ապարների ելքը 20-40%, միջին հզորության, մինչև 35° թեքության լանջերի վրա գտնվող տարածքները: Նշված պայմաններում բարձրարժեք տեսակները աճի և արտադրողականության տեսանկյունից զիջում են I-ին խմբին:
- Երրորդ խմբի մեջ մտնող հողային պայմաններում անտառաճեցման հնարավորությունները սահմանափակ են, որտեղ աճում են սահմանափակ տեսակների ծառաթփատեսակներ, որոնք պահանջկոտ չեն հողակլիմայական պայմանների նկատմամբ:
- Չորրորդ խմբի մեջ են մտնում հողային պայմանների այն տարբերակները, որոնք բավարար չեն անտառաճեցման համար, այսինքն շատ ուժեղ քարքարոտ են, իսկ մայր ապարի ելքը կազմում է 60% և ավելի:

9.2. Անտառապատման և անտառվերականգնման եղանակներ

Կախված անտառհիմնվող տարածքի տեղադրությունից, վիճակից, աճեցվող ծառատեսակների կենսաբանական առանձնահատկություններից, անտառապատման նպատակից նախատեսվում են սերմերի ցանքի կամ տունկի եղանակով:

Ցանքի եղանակով հիմնված տնկարկը սովորաբար ավելի երկարակյաց և կենսաբանորեն ավելի կայուն է, սակայն առաջին տարիներին մեծ է կախվածությունը բնական պայմաններից և սերմերի ծլունակությունից, բուսակները ենթակա են ոչնչացման կլիմայական պայմանների տատանումների հետևանքով, ինչպես նաև մոլախոտերի հետ միաժամանակ աճման պայմաններում ցածր է մրցակցությունը: Տնկման առավելությունը կայանում է նրանում, որ տնկիները առաջին տարիներին ավելի արագ են աճում, քանի որ իրենց դանդաղ աճման շրջանը անցել են տնկարանում, ավելի քիչ են տուժում մոլախոտերի հետ պայքարում, ինչպես նաև քիչ են վնասվում կրծողների և թռչունների կողմից:

Դաշտային ուսումնասիրության արդյունքներով, հաշվի առնելով անտառաճման պայմանները և ծառատեսակի կենսաբանական առանձնահատկությունները, ընտրվել են համապատասխան անտառվերականգնման եղանակները, հիմնման սխեմաները և հաշվարկվել են տնկանյութի ու սերմերի պահանջը:

Անտառհիմնումը հիմնականում նախատեսվում է հատկապես խրամատային եղանակով՝ կիրառելով սերմնաբուսակների տնկման և սերմերով ցանքսի եղանակը, իսկ խոշոր տնկանյութով համեմատաբար հարթ տարածքներում հիմնելու դեպքում՝ փոսային եղանակով: Խրամատների երկարությունը, կախված հողատեսքից և մայր ապարների ելքի աստիճանից, նախատեսվում է 1500-4000 գծմ/հա:

Անտառվերականգնում նախատեսվում է ցածր լրիվության ծառուտների լրիվության և արտադրողականության բարձրացման նպատակներով և իրականացվում են մայր սաղարթի տակ ցանքսի կամ տնկման եղանակներով:

Բնական վերականգնման օժանդակում իրականացվում է ցանկապատման և հանքայնացման եղանակով, նախատեսվում է հարթակներով (1x1մ) լրացուցիչ սերմերի ցանքսով, որոնց քանակությունը կախված ծառուտի լրիվությունից, մայր ապարների ելքից և առկա բնական վերածի քանակությունից, նախատեսվում է 500-1000 հատ 1 հեկտարում:

9.3. Անտառմշակույթների հիմնման ժամանակ նախատեսվող սխեմաները

ա) Կաղնի խոշորատեղ

- Կաղնու սերմերի ցանքսով(հիմնական տեսակ) և հացենի սովորական, թխկի սրատերև, կեչի, թխկի դաշտային և բարձր լեռնային, թեղի խորդուբորդ, լորենի՝ տնկիներով (ուղեկցող տեսակներ): Հողի նախապատրաստումը հատկապես 15° –ից բարձր թեքությունների վրա խրամատներով (0.5x0.35 մետր), երկարությունը սովորաբար վերցվում է 10 մետր, հորիզոնական ուղղությամբ 2 մետր ընդհատումով: Խրամատների ընդհանուր երկարությունը 1 հեկտարում, կախված մայր ապարների ելքի տոկոսից, նախատեսվել է 1500-4000 գծմ: Մեկ ցանքսատեղում առաջարկվում է 3-5 սերմ:
- Կաղնու բուսակներով (հիմնական տեսակ) և հացենի սովորական, թխկի սրատերև, թխկի դաշտային և բարձր լեռնային, թեղի խորդուբորդ, լորենի՝ տնկիներով (ուղեկցող տեսակներ) փոսերով մինչև 15° թեքությունների վրա, միջջարքայինը 2,5 կամ 3մ, միջբույսայինը՝ 1մ սխեմայով:

բ) Սոճու անտառմշակույթների հիմնում, առաջարկվում է հիմնել սոճու 2 և ոչ ավել 3 տարեկան սերմնաբուսակներով, որի դեպքում հողի նախապատրաստման, տնկման և խնամքի ազդու փնտրման պահանջների բավարարման դեպքում ապահովվում է բարձր կաշտողունակություն և ընթացիկ աճ: Հաշվի առնելով սոճուտներում, հատկապես սաղարթային հրդեհների առաջացման դեպքում հրդեհաշիջման աշխատանքների մեծ դժվարությունները և հնարավոր կորուստները, հրդեհների տարածումը կանխելու նպատակով նախատեսվում է խրամատային եղանակով հիմնել 2 շարք սոճի, յուրաքանչյուր 3-րդը լայնատերևավոր ծառատեսակների տնկիներով:

գ) Փոսերով հողի նախապատրաստումը (0,5x0,5x0,5 մետր) նախատեսվում է լանջերի մինչև 15° թեքություններում, համեմատաբար խոշոր տնկանյութով հիմնադրման համար 3x3 սխեմայով՝ անտառային տանձենու և խնձորենու կամ անտառային կեռասենու համար:

- Անտառային տանձենին և խնձորենին փոսային եղանակով 3x3 մ սխեմայով:

դ) Անտառվերականգնումը նախատեսվում է նաև ցածր լրիվության ծառուտների լրիվության և արդյունավետության բարձրացման նպատակով: 0,3-0,4 լրիվության անտառներում մայր սաղարթի տակ համեմատաբար բարձր թեքությունների վրա խրամատներով, սերմերի ցանքով, ինչպես նաև բնական վերականգնման օժանդակման միջոցառումներ հանքայնացման եղանակով, որի դեպքում պատրաստում են հարթակներ (1x1 մետր), վերցվում է խաշամը, կատարվում է փխրեցում և հարթակների 4 անկյուններում ցանվում սերմերը:

Խրամատների ընդհանուր երկարությունը և հարթակների քանակությունը որոշվում է հաշվի առնելով ծառուտի լրիվությունը, առկա բնական վերածի քանակությունը և մայր ապարների ելքի տոկոսը: Այս տեսանկյուններով նախատեսվող հարթակների թիվը կազմում է 500-1000 հատ, որը ապահովում է համապատասխանաբար 2000-4000 ցանքատեղ:

Ցանկապատի պատրաստում նախատեսվում է ինչպես անտառմշակույթների հիմնում նախատեսած տարածքներում, այնպես էլ բնական վերականգնման օժանդակման միջոցառումներ նշանակած տարածքներում՝ անասունների մուտքը կանխելու նպատակով և նախատեսվում է մետաղյա փշալարով, իսկ սյունները փայտից, որոնց հիմքային մասը մշակվում է ձուլով:

Ագրոտեխնիկական միջոցառումներից կարևորվում են անտառմշակույթիների խնամքի աշխատանքները:

Անտառագիտական հասկացողությամբ անտառմշակույթիները բավարար կաջողականություն, աճ և արտադրողականություն ապահովում են հիմնման տարում և հաջորդող 4-5 տարիներին 15 անգամ կատարված խնամքի դեպքում, ընդ որում հիմնման տարում (գարուն) կատարվում է քաղհան փխրեցում 5 անգամ, 2-րդ տարում՝ 4 անգամ, 3-րդ – 3, 4-րդ – 2 և 5-րդ տարում – 1 անգամ:

Անտառմշակույթների հիմնման համար ծառերի և թփերի տեսակաշարը որոշվել է՝ հաշվի առնելով տարածաշրջանի հողակլիմայական առանձնահատկությունները, տեղանքների ռելիեֆը և վերականգնում նախատեսած առանձին հատվածների լանջերի դիրքադրությունն ու ծովի մակերևույթից բարձրությունը՝ հիմք ընդունելով նաև հյուսիս-արևելյան Հայաստանի տարբեր անտառաճման պայմանների համար առաջարկվող ծառերի և թփերի տեսակաշարը (աղյուսակ 40):

Աղյուսակ 41 և 42-ում ներկայացվում են անտառտնտեսության անտառպատման և անտառվերականգնման միջոցառումները և սերմերի ու սերմնաբուսակ-տնկիների պահանջն ըստ հատվածների և անտառպետությունների:

Աղյուսակ 40. Հյուսիս-արևելյան Հայաստանի տարածաշրջանի ծառերի ու թփերի տեսակաշարի

№	Բնափայտային տեսակների անվանումը	Լեռնալանջերի կողմնադրությունները	Հողերի տիպերը	Բարձրությունը ծովի մակերևույթից, մ
1	2	3	4	5
1	Կաղնի վրացական	բոլոր կողմնադրություններում	բոլոր տիպի հողերում	550-1300
2	Կաղնի խոշորառուջ	բոլոր կողմնադրություններում	բոլոր տիպի հողերում	1300 և բարձր
3	Հաճարենի արևելյան	հյուսիսայ, հս-արևմտյան, հս-արևելյան	հզոր, միջին հզորության, թարմ, խոնավ	900 և բարձր
4	Բոխի կովկասյան	բոլոր կողմնադրություններում	հզոր, միջին հզորության, թարմ	800 և բարձր
5	Սոճի դրիմյան	բոլոր կողմնադրություններում	բոլոր տիպի հողերում	600 և բարձր
6	Սոճի կովկասյան	բոլոր կողմնադրություններում	բոլոր տիպի հողերում	700-1800
7	Կեչի ելունդավոր	բացի հարավայինից	հզոր, միջին հզորության, թարմ	1600 և բարձր
8	Կեչի Լիսվինովի	բացի հարավայինից	հզոր, միջին հզորության, թարմ	1600 և բարձր
9	Թխկի բարձրլեռնային	հյուսիս, հս-արևմտյան, հս-արևելյան	հզոր, միջին հզորության, թարմ, խոնավ	1700 և բարձր
10	Թխկի սրատերև	բոլոր կողմնադրություններում	բոլոր տիպի հողերում	650-1400
11	Թխկի դաշտային	բոլոր կողմնադրություններում	բոլոր տիպի հողերում	1200-1800
12	Լորենի կովկասյան	բացի հարավայինից	հզոր, միջին հզորության, թարմ	1400-1800
13	Լորենի մանրատերև	բացի հարավայինից	հզոր, միջին հզորության, թարմ	1000-1700
14	Հացենի սովորական	բոլոր կողմնադրություններում	բոլոր տիպի հողերում	մինչև 1000 (1200)
15	Հացենի սրապտուղ	բոլոր կողմնադրություններում	բոլոր տիպի հողերում	մինչև 1500
16	Ընկուզենի հունական	բոլոր կողմնադրություններում	հզոր, միջին հզորության, թարմ	700-1100
17	Շագանակենի սովորական	բացի հարավայինից	հզոր, միջին հզորության, թարմ	900-1900
18	Թեղի խորդուբորդ	բացի հարավայինից	հզոր, միջին հզորության, թարմ	մինչև 1400
19	Իլենի Եվրոպական	բացի հարավայինից	հզոր, միջին հզորության, թարմ	1000-2000
20	Իլենի լայնատերև	բացի հարավայինից	հզոր, միջին հզորության, թարմ	900-1200
21	Կտտկենի սև	հյուսիս, հս-արևմտյան, հս-արևելյան	թարմ, խոնավ	1200-2300
22	Արոսենի սովորական	բացի հարավայինից	հզոր, թարմ, խոնավ	մինչև 1200 (1500)
23	Կիպրոս սովորական	բոլոր կողմնադրություններում	բոլոր տիպի հողերում	600-1200
24	Ցախակեռաս այծի	բոլոր կողմնադրություններում	բոլոր տիպի հողերում	800-2200
25	Ցախակեռաս սկովկասյան	բոլոր կողմնադրություններում	բոլոր տիպի հողերում	մինչև 1300
26	Հոնի	բոլոր կողմնադրություններում	բոլոր տիպի հողերում	800-1700
27	Տանձենի կովկասյան	բացի հարավայինից	հզոր, միջին հզորության, թարմ	700-1750
28	Իսնձորենի արևելյան	բոլոր կողմնադրություններում	բոլոր տիպի հողերում	1000 (1200)
29	Կեռասենի	բացի հարավայինից	հզոր, միջին հզորության, թարմ	մինչև 1700
30	Շլորենի	բոլոր կողմնադրություններում	բոլոր տիպի հողերում	700-1500
31	Տխլենի սովորական	բացի հարավայինից	հզոր, միջին հզորության, թարմ, խոնավ	650-1550
32	Ճապկի հարավային	բոլոր կողմնադրություններում	բոլոր տիպի հողերում	650-1550

Աղյուսակ 41. Տաշիրի անտառտնտեսության անտառպատման և անտառվերականգնման միջոցառումների

Անտառապետության անվանումը	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Կողմնադրությունը	ԾՄԲ, մ	Բոնիտես	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառվերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Սերմերի քանակը, կգ	Սերմնաբուսականների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
Լավլարի	1	3	9,2**	Հվ-Ալ 15	1780	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Հացի, Թխկի, Կեչի	386		9200
	1	9	1,5**	Հվ-Ալ 20	1760	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Հացի, Թխկի	63		1500
	1	12	2,8**	Ալ 25	1815	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Հացի, Թխկի	118		2800
	2	6	4,5**	Հվ-Ալ 20	1560	4	Տրխ B-2	Նոսրուտ(0,2)Ս	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	288		
	4	12	3,6**	Հվ 15	1500	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառուտ, 0,4	Հարթակներով 500 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	115		
	7	11	1,0	Հս-25	1575	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Հացի, Թխկի	20		1000
	7	24	2,6	Հս-25	1625	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Հացի, Թխկի	50		2600
	7	36	18,0	Հս-25	1850	3	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Հացի, Թխկի, Կչ	350		18000
	8	5	2,9	Հվ-Ալ 10	1625	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Հացի, Թխկի	56		2900
	10	22	2,2	Հս-15	1675	3	Տրխ C-2	Նոսրուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Հացի, Թխկի	40		2200
	14	10	19,7	Հս-Ալ 10	1450	3	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Հացի, Թխկի	375		19700
	Ընդամենը		68,0					Բացատ- 59,9հա Նոսրուտ- 4,5հա Ցածր լրիվության ծառուտ- 3,6հա			Կաղնի Հացի, Թխկի, Կեչի Ընդամենը	1861		59900
											1861		59900	

Անտառայեղուղայան անվանումը	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Կողմնադրությունը	ԾՄԲ, մ	Բունիտետ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառավերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Սերմերի քանակը, կգ	Սերմնաբուսականների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
Տաշիրի	1	1**	7,1/ 6,0	Հվ-Ալ 25	1900	3	Եալ B-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կեչի		16000 8000	
	1	5	1,5	Հվ-Ամ 20	1675	4	Տրխ B-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Հացի, Թխկի,բդ Խնձորենի Տանձենի			545 545 545
	1	7	4,2	Հս-Ամ 20	1710	3	Տրխ C-2	Նոսրուտ (0,1) / անտառաչերտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Բնական վերականգնման օժանդակում	Սոճի Կեչի, թխկի		11160 5580	
	1	8	2,0	Հս-Ամ 10	1665	4	Տրխ C-2	Պարապուտ/ Անտառաչերտ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառմշակույթի հիմնում	Հացի, Թխկի,բդ Խնձորենի Տանձենի			730 730 730
	1	11	1,9	Հս-Ամ 5	1610	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Կեչի,Թխկի	38		5050
	1	12	1,7	Հս-Ամ 25	1650	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ (0,2)ս,կ	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	110		
	1	19	3,2	Հս-Ամ 25	1650	4	Տրխ C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Կեչի, Հացի	64		8500
	2	7	2,2	Հվ 20	1850	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ (0,2)ս,կ	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	140		
	2	8	26,4/ 23,0	Հվ 20	1875	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ (0,2)ս,կ	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	2000		
	4	10	7,6	Ամ 20	1765	3	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կեչի,Թխկի		20200 10100	
	4	42	9,3	Հվ-Ալ 15	1825	4	Եալ B-3	Ցածր լրիվության ձառուտ,Սոճի0,4	Հարթակներով 500 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	298		
	4	43	9,8	Հվ-Ալ	1790	4	Եալ	Նոսրուտ(0,2)Ս	Հարթակներով	Բնական	Կաղնի	627		

Անտառայեռության անվանումը	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Կողմնադրությունը	ԾՄԲ, մ	Բունիտետ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառվերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Սերմերի քանակը, կգ	Սերմաբուսակների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
				20			B-3		1000 հատ	վերականգնման օժանդակում				
	4	45	1,4	Հվ-Ամ 20	1725	3	Տրխ B-3	Նոսրուտ(0,2)Ս	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	90		
	4	48	28,6	Հս-Ամ 20	1750	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ձառուտ,Սոճի0,4	Հարթակներով 500 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	915		
	4	51	2,7	Հվ-Ամ 20	1825	4	Եալ B-3	Ցածր լրիվության ձառուտ,Սոճի0,4	Հարթակներով 500 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	86		
	4	52	2,7	Հվ-Ալ 25	1775	4	Եալ B-3	Ցածր լրիվության ձառուտ,Սոճի0,4	Հարթակներով 500 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	86		
	4	70	2,3	Հվ-Ալ 15	1760	3	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Կեչի,Թխկի	45		2300
	4	78	2,0	Հս-Ալ 20	1810	2	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ձառուտ,Սոճի 03	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	88		
	4	80	4,0/3, 0	Հս-25	1840	3	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Կեչի,Թխկի	60		3000
	5	4	5,1	Հվ-Ալ 25	1775	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 2500 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		11260 5630	
	5	5	1,5	Հվ-Ալ 15	1715	4	Տրխ C-1	Ցածր լրիվության ձառուտ,Սոճի 03	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	66		
	5	13	1,0	Հվ-Ալ 20	1725	4	Տրխ C-1	Ցածր լրիվության ձառուտ,Կ. 03	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	44		
	5	22	0,9	Հվ-Ալ	1675	4	Տրխ	Պարապուտ	Խրամատներով	Անտառմշակույթի	Սոճի		1990	

Անտառայեռության անվանումը	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Կողմնադրությունը	ԾՄԲ, մ	Բունիտետ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառվերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Սերմերի քանակը, կգ	Սերմաբուսակների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
				10			C-2		2500 գծմ/հա	հիմնում	Կեչի, Հացի		995	
5	24	1,4	Հս-Ալ 20	1720	4	Տրիս C-2	Բացատ	Բացատ	Խրամատներով 2500 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Հացի, Թխկի	28		1400
5	29	3,3	Հվ-Ալ 25	1800	4	Տրիս C-2	Նոսրուտ (0,2)կ	Հարթակներով 700 հատ	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	145		
5	31	2,6	Ալ-25	1775	4	Տրիս B-2	Ցածր լրիվության ծառ., Սոճի(0,3)	Հարթակներով 700 հատ	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	114		
5	38	1,9	Հվ-Ալ 25	1700	4	Տրիս C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 2500 գծմ/հա	Խրամատներով 2500 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		4200 2100	
5	41	7,4	Հվ-Ալ 25	1820	4	Տրիս C-1	Ցածր լրիվության ծառ., Սոճի(0,3)	Հարթակներով 7000 հատ	Հարթակներով 7000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	325		
6	1	6,3	Հվ-Ամ 25	1800	4	Տրիս C-2	Բացատ Սո.ծառ ս,կ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		16750 8375	
6	3	1,2	Հվ 20	1750	4	Տրիս C-2	Նոսրուտ (0,2)Ս	Հարթակներով 1000 հատ	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	70		
6	7	2,4	Հս-Ամ 25	1800	4	Տրիս C-1	Ցածր լրիվության ծառ., Սոճի(0,4)	Հարթակներով 500 հատ	Հարթակներով 500 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	77		
6	12	3,6	Հվ-Ամ 25	1775	4	Տրիս C-1	Ցածր լրիվության ծառ., Սոճի(0,4)	Հարթակներով 5000 հատ	Հարթակներով 5000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	115		
6	21	1,8	Ամ 20	1800	4	Տրիս C-2	Բացատ Սո.ծառ ս,կ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		4800 2400	
6	23	2,1	Հս-Ամ 25	1850	4	Տրիս C-2	Ցածր լրիվության ծառ., Սոճի(0,4)	Հարթակներով 5000 հատ	Հարթակներով 5000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	67		

Անտառայեռության անվանումը	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Կողմնադրությունը	ԾՄԲ, մ	Բոնիտետ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառավերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Սերմերի քանակը, կգ	Սերմնաբուսականների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
	6	24	1,7	Ամ 20	1690	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառ., Սոճի(0,4)	Հարթակներով 5000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	54		
	6	26	4,9	Հս-Ալ 20	1750	4	Տրխ C-2	Բացատ Սռ.ծառ ս,կ	Խրամատներով 2500 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		10800 5400	
	6	34	1,9	Հս-Ամ 25	1675	4	Տրխ C-2	Բացատ Սռ.ծառ ս,կ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Հացի, Թխկի	40		1900
	6	37	0,9	Ամ 15	1620	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 2500 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		2000 1000	
	6	39	2,0	Ամ-25	1675	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 2500 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		4400 2200	
	6	49	3,9	Հվ-25	1750	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		10380 5190	
	7	6	6,5	Հս-Ամ 20	1625	4	Տրխ C-2	Բացատ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառմշակույթի հիմնում	Հացի, Թխկի,բդ Խնձորենի Տանձենի			3400 3400 3400
	7	16	1,5	Հս-Ամ 20	1645	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ (0,2)Ս	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	96		
	7	21	2,5	Հս-Ամ 25	1645	3	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառ., Սոճի(0,3)	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	110		
	7	23	1,9	Հս-Ամ 20	1665	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		5060 2530	
	7	25	3,5	Հվ-Ամ 20	1645	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 2500 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		7720 3860	
	7	33	4,8	Հս-Ամ 20	1730	4	Տրխ C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Կեչի,Թխկի,Հացի	96		4800
	7	34	1,9	Հվ-Ալ 20	1765	4	Տրխ B-2	Պարապուտ	Խրամատներով 2500 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		4340 2170	

Անտառայեռության անվանումը	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Կողմնադրությունը	ԾՄԲ, մ	Բունիտներ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառավերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Սերմերի քանակը, կգ	Սերմնաբուսականների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
	7	35	1,1	Հվ-Ալ 25	1735	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		2900 1450	
	8	3	2,8	Հվ 20	1725	3	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառ., Սոճի(0,3)	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	123		
	8	11	2,3	Հվ-Ամ 15	1725	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		6100 3050	
	10	6	7,0	Հվ-25	1715	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառ., ս,կ(0,3)	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	308		
	10	7	9,6	Հս-25	1800	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Կեչի,Թխկի,հց	192		9700
	10	9	8,0	Հս-Ամ 20	1750	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Կեչի,Թխկի,հց	160		7500
	10	10	2,9	Հս-20	1823	4	Տրխ C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Կեչի,Թխկի,հց	58		3200
	10	15	2,2	Ամ-10	1835	3	Տրխ C-2	Նոսրուտ(0,2)Ս	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	140		
	10	21	1,5	Ամ-10	1860	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառ., ս,կ(0,3)	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	66		
	10	26	1,4	Հս-Ամ 10	1700	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ(0,2)Ս	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	90		
	10	30	0,9	Հս-25	1775	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառուտ, ս,կ(0,3)	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	39		
	10	39	4,6	Հս-Ամ 20	1775	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման	Կաղնի	202		

Անտառայեռության անվանումը	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Կողմնադրությունը	ԾՄԲ, մ	Բոնիտետ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառավերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Սերմերի քանակը, կգ	Սերմնաբուսակների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
								Ճառ., ս,կ(0,3)		օժանդակում				
10	41	6,8	Հվ-Ալ 25	1775	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառուտ, ս,(0,4)	Հարթակներով 500 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	218			
10	43	3,0	Հվ-Ալ 15	1735	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		7950 3975		
10	44	6,9	Հվ 20	1730	3	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառուտ, ս,(0,4)	Հարթակներով 500 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	220			
10	45	1,9	Հվ-10	1785	4	Տրխ C-2	Բացատ Սռ.ճառ ս,կ	Խրամատներով 2500 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		4200 2100		
10	46	2,1	Հվ 15	1775	3	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառուտ, ս,կ(0,3)	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	90			
10	53	3,0	Հվ-Ալ 25	1725	4	Տրխ C-2	Բացատ Սռ.ճառ ս,կ	Խրամատներով 2500 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		6600 3300		
10	62	1,0	Ալ-20	1685	4	Տրխ C-2	Պարապուտ Սռ.ճառ ս,կ	Խրամատներով 2500 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		2200 1100		
11	3	13.5	Հվ-Ալ 25	1735	4	Տրխ B-2	Ցածր լրիվության ծառուտ, ս,(0,4)	Հարթակներով 500 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	431			
11	7	6,0	Հվ-Ամ 15	1670	4	Տրխ B-2	Բացատ Սռ.ճառ ս,կ	Խրամատներով 2500 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		13250 6625		
11	12	1,3	Հվ-Ամ 25	1750	4	Տրխ B-2	Նոսրուտ(0,2)Ս	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	83			
12	1	21,4/ 15,0	Հս-25	1720	4	Տրխ C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Կեչի,Թխկի,հց	300			15000
12	4	7,1/ 3,0	Ամ 20	1735	4	Տրխ C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		8000 4000		

Անտառայեռության անվանումը	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Կողմնադրությունը	ԾՄԲ, մ	Բունիտետ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառվերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Սերմերի քանակը, կգ	Սերմաբուսակների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
	12	7	2,6	Հվ-Ալ 20	1725	4	Տրխ C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		7000 3500	
	12	12	1,8	Ամ 20	1775	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառ., ս,կ (0,3)	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	79		
	12	15	3,1	Հվ-Ամ 20	1625	4	Տրխ B-2	Նոսրուտ(0,2)Ս	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	198		
	12	18	1,1	Հվ-Ալ 20	1660	4	Տրխ C-1	Բացատ	Խրամատներով 2500 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		2400 1200	
	12	39	1,3	Ալ-25	1600	4	Տրխ B-2	Նոսրուտ	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	83		
	13	8	1,1	Հս-Ալ 25	1680	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ(0,2)Ս	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	70		
	13	9	4,2	Հս-Ամ 20	1630	4	Տրխ C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Կեչի,Թխկի,հց	84		4200
	13	15	2,7	Հս-15	1650	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Կեչի,Թխկի,հց	54		2700
	13	20	0,9	Հս-Ամ 25	1700	3	Տրխ C-2	Նոսրուտ(0,2)Ս	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	60		
	14	1	1,8	Հս-Ալ 25	1770	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Կեչի,թխկի,հց	36		1800
	14	3	1,4	Հս-25	1860	4	Եալ C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		3720 1860	
	15	2	3,6	Հս-Ամ 5	1570	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառ. (0,3)	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	Հացի, Թխկի,բդ,հսնձ,տանձ			1000 2000

Անտառայեռության անվանումը	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Կողմնադրությունը	ԾՄԲ, մ	Բունիտետ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառվերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Սերմերի քանակը, կգ	Սերմաբուսակների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
	15	6	3,2	Հս-Ամ 20	1695	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառուտ, Ա(0,4)	Հարթակներով 500 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	103		
	15	10	5,6/3,0	Հվ-Ամ 15	1650	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 2500 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		6600 3300	
	15	11	8,0	Հս-Ավ 20	1700	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառուտ, ս,կ(0,4)	Հարթակներով 500 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	250		
	15	18	28,4/19,2	Հս-Ամ 20	1710	4	Տրխ C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Կեչի, Թխկի, հգ	385		19200
	15	22	3,7	Հվ-Ամ 25	1700	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ(0,2)Ա	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	237		
	15	28	6,6	Հվ-Ամ 20	1700	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 2500 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի.թխկի		14600 7300	
	15	30	1,0	Հվ 15	1675	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառ., (0,3)	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	44		
	15	34	6,4	Հս-Ամ 15	1690	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի.թխկի		17000	6400
	15	36	10,4	Հվ-Ամ 15	1650	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառ., (0,3)	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	458		
	15	39	1,1	Հս-Ամ 5	1505	4	Տրխ C-2	Բացատ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառմշակույթի հիմնում	Խնձորենի Տանձենի			800 800
	15	46	1,2	Հվ-ան 15	1700	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի.թխկի		3200 1600	
	16	3	3,2	Հվ 20	1785	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ(0,2)Ա	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	205		

Անտառայեռուության անվանումը	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Կողմնադրությունը	ԾՄԲ, մ	Բունիտետ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառվերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Սերմերի քանակը, կգ	Սերմաբուսակների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
	16	5	7,8	Հվ 15	1730	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ(0,2)Ս	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	500		
	16	6	5,3	Հվ-Ամ 15	1730	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառ.,(0,3)	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	233		
	16	11	2,4	Հվ-Ամ 10	1725	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		6400 3200	
	16	12	6,4	Հվ-Ամ 10	1750	4	Տրխ C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		17000 8500	
	17	2	5,4	Հս-20	1550	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Հացի, Թխկի	110		5400
	17	3	8,6	Ամ 15	1525	4	Տրխ C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 2500 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		19000 9500	
	17	4	10,1/ 7,0	Հվ-Ամ 15	1585	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		18600 9300	
	17	11	1,1	Հվ-Ամ 10	1525	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառ.,(0,3)	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	50		
	17	16	5,9	Հվ 15	1550	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 2500 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		13000 6500	
	17	17	3,6	Հվ-Ալ 10	1560	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառ.,(0,4)	Հարթակներով 500 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	115		
	17	30	2,6	Հվ-Ամ 20	1575	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ (0,2) Հց	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	166		
	18	5	1,2	Հս-Ամ 15	1590	3	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Հացի, Թխկի	24		1200
	18	11	10,9	Հս-Ամ	1630	4	Տրխ	Պարապուտ	Խրամատներով	Անտառմշակույթի	Կաղնի	218		

Անտառայեռության անվանումը	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Կողմնադրությունը	ԾՄԲ, մ	Բոնիտետ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառվերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Սերմերի քանակը, կգ	Սերմնաբուսականների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
				20			C-2		3000 գծմ/հա	հիմնում	Հացի, Թխկի			10900
18	14	24,4/17,1	Հս-Ալ 25	1875	4	Եալ C-2	Պարապուտ		Խրամատներով 2500 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կեչի, Հացի, Թխկի		37760	17100
18	19	0,7	Ամ 15	1585	3	Տրխ C-2	Պարապուտ		Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	Խնձորենի Տանձենի			500 500
18	25	2,8	Հս-Ալ 20	1750	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառուտ, (0,4)		Հարթակներով 500 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	90		
19	13	12,9	Հվ-Ամ 25	1625	4	Տրխ C-1	Պարապուտ		Խրամատներով 2500 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		28480 12240	
19	14	4,4	Հս-Ալ 20	1700	4	Տրխ C-2	Պարապուտ		Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Հացի, Թխկի	88		4500
19	22	15,3	Հս-Ալ 20	1575	4	Տրխ C-2	Բացատ		Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Հացի, Թխկի	290		15300
19	23	9,8	Հվ-Ամ 20	1530	4	Տրխ C-1	Պարապուտ		Խրամատներով 2500 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		21860 10930	
19	25	110,1/45	Հվ-Ամ 5	1485	4	Տրխ B-3	Պարապուտ		Խրամատներով 2500 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի, Թխկի		99000	45000
19	26	38,2	Հս-20	1515	4	Տրխ B-3	Պարապուտ		Խրամատներով 2500 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի, Թխկի		84040	38200
Ընդամենը		610,3									Կաղնի	13044	136485	
											Սոճի		581920	
											Հացի, թխկի, կեչի, բարդի		33575	239925
											Տանձենի, խնձ.			13950
											Ընդամենը	13044	751980	253875

**Բացատ, պարապուտ- 376,4հա
Նոսրուտ- 76,9հա
Ցածր լրիվության ծառուտ- 157,0հա**

Անտառայետուրության անվանումը	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Կողմնադրությունը	ԾՄԲ, մ	Բունիտետ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառավերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Սերմերի քանակը, կգ	Սերմնաբուսականների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
Մեծավանի	1	24	5,2	Հվ 20	1635	4	Տրխ C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Սոճի	99	3780	
	1	25	2,0	Հվ-Ամ 25	1725	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Սոճի	38	5300	
	1	30	2,7	Ալ 20	1700	4	Տրխ C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի, Կեչի		7155 2700	
	1	46	3,0	Հվ 5	1675	4	Տրխ B-2	Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3)	Փոսերով	Անտառմշակույթի լրացում	Հացի, Կեչի թխկի		3600	
	1	48	7,1	Ամ 20	1750	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Հացի, Կեչի	135		7100
	1	50	3,0	Հս-Ալ 20	1675	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Սոճի	57	7950	
	2	17	1,1	Հվ-Ամ 20	1800	4	Տրխ C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի, Կեչի		2900 1100	
	2	27	2,1	Ամ 20	1775	3	Տրխ C-2	Նոսրուտ	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	134		
	2	29	1,7	Հս-Ամ 25	1670	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Սոճի	32	4500	
	2	32	3,9	Հվ-Ալ 15	1670	4	Տրխ C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 2000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Սոճի	58	6960	
	2	36	2,3	Հվ-Ամ 20	1670	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Սոճի	44	10330	
	2	44	1,0	Հվ-Ամ 15	1730	4	Տրխ C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի, Կեչի		2650 1000	
	2	51	0,8	Հս-Ամ 15	1585	3	Տրխ C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի, Կեչի		2120 800	
2	58	1,6	Ամ 20	1620	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի, Կեչի		4240 1600		

Անտառայեռության անվանումը	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Կողմնադրությունը	ԾՄԲ, մ	Բունիտետ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառավերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Սերմերի քանակը, կգ	Սերմաբուսականների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
	2	63	0,9	Հվ-Ամ 25	1650	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Սոճի	18	2500	
	2	68	3,2	Հվ-Ամ 20	1600	4	Տրխ C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		8500 4250	
	2	74	0,9	Հս-Ամ 15	1590	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	60		
	2	77	2,0	Հվ-Ամ 15	1585	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Սոճի	38	5300	
	3	26	4,9	Հվ-Ալ 20	1715	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	314		
	3	32	2,0	Հվ-Ալ 25	1600	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	130		
	3	34	6,7	Հվ-Ալ 20	1575	3	Տրխ C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		15960 7980	
	3	36* *	1,7	Ալ 15	1650	4	Տրխ C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի, Թխկի		4520 2260	
	3	44**	2,7	Հվ 20	1625	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Սոճի	51	7180	
	3	47	1,2	Հվ-Ալ 20	1775	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի, Կեչի		3190	1200
	4	4	6,6	Հվ-Ալ 10	1610	4	Տրխ C-2	Պարապուտ Առ. Ծառ կ,ս	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի, Թխկի		17600 8800	
	4	9	1,4	Հս-Ամ 5	1625	4	Տրխ C-2	Պարապուտ	Փոսերով	Անտառաշերտի հիմնում	Բարդի Տանձենի Խնձորենի			700 700 700
	4	16	2,2	Հս-Ալ 20	1690	3	Տրխ C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Հացի, Կեչի	42		2200

Անտառայեռության անվանումը	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Կողմնադրությունը	ԾՄԲ, մ	Բոնիտետ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառվերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Սերմերի քանակը, կգ	Սերմնաբուսակների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
	4	17	5,1	Հս-Ալ 20	1660	3	Տրխ C-2	Պարապուտ	Փոսերով	Անտառաշերտի հիմնում	Բարդի Տանձենի Խնձորենի			2200 2200 2200
	4	11	9,0	Հս-Ալ 15	1650	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3)	Փոսերով	Լրացում	Տանձենի Խնձորենի			3500 3500
	5	1	16,2	Հս-Ալ 5	1680	4	Տրխ C-2	Չմիակցված սաղարթով մշակույթ	Փոսերով	Լրացում	Տանձենի Խնձորենի			5000 5000
	5	12	27,6/ 16,0	Հվ-Ալ 20	1650	4	Տրխ B-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Հացի, Կեչի	320		16000
	5	13	27,4/ 15,0	Հվ-Ալ 20	1610	4	Տրխ B-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի, Կեչի		39900	19950
	5	17	1,0	Հս-Ամ 20	1660	4	Տրխ B-2	Բացատ Առ.ծառխնձ.ս	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Հացի, Կեչի	20		1000
	5	28	4,6	Ամ 20	1625	3	Տրխ C-2	Նոսրուտ	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	290		
	5	29	3,3	Ամ 15	1675	4	Տրխ B-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի, Կեչի		9860	4930
	5	32	5,2	Ամ 15	1615	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառուտ (0,4)	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	228		
	5	45	2,5	Հվ 20	1600	3	Տրխ C-2	Նոսրուտ	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	150		
	5	46	4,4	Հվ 15	1600	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի, թխկի		11700	4400
	5	50	5,6	Ամ 15	1575	4	Տրխ B-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի, Կեչի		14900 7450	

Անտառայեղտության անվանումը	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Կողմնադրությունը	ԾՄԲ, մ	Բունիտետ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառվերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Սերմերի քանակը, կգ	Սերմաբուսակների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
	5	53	4,1	Հվ 15	1600	4	Տրխ B-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի, Կեչի		10900 5450	
	5	65	1,1	Ալ 10	1605	3	Տրխ C-2	Նոսրուտ	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	70		
	5	79	4	Հվ-Ամ 25	1650	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		10640 5320	
	5	83	1,2	Ամ-10	1655	4	Տրխ B-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի, Կեչի		3200 1600	
	5	86	2,0	Հվ-Ամ 20	1650	4	Տրխ B-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի, Կեչի		5300	2000
	5	88	4,7/ 1,5	Հվ-Ալ 25	1610	4	Տրխ B-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի, Կեչի		3990 1995	
	5	91	7,0	Հվ 5	1570	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		18600 9300	
	6	2	12,7	Հս-Ալ 5	1610	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ	Փոսերով	Անտառաշերտի լրացում	Բարդի Տանձենի Խնձորենի			3000 3000 3000
	6	4	5,8	Հս-Ալ 5	1620	3	Տրխ C-2	Բացատ	Փոսերով	Անտառմշակույթի հիմնում	Տանձենի Խնձորենի			2900 2900
	6	8	1,1	Հս-Ալ 5	1635	3	Տրխ C-2	Բացատ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառմշակույթի հիմնում	Տանձենի Խնձորենի			800 800
	7	2	1,5	Հս-Ալ 5	1635	3	Տրխ C-2	Բացատ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառմշակույթի հիմնում	Տանձենի Խնձորենի			1200 1200
	7	3	1,5	Հս-Ալ 5	1624	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3)	Փոսերով	Անտառմշակույթի լրացում	Տանձենի Խնձորենի			500 500
	7	4	3,8	Հս-Ալ 5	1630	3	Տրխ C-2	Բացատ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառմշակույթի հիմնում	Տանձենի Խնձորենի			3000 3000

Անտառայեռության անվանումը	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Կողմնադրությունը	ԾՄԲ, մ	Բունիտետ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառվերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Սերմերի քանակը, կգ	Սերմաբուսականների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
	7	7	1,7	Հս-Ալ 5	1640	3	Տրխ C-2	Բացատ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառմշակույթի հիմնում	Տանձենի Խնձորենի			1300 1300
	7	14	4,8	Հս-Ալ 5	1635	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառուտ (0,4)	Փոսերով	Անտառմշակույթի լրացում	Տանձենի Խնձորենի			800 800
	7	17	1,4	Հս-Ալ 5	1650	3	Տրխ C-2	Նոսրուտ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառմշակույթի հիմնում	Տանձենի Խնձորենի			1300 1300
	7	18	6,5	Հս-Ալ 5	1675	4	Տրխ B-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի, Կեչի		17300	6500
	7	19	3,2	Հս-Ալ 5	1530	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառուտ (0,4)	Փոսերով	Անտառմշակույթի լրացում	Հացի, Թխկի			1800
	7	21	2,5	Հս-Ալ 5	1550	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3)	Փոսերով	Անտառմշակույթի լրացում	Հացի, Թխկի			2000
	7	25	1,1	Հս-Ալ 5	1610	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառմշակույթի հիմնում	Տանձենի Խնձորենի			800 800
	7	26	1,7	Հս-Ալ 5	1565	4	Տրխ C-2	Բացատ Առ.ճառկ,թխ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		4520 2260	
	7	28	6,2	Հս-Ալ 5	1680	4	Տրխ C-1	Նոսրուտ անտառաչերտ	Փոսերով	Անտառմշակույթի հիմնում	Տանձենի Խնձորենի			1800 1800
	7	29	1,9	Հս-Ալ 5	1640	4	Տրխ C-2	Բացատ Առ.Ծառ.կ	Փոսերով	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		5050 2525	
	8	1	12,2	Հս-Ալ 5	1585	4	Տրխ C-1	Նոսրուտ անտառաչերտ	Փոսերով	Անտառմշակույթի հիմնում	Տանձենի Խնձորենի			3600 3600
	8	35	1,2	Հս-Ալ 5	1615	4	Տրխ C-2	Բացատ	Փոսերով	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Հացի, Կեչի	24		1200
	8	39	1,5	Հս-Ալ 5	1615	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3)	Փոսերով	Անտառմշակույթի լրացում	Հացի, Թխկի			2000

Անտառայեղտության անվանումը	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Կողմնադրությունը	ԾՄԲ, մ	Բունիտետ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառավերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Սերմերի քանակը, կգ	Սերմնաբուսականների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
	8	42	1,6	Ալ 5	1595	3	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3)	Փոսերով	Անտառմշակույթի լրացում	Հացի, Թխկի			2000
	8	43	3,8	Հւ-Ալ 5	1580	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3)	Փոսերով	Անտառմշակույթի լրացում	Հացի, Թխկի			4000
	8	44	2,9	Հւ-Ալ 5	1595	4	Տրխ C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Հացի, Կեչի	58		2900
	8	46	1,3	Հւ-Ալ 5	1620	4	Տրխ C-2	Բացատ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառմշակույթի հիմնում	Տանձենի Խնձորենի			1000 1000
	9	6	1,5	Հւ-Ալ 5	1560	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3)	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառմշակույթի լրացում	Տանձենի Խնձորենի			500 500
	9	9	2,6	Հւ-Ալ 5	1560	4	Տրխ C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Հացի, Կեչի	50		2600
	9	11	2,2	Հւ-Ամ 5	1555	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	130		
	9	16	1,5	Ալ 5	1555	3	Տրխ C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Հացի, Կեչի	30		1500
	9	18	4,6	Ալ 5	1565	3	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Հացի, Կեչի	90		4600
	9	23	3,1	Ալ 5	1555	3	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի, թխկի		8240 4170	
	9	25	3,8	Ալ 5	1540	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի, թխկի		10100 5050	
	9	29	3,3	Ալ 5	1550	3	Տրխ C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի, թխկի		8800 4400	
	9	30	2,4	Ալ 5	1550	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառմշակույթի հիմնում	Տանձենի Խնձորենի			1800 1800

Անտառայեռության անվանումը	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Կողմնադրությունը	ԾՄԲ, մ	Բունիտետ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառվերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Սերմերի քանակը, կգ	Սերմաբուսակների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
	9	34	6,5	Ալ 5	1555	3	Տրխ C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի, Կեչի		17300 8650	
	10	1	3	Հս-Ալ 5	1550	4	Տրխ C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Հացի, թխկի	60		3000
	10	2	1,8	Հս-Ալ 5	1550	4	Տրխ C-2	Պարապուտ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառմշակույթի հիմնում	Տանձենի Խնձորենի			1400 1400
	10	14	2,4	Ալ 5	1540	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ	Փոսերով 2,0X2,0	Անտառմշակույթի հիմնում	Հացի թխկի			2500 2500
	10	22	2,2	Հս-Ալ 5	1535	3	Տրխ C-2	Բացատ Առ.ճառտձ, խնձ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառմշակույթի հիմնում	Տանձենի Խնձորենի			1700 1700
	10	23	6,8	Ալ 5	1535	3	Տրխ C-2	Բացատ Առ.ճառտձ,ս	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառմշակույթի հիմնում	Տանձենի Խնձորենի			5200 5200
	10	29	4,6	Ալ 5	1535	3	Տրխ C-2	Բացատ Առ.ճառտձ,ս	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառմշակույթի հիմնում	Տանձենի Խնձորենի			3800 3800
	10	30	4,4	Հս-Ալ 5	4,4	3	Տրխ C-2	Բացատ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառմշակույթի հիմնում	Տանձենի Խնձորենի			3500 3500
	10	31	1	Ալ 5	1530	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ	Փոսերով 2,0X2,0	Անտառմշակույթի հիմնում	Հացի թխկի			1000 1000
	10	32	1,3	Ալ 5	1530	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ	Փոսերով 2,0X2,0	Անտառմշակույթի հիմնում	Հացի թխկի			1200 1200
	10	33	9,1	Ալ 5	1530	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառմշակույթի հիմնում	Տանձենի Խնձորենի			4500 4500
	10	36	4,7	Ալ 5	1530	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառմշակույթի հիմնում	Տանձենի Խնձորենի			2400 2400
	10	40	2,6	Ալ 5	1520	4	Տրխ C-2	Պարապուտ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառմշակույթի հիմնում	Հացի Տանձենի Խնձորենի			1400 1400 1400
	10	44	5,4	Ալ 5	1505	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ճառուտ (0,3)	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	230		

Անտառայեռության անվանումը	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Կողմնադրությունը	ԾՄԲ, մ	Բունիտետ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառավերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Սերմերի քանակը, կգ	Սերմնաբուսականների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
	10	47	1,5	Հս-Ալ 5	1525	4	Տրիս C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		4000 2000	
	10	48	6,9	Ալ 10	1520	4	Տրիս C-2	Նոսրուտ	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	440		
	10	49	1,5	Հվ-Ալ 10	1505	3	Տրիս C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի, թխկի		4000 2000	
	10	51	1,1	Հվ-Ալ 10	1530	3	Տրիս C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000գծմ	Անտառմշակույթի	Սոճի Հացի, թխկի		3000 1500	
	10	54	1,8	Հս-Ամ 5	1505	3	Տրիս C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի, թխկի		4800	1800
	11	2	7,7	Հվ-Ալ 5	1765	4	Տրիս C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կեչի, Հացի		20480 10240	
	11	3	2,3	Հվ-Ալ 10	1735	4	Տրիս C-2	Բացատ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառմշակույթի հիմնում	Տանձենի Խնձորենի			1840 1840
	11	6	1,7	Ալ 10	1730	4	Տրիս C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կեչի		4520 2260	
	11	7	4,0	Ալ 10	1770	4	Տրիս C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կեչի, Հացի		10640 5320	
	11	12	24,1/ 16,9	Ալ 10	1770	4	Տրիս C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կեչի		44950 22475	
	11	15	4,8	Ալ 10	1700	4	Տրիս C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կեչի, Հացի		12760 6380	
	11	24	1,5	Ալ 5	1665	4	Տրիս C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի		4000 2000	
	11	29	3,8	Ալ 5	1660	4	Տրիս C-2	Բացատ Առ.ճառ. տձ, խնձ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	Տանձենի Խնձորենի			2800 2800
	11	40	20,9	Հվ-Ալ 10	1775	4	Տրիս C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի, թխկի		39200 39200	

Անտառայեռության անվանումը	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Կողմնադրությունը	ԾՄԲ, մ	Բունիտետ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառվերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Սերմերի քանակը, կգ	Սերմնաբուսակների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
	11	41	47,7	Հվ-Ալ 10	1775	3	Տրխ C-2	Պարապուտ Առ.ծառ տծ, խնձ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաչերտ	Տանձենի հսնձորենի բարդի			21700 21700 21700
	12	2	3,1	Հվ-Ամ 5	1650	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ	Փոսերով 2,0X2,0	Անտառաչերտ	Տանձենի հսնձորենի			2000 2000
	12	7	3,2	Հվ-Ալ 5	1650	3	Տրխ C-2	Բացատ Առ.ծառ կչ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաչերտ	Կեչի Հացի Տանձենի			1500 1500 1500
	12	13	5,2	Հվ-Ալ 5	1645	4	Տրխ C-2	Բացատ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաչերտ	Հացի հսնձորենի Տանձենի			2600 2600 2600
	12	18	5,4	Հվ-Ալ 5	1655	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3)	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաչերտ	Հացի հսնձորենի Տանձենի			1500 1500 1500
	12	25	1,5	Հվ-Ալ 5	1650	4	Տրխ C-2	Բացատ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաչերտ	Հացի հսնձորենի Տանձենի			800 800 800
	12	27	3,8	Ալ 5	1640	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ	Փոսերով 2,0X2,0	Անտառաչերտ	Հացի հսնձորենի Տանձենի			1300 1300 1300
	12	33	3,4	Հվ-Ալ 5	1630	4	Տրխ C-2	Բացատ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաչերտ	Հացի հսնձորենի Տանձենի			1800 1800 1800
	12	37	2,9	Հվ-Ալ 5	1635	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3)	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաչերտ/լրացում	հսնձորենի Տանձենի			1500 1500
	12	53	25,5	Հվ-Ալ 15	1725	3	Տրխ C-2	Պարապուտ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաչերտ	Հացի հսնձորենի Տանձենի			13500 13500 13500

Անտառայեղտության անվանումը	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Կողմնադրությունը	ԾՄԲ, մ	Բունիտետ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառավերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Սերմերի քանակը, կգ	Սերմնաբուսականների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
	12	56	13,8	Հվ-Ալ 25	1745	4	Տրխ C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կեչի		36740 18370	
	12	62	3,4	Հվ-Ալ 10	1725	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ, ս	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	220		
	13	1	36,2	Ալ 5	1635	4	Տրխ C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կաղնի, Հացի		96000 14730 18380	
	13	11	2,9	Ալ 5	1585	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ, տձ, խնձ.	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառմշակույթի հիմնում	Տանձենի Խնձորենի			2300 2300
	13	13	1,5	Ալ 5	1590	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի, Թխկի		4000 2000	
	13	14	1,6	Ալ 5	1585	3	Տրխ C-2	Բացատ Առ.ճառ տձ, խնձ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառմշակույթի հիմնում	Տանձենի Խնձորենի			1200 1200
	13	19	1,2	Ալ 5	1580	3	Տրխ C-2	Բացատ Առ.ճառ տձ, խնձ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառմշակույթի հիմնում	Տանձենի Խնձորենի			960 960
	13	35	3,1	Հվ-Ալ 5	1600	4	Տրխ C-2	Բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի, Թխկի		8200	3100
	14	1	5,6	Ալ 5	1560	3	Տրխ C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի, Թխկի		14500	5600
	14	7	1,9	Ալ 5	1525	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ճառ, տձ., խնձ.	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառմշակույթի հիմնում	Հացի Խնձորենի, Տանձենի			900 900
	14	8	4	Ալ 5	1570	4	Տրխ C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Հացի, թխկի		10600 5300	
	14	12	5,7	Ալ 5	1570	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ, բդ, ուղի	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	Բարդի Խնձորենի Տանձենի			2100 2100 2100
	14	16	3,5	Ալ 5	1570	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ, հգ, ալ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	Հացի Խնձորենի			1400 1400

Անտառայեռության անվանումը	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Կողմնադրությունը	ԾՄԲ, մ	Բունիտետ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառվերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Սերմերի քանակը, կգ	Սերմնաբուսակների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
											Տանձենի			1400
14	32	2,4	ԱԼ 5	1540	3	Տրխ C-2	Պարապուտ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	Հացի հսնձորենի Տանձենի			1280 1280 1280	
16	23	3,0	ԱԼ 5	1510	3	Տրխ C-2	Բացատ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	Հացի հսնձորենի Տանձենի			1600 1600 1600	
17	1	8,1	Հվ-ԱԼ 5	1525	4	Տրխ C-2	Պարապուտ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	Բարդի հսնձորենի Տանձենի			4300 4300 4300	
17	2	3,7	Հվ-ԱԼ 5	1525	4	Տրխ C-2	Պարապուտ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	Բարդի հսնձորենի Տանձենի			1900 1900 1900	
17	4	2,8	Հվ-Ամ5	1525	4	Տրխ B-2	Պարապուտ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	Բարդի հսնձորենի Տանձենի			1500 1500 1500	
17	6	2,8	Ամ5	1520	4	Տրխ B-2	Պարապուտ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	Բարդի հսնձորենի Տանձենի			1500 1500 1500	
17	7	3,2	Հվ-ԱԼ 5	1515	4	Տրխ B-2	Պարապուտ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	Բարդի հսնձորենի Տանձենի			1700 1700 1700	
17	20	3,5	ԱԼ 5	1510	4	Տրխ C-2	Պարապուտ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	Բարդի հսնձորենի Տանձենի			1800 1800 1800	
17	45	26,6	Հվ 5	1505	4	Տրխ C-2	Պարապուտ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	Հացի հսնձորենի Տանձենի			22000 22000 22000	
17	50	5,2	ԱԼ 5	1495	4	Տրխ B-2	Պարապուտ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	Բարդի հսնձորենի			2600 2600	

Անտառայեռության անվանումը	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Կողմնադրությունը	ԾՄԲ, մ	Բունիտետ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառվերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Սերմերի քանակը, կգ	Սերմնաբուսականների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
											Տանձենի			2600
17	53	28,0	Ալ 5	1520	3	Տրխ C-2	Պարապուտ			Անտառայլանտացիայի հիմնում				
17	55	12,5	Ալ 5	1520	3	Տրխ C-2	Պարապուտ			Անտառային տնկարան				
17	56	1,3	Ալ 5	1520	3	Տրխ C-2	Պարապուտ	Փոսերով 2,5X2,5		Անտառաշերտ	Բարդի Հացի Կեչի			700 700 700
18	1	1,6	Հվ-Ալ 5	1615	3	Տրխ C-2	Բացատ	Փոսերով 2,5X2,5		Անտառաշերտ	Հացի Խնձորենի Տանձենի			850 850 850
18	6	1,1	Հվ-Ալ 5	1605	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ Առ.ծառ.բղ	Փոսերով 2,5X2,5		Անտառաշերտ	Բարդի Հացի Կեչի			500 500 500
18	9	3,5	Հվ-Ալ 5	1615	3	Տրխ C-2	Բացատ	Փոսերով 2,5X2,5		Անտառաշերտ	Հացի Խնձորենի Տանձենի			1800 1800 1800
18	11	1	Հվ-Ամ 5	1600	3	Տրխ C-2	Բացատ Առ. ծառ.բղ	Փոսերով 2,5X2,5		Անտառաշերտ	Բարդի Խնձորենի Տանձենի			530 530 530
18	20	4,1	Հվ-Ալ 5	1580	3	Տրխ C-2	Բացատ	Փոսերով 2,5X2,5		Անտառաշերտ	Հացի, Թխկի Խնձորենի Տանձենի			2150 2150 2150
18	28	1,2	Հվ-Ալ 5	1580	3	Տրխ C-2	Բացատ	Փոսերով 2,5X2,5		Անտառաշերտ	Հացի, Թխկի Խնձորենի Տանձենի			600 600 600
18	29	2,4	Հվ-Ալ 5	1580	3	Տրխ C-2	Բացատ	Փոսերով 2,5X2,5		Անտառաշերտ	Հացի, Թխկի Խնձորենի Տանձենի			1200 1200 1200

Անտառայեռության անվանումը	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Կողմնադրությունը	ԾՄԲ, մ	Բոնիտետ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառվերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Սերմերի քանակը, կգ	Սերմնաբուսակների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
	18	32	2	ՀՎ-ԱԼ 5	1580	3	Տրխ C-2	Նոսրուտ,բղ,խնձ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	Բարդի հսնձորենի Տանձենի			1050 1050 1050
	18	36	15,5	ԱԼ 15	1725	4	Տրխ C-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կեչի, Հացի		30000	30000
	19	2	1,3	ԱԼ 5	1605	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառուտ, տձ, խնձ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	Հացի հսնձորենի Տանձենի			250 250 250
	19	3	0,9	ԱԼ 5	1600	3	Տրխ C-2	Նոսրուտ,խնձ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	հսնձորենի Տանձենի			350 350
	19	16	5,4	ԱԼ 5	1585	4	Տրխ C-2	Պարապուտ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	Հացի հսնձորենի Տանձենի			2700 2700 2700
	19	18	2,3	ԱԼ 5	1575	4	Տրխ C-2	Ցածր լրիվության ծառուտ, տձ, խնձ, թխ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	Թխկի,Հացի հսնձորենի Տանձենի			700 700 700
	19	23	1,8	ՀՎ-ԱԼ 5	1550	4	Տրխ C-2	Բացատ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	Հացի, Թխկի հսնձորենի Տանձենի			950 950 950
	19	25	6,1	ՀՎ-ԱԼ 5	1535	4	Տրխ B-2	Պարապուտ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	Հացի, Թխկի հսնձորենի Տանձենի			3200 3200 3200
	20	1	1,3	ԱԼ 5	1565	3	Տրխ C-2	Բացատ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	Հացի, Թխկի հսնձորենի Տանձենի			680 680 680
	20	6	2,6	ԱԼ 5	1565	3	Տրխ C-2	Բացատ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	Հացի, Թխկի հսնձորենի Տանձենի			1360 1360 1360

Անտառայեռության անվանումը	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Կողմնադրությունը	ԾՄԲ, մ	Բունիտետ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառվերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Սերմերի քանակը, կգ	Սերմաբուսակների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
	20	7	3,5	Ա ₁ 5	1565	3	Տրիս C-2	Բացատ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	Հացի, Թխկի հսնձորենի Տանձենի			1850 1850 1850
	20	12	1,8	Հվ-Ա ₁ 5	1560	2	Տրիս C-2	Նոսրուտ, բղ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	Բարդի հսնձորենի Տանձենի			700 700 700
	20	15	1,8	Ա ₁ 5	1555	3	Տրիս C-2	Բացատ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	Հացի, Թխկի հսնձորենի Տանձենի			900 900 900
	20	17	1,3	Հվ-Ա ₁ 5	1550	4	Տրիս C-2	Նոսրուտ թխ, խնձ.	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	Թխկի, Հացի հսնձորենի Տանձենի			450 450 450
	20	23	1,4	Հվ-Ա ₁ 5	1540	4	Տրիս C-2	Ցածր լրիվության (0,3) ծառուտ, տձ, խնձ, թխ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	Թխկի, Հացի հսնձորենի Տանձենի			400 400 400
	20	24	5,4	Ա ₁ 5	1535	3	Տրիս C-2	Բացատ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	Հացի, Թխկի հսնձորենի Տանձենի			2800 2800 2800
	20	25	1,3	Հվ-Ա ₁ 5	1540	4	Տրիս C-2	Ցածր լրիվության ծառուտ, տձ, խնձ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	հսնձորենի Տանձենի			400 400
	20	26	1,1	Հվ-Ա ₁ 5	1535	4	Տրիս C-2	Նոսրուտ տձ, խնձ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	հսնձորենի Տանձենի			400 400
	20	27	2,5	Հվ-Ա ₁ 5	1535	4	Տրիս C-2	Ցածր լրիվության 0,3 ծառուտ,	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	հսնձորենի Տանձենի			700 700
	20	29	0,8	Հվ-Ա ₁ 5	1535	3	Տրիս C-2	Բացատ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաշերտ	Հացի, Թխկի հսնձորենի Տանձենի			350 350 350

Անտառայեռության անվանումը	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Կողմնադրությունը	ԾՄԲ, մ	Բունիտետ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառվերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Սերմերի քանակը, կգ	Սերմնաբուսակների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
	20	30	1,6	Ալ 5	1530	4	Տրխ C-2	Բացառ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաչերտ	Հացի, Թխկի հսնձորենի Տանձենի			700 700 700
	21	1	4,6	Հվ-Ալ 5	1500	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ, թխ,խնձ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաչերտ	Թխկի հսնձորենի Տանձենի			1200 1200 1200
	21	2	1,8	Ալ 5	1490	3	Տրխ C-2	Պարապուտ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաչերտ	Բարդի հսնձորենի Տանձենի			800 800 800
	21	4	4,9	Հվ-Ալ 5	1495	3	Տրխ C-2	Պարապուտ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաչերտ	Բարդի հսնձորենի Տանձենի			2500 2500 2500
	21	5	1,6	Հվ-Ամ 5	1495	3	Տրխ B-3	Պարապուտ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաչերտ	Հացի, Թխկի հսնձորենի Տանձենի			800 800 800
	21	8	10,4	Հվ-Ամ 5	1480	4	Տրխ B-2	Պարապուտ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաչերտ	Հացի, Թխկի հսնձորենի Տանձենի			5500 5500 5500
	21	9	6,7	Հս-Ալ 5	1480	3	Տրխ C-2	Պարապուտ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաչերտ	Բարդի հսնձորենի Տանձենի			3500 3500 3500
	21	10	4,1	Հվ-Ալ 5	1485	4	Տրխ B-3	Պարապուտ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաչերտ	Հացի, Թխկի հսնձորենի Տանձենի			2100 2100 2100
	21	11	45,5	Հվ-Ամ 20	1485	4	Տրխ B-3	Պարապուտ	Փոսերով 2,5X2,5	Անտառաչերտ	Հացի, Թխկի հսնձորենի Տանձենի			22000 22000 22000
	22	2	7,9	Ալ 20	1725	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ,կ	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգն. օժ	Կաղնի	505		

Անտառայեռության անվանումը	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Կողմնադրությունը	ԾՄԲ, մ	Բունիտետ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառվերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Սերմերի քանակը, կգ	Սերմաբուսականների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ	
	22	9	2,7	Հս-20	1650	3	Տրխ C-2	Նոսրուտ,ս	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգն. օժ	Կաղնի	172			
	22	11	1,5	Հս-25	1640	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ,ս	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգն. օժ.	Կաղնի	96			
	22	13	3,3	Հս-25	1620	4	Տրխ C-2	Նոսրուտ,ս	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգն. օժ	Կաղնի	210			
	22	20	25,5/20,0	Հվ-25	1725	4	Տրխ B-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կեչի, Հացի		53200	20000	
	23	9	35/25,0	Հվ-25	1870	4	Տրխ B-2	Պարապուտ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Սոճի Կեչի, Հացի		66500	25000	
	Ընդամենը		937,5	Բացատ- 727,0հա Նոսրուտ- 132,3հա Ցածր լրիվության ծառուտ- 62,0հա Չմիացված սաղարթ- 16,2հա								Կաղնի	4643	50365	
												Սոճի		795025	
												Կեչի, Հացի, Թխկի		194050	298750
												Տանձ,հնձորենի			453400
												Բարդի			55280
												Ընդամենը	4643	1039440	807430
	Ընդամենը		1615,8	Բացատ և պարապուտ- 1161,1հա Հատված, չվերականգնված և Նոսրուտ- 215,9հա Ցածր լրիվության ծառուտ- 222,6հա Չմիակցված սաղարթ- 16,2								Կաղնի	19573	186850	
												Սոճի		1376945	
												Կեչի, Հացի, Թխկի		227625	598575
												Տանձ,հնձորենի			467350
												Բարդի			55280
												Ընդամենը	19573	1791420	1121205

Աղյուսակ 42. Անտառվերականգնման նախատեսվող տարածքների սերմերի և սերմնաբուսակ-տնկիների պահանջը ըստ անտառապետությունների

№	Անտառապետություն	Վերականգնման նախատեսվող մակերեսը, հա	Սերմերի և տնկիների պահանջը		
			Տեսակը	Սերմ, կգ	Սերմնաբուսակ տնկի, հատ
1	Լավարի	68,0	Կաղնի	1861	
			Հացի, թխկի		59900
			Ընդամենը	1861	59900
2	Տաշիրի	610,3	Կաղնի	13044	136485
			Սոճի		581920
			Հացի, թխկի, կեչի, բարդի		273500
			Տանձենի, խնձորենի		13950
			Ընդամենը	13044	1005855
3	Մեծավանի	937,5	Կաղնի	4643	50365
			Սոճի		795025
			Հացի, թխկի, կեչի		492800
			Խնձորենի, տանձենի		453400
			Բարդի		55280
			Ընդամենը	4643	1846870
Ամբողջ անտառատնտեսությունում		1615,8	Կաղնի	19573	186850
			Սոճի		1376945
			Հացի, թխկի, կեչի		826200
			Խնձորենի, տանձենի		467350
			Բարդի		55280
			Ընդամենը	19573	2912625

9.4. Տնկանյութի աճեցում

2021-30թթ. ժամանակաշրջանում նախատեսվում է անտառի հիմնում ոչ անտառաձածկ մակերեսում 1377 հեկտարի վրա, տարեկան մոտ 138 հեկտար: Տնկանյութի տեսականու ընտրությունը կատարվել է ելնելով կոնկրետ անտառաձման պայմաններից, հարմարվածության և արժեքավոր տեսակների վերականգնման և կենսաբազմազանության պահպանման հանգամանքներից:

2021-30թթ. անտառհիմնման և վերականգնման համար ահրաժեշտ տնկանյութը, ներառյալ նաև դաշտապաշտպան անտառաշերտերի հիմնման համար բարդու տնկիների ընդհանուր պահանջը, ինչպես նաև լրացման համար անհրաժեշտ 20%-ը, կազմում է 3495150, իսկ խոշորառեջ սերմերի պահանջը գնահատվել է 19548կգ:

Անտառային բացատներում և բուսականությունից ազատ (պարապուտ) տարածքներում անտառվերականգնման միջոցառումներ նախատեսվում է հիմնականում սոճու բուսակների (գլխավոր տեսակ) և խոշորառեջ կաղնի, հացի թխկի և կեչի ծառատեսակների բուսակների և տնկիների հետ խառը անտառմշակույթների հիմնում, ինչպես նաև խոշորառեջ կաղնու սերմերի ցանքով (գլխավոր տեսակ)՝ հացի, թխկի, և կեչի ծառատեսակների տնկիների հետ խառը անտառմշակույթների հիմնում,

Անթրոպոգեն նոսրուտներում հիմնականում նախատեսվում է կաղնու սերմերի ցանքով խառը անտառմշակույթների հիմնում:

Ցածր լրիվության ծառուտներում, հիմնականում վնասատուներից և հիվանդություններից տուժված սոճուտներում նախատեսվում են բնական

վերականգնման օժանդակման միջոցառումներ՝ հանքայնացման և կաղնու սերմերի ցանքով:

Անտառապատման և վերականգնման նախատեսվող ծավալների տնկանյութի տարեկան պահանջարկը բավարարելու համար պահանջվում է տարեկան ցանքսային 0,6 հեկտար մակերես, ընդհանուր 2,4հեկտար մակերեսով տնկարան (աղյուսակ 43):

Աղյուսակ 43. Անհրաժեշտ տնկանյութի աճեցման հաշվարկ

Աճեցվող տեսակը	Տարեկան պահանջվող տնկանյութը, հատ	1 հա-ից բուսականների ստացման նորման, հազ. հատ	Տարեկան ցանքսի մակերեսը, հա	Ցանքաշրջանառության դաշտերի թիվը	Տնկարանի ընդհանուր մակերեսը, հա	Սերմերի ցանքսի նորման կգ/հա	Ցանքսի համար տարեկան անհրաժեշտ սերմերի քանակը, կգ
Սոճի	165234	800	0,207			60	12,39
Կաղնի	22422	400	0,056			3450	193,39
Հացի,	33743	400	0,084			230	19,40
Թխկի	33600	400	0,084			230	19,32
Կեչի	33600	400	0,084			50	4,20
Տանձենի, խնձորենի	56082	600	0,093			60	5,61
Ընդամենը	344681		0,608	4	2,432		254,31

Մեծավանի անտառապետության քառակուսի 17, հատված 55-ում նախատեսվում է հիմնել տնկարանային տնտեսություն ընդհանուր 12,5 հա տարածքի վրա՝ փակ և բաց արմատային համակարգերով բաժինների, ինչը հնարավորություն կընձեռնի էական մասնակցություն ունենալ հանրապետությունում նախատեսվող անտառապատման և վերականգնման լրջագույն գործընթացին:

Տնկարանի ցանքսի և անտառապատման ու անտառվերականգնման համար անհրաժեշտ սերմերի քանակությունը անհրաժեշտ է հավաքել դաշտային գույքագրման ժամանակ առանձնացված ընդհանուր 280,3հա մշտական անտառսերմնային տեղամասերից. կաղնին 72,0հա, սոճին 73,1հա, հացին 10,7հա, տանձենին և խնձորենին 63,3հա, իսկ թխկին և կեչին այդ տեսակների մասնակցությամբ խառը կազմով ծառուտներից: Առանձնացվել է նաև հաճարի սերմնային տեղամաս ընդհանուր 61,2հա մակերեսով Լավվարի անտառապետությունում (աղյուսակ 44):

Աղյուսակ 44. Տեղեկագիր անտառներնային մշտական տեղամասերի

№	Անտառապետության անվանումը	Գլխավոր Ծառատեսակը	Քառուկուսու N	Հատվածի N	Մակերեսը, հեկտար	Ծառուտի կազմը	Լանջի թեքությունը	ԾՄԲ	Բնիտետը	Արիությունը	Տարիքը			
1	Լավվարի	Կաղնի	3	1	6,5	5կ5բ Առ. ծառեր կ	Հվ-ալ 30	1625	4	0,6	90			
			3	13	7,2	6կ4բ+թխ	Հվ-ամ 30	1540	4	0,6	130			
			4	3	4,1	4կ3բ2հ1թխ	Հս-20	1575	4	0,5	130			
			4	12	3,6	5կ5բ+թխ+հց	Հվ-15	1500	4	0,4	90			
			4	16	16,8	4կ5բ1թխ	Հվ-ամ 30	1350	4	0,6	90			
			6	2	2,3	4կ4բ1թխ1հց	Հս-ալ 5	1520	4	0,5	110			
			6	11	7,5	4կ4բ1թխ1հ	Հվ-ալ 15	1515	3	0,6	110			
			16	10	20,2	5կ4բ1հց	Հվ-25	1450	3	0,5	110			
			16	20	3,8	6կ4բ+հց	Հվ-ալ 30	1475	3	0,6	110			
		Ընդամենը				72								
		Հաճարի	1	26	13,7	8հ2բ+թխ	Հվ-ալ 25	1550	3	0,6	110			
			2	79	2,1	8հ2բ	Ալ-5	1415	3	0,6	110			
			5	7	10,2	8հ2բ Առ.ծառեր հ	Հս-ալ 20	1275	3	0,6	100			
			7	18	3,0	10հ	Հս-ամ 25	1550	3	0,6	110			
			8	19	9,4	6հ4բ+կ+թխ	Արլ 20	1575	3	0,6	130			
			9	1	3,3	10հ	Հս-արլ 25	1520	3	0,6	130			
			9	4	5,3	10հ	Հս-աչլ 25	1500	3	0,6	150			
			9	10	5,5	9հ1բ	Հս-արլ 20	1515	3	0,6	110			
			12	8	8,7	7հ3բ	Հր-արլ 20	1475	4	0,6	110			
		Ընդամենը				61,2								
		Հացի	1	21	2,1	6հց2հ2բ	Արլ-25	1600	2	0,5	50			
			2	19	3,9	10հց	Հվ-10	1510	3	0,6	60			
			2	46	2,6	10հց	Հս-արլ 30	1505	2	0,6	60			
			16	7	2,1	10հց	Հր-արլ 20	1410	2	0,6	50			
		Ընդամենը				10,7								
		Տանձենի Խնձորենի	2	54	3,6	4տձ3խձ1ս1կ1ուռ	Հվ-ամ 20	1450	2			40		
			2	87	6,1	6խձ3տձ1ընկ	Հր-արլ 15	1260				40		
			3	39	5,0	6խձ3տձ1ընկ	Հր-արլ 10	1300				50		
		Ընդամենը				14,7								
		Անտառապետությունում					158,6							
		2	Մեծավանի	Սոճի	1	26	1,0	10ս	Հր-արմ 10	1735	2	0,5	50	
					1	33	1,5	10ս	Հվ-ամ 15	1725	2	0,6	50	
					2	10	3,2	10ս	Հր-արմ 20	1830	2	0,6	50	
					2	25	3,7	10ս	Հս-20	1775	2	0,5	50	
					3	22	9,5	10ս	Հր-արլ 25	1575	3	0,6	55	
				Ընդամենը				18,9						
				Տանձենի Խնձորենի	1	45	2,4	7տձ3խնձ	Հր-արլ 25	1675	4	0,4	45	
					8	7	1,6	4տձ4խձ1ս1բղ	Հս-արլ 5	1595	4	0,3	50	
					8	17	3,3	4խձ2տձ2թխ1բղ1ուռի	Հս-արլ 5	1610	4	0,5	50	
					8	22	1,7	4խձ3տձ3թխ	Հս-արլ 5	1585	4	0,4	50	
9	5	2,8	4խձ3թխ2տձ1բղ		Հս-արլ 5	1660	4	0,5	45					

№	Անտառապետության անվանումը	Գլխավոր ծառատեսակը	Քառուկուսու N	Հատվածի N	Մակերեսը, հեկտար	Ծառուտի կազմը	Լանդի թերությունը	ԾՄԲ	Բնիտները	Լրիվությունը	Տարիքը		
			9	13	1,7	5խձ2տձ1ս1թխ	Ալ-5	1555	4	0,5	45		
			9	19	2,3	4տձ4խձ2թխ	Ալ-5	1560	4	0,5	45		
			9	21	5,4	4տձ3խձ3թխ	Ալ-5	1545	4	0,5	40		
			10	4	2,6	8տձ2խձ	Հս-արլ5	1545	4	0,5	50		
			14	4	4,4	5տձ5խձ	Ալ-5	1540	4	0,5	40		
			14	5	3,5	6խձ4տձ	Ալ-5	1545	4	0,4	40		
			14	15	1,5	5տձ3խձ1բղ1թխ	Ալ-5	1550	4	0,5	50		
			16	8	9,3	6տձ4խձ	Ալ-5	1535	4	0,6	35		
Ընդամենը					42,5								
Անտառապետությունում					61,4								
3	Տաշիրի	Սոճի	8	17	5,7	10ս+թխ	Հր-արմ 25	1775	3	0,6	65		
			8	26	11,2	10ս	Հվ-20	1675	3	0,7	60		
			10	22	16,0	10ս	Հր-արմ 20	1830	4	0,6	45		
			10	50	4,1	10ս	Հր-արլ 25	1750	3	0,6	60		
			11	10	14,3	10ս	Հր-արմ 20	1735	4	0,7	50		
			17	10	2,9	10ս	Հր-արլ 20	0,6	4	0,6	60		
		Ընդամենը					54,2						
		Տանձենի Խնձորենի	8	15	1,5	10տձ+թխ	Ամ-15	1715	3	0,6	45		
			8	21	4,2	10տձ+թխ	Հվ-ամ 20	1725	3	0,7	45		
			15	38	0,4	4տձ2խձ2հց2աս	Հս-ամ 5	1500	4	0,6	35		
Ընդամենը					6,1								
Անտառապետությունում					60,3								
Ամբողջը					280,3								

9.5. Նախատեսվող միջոցառումների արդյունքում անտառային տարածքների արդյունավետության բարձրացում

Ստուգիչ ժամանակաշրջանում անտառային հողերի արտադրողականության բարձրացման նպատակով անտառաշինությամբ նախատեսվում են հետևյալ միջոցառումները:

- Անտառսերմնային բազաների հիմնում սելեկցիոն հիմքի վրա,
- Անտառային մշակույթների հիմնում,
- Ցածր լրիվության ծառուտների արտադրողականության բարձրացում,
- Բնական վերածին օժանդակող համալիր միջոցառումներ,
- Խնամքի հատումների իրականացում,
- Անտառապահպանական և անտառապաշտպանական աշխատանքների բարելավում,
- Ընտրովի սանիտարական հատումներ:

Սելեկցիոն հիմքի վրա անտառսերմնային բազաների հիմնումը նախատեսվում է բարձր ցանքսային հատկություններով և արժեքավոր ժառանգական հատկանիշներով օժտված սերմերի ստացման համար:

Բարձրարժեք և բարձր արտադրողական անտառային տեսակներով հիմնման միջոցով ընդլայնվում է անտառածածկ մակերեսը, վերականգնվում են հատված և քայքայված անտառները, ծառուտները ձևավորվում են ցանկալի ուղղությամբ, նպաստվում է կենսաբազմազանության հաստատմանը:

Իսնամքի հատումները օժանդակում են ծառուտների նպատակային ձևավորմանը, մասնավորապես տեսակային կազմի բարելավմանը, որակական և տարածքային տեղաբաշխմանը, անտառի հողապաշտպան, ջրապաշտպան, սանիտարա-հիգիենիկ, էսթետիկական հատկությունների բարելավմանը և անտառների արդյունավետության բարձրացմանը:

Ընտրողական սանիտարական հատումները հնարավորություն են ընձեռում բարելավելու անտառի սանիտարական վիճակը, պահպանելու անտառածածկ մակերեսը ստուգիչջրջանում, բարելավելու տեսակային կազմը և ստանալու ծառուտների լրացուցիչ ան:

Համաձայն կառավարման պլանի նախագծի նախատեսվում է 2021-30թթ շրջանում իրականացնել միջոցառումներ հետևյալ ծավալներով (աղյուսակ 45):

Աղյուսակ 45. 2021 – 30թթ շրջանում նախատեսված միջոցառումներ

№	Միջոցառման անվանումը	Մակերեսը, հա
1	Անտառային մշակույթների հիմնում ոչ անտառածածկ տարածքներում	1377,0
1.1	Բացատներում և պարապուտ տարածքներում	1161,1
1.2	Հատված տարածքներում և անթրոպոգեն նստրուտներում	215,9
2	Զմիակցված սաղարթով անտառնշակույթներում	16,2
3	Բնական վերածին օժանդակող միջոցառումներ ցածր լրիվության ծառուտներում հանքայնացում +սերմերի ցանքս	222,6
4	Ցանկապատման միջոցով 35000 գծմ	2900
Ընդամենը		4515,8

2021-30թթ. ժամանակաշրջանի անտառային մշակույթների արտադրողականության որոշման համար մշակույթները պայմանականորեն հավասարեցված են ծառուտների I հասակային դասին, ընդ որում ասեղնատերևավոր ծառատեսակների միջին անը հաշվարկված է II հասակային դասի ծառուտների միջին անը 40%-ի չափով, իսկ տերևավոր ծառատեսակներինը՝ II հասակային անը 60%-ի չափով:

Անտառի գույքագրման և գնահատման արդյունքներով I հասակային դասի 1հա-ի միջին անը ասեղնատերևավոր ծառատեսակների համար 2,0մ³ է, իսկ տերևավոր տեսակների մոտ 1,30մ³ (աղյուսակ46):

Բնական վերածին օժանդակող միջոցառումների արդյունքում լրացուցիչ անը կկազմի (3122,6x0,2մ³)հա (պայմանականորեն) = 624,52մ³:

Այսպիսով, նախատեսվող միջոցառումների արդյունքում սպասվելիք լրացուցիչ տարեկան անը կկազմի 2857,02մ³:

Աղյուսակ 46. 2021-30թթ. ժամանակաշրջանում հիմնման նախատեսած անտառմշակույթների աճի ցուցանիշները

№	Միջոցառման անվանումը	Մակերեսը, հա	1հա-ի լրացուցիչ միջին աճը, մ ³	Սպասվելիք լրացուցիչ աճը նախագծվող տարածքում, մ ³
1	Ոչ անտառածածկ տարածքներում 2021-30թթ. հիմնման նախատեսած մշակույթներ	1377,0		
1.1	Ասեղնատերևավոր	560,0	2,09	1170,4
1.2	Տերևավոր	817,0	1,3	1062,1
	Ընդամենը	1377,0		2232,5

Կառավարման պլանի նախագծում նախատեսվող համալիր միջոցառումների արդյունքում, անտառտնտեսության անտառային հողերում տեղի կունենա անտառածածկ տարածքի տեսակարար կշռի ավելացում և ծառուտի կազմի բարելավում:

Անտառածածկ մակերեսի ավելացումը նախատեսվում է անտառային բացատներում և անթրոպոգեն նսրուտներում անտառմշակույթների հիմնման, ինչպես նաև բնական վերածին օժանդակող միջոցառումների հաշվին:

Ինչպես երևում է աղյուսակ 47-ից, 2020թ. համեմատությամբ անտառածածկ մակերեսը ստուգիչ ժամանակաշրջանի վերջում (2030թ.) կանխատեսվում է ավելացում 495,5հա-ով, իսկ 2035թ. ևս 961,5հա-ով, ընդ որում հիմնականում ոչ անտառածածկ տարածքներում հիմնադրվող անտառմշակույթների իրականացման հաշվին, իսկ բնական վերականգնմամբ 2030թ. 50հա, 2035թ. ևս 30հա հեկտարով՝ անթրոպոգեն նսրուտներում և փոքր մակերեսով բացատներում, ինչպես նաև պարապուտ տարածքներում հիմնականում սոճու, մասամբ նաև բոխու ու հաճարենու բնական վերականգնմամբ:

Հաշվարկը կատարվել է ընդունելով, որ անտառվերականգնման ծավալները իրականացվելու են 10 տարվա մոտավոր հավասար բաշխվածությամբ, որի դեպքում առաջին երեք տարիների հիմնված չմիակցված սաղարթով անտառմշակույթների մոտ 30%-ը, բավարար խնամքի և պահպանության պայմաններում, կփոխադրվեն անտառածածկ մակերես, իսկ մնացածը հաջորդող 7 տարիներին:

Ոչ անտառածածկ մակերեսի նվազումը 2030թ. 1427 հա-ով, իսկ 2035թ. ևս 30հա-ով՝ բացատրվում է հա բացատների, պարապուտ տարածքների, ինչպես նաև նսրուտներում իրականացված անտառմշակույթների հիմնման ու բնական վերականգնման միջոցառումներով:

Աղյուսակ 47. Տեղեկագիր անտառտնտեսության հողատեսքերում նախատեսվող փոփոխությունների

№	Հողատեսքի անվանումը	Չափմիավորը, հա	01.01.2021թ.	01.01.2030թ.	Փոփոխությունը	01.01.2035թ.	Փոփոխությունը, 01.01.2020թ., համեմատությամբ
1	Անտառայի նիղեր, ընդամենը	հա	8202,8	8202,8	-	8202,8	-
1.1	Անտառածածկ, ընդամենը	հա	5182,3	5677,8	+495,5	6639,3	+1457,0
1.1.1	Բնական ծագման անտառներ	հա	2538,0	2588,0	+50	2618,0	+80
1.1.2	Անտառմշակույթներ	հա	2644,3	3089,8	+443,4	4021,3	+1377,0
1.2	Անտառային տնկարան	հա	12,5	12,5		12,5	
1.3	Չմիակցված սաղարթով անտառմշակույթներ	հա	32,4	963,9	+926,6	-	-
1.4	Ոչանտառածածկ, ընդամենը	հա	2975,6	1548,6	-1427,0	1518,6	-1457
1.4.1	Հատված և չվերականգնված տարածքներ, նոսրուտներ	հա	383,6	142,7	-240,9	127,7	-255,9
1.4.2	Բացատ և պարապուտ	հա	2592,0	1405,9	-1186,1	1390,9	-1201,1
2	Ոչ անտառային հողեր, ընդամենը	հա	298,2	310,1	-	310,1	-
3.	Անտառտնտեսության ընդհանուր մակերեսը	հա	8501,0	8501,0	-	8501,0	-

Նախատեսվող միջոցառումների արդյունքում էական փոփոխություն է ակնկալվում նաև ծառուտների տեսակային կազմում: Հիմնական անտառկազմող ծառատեսակների որակական կազմը զգալիորեն փոխվել է ի հաշիվ ոչ անտառածածկ տարածքների և ցածր արտադրողականության ու լրիվության (0,3-0,4) ծառուտների անտառապատման և անտառվերականգնման միջոցառումների:

Բարձրաբուն կաղնու ծառուտների մակերեսների ավելացումը 2021թ. համեմատությամբ 2030թ. 161,0հա, իսկ 2035թ. ևս 285,6 հեկտարով, բացատրվում է անտառային բացատներում, հատված տարածքներում և նոսրուտներում կաղնու սերմերով այլ տեսակների հետ խառը անտառմշակույթների հիմնման իրականացմամբ:

Նույն հիմնավորմամբ բացատրվում է սոճուտների տարածքների ավելացումը 2030թ. 163,6 հեկտարով, իսկ 2035 թ. ևս 313,4 հեկտարով, նույն թվում նաև բացատներում և պարապուտ տարածքներում բնական սերմնային վերականգնումը:

Տանձենու և խնձորենու զբաղեցրած մակերեսների ավելացումը 2021թ. համեմատությամբ 2030թ. ընդհանուր 140 հեկտարով, իսկ 2035թ. ևս 310 հեկտարով բացատրվում է հիմնականում անտառաշերտերի հիմնումով՝ նշված տեսակների գերակշռությամբ: Հաճարի, բոխի և դաժի ծառատեսակների գերակշռությամբ ծառուտների մակերեսների 2021 թվականի համեմատությամբ 2030թ. մի քանի հեկտարներով ավելացումը բացատրվում է Լալվարի անտառապետության խառը կազմով ծառուտներում բնական վերականգնմամբ:

Հացի, թխկի, կեչի և լորենու գերակշռությամբ ծառուտների մակերեսների ավելացումները հիմնականում բացատրվում է անտառային բացատներում գլխավոր տեսակներ՝ կաղնու և սոճու հետ որպես ուղեկցող տեսակներ նշված ծառատեսակների հիմնման և առանձին տարածքներում կազմավորվող երիտասարդ ծառուտների կազմերի հնարավոր փոփոխություններով:

Աղյուսակ 48. Անտառածածկ մակերեսի տեսակային կազմի փոփոխությունն ըստ գերակշռող ծառատեսակների

№	Գերակշռող ծառատեսակը	Չափման միավորը	01.01.2021թ. Փաստացի	Կանխատեսվում է			
				2030թ.	Փոփոխությունը 2021թ. նկատմամբ	2035թ.	Փոփոխությունը 2021թ. նկատմամբ
1.	Սոճի	հա	1803,4	1967,0	+163,6	2280,4	+477
2.	Կաղնի	հա	352,6	513,6	+161,0	799,2	+446,6
3.	Հաճարի	հա	1478,3	1480,3	+2,0	1481,3	+3,0
4.	Բոխի	հա	734,5	738,8	+4,3	745,3	+10,8
5.	Հացի	հա	114,3	121,3	+7,0	137,3	+23
6.	Թխկի	հա	137,0	144,0	+7,0	160,0	+23
7.	Ընկուզենի	հա	11,5	11,5	0	11,5	0
8.	Շագանակենի	հա	2,8	2,8	0	2,8	0
9.	Ակացիա սպիտակ	հա	1,9	1,9	0	1,9	0
10.	Ղաժի	հա	44,0	45,0	+1,0	46,0	+2
11.	Բարդի	հա	94,0	96,0	+2,0	97,0	+3
12.	Կաղամախի	հա	60,4	62,4	+2,0	63,4	+3,0
13.	Կեչի	հա	8,6	13,6	+5,0	23,6	15,0
14.	Տանձենի	հա	158,7	228,7	+70,0	383,7	+225,0
15.	Խնձորենի	հա	137,0	207,0	+70,0	362,0	+225,0
16.	Ուռի	հա	27,0	27,0	0	27,0	0
17.	Թփեր	հա	16,9	16,9	0	16,9	0
Ամբողջը		հա	5182,3	5677,8		6639,3	

Բաժին 10. Անտառի պահպանություն

10.1 Անտառպահպանության խնդիրներն ու պահաբաժինների առանձնացումը

Պահպանության հիմնական խնդիրն է նվազագույնի հասցնել անտառային և այլ էկոհամակարգերի ու պաշարների չհամակարգված օգտագործումը, նվազեցնել հրդեհների ռիսկերը, ինչպես նաև բնական վերականգնման օժանդակման միջոցառումներով վերականգնել դեգրադացված անտառային տարածքները: Պահպանության գործողություններում ներառվում են՝

- Դեգրադացված անտառային էկոհամակարգերի վերականգնում, ինչը անհրաժեշտ է վտանգված տեսակների վիճակի բարելավման, ինչպես նաև անտառային հատվածների միասնականության և ամբողջականության ապահովման (Ֆրագմենտացիայի նվազեցման) համար՝ ներկայացված է թիվ 9 անտառվերականգնման միջոցառումներ բաժնում:

- Բարձր բնապահպանական արժեք ունեցող անտառների (ԲԲԱԱ) առանձնացում և համապատասխան կառավարում: ԲԲԱԱ-ների կառավարման գործողությունները պետք է ուղղված լինեն հայտնաբերված արժեքների պահպանմանը և վերականգնմանը:
- Ինքնակամ հատումների ծավալների կրճատման նպատակով համալիր ծրագրի մշակում և իրականացում:
- Համայնքների կողմից օգտագործվող արոտավայրերի և խոտհարքների կայուն կառավարման սխեմաների մշակում՝ բացառելով անտառվերականգնման ենթակա անտառներում անասունների մուտքը, ընդ որում պետք է գտնվեն այդ անտառներից դուրս, իսկ խոտհարքներում (որոնք շատ դեպքերում անտառային բացատներն են) կատարվող գործողությունները չպետք է բացասաբար անդրադառնան սերմնային ինքնավերականգնման վրա, իսկ համեմատաբար բարձր թեքությունների վրա գտնվող արոտավայրերի օգտագործումը չհանգեցնի էրոզիոն պրոցեսների ակտիվացմանը: Բնակավայրերից շատ մոտ գտնվող վերականգնման ենթակա տարածքների ցանկապատում՝ ընտանի կենդանիների մուտքն արգելելու նպատակով:

Անտառների պահպանության ուժեղացման, բնականոն վիճակի պահպանման, վիճակի բարելավման և կայուն կառավարման իրականացման նպատակով ամբողջ տարածքը բաժանվել է 17 պահաբաժինների (աղյուսակ 49, Error! Reference source not found. 20):

Աղյուսակ 49. Տաշիրի անտառտնտեսության պահաբաժինները

№	Անտառպետության անվանումը	Պահաբաժնի համարը	Քառակուսու համարը	Պահաբաժնի մակերեսը, հա
1	Լավարի	1	3, 4, 5, 6	585
		2	12, 13, 14	590
		3	1, 2, 7, 8, 9, 10, 11	971
		4	15, 16	425
	<i>Ընդամենը</i>	4		2754
2	Տաշիրի	1	1, 7, 8	232
		2	15, 16, 17, 19	670
		3	2, 3, 4	496
		4	9, 10, 11, 18	665
	5	5, 6, 12, 13, 14	489	
<i>Ընդամենը</i>	5		2552	
3	Մեծավանի	1	1, 2	307
		2	4, 5	324
		3	6, 7, 8, 9, 10	388
		4	3	135
		5	11, 12	622
		6	14, 16, 17, 21	416
		7	13, 15, 18	242
	8	19, 20, 22, 23	761	
<i>Ընդամենը</i>	8		3195	
ԱՄԲՈՂՋԸ		17		8501

Ամենամեծ պահաբաժնի մակերեսը 971հա է (Լալվարի անտառպետություն, 3-րդ պահաբաժին), ամենափոքրինը՝ 135հա (Մեծավանի անտառպետություն, 3-րդ պահաբաժին), պահաբաժինների միջին մակերեսը՝ 489հա: Պահաբաժինների չափը սահմանվել է հաշվի առնելով բնական պայմանները, բնակավայրերից հեռավորությունը և նորմալ հսկողության իրականացման հնարավորությունները: Հսկողության տեսանկյունից առավել վտանգավոր՝ բանուկ ճանապարհներին նախատեսվում է տեղադրել մշտական և շարժական ուղեփակոցներ:

10.2. Ծանապարհային ցանց

Տաշիրի տարածաշրջանը, որտեղ տեղաբաշխված են Տաշիրի անտառտնտեսության անտառները, հանրապետության գլխավոր կոմունիկացիոն ուղիներին միացված է Երևան-Տաշիր-Գոգավան ճանապարհով:

Անտառտնտեսական ճանապարհները բնութագրող հիմնական տարրերն են.

- Օգտագործման գոտի – հողաշերտի այն հատվածը, որի վրա կառուցված է ճանապարհը: Հողային շերտի լայնությունը կախված է ճանապարհի կարգից.
 - 1-ին կարգ - 6,5մ և ավելի
 - 2-րդ կարգ - 4,5-6,4մ
 - 3-րդ կարգ - 4,4մ և պակաս:
- Անցումային գոտի, որտեղով կատարվում է երթևեկությունը,
 - 1-ին կարգ - 5,5մ և ավելի լայնություն
 - 2-րդ կարգ - 3,5-5,4մ լայնություն
 - 3-րդ կարգ - անցումային մասի լայնությունը հաշվի չի առնվում:
- Զրատար առվակներ (կյուվետներ)- ջրհեռացման խողովակներ կառուցվում և տեղադրվում են ճանապարհի երկու կողմից և լայնությամբ մակերեսային և գրունտային ջրերի հեռացման համար, որոնց բացակայությունը ճանապարհների փչացման հիմնական պատճառն է:
- Հողային պաստառ – կողային առուների միջև ընկած հողաշերտն է, որի վրա կառուցվում է ճանապարհի երթևեկելի մասը: Խճով, բետոնով, ասֆալտ-բետոնով կամ որևէ այլ ամուր շինությունով կառուցվածներն ամուր պատվածքով ճանապարհ են: Շատ հաճախ անտառմիջյան ճանապարհները լինում են բնահողային:

Անտառտնտեսությունում անտառային ճանապարհները ծառայում են ինչպես անտառտնտեսական, այնպես էլ հակահրդեհային նպատակների համար և դժվար է դրանք տարանջատել:

Ծանապարհները հիմնականում փափուկ (բնահողային) գրունտով են, թեև մի մասում պարբերաբար կատարվում է մասնակի վերանորոգում ամբողջ տարի օգտագործման նպատակով, սակայն ջրհեռացման կյուվետների, խողովակների և խճաճաճկի բացակայության հետևանքով ճանապարհների վիճակն անմխիթար է:

Ճանապարհային ցանցի ընդհանուր երկարությունը 526կմ է, նույն թվում Երևան-Տաշիր-Գոգավան միջպետական նշանակության՝ 85կմ, համայնքային նշանակության 98կմ և գրունտային անտառային ճանապարհներ՝ 343կմ: Ճանապարհների ձգվածությունը 1000հա-ի հաշվով կազմում է 62կմ (աղյուսակ 50, քարտեզ 21): Անտառկառավարման 10 տարիների համար նախատեսվում է անտառոտնտեսական և հակահրդեհային նշանակության ճանապարհների վերանորոգում՝ ընդհանուր 40կմ:

Աղյուսակ 50. Ճանապարհային ուղիների բնութագիրը

№	Ճանապարհների տեսակները	Ճանապարհների երկարությունը, կմ
1	Միջպետական/հանրապետական նշանակության	85
2	Համայնքային/տեղական նշանակության	98
3	Անտառոտնտեսական և հակահրդեհային նշանակության	343
4	Անտառոտնտեսությունում	526

10.3. Պահպանություն անտառային հրդեհներից

Անտառային հրդեհները լինում են գետնատարած, երբ այրվում է թափուկը, խաշամը, մամռային և խոտային ծածկույթը, շատ հաճախ նաև ենթանտառը, մատղաշը, իսկ սովորաբար ծառերը քիչ են վնասվում:

Շատ վտանգավոր է սաղարթային հրդեհը, երբ խաշամի, թափուկի հետ միասին այրվում է ծառերի սաղարթը, որի դեպքում այն ընթանում է թռիչքաձև:

Ելնելով եղանակային պայմաններից տարբերակվում են.

- Արտակարգ հրդեհավտանգ – երբ դիտվում է երկարատև տաք, չոր եղանակ և օդի միջին ջերմաստիճանը 20°-ից բարձր է, իսկ հարաբերական խոնավությունը 40%-ից ցածր:
- Ուժեղ հրդեհավտանգ – այն վայրերը, որտեղ երկար ժամանակ դիտվում է չոր եղանակ, երբեմն թույլ տեղումներով, իսկ հարաբերական խոնավությունը 40-60% է:
- Թույլ հրդեհավտանգ – երբ հաճախակի անձրևներ են տեղում և անտառային թաղիքը խոնավ է:
- Ոչ հրդեհավտանգ, երբ երկարատև անձրևներ են և հարաբերական խոնավությունը 80%-ից բարձր:

Անտառների հրդեհավտանգությունը բնորոշվում է անտառի տիպով, ծառատեսակների կենսաբանական առանձնահատկություններով:

Անտառի գույքագրման ընթացքում յուրաքանչյուր քառակուսու և հատվածի համար որոշվել է հրդեհավտանգության դասը: Տվյալները համակարգչային ծրագրով մշակվել են և քարտեզագրվել (քարտեզ 22):

Անտառոտնտեսության տարածքներում հրդեհավտանգության միջին դասը 2,14 է՝ Լալվարի անտառապետությունում 2,83, Տաշիրի անտառապետությունում 1,63, իսկ Մեծավանի անտառապետությունում՝ 1,95:

Անտառտնտեսությունում 1-ին հրդեհավտանգության տարածքները կազմում են ամբողջ տարածքի 26,8%-ը (2276,0հա), 4-րդ դասը 7,2% (610,5հա), իսկ 2-րդ և 3-րդ հրդեհավտանգության դասերը համապատասխանաբար 39,5% (3358,6հա) և 26,5% (2255,9հա) (աղյուսակ 51):

Աղյուսակ 51. Տեղեկագիր անտառային հողերի տեղաբաշխման ըստ հրդեհավտանգության դասերի

Անտառատեսակ	Հրդեհավտանգության դասը				Ընդամենը	Միջին դասը
	1	2	3	4		
Լավարի	195,8	295,6	2045,3	217,3	2754	2,83
Տաշիրի	1293,8	1064,9	26,2	167,1	2552	1,63
Մեծավանի	786,4	1998,1	184,4	226,1	3195	1,95
Ընդամենը	2276,0	3358,6	2255,9	610,5	8501	2,14
% %	26,8	39,5	26,5	7,2	100	

Անտառտնտեսության կառավարման պլանի տասնամյա գործողությունների պլանում նախատեսվել են նախազգուշացնող ցուցատախտակների տեղադրում, հանգստի և ծխելու տեղերի առանձնացում, ջրավազանների կառուցում, կրակմարիչների ձեռքբերում, հակահրդեհային ճանապարհների վերանորոգում, հանդիպումներ հարակից համայնքներում՝ հակահրդեհային իրազեկության բարձրացման և հակահրդեհային միջոցառումների իրականացման թեմաներով և այլն: Անհրաժեշտ է զարգացնել անտառային հրդեհներին արագ արձագանքման կարողությունները (աղյուսակ 52):

Աղյուսակ 52. Տեղեկագիր հակահրդեհային միջոցառումների

№	Միջոցառումներ	Չափի միավորը	Նախատեսվում է
1.	Նախազգուշակալ միջոցառումներ		
1.1.	Խորհրդակցություններ խոշորացված համայնքներում և բնակավայրերում	հանդիպում	6
1.2.	Մշտական ցուցատախտակներ	հատ	10
1.3.	Հանգստի և ծխելու տեղերի առանձնացում	հատ	12
2.	Հակահրդեհային կառուցումներ		
2.1.	Հակահրդեհային ճեղքվածքների կառուցում	կմ	2
2.2.	Հանքայնացված շերտերի կառուցում	կմ	2
2.3.	Ջրավազանների կառուցում	հատ	2
2.4.	Հակահրդեհային նշանակության ճանապարհների վերանորոգում	կմ	12
3.	Հակահրդեհային սարքավորումների ձեռքբերում		
3.1.	Ավտոմեքենա	հատ	1
3.2.	Մոտոցիկլետ	հատ	3
3.3.	Կրակմարիչներ	հատ	17
3.4.	Օժանդակ սարքավորումներ	լրակազմ	3
4.	Կրակ մարող կամավոր խմբերի կազմավորում	խումբ	2

Բաժին 11 Անտառտնտեսության կառավարում

Անտառտնտեսության կառավարման նպատակն է ապահովել համապատասխան մարդկային ռեսուրսներ և ստեղծել տեխնիկական հզորություններ կառավարման համար, ինչպես նաև հայթայթել ֆինանսավորման նոր աղբյուրներ՝ անտառտնտեսության կանոնադրական նպատակների իրականացման համար լրացուցիչ ֆինանսավորում ստանալու նպատակով:

«Տաշիրի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի տնօրենի ենթակայությամբ առաջարկվում է ստեղծել մոնիթորինգի և գիտության միավոր (2 աշխատակից) և էկոլոգոսաշրջության միավոր (1 աշխատակից): Նրանք պետք է անցնեն հատուկ մասնագիտական վերապատրաստում և իրականացնեն արգելավայրի և ընդհանուր անտառտնտեսության համապատասխան գործառույթները:

Տնօրենի ենթակայությամբ հասարակայնության հետ կապերի պատասխանատուն պետք է համակարգի արգելավայրի և անտառտնտեսության իրազեկության և էկոլոգիայի աշխատանքները:

Տնօրենի ենթակայությամբ միջոցների համալրման պատասխանատուն պետք է իրականացնի ֆինանսավորման նոր աղբյուրների հայթայթման գործառույթը:

Անտառտնտեսության տնօրենը և հիմնական գործառույթներն իրականացնող պատասխանատուները պետք է սերտորեն համագործակցեն Անտառային կոմիտեի և «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի համապատասխան բաժինների հետ և ստանան անհրաժեշտ աջակցությունը:

Անտառտնտեսության գործառույթների կազմակերպման և պատշաճ իրականացման համար անհրաժեշտ են համապատասխան մարդկային և տեխնիկական հզորություններ: Մասնավորապես անհրաժեշտ է անձնակազմի կարճաժամկետ և երկարաժամկետ վերապատրաստման ծրագրերի մշակում և իրականացում՝ անտառների և կենսաբազմազանության պահպանության և մոնիթորինգի, անտառի պաշտպանության, էկոլոգոսաշրջության զարգացման, ֆինանսական միջոցների համալրման և այլ ուղղություններով:

11.1 Անտառի և կենսաբազմազանության պահպանություն

Անտառների և կենսաբազմազանության պահպանությունն ուղղված է լանդշաֆտային և կենսաբանական բազմազանության բնականոն զարգացման ապահովմանը, լեռնային անտառային էկոհամակարգերի և դրանց բնորոշ հազվագյուտ և արժեքավոր բույսերի ու կենդանիների պահպանությանն ու վերարտադրությանը:

11.2. Մոնիթորինգ և գիտական ուսումնասիրություններ

Անտառտնտեսության տարածքում մոնիթորինգը և գիտական ուսումնասիրությունները կիրականացվեն «Տաշիրի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի տնօրենի ենթակայությամբ ստեղծված մոնիթորինգի և գիտության միավորը Անտառային կոմիտեի և «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի գլխամասի համապատասխան պատասխանատուների հետ համատեղ և պետք է սերտորեն համագործակցի գիտական և ուսումնական հաստատությունների (ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիա, համալսարաններ) և ՀԿ-ների հետ: Անրիաժեշտ է գտնել և ներգրավել այն հաստատությունները և հետազոտողներին, որոնք հետաքրքրված են հատկապես արգելավայրի տարածքում որոշակի տեսակների/էկոհամակարգերի վերաբերյալ թիրախային ուսումնասիրություններ իրականացնելու հարցում: Մոնիթորինգի դաշտային աշխատանքների իրականացմանն անհրաժեշտ է ներգրավել կամավորների՝ ՀԿ-ներ, դպրոցներ, համալսարանների ուսանողներ և այլն:

Անտառտնտեսության անձնակազմը պետք է աջակցի հետազոտողներին և կամավորներին՝ մոնիթորինգի ու գիտական ուսումնասիրությունների դաշտային աշխատանքների իրականացման ընթացքում:

Աղյուսակ 53. Պահպանության և մոնիթորինգի իրականացման համար անհրաժեշտ միջոցներ

№	Սարքավորում, գույք	Քանակը
1	Ամենագնաց մեքենա	1
2	Ձիեր և հավելյալ միջոցներ (3-ական յուրաքանչյուր անտառպետության համար)	9
3	Մշտական ուղեփակոցներ	2
4	Շարժական ուղեփակոցներ	3
5	GPS սարքեր	4
7	Ֆոտո/վիդեո նկարահանման սարք	1
8	Հեռադիտակ	10
9	Գիշերային հսկման հեռադիտակ	2
10	Տեսահսկման համակարգեր՝ տեսախցիկներ	2
11	Ամառային համազգեստ	25
12	Զմեռային համազգեստ	25
13	Անտառապահների սարքավորումների հավաքածու (բահ, դանակ, լապտեր, ուսապարկ, առաջինօգնության պարագաներ և այլն)	16
14	Գրասենյակային սարքավորումներ (համակարգիչ, տպիչ, սկաներ և այլն)	1

11.2.1. Մոնիթորինգի ծրագիր

Կենսաբազմազանության մոնիթորինգի համակարգի ներդրման հիմնական նպակակն է կանխատեսել բնական և մարդածին ազդեցությունների հետևանքով առաջ եկած գործընթացների զարգացումը և կատարել կանխատեսումներ դրանց հետագա ընթացքի վերաբերյալ: Ստացված մոնիթորինգային տվյալները պետք է օգտագործվեն անտառտնտեսության տարածքում իրականացվող կառավարման գործողություններում համապատասխան փոփոխություններ և շտկումներ կատարելու

համար՝ ուղղված էկոհամակարգերի, բնական միջավայրերի և տեսակների պահպանությանը և բնականոն զարգացմանը:

Կենսաբազմազանության մոնիթորինգի խնդիրներն են.

- Բացահայտել կենսաբանական բազմազանության տեսակային կազմի, տարածվածության, քանակական ցուցանիշների, բնակության վայրերի, կենդանիների միգրացիոն ուղիների առկա վիճակը և միտումները:
- Բացահայտել յուրաքանչյուր էկոհամակարգի և դրա բաղադրիչների վրա մարդածին գործոնների ազդեցությունը:
- Գնահատել և կանխատեսել էկոհամակարգերի բաղադրիչների՝ կենսաբազմազանության և բնական ռեսուրսների քանակական և որակական փոփոխությունների ընթացքը:

Անհրաժեշտ է մշակել մոնիթորինգի ծրագիր: Այն կներառի ինդիկատորային տեսակների ընտրություն՝ էկոհամակարգերի վիճակի միտումները բացահայտելու համար, մոնիթորինգային արձանագրությունների մշակում, դիտակետերի և փորձահրապարակների որոշում և այլն: Անհրաժեշտ է ներդնել և վարել մոնիթորինգի տվյալների բազա և համակարգչային ծրագիր:

Զբոսաշրջության մոնիթորինգը պետք է ներառի արգելավայրի տարածքների զբոսաշրջիկների այցելության արդյունքում բնապահպանական և սոցիալական ազդեցության գնահատում և ճիշտ կառավարում, ինչպես նաև մատուցվող ծառայության որակի գնահատում: Մասնավորապես, մոնիթորինգը պետք է անդրադառնա զբոսաշրջության ծրագրի շրջանակներում իրականացվող գործողություններին, որոնք հնարավոր վնաս կարող են հասցնել էկոհամակարգերի ամբողջականությանը: Անհրաժեշտ է ստեղծել զբոսաշրջության տեղեկատվական բազա GIS համակարգով:

Անհրաժեշտ է ստեղծել մոնիթորինգ իրականացնող անձնակազմի և տեխնիկական հզորություններ: Անհրաժեշտ է կազմակերպել գործնական դասընթացներ անտառտնտեսության համապատասխան մասնագետների և անտառապահների համար:

11.2.2. **Գիտական ուսումնասիրություններ**

Գիտական ուսումնասիրությունները նպատակաուղղված են հիմնական գործառույթների՝ կենսաբանական և լանդշաֆտային բազմազանության ու պատմամշակութային և բնության ժառանգության պահպանության արդյունավետ իրականացմանը:

Գիտահետազոտական աշխատանքների արդյունքում ստացված տեղեկատվությունը կիրառվում է բնապահպանական միջոցառումների պլանավորման, այդ թվում էկոհամակարգերի և դրանց բաղադրիչների պահպանության ու վերականգնման, և դրանց արդյունավետության գնահատման համար, պահպանվող համակարգերի և օբյեկտների վիճակի գնահատման և կանխատեսման, մոնիթորինգի

իրականացման, էկոլոգիական հարցերի լուսաբանման, տուրիզմի և ռեկրեացիայի, ինչպես նաև իրականացվող տնտեսական գործունեության ազդեցության գնահատման համար:

Գիտական ուսումնասիրությունները իրականացվելու են կազմակերպության համապատասխան մասնագետների միջոցով: Նրանք պետք է համագործակցեն գիտնականների և հետազոտողների հետ՝ աջակցելով նրանց ու տրամադրելով տեխնիկական օգնություն դաշտային աշխատանքներում: Գիտական և հետազոտական աշխատանքները պետք է իրականացվեն անտառների կառավարման համար կարևոր ոլորտների բացահայտմամբ և առաջնայնությունների սահմանմամբ՝ համագործակցելով համապատասխան մասնագետների հետ:

Ելնելով վերոհիշյալից, 2021-2030թթ-ի գիտական ուսումնասիրությունների ծրագրում առաջարկվում է ներառել

- Հայաստանի բույսերի և կենդանիների Կարմիր գրքում ընդգրկված բուսական ու կենդանական աշխարհի ներկայացուցիչների դաշտային ուսումնասիրություններ (գույքագրման իրականացում, թվաքանակի հաշվառման և պոպուլյացիաների գնահատման աշխատանքներ)՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով առավել վտանգված տեսակների հայտնաբերմանը,
- կենսաբազմազանության տվյալների բազայի ստեղծում/վարում և պահպանման ու հարստացման նպատակով արժեքավոր և հազվագյուտ տեսակների հավաքածուների կազմում,
- հազվագյուտ և վտանգված տեսակներից կազմված էկոհամակարգերի (ծառուտների) և դրանց ինքնավերականգնման ու ինքնակարգավորման հնարավորությունների բարձրացման ուսումնասիրություններ և դրանց վիճակի բարելավման լրացուցիչ միջոցառումների նախատեսում,
- կլիմայի փոփոխության նկատմամբ անտառների խոցելիության և հարմարողականության բարձրացման ուսումնասիրություններ և կոնկրետ միջոցառումների նախատեսում,
- ինվազիվ և էքսպանսիվ բուսատեսակների ուսումնասիրություններ և բնական էկոհամակարգերի վրա դրանց ազդեցության նվազեցմանն ուղղված գործողությունների նախատեսում,
- անտառային էկոհամակարգերի կողմից տրամադրվող էկոհամակարգային ծառայությունների ուսումնասիրություններ, ներառյալ օգտակար բուսատեսակների պաշարների, ածխածնի կուտակման և այլ ուսումնասիրությունները:

Բաժին 12. ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՎ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ

Տաշիրի անտառտնտեսությունում 2009-2019 թվականներին պաշտոնական հաշվետվությամբ բնափայտային արտադրանքի ընդհանուր ծավալը կազմել է 11330,4խտ.մ³, գումարային արտահայտությամբ՝ 20054,6 հազար դրամ, նույն թվում

հատումներից՝ վառելափայտը 8291,1խտ.մ³, 10273,9 հազար դրամ, շինափայտը 2178,2մ³, 8729,7 հազար դրամ, թափուկ բնափայտը ընդհանուր 861,1խտ.մ³, 1051 հազար դրամ:

Կառավարման պլանի պատրաստմանը նախորդող երկու տարիներին անտառտնտեսական աշխատանքները դրամական արտահայտությամբ կազմել են համապատասխանաբար 2018թ. 4235,6 հազ. դրամ և 2019թ. 5028,7 հազ. դրամ: Ընդհանուր արտադրական ծախսերը 13085,8 հազ դրամ: Անտառային եկամուտ, ընդամենը՝ 20124.1 հազ. դրամ, որից բնափայտի արտադրությունից 20124.1 հազ. դրամ, պետբյուջեից ֆինանսավորում՝ 2018թ.՝ 28282,5 հազ. դրամ, 2019թ.-ին՝ 33204,6 հազ. դրամ:

2018թ. կառուցվել է ընդհանուր 2կմ երկարության անտառտնտեսական և հակահրդեհային նշանակության ճանապարհ, 720հազար դրամ: 2019թ. կատարվել են 40 հա անտառհիմնման աշխատանքներ, 11259,2հազար դրամ:

Աղյուսակ 54. Տաշիրի անտառտնտեսության հաստիքայինցուցակ՝ առ 08.09.2020թ

№	Պաշտոնի անվանումը	Հաստիքային միավորի քանակը	Պաշտոնային դրույքիչափը	Աշխատավարձի ֆոնդը ամսական, դրամ
1	Տնօրեն	1	260000	260000
2	Անվագ անտառապետ	1	190000	190000
4	Հաշվապահ	1	160000	160000
5	Հաշվետար-գործավար	1	92617	92617
7	Անտառային կոլտուրաների ինժեներ	1	95000	95000
8	Անտառպահպանության ինժեներ	1	100000	100000
9	Տնկարանի վարիչ	1	120000	120000
10	Լայվարի անտառապետ	1	140000	140000
11	Անտառապահ	3	110000	330000
12	Տաշիրի անտառապետ	1	140000	140000
13	Անտառապահ	6	110000	660000
14	Մեծավանի անտառապետ	1	140000	140000
15	Անտառապահ	7	105000	735000
16	Հավաքարար	1	92617	92617
17	Պահակ	1	92617	92617
18	Ընդամենը	28		3347851

Աղյուսակ 55. Ամփոփագիր Տաշիրի անտառտնտեսության բնափայտային արտադրանքների ծավալների(2009-2019թթ)

№	Արտադրանքի տեսականին	Տարեթիվը													
		2009		2010		2011		2012		2013		2014		2015	
		ծավալը մ ³	արժեքը հազ.դր	ծավալը մ ³	արժեքը հազ.դր	ծավալը մ ³	արժեքը հազ.դր	ծավալը մ ³	արժեքը հազ.դր	ծավալը մ ³	արժեքը հազ.դր	ծավալը մ ³	արժեքը հազ.դր	ծավալը մ ³	արժեքը հազ.դր
1	Վառելափայտ, նույն թվում.	345,5	176,2	548,9	266,5	415,4	232,1	399,2	413,0	880,0	428,0	571,7	279,0	749,7	367,0
1.1	Կանգունից	192,1	75,1	450,8	218,5	415,4	232,1	399,2	413,0	880,0	428,0	571,7	279,0	749,7	367,0
1.2	Թափուկից	153,4	90,3	98,1	48,0										
2	Շինափայտ	36,8	106,2	150,8	441,4	141,4	410,7	145,9	195,44	196,4	573,1	138,0	402,4	199,9	568,1
2.1	Հատումներից	36,8	106,2	150,8	441,4	141,4	410,7	145,9	195,4	196,4	573,1	138,0	402,4	199,9	568,1
2.2	Թափուկից														
3	Ընդամենը	382,3	282,4	699,7	659,9	556,8	642,8	545,1	608,4	1076,4	1001,1	709,7	681,4	949,6	935,1

№	Արտադրանքի տեսականին	Տարեթիվը								Ընդամենը	
		2016		2017		2018		2019			
		ծավալը մ ³	արժեքը հազ.դր	ծավալը մ ³	արժեքը հազ.դր	ծավալը մ ³	արժեքը հազ.դր	ծավալը մ ³	արժեքը հազ.դր	ծավալը մ ³	արժեքը հազ.դր
1	Վառելափայտ, նույն թվում.	597,3	292,4	1364,9	659,6	960,24	1952,4	2185,9	5836,0	9018,7	10902,2
1.1	Կանգունից	475,1	59,8	1262,1	617,1	876,8	1751,7	2185,9	5832,6	8291,1	10273,9
1.2	Թափուկից	122,2	232,6	102,8	42,5	83,5	167,6		3,4	727,6	628,3
2	Շինափայտ	230,5	656,6	444,6	1244,0	498,1	3702,8	129,3	851,7	2311,7	9152,4
2.1	Հատումներից	202,0	571,1	382,7	1177,8	455,0	3431,8	129,3	851,7	2178,2	8729,7
2.2	Թափուկից	28,5	85,5	61,9	66,2	43,1	271,0			133,5	422,7
3	Ընդամենը	827,8	656,6	1809,5	1903,6	1458,3	5655,2	2315,2	6681,7	11330,4	20054,6

Բաժին 13. Անտառտնտեսության կառավարման եզրակացություններ և առաջարկություններ

12.1 Եզրակացություն նախորդ անտառտնտեսվարման վերաբերյալ

Անտառտնտեսության ընդհանուր մակերեսը 2008 թվականի համեմատությամբ 2021թ. ավելացել է 1641 հեկտարով ի հաշիվ շրջակա բնակավայրերի կադաստրային և անտառտնտեսության ընթացիկ գույքագրմամբ անտառային հողատեսքերի ու սահմանների ճշտման, հիմնականում անտառային բացատների և պարապուտ տարածքների՝ 1259,2 հեկտարով ավելացման, ինչպես նաև Զիլիզայի անտառտնտեսության Ախքյորփու անտառպետության 2-րդ և 3-րդ քառակուսիների՝ Լավվարի անտառպետությանը անցնելու և Ստեփանավանի անտառտնտեսության Ստեփանավանի անտառպետության 1-ին քառակուսին Տաշիրի անտառպետությանը անցնելու հաշվին:

Նշված ժամանակաշրջանում անտառածածկ մակերեսը ավելացել է 77,7 հեկտարով, իսկ ընդհանուր պաշարը՝ 127110մ³-ով, նույն թվում սոճին 54320, հաճարի և բոխու գերակշռությամբ ծառուտները համապատասխանաբար՝ 31960 և 31130մ³-ով:

Անտառտնտեսության 2008թ. կառավարման պլանի անտառի գույքագրման և գնահատման տվյալներով անտառի միջին տարիքը եղել է 55, իսկ 2020թ. 69, 1 հեկտարի միջին պաշար՝ 2008թ. 96մ³, 2021թ. 125մ³, միջին լրվությունը համապատասխանաբար 0,55 և 0,54, ինչը վկայում է, որ անտառտնտեսության անտառներում ընդգծված չհամակարգված հատումներ չեն իրականացվել:

Բավարար չէ անտառային մշակույթների վիճակը, առանձին տարածքներում նախորդ շրջաններում հիմնված անտառմշակույթների անբավարար պահպանության և խնամքի աշխատանքների հետևանքով մակերեսը նվազել է 592 հեկտարով: Անտառկառավարման լուրջ բացթողում է նաև նախորդ տասնամյակերում Լավվարի անտառպետության առանձին հատվածներում սաղարթի տակ հիմնված անտառմշակույթների անտառածածկ փոխադրումը և արհեստականորեն մակերեսի ավելացումը, ինչը ներկա գույքագրմամբ ճշտվել է:

2008 – 2021թթ. ժամանակաշրջանում ծառուտի միջին կազմը էական փոփոխությունների չի ենթարկվել՝ 2008թ. 4,1սոճի, 2,4հաճարի, 1,4բոխի, 0,6կաղնի, 0,5թխկի, 0,3կաղամախի, 0,2բարդի, 0,2ուռի, 0,1խնձորենի, 0,1տանձենի, 0,1հացի: 2020թ. այդ ցուցանիշն է 3,5սոճի, 2,6հաճարի, 1,8բոխի, 0,8կաղնի, 0,3թխկի, 0,2բարդի, 0,1խնձորենի, 0,1ուռի, 0,1կաղամախի, 0,1ղաժի:

Հասուն ծառուտների միայն 38%-ում առկա է հուսալի մատղաշ, այն էլ բոխի տեսակով:

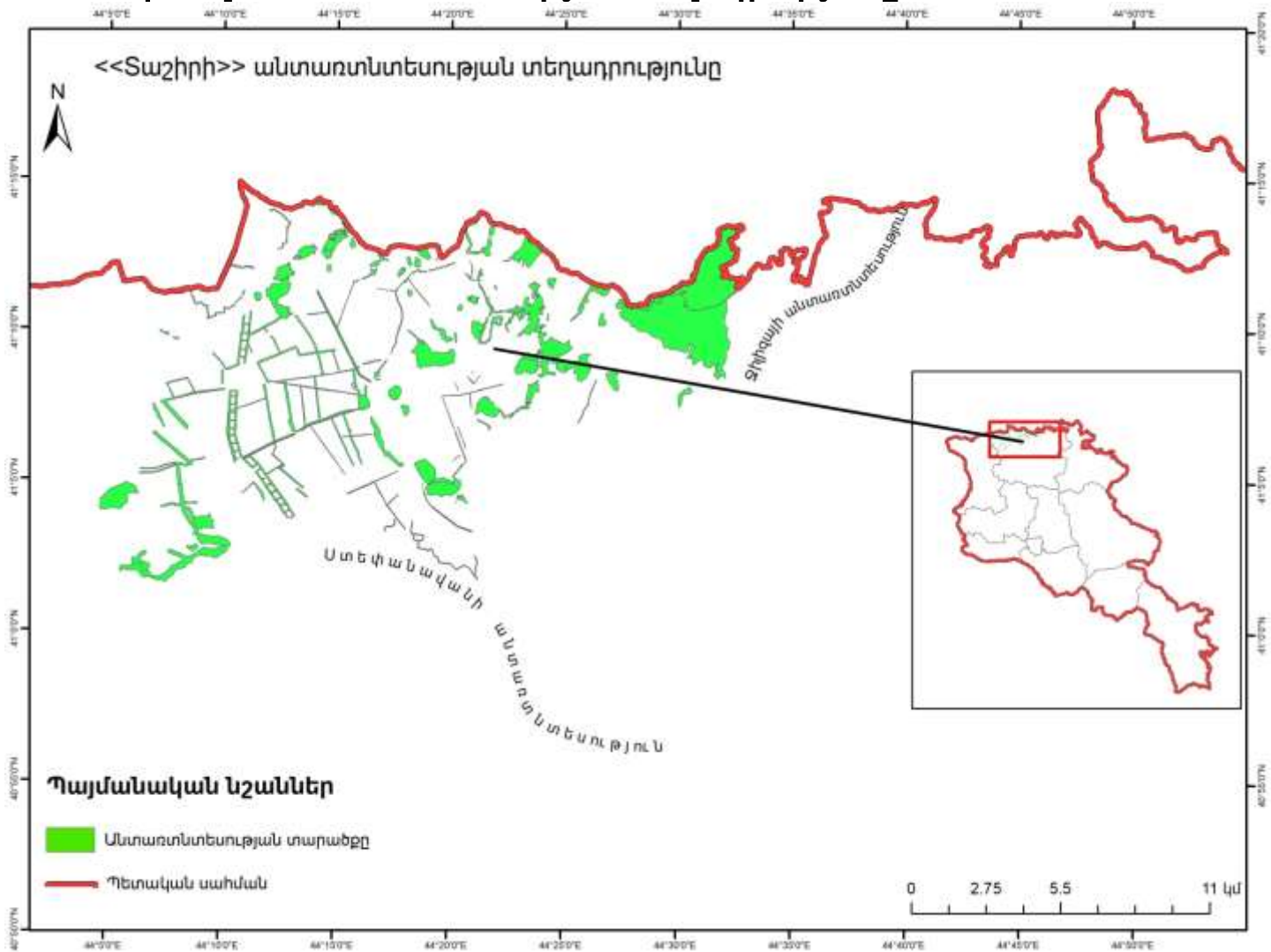
Նախորդ կառավարման շրջանում փայտանյութի արտադրության ծավալը հիմնականում կատարվել է սանիտարական հատումների հաշվին:

Անբավարար է անտառի կողմարդյունքը, անտառտնտեսության կողմից չի մթերվում:

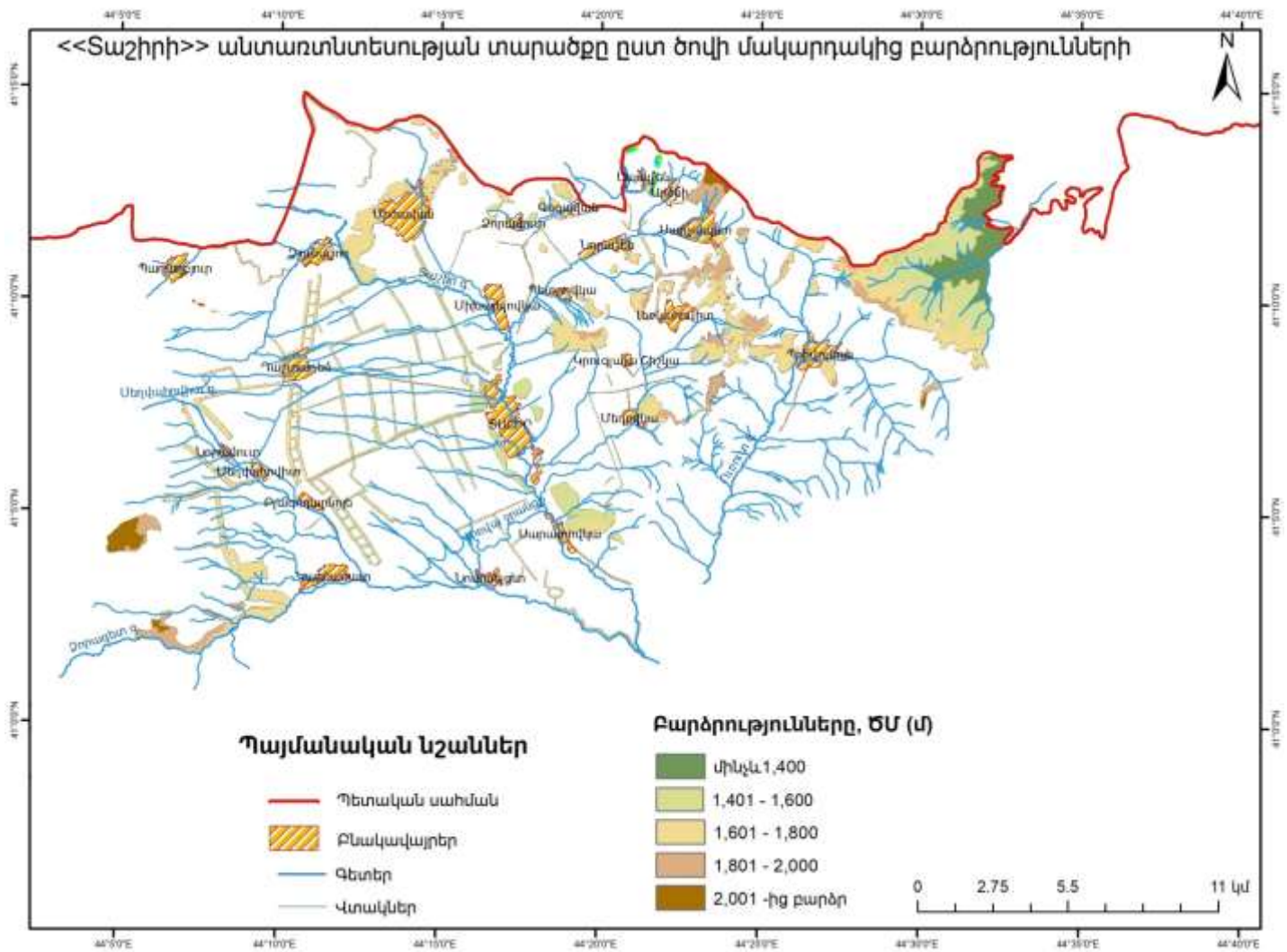
12.1. Առաջարկություններ

1. Քայքայված անտառների վերականգնման նպատակով նախատեսած տարածքներում անտառվերականգնման համալիր միջոցառումների իրականացում:
2. Անտառային տարածքների գույքագրման և գնահատման արդյունքներով համայնքների կադաստրային քարտեզագրման հետ բացահայտված անհամապատասխանությունները և ճշտված քարտեզները սահմանված կարգով ներկայացնել՝ համապատասխան գերատեսչություններում ամրագրելու նպատակով:
3. Առանձնակի ուշադրություն դարձնել հակահրդեհային միջոցառումների իրականացմանը, հատկապես նախազգուշական, հրդեհաշիջման համապատասխան գործիք-սարքավորումների ձեռք բերմանը և ջրի ամբարտակների կառուցմանը:
4. Անտառմշակույթների հիմնում իրականացնել.
 - I-IV բոնիտետների 1 հա մակերեսից ավելի բացատներում, 1հա-ից պակասը վերագրել լանդշաֆտային փոքր բացատներին և թողնել ինքնավերականգնման,
 - հատված տարածքներում և անթրոպոգեն նոսրուտներում, 1հա-ից պակասը թողնել ինքնավերականգնման,
 - կլիմայի փոփոխության հանդեպ հարմարողականության բարձրացման նկատառումով հիմնել խառը կազմով անտառմշակույթներ, իսկ չորացման հետևանքով նոսրուտների վերածված կամ լիվության իջեցված սոճուտների մինչև 25° թեքության հատվածներում իրականացնել բնական վերականգնման օժանդակման միջոցառումներ՝ հարթակներում կաղնու սերմերի ցանքսով:
 - հանքայնացման եղանակով բնական վերածին օժանդակող միջոցառումներ (հարթակների պատրաստում և սերմերի ցանք) իրականացնել նաև անթրոպոգեն ծագման բավարար չվերականգված ոչ մեծ թեքությունների հատվածներում, ինչպես նաև ցածր լրիվության ծառուտներում:
 - Անտառվերականգնման միջոցառումներ նախատեսվող հատկապես համայնքամերձ տարածքները հնարավորինս մեկուսացնել՝ անասունների արածացումը բացառելու նպատակով: Ցանկապատումը կատարել մետաղյա փշալարով, ինչպես նաև, օգտվելով տեղանքի աշխարհագրական դիրքի ընձեռնած հնարավորությունից, տեխնիկական հատկությունները կորցրած բնափայտով և ջախով:
5. Անտառտնտեսության տարածքում համաձայն «Հայաստանի բարձր բնապահպանական արժեք ունեցող անտառների ընտրության և առանձնացման գործնական ուղեցույցի 2016թ» սահմանազատված անտառներում իրականացնել համապատասխան միջոցառումներ:

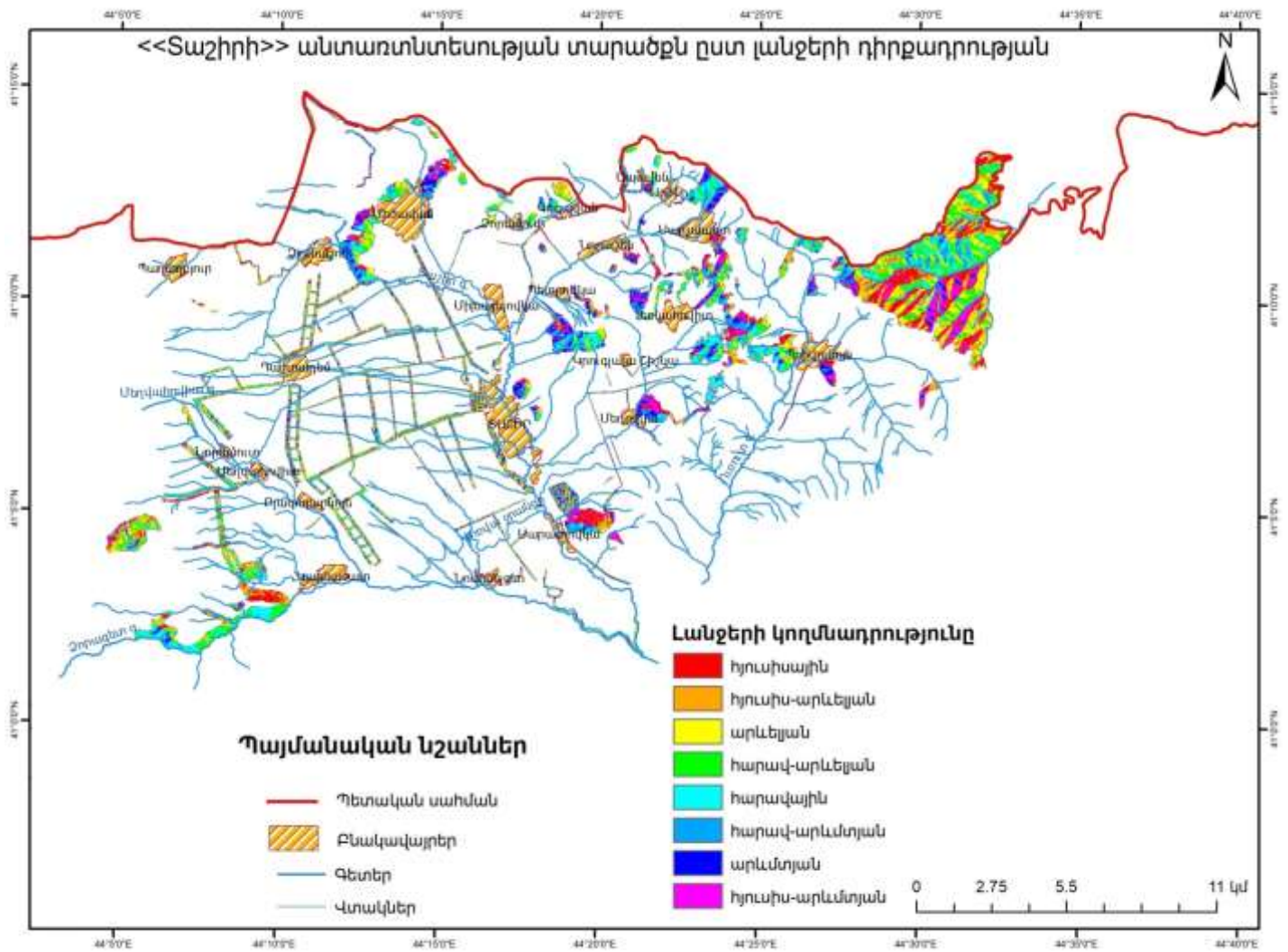
Քարտեզ 1. Անտառտնտեսության տեղադրությունը



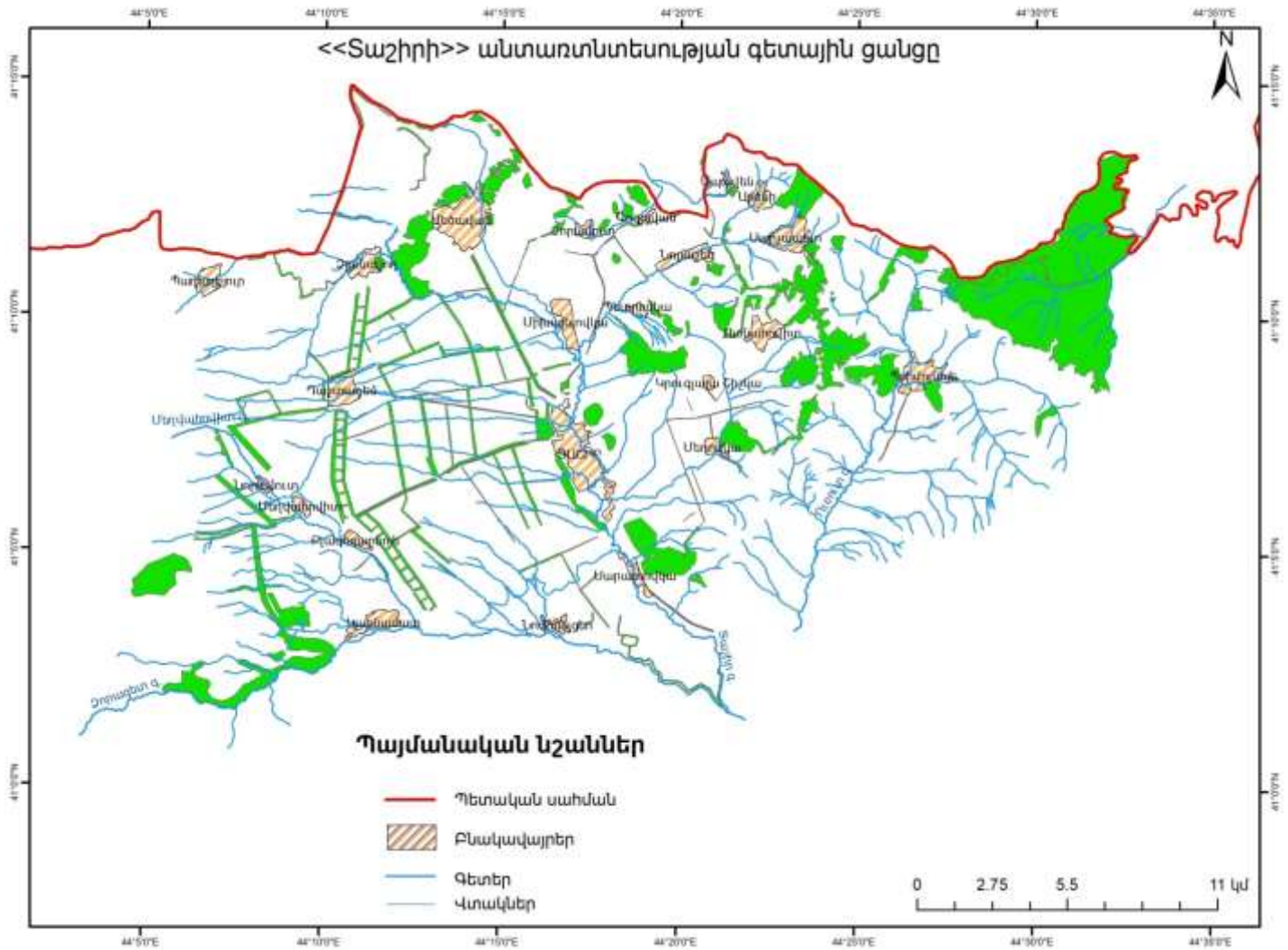
Քարտեզ 3. Անտառտնտեսության ռելիեֆը



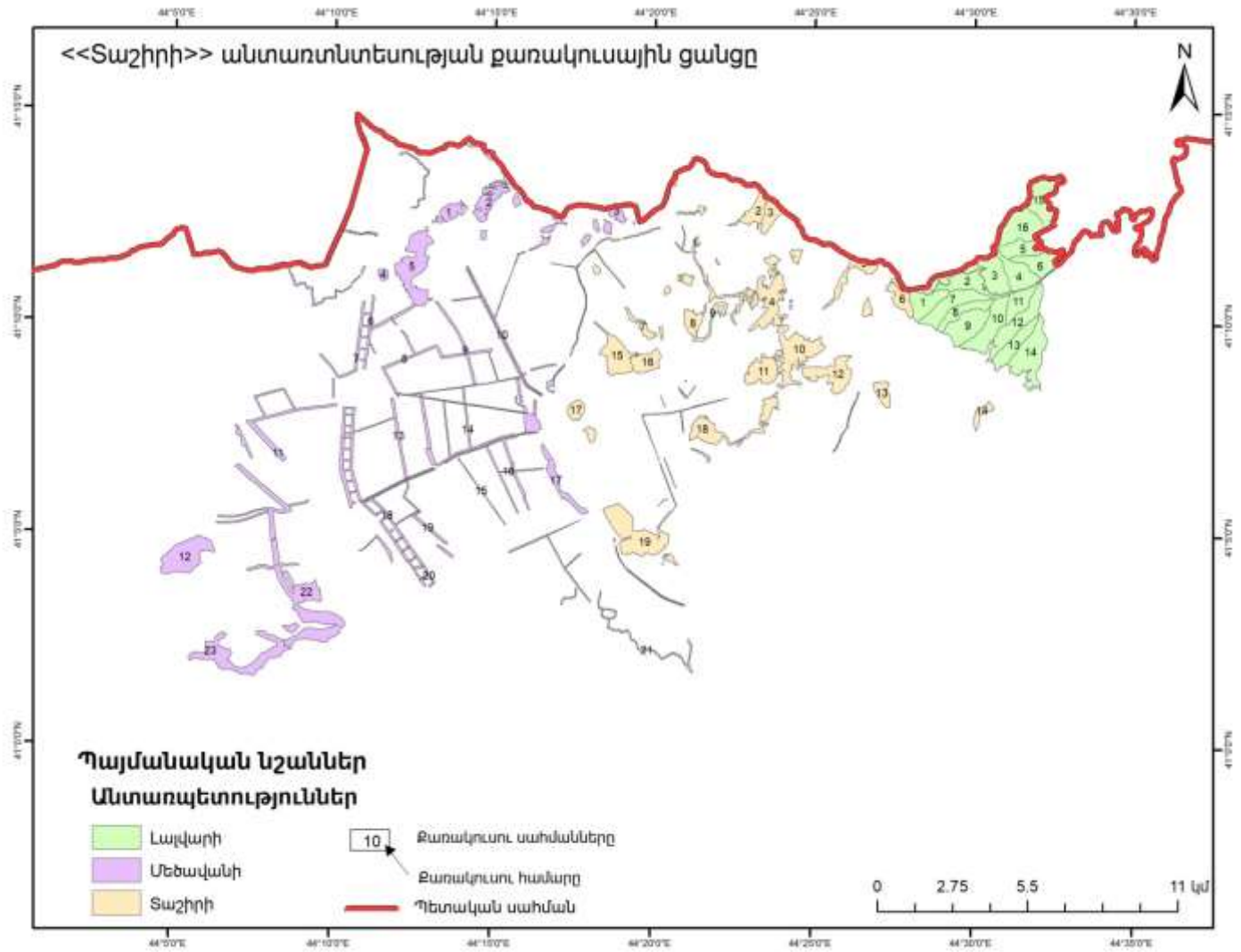
Քարտեզ 4. Անտառտնտեսության տարածքն ըստ լանջերի դիրքադրության



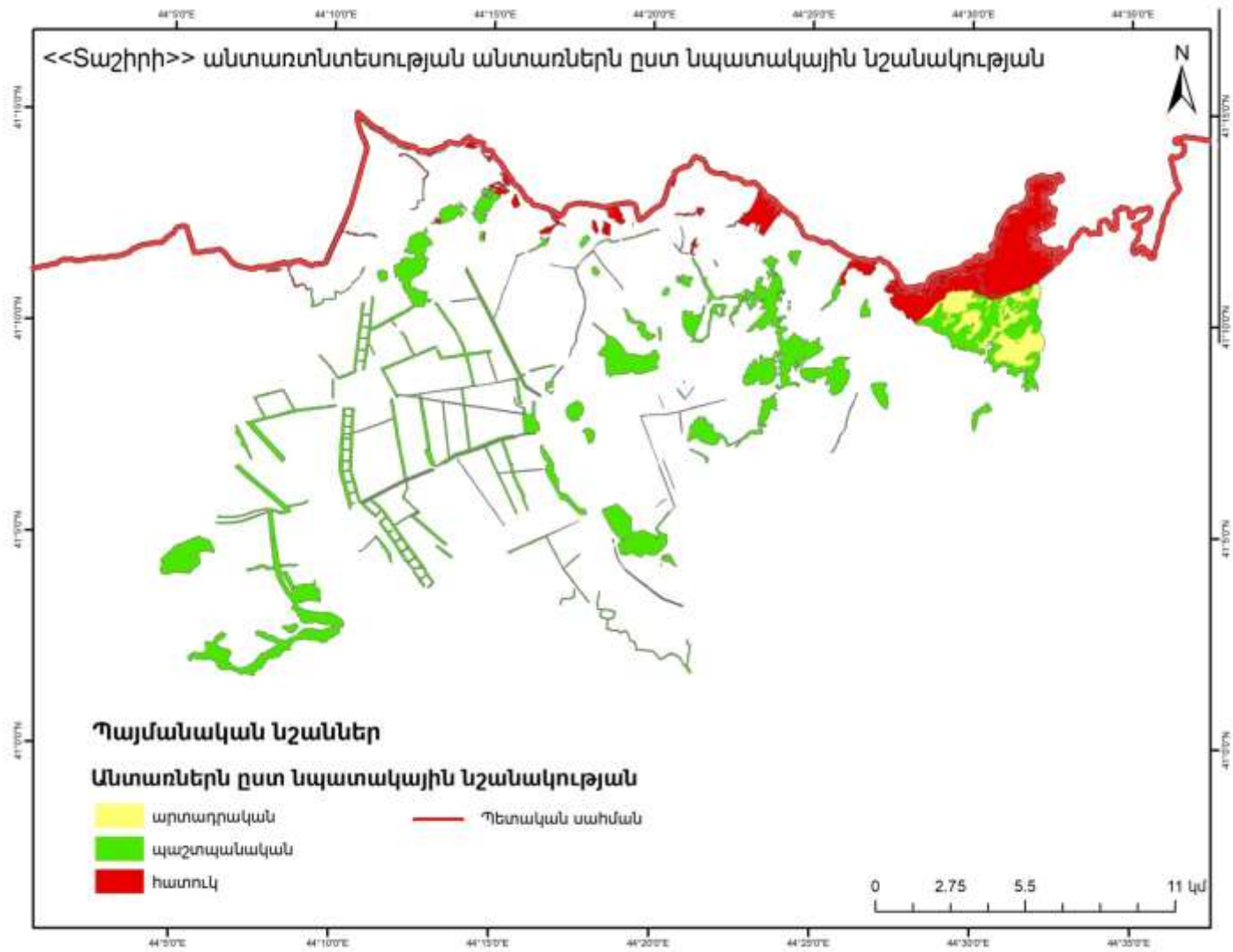
Քարտեզ 5. Անտառտնտեսության գետային ցանցը



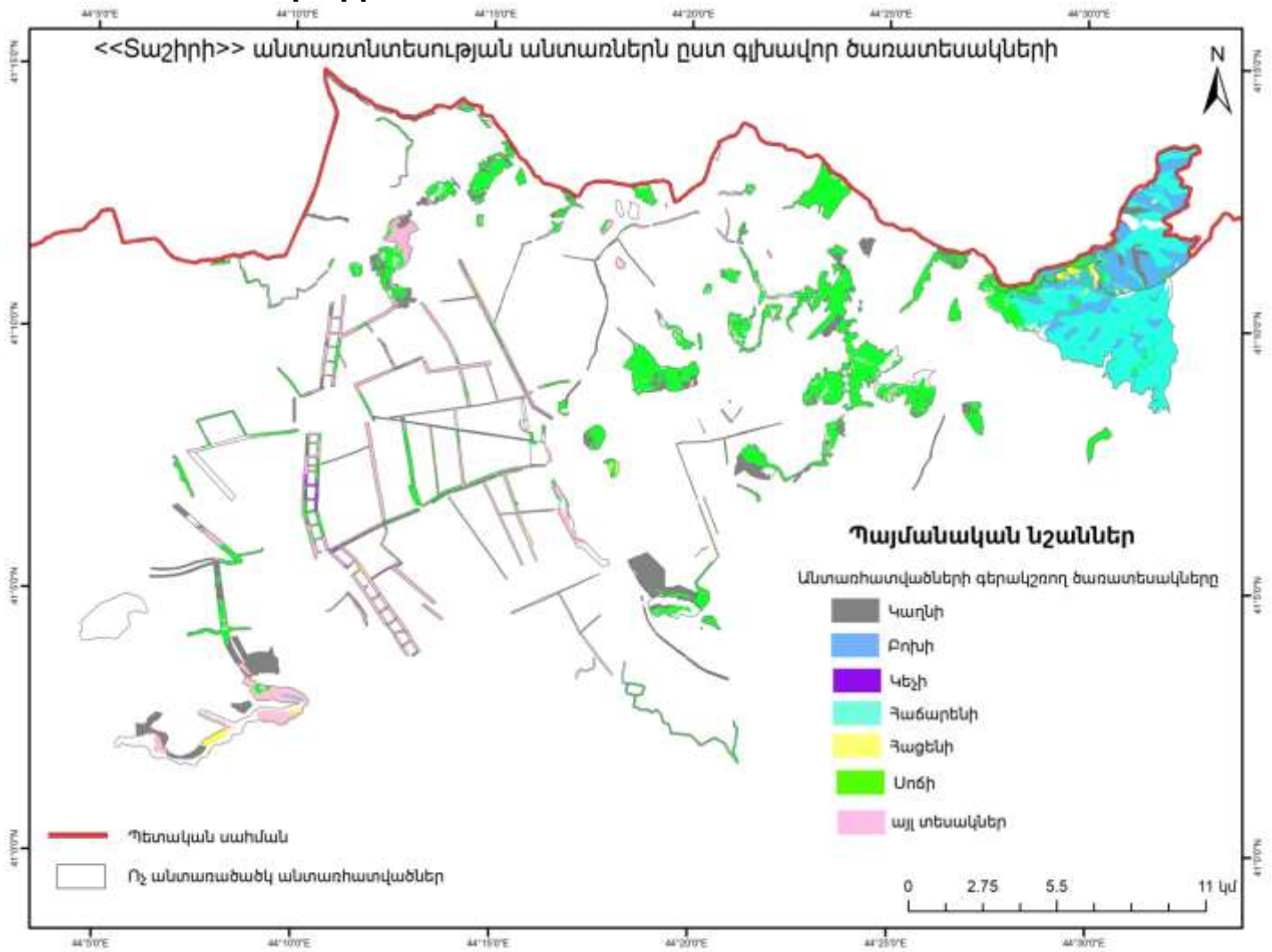
Քարտեզ 6. Անտառոտնետության քառակուսային ցանցը



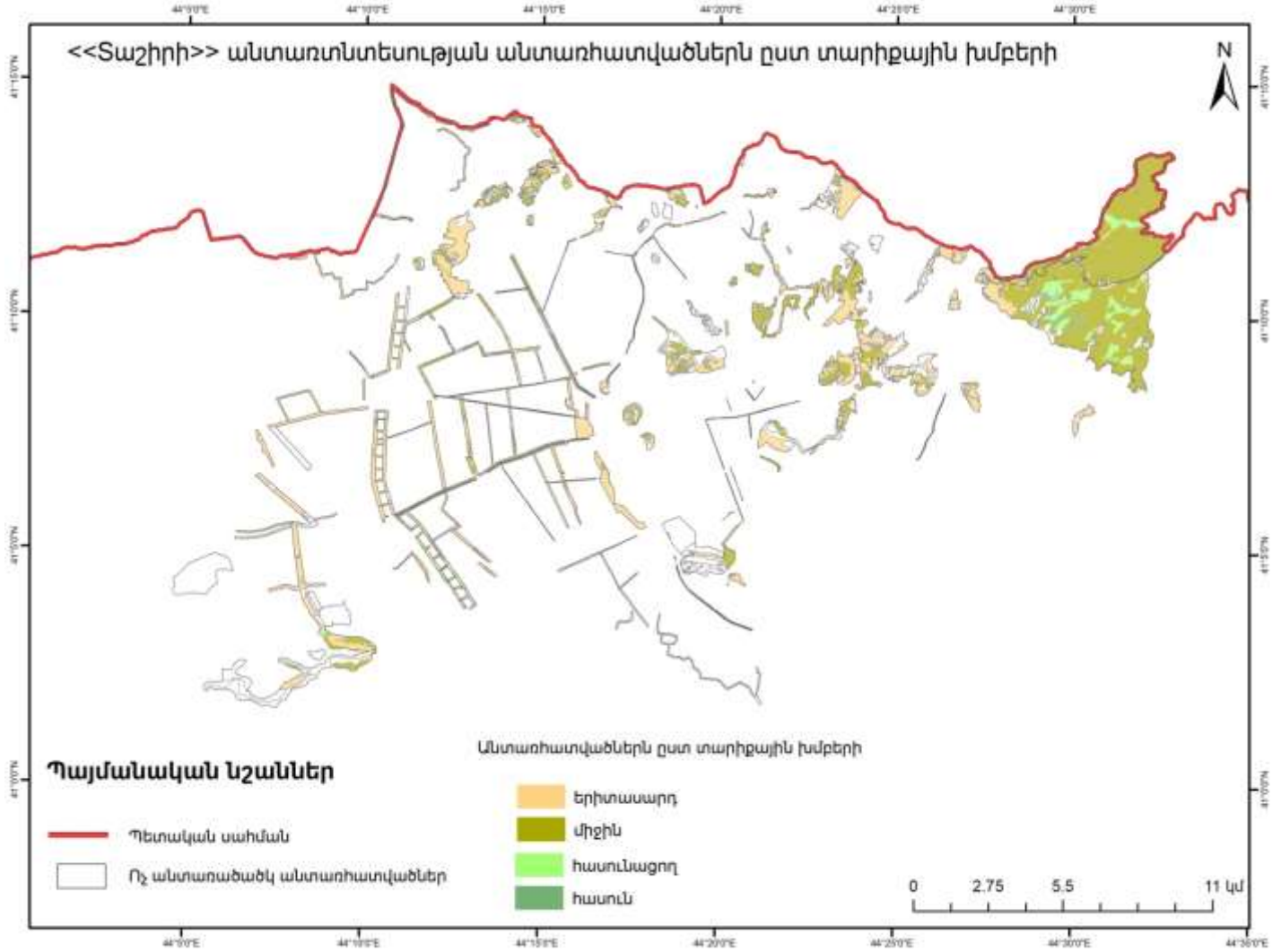
Քարտեզ 7. Անտառոտնտեսության տարածքն ըստ պաշտպանական կատեգորիաների



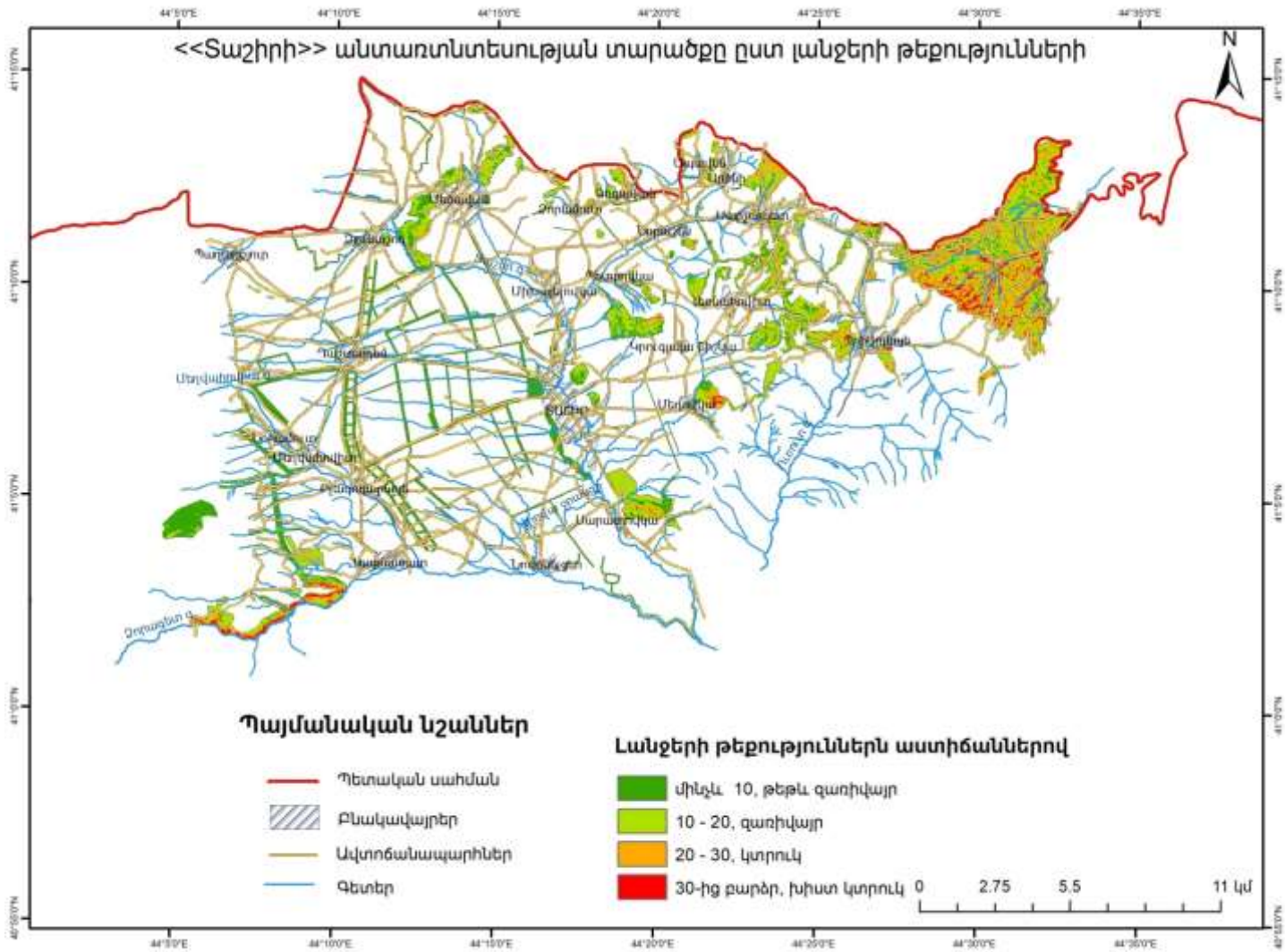
Քարտեզ 8. Անտառտնտեսության տարածքն ըստ գլխավոր ծառատեսակների



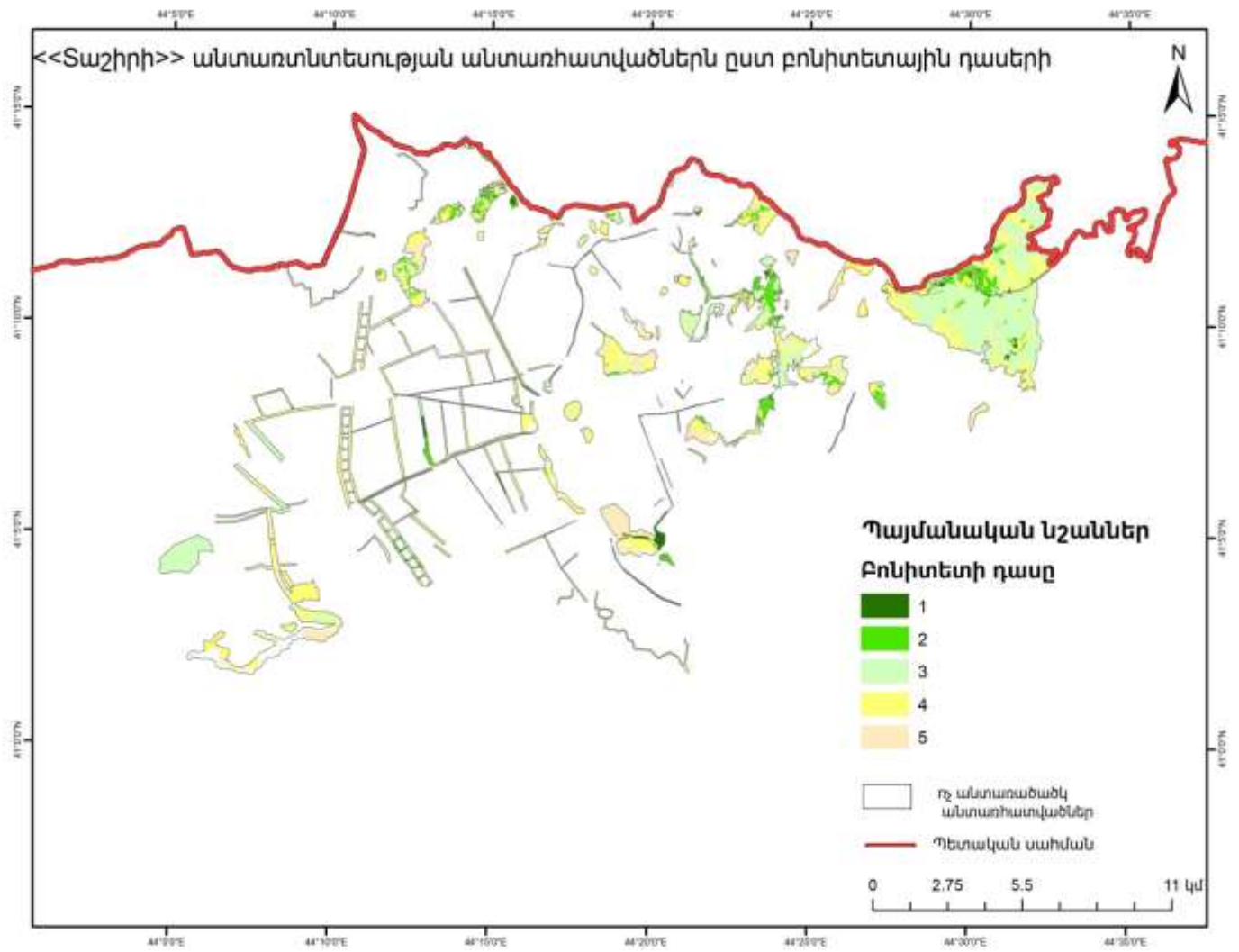
Քարտեզ 9. Անտառտնտեսության տարածքն ըստ տարիքային խմբերի



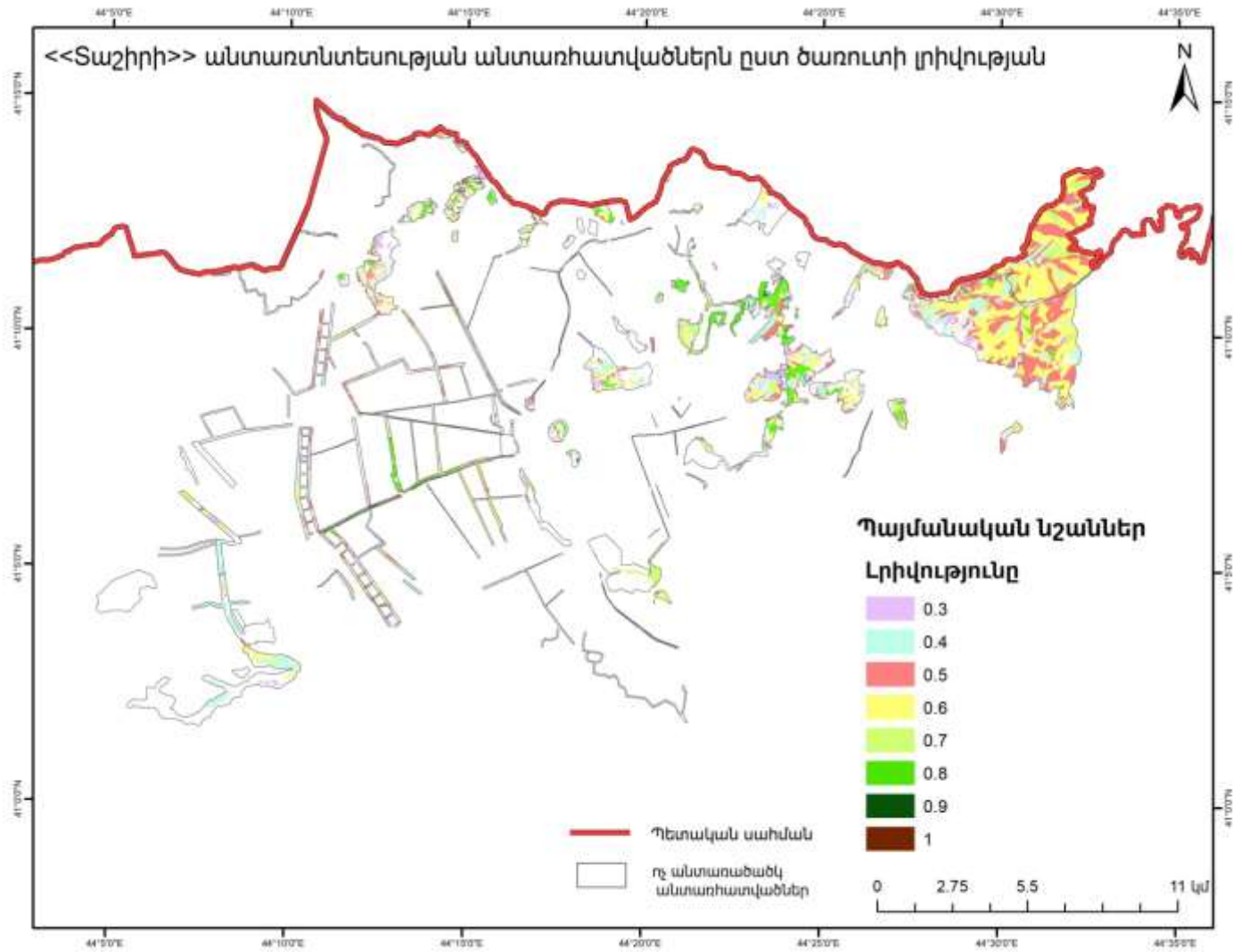
Քարտեզ 10. Անտառտնտեսության տարածքը ըստ լանջերի թեքության



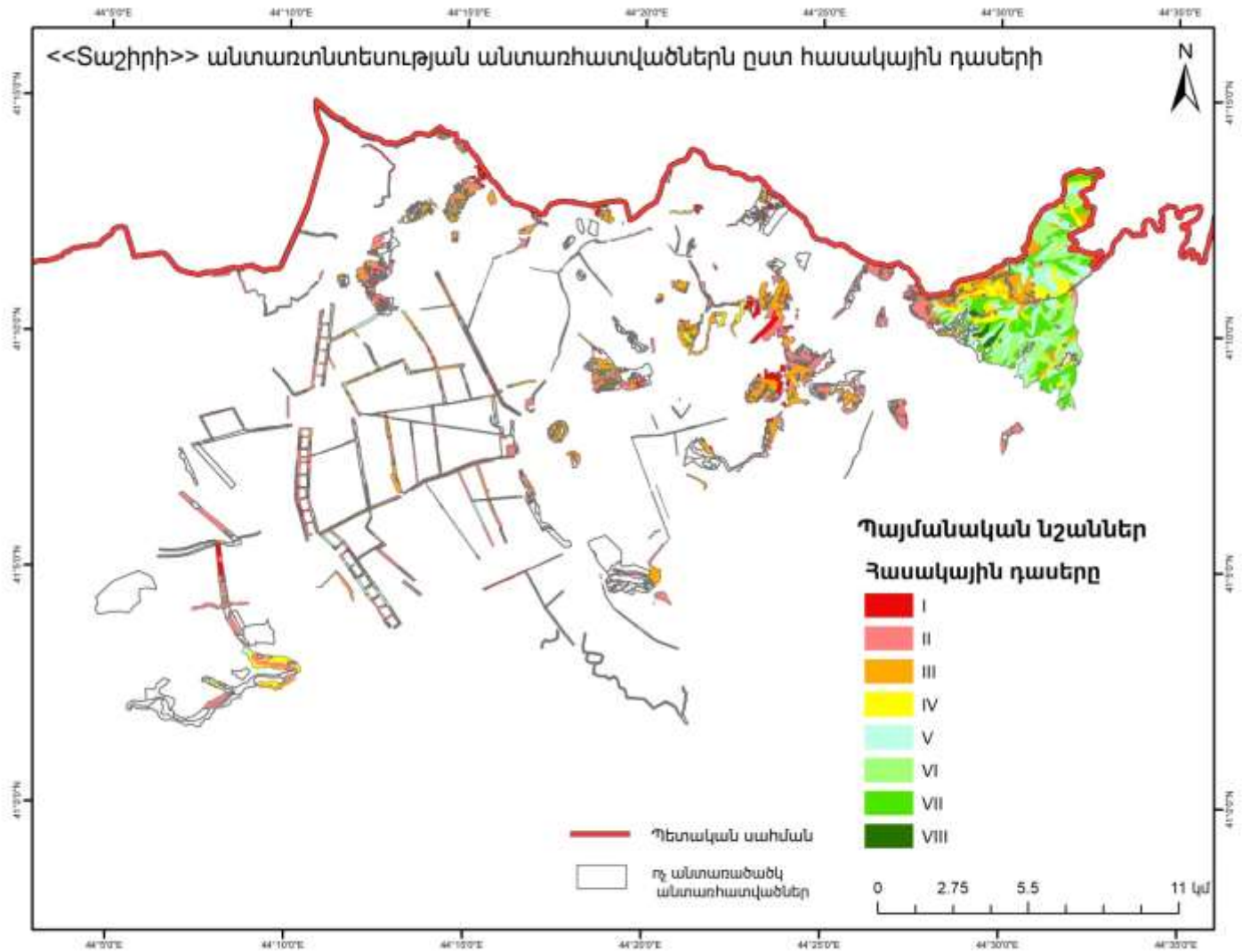
Քարտեզ 11. Անտառտնտեսության տարածքն ըստ բոնիտետային դասերի



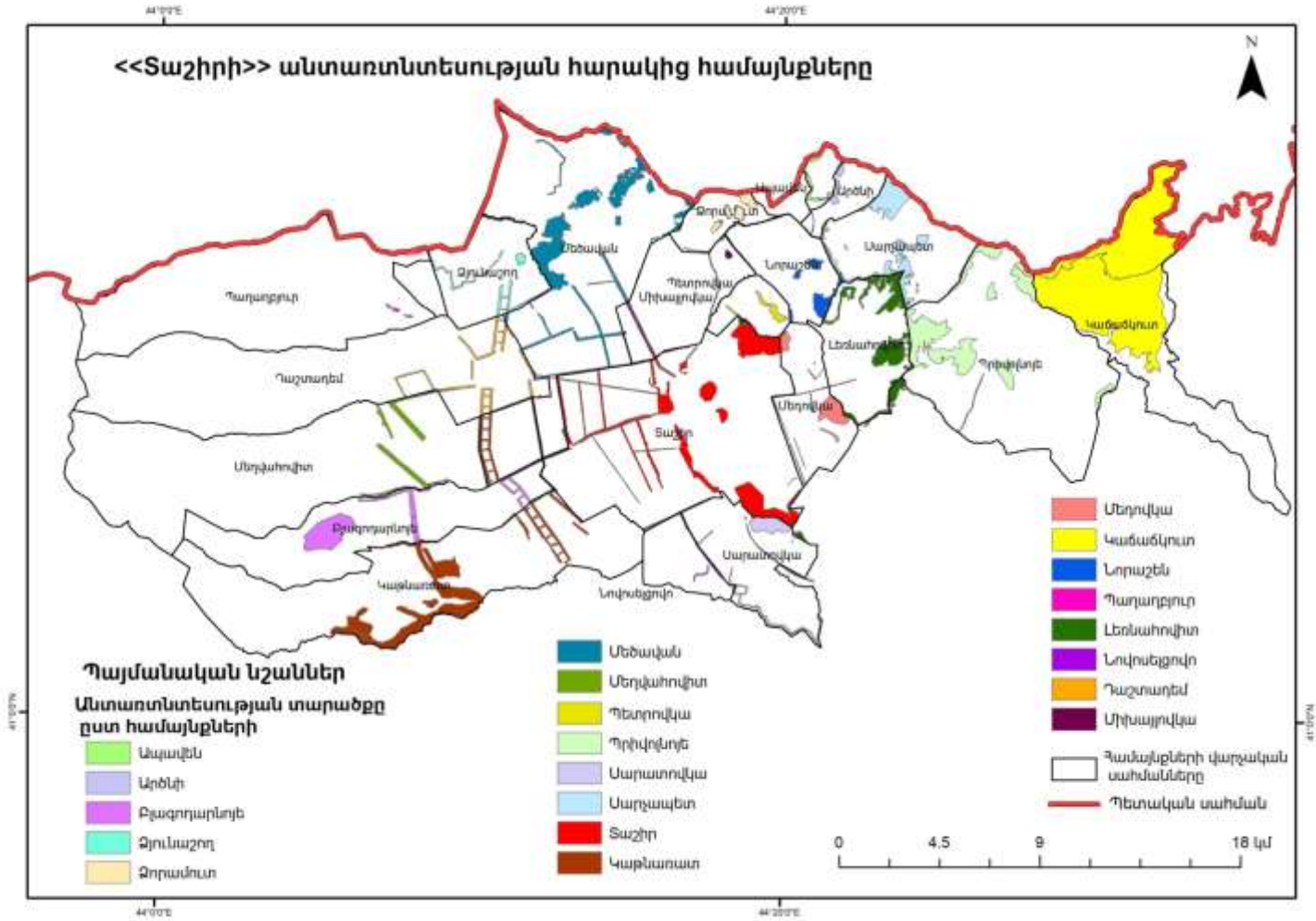
Քարտեզ 12. Անտառտնտեսության տարածքն ըստ ծառուտի լրիվության



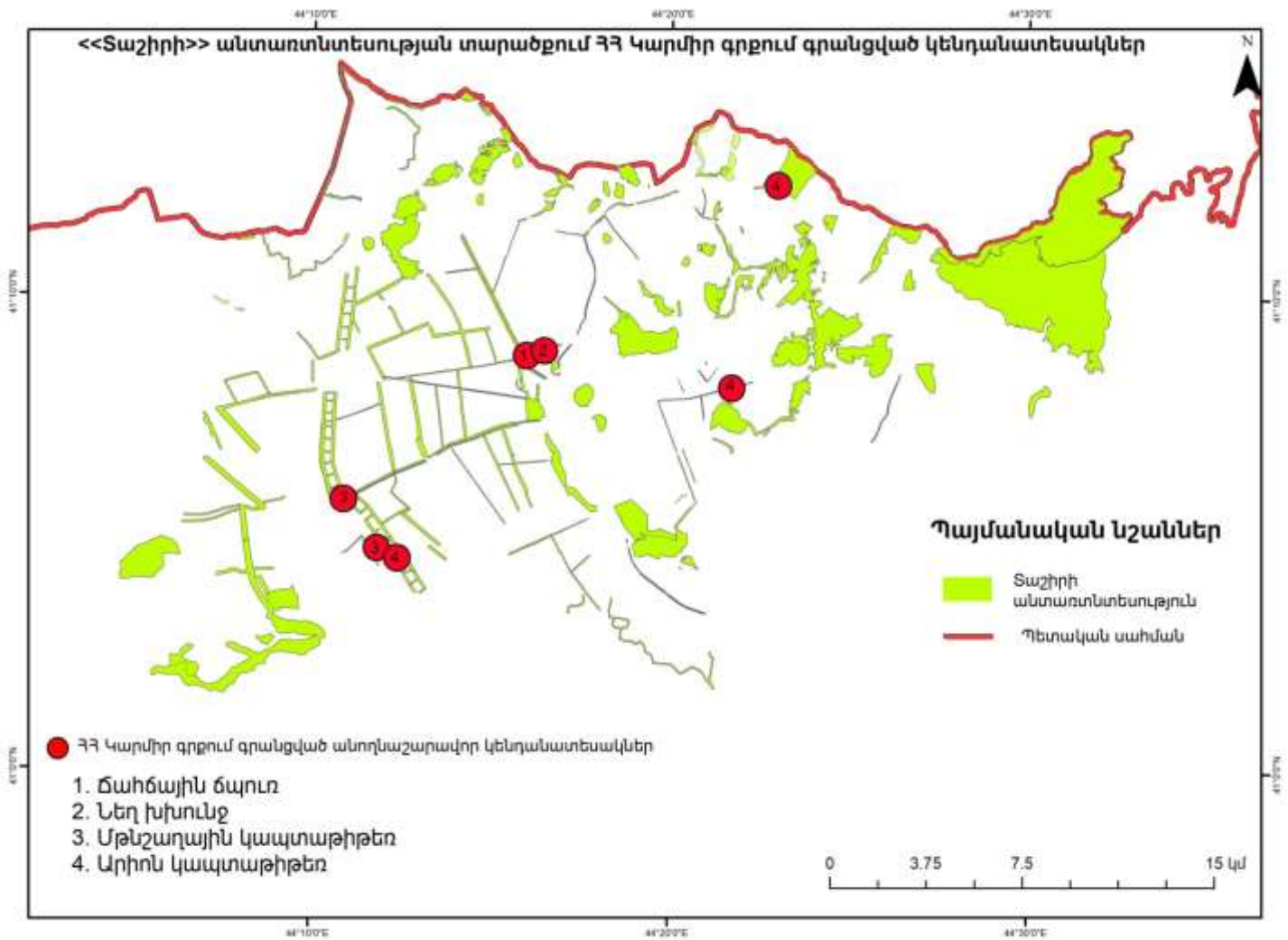
Քարտեզ 13. Անտառտնտեսության տարածքն ըստ հասակային դասերի



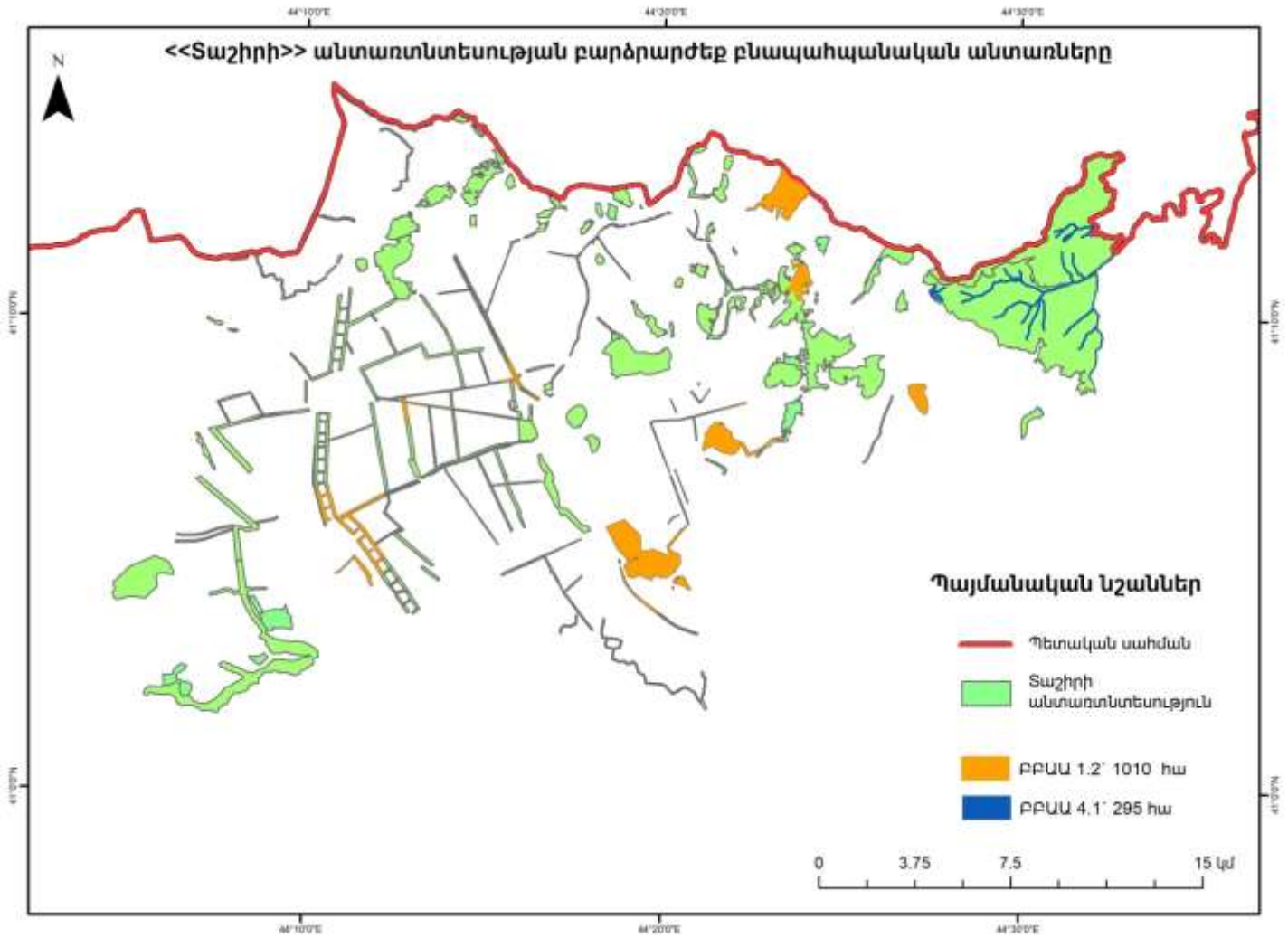
Քարտեզ 14. Անտառտնտեսության հարակից համայնքների



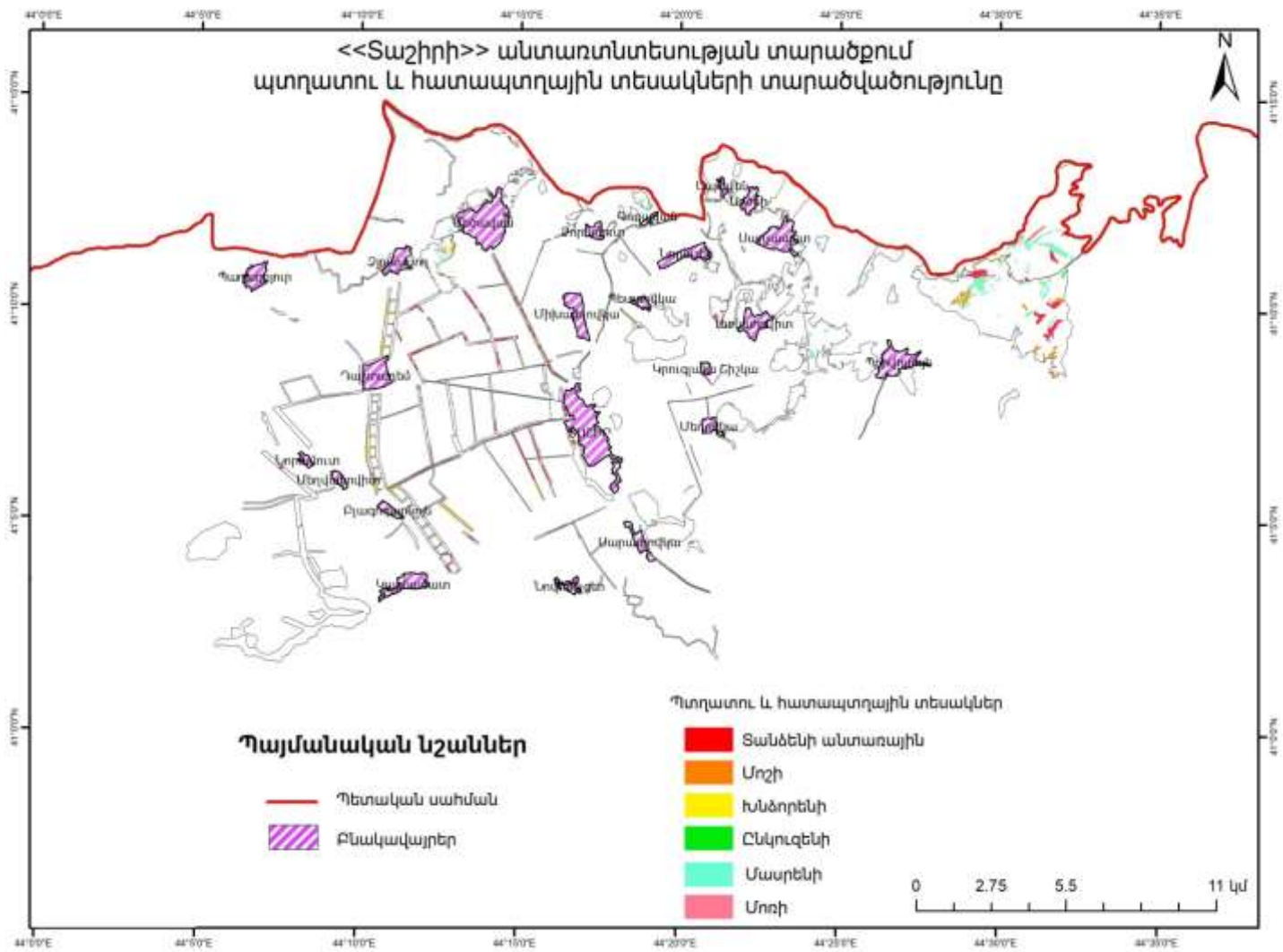
Քարտեզ 16. Անտառտնտեսության տարածքում հանդիպող կարմիրգրքային կենդանիների



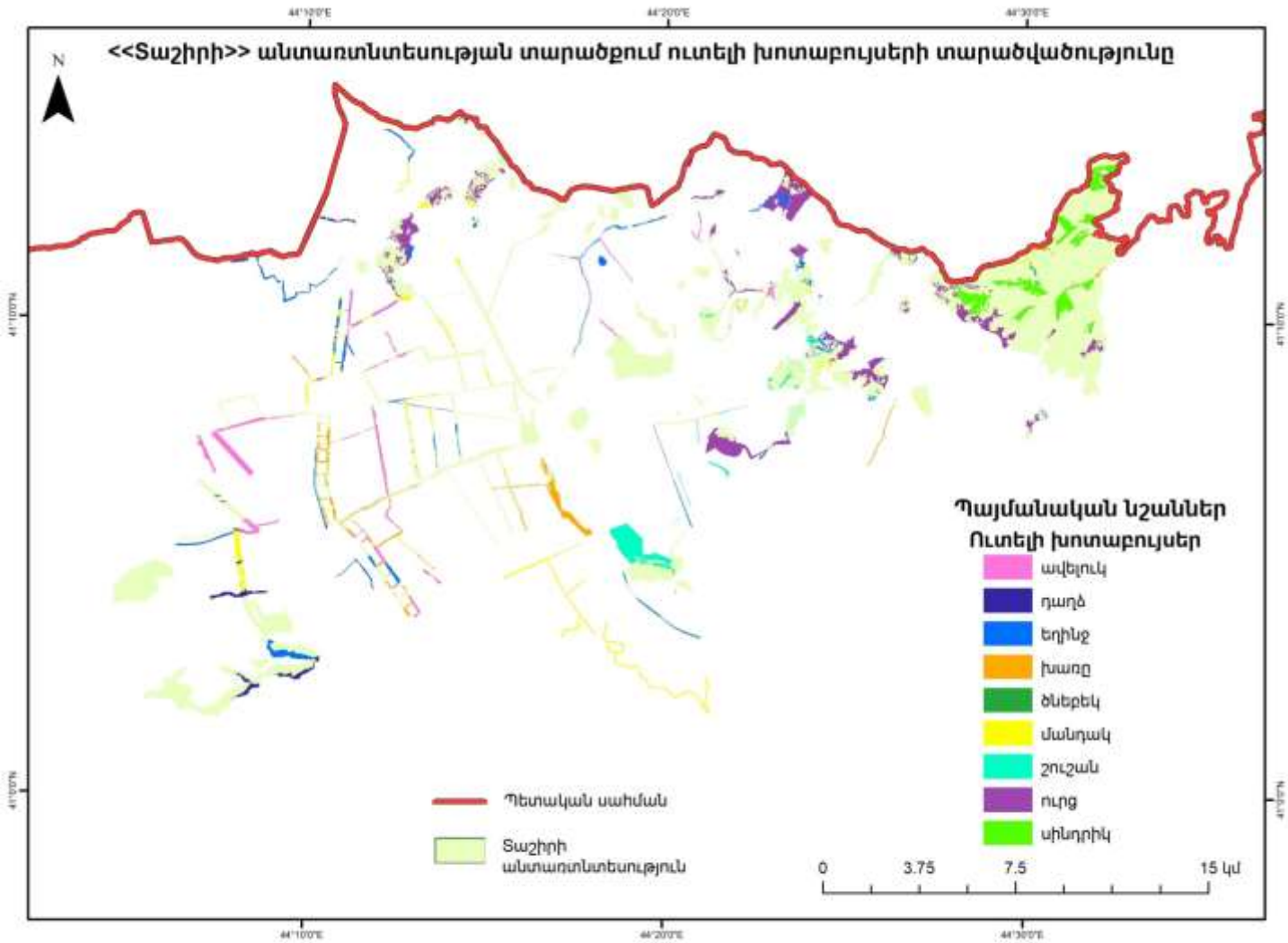
Քարտեզ 17. Անտառտնտեսության ԲԲԱ անտառների



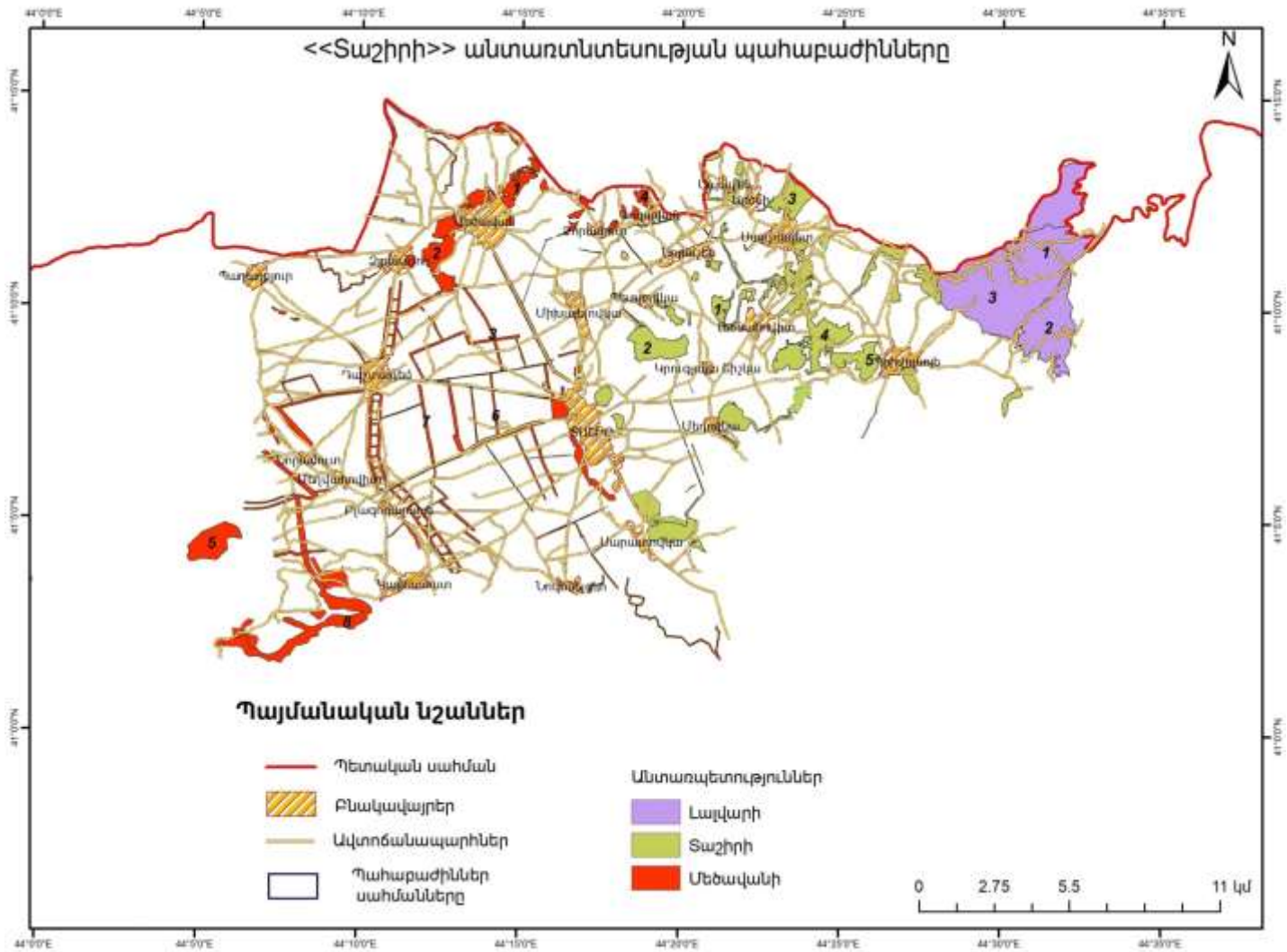
Քարտեզ 18. Անտառտնտեսության տարածքում հանդիպող պտուղ-հատապտուղների



Քարտեզ 19. Անտառտնտեսության տարածքում հանդիպող ուտելի խոտաբույսերի



Քարտեզ 20. Անտառտնտեսության պահաբաժինները



Քարտեզ 21. Անտառոտնտեսության և հարակից տարածքների ճանապարհների



Քարտեզ 22. Անտառտնտեսության տարածքն ըստ ըստ հրդեհավտանգության դասերի

